פרשת **צו-פורים** תשפ"ב לפ"ק | גליון תתתמ"א שנה כ"ה

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

מה שאלתך וינתן לך

תכונה רבתי ואוירה חגיגית היתה ניכרת בארמונות המלך, שולחנות ערוכים בכלים נאים ומעוטרים בזהב וכסף, מנורות זהב ממולאים באבני חן נשתלשלו מתקרותיו, והפיצו אור נעים על כל היכלותיו, כל משרתי המלך מוכנים ומזומנים לקבל פני כל בני המדינה, אשר נקראו לבוא אל המלך עפ"י פקודתו והוא יפתח את אוצרותיו, וכל אחד יוכל לבוא אל המלך ביום המיועד ולהביע משאלותיו, והמלך ימלא בקשתו, והוא כדי להראות את עושר כבוד מלכותו ואת יקר מדת טובו וחסדו ואהבתו לכל אוהביו.

ביום המיוחל נהרו אלפים ורבבות המון עם מלובשים בבגדי חג וצהלתם על פניהם ותקוותם בלבם שביום זה ימולא ככל משאלותיהם, ומה מאוד שמחו כשהגיעו להארמונות המפוארים וראו את הסעודות והשולחנות מלאים כל טוב במטעמים ומעדנים.

אמנם המלך בחכמתו רצה שרק מי שבאמת מעריך ומכיר בגודל טובו וחסדו שעשה עמהם הוא יוכל לקבל כל הצטרכותיו, על כן אמר להביא יינות משובחים ועתיקים למלא גרונם של ההמון המשולהב, וכמובן שהשוטים נתלהבו מהיינות המשובחים ושתו בלי גבול עד ששקעו בתרדימה עמוקה, אבל החכמים ידעו והבינו את אשר לפניהם שהוא כעין הסחה להסיח דעתם מלבקש משאלותם, על כן אזרו חיל ונפלו לפני המלך והתחננו לפניו שימלא כל הצרכותם ודי מחסורם.

והנמשל מובן, שימי הפורים הבאים עלינו לטובה נתרוממה ונתגדלה בקדושתה יותר מיום הכיפורים, ודורשי רשומות השוו את יום הקדוש בכ' הדמיון ליום הפורים אשר ערכה וגדלותה הרי היא כעין פורים, וביום קדוש ונורא זה הקב"ה פותח שערי רחמים לפני בני ישראל והשכינה הק' אומרת: בני, שאל מה דבעית ויתנו לך, אכן מפני גודל הזמן ציוה לנו הקב"ה חייב איניש לבסומי בפוריא, כדוגמת המלך שלא רצה שכולם יבקשו ממנו רק מי שזכה לזה באמת.

וזאת היא עבודתינו בימים יקרים אלו אין עבודה אלא תפילה, לעמוד בתפלה ולבקש על נפשינו ונשמותינו שנזכה להתעלות בימים אלו בתורה ועבודה ולהוושע בכל מילי דמיטב, וכמו שפי' בספה"ק תורת אמת "והימים האלה נזכרים ונעשים" שבימים הללו אנו נזכרים לפניו יתברך לטוב, ונעשים כל משאלותינו לחיין ולשלם.

ומי הוא אשר לא יהי' מיודעי העתים ולא ינצל כל רגע ודקה מימים נעלים אלו ויהי' ח"ו בבחינת אדם ביקר ולא יבין נמשל כבהמות נדמו, כידוע מה שפי' בספה"ק הפסוק אדם ב"יקר" כשהאדם נמצא ביקר בזמן ועת יקר, ולא יבין שאינו יודע ומבין ומנצל את יקרת הזמן, נמשל כבהמות נדמו הרי נדמה היא לבהמה החסרה דעת ותבונה ח"ו, אלא אדרבה ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ו"יקר" וממנו נקח לעבוד את ה' כל הימים.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים ~ לקיטת תמרים ..... ב
קדו"ש י"י לי' ..... ג
בשפתי צדיקים ~ לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה ~ דורש טוב ..... ה
פינת קרית ..... ו
שעשועי תורה ..... ז
לוח החילוקא ..... ח
דרך העץ ..... ט
נועם שבתי ..... י
לפתן ציון לאתחשה ..... יא
משולחן מלכים ..... יב
דברות קודש ..... יג

לשמרך בכל עת

מינה לא תזיע

צו יעדע צייט א ישועה

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:
להה"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

הוא העולה, הכתיב הוא, הוא העולה, והקרי הוא, היא העולה, א"ל עפי"מ שמרו כל המהלך בקומה זקופה כאילו דוחק רגלי השכינה, זהו כוונת הפסוק, הוא העולה, אם האדם מתגאה ומתעלה, אז היא העולה, השכינה מסתלקת ועולה.

(מקרי דרדקי)

☆

אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה, מצאתי כתב יד של האלקי מהר"ם קורדוורא ז"ל [הרמ"ק] וז"ל, למדני זקן אחד לבטל המחשבה אמר פסוק זה הרבה פעמים אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה, ובעיני פשוט שזה הזקן היה אלידו הנביא, ולרוב ענותנותו של הרב לא רצה לגלות, ע"כ יהא נזהר בזה מי שנפל בלבו מחשבת און או מחשבת הבל, שיאמר הפסוק הנ"ל הרבה פעמים.

(של"ה הק')

☆

זאת התורה לעולה ולמחנה וכו', זאת הוא מיעוט, ור"ל אם ע"י התורה בא למיעוט וענוה, הוא לעולה ולמנחה, ועולה לרצון לפניו ית' ולחטאת ולאשם, ר"ל דלפעמים התורה הוא לו לחטאת ואשם, ויחשב לו עוד לחטא ולמלואים, שאחר הלימוד נדמה לו שכבר הוא מלא בתורה, זהו לאות נאמן שלמד שלא לשמה לקנתר וכדו', ועי"ז לא די שהיה לו מצוה אלא אף לחטא ועון יחשב לו.

(אילנא דחיי)

☆

צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה וכו', י"ל שהתורה משמיענו איזה לימוד תורה, היא עולה לה', לריח ניחוח, והיה הציווי הזה לאהרן ובניו כי יזרו משפטיך ליעקב כתיב ואמר זאת תורת העולה, ר"ל זאת היא התורה שתלה לה' ואמר היא העולה על מוקדה שעולה בהתלהבות הלב באהבתו, ואש תוקד בקרבו מאהבת הי"ש, על המזבח שבוונת שתהיה לריח ניחוח להשכינה, כל הלילה עד הבוקר היינו אפי' כל ימי הגלות שנקרא לילה, עד זמן הגאולה שנקרא בוקר, בכדי שיהא סמך וסעד לשכינה, ואז המזבח תוקד בו היינו ע"י לימוד התורה תוקד בו התלהבות השכינה אפי' בעת שמפסיק מהלימוד בהכרח.

(אגרא דכלה)

☆

ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים, היינו שצריך איש הישראלי להיות עומד כל ימיו אצל הפתח ולהחזיק עצמו שעדיין לא עשה כלום בעבודת השי"ת ושבעת ימים רומז לימי חייו של אדם שבעים שנה, עד יום מלאת ימי מלואכם פי' מלאת הוא לשון שלימות שעי"ז תזכו לבוא אל השלימות הנפש.

(מאמר מרדכי)

☆

ואש המזבח תוקד בו לא תכבה, ונ"ל עפטי"מ דאי' בספה"ק נועם אלימלך דמזבח מרמז על התורה הק', דבזמן המקדש היו קרבנות מתבפרים ועכשיו התורה מבפרת, שהעוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, ומצינו בגמ' במעשה דביתהו דר' מאיר, בתלמוד אחד שלא למד בקול עיי"ש, למדין דאם האדם לומד תורה בחשקות ובחמימות וקול גדול ולא יסף, אז התורה נשארת בקרבו ולא יוסף לשכח אותה, וזש"ה ואש המזבח תוקד בו, אם החשקות וחמימות של התורה יבער בתוכו, וילמד בקול גדול, אז לא תכבה, התורה זו לא תכבה ולא ישכחנה, שנשתמרת בקרבו.

(באר מנחם)

☆

כל הלילה עד הבוקר, היינו בכל עת חשכות של האדם כשאינו מאיר לו הוא במקדו זיך הרעווין, עד הבוקר, עד שנעשה לו בוקר ומאיר לו, ועם מה, על המזבח, היינו במה שהוא זובח את יצרו.

(בית אהרן)

☆

לא תאפה חמץ חלקם נתתי אותם מאשי קודש קדשים הוא כחטאת וכאשם. נ"ל דאיתא בכתבי האר"י זלה"ה הנזהר ממשהו חמץ מובטח לו שלא יחטא כל השנה ע"כ צריך האדם לשמור עצמו בכל מה דאפשר ולכן נק' מצה שמורה וזה א"א לאד' שיזהר ממנו כ"א הקב"ה ישלח מלאכי' ממונים על השמירה וישמרו אותו וז"פ לא תאפה חמץ חלקם לשון חלק בלי שום נידנוד חמץ נתתי אותה מאשי דהיינו שאשלח לך מלאכים שישמרו אותך שמלאכים נק' אישי.

(אור לשמים)

☆

מצות תאכל במקום קדוש. הנראה לרמז בזה גדל מעלת אבילת מצה שהוא דומה קצת לאבילת קדשים כי הנה כל המצות דם נעשים בגופו של האדם מבחוץ, אך מצות אבילת מצה ואבילת קדשים הם נכנסים בגופו של האדם בפנים לכן נקראו קרבנות שמקרבת את האדם ברפואת הנפש בפנימיות כמ"ש והקרב והכרעיים ירחץ במים, וז"ש ואכלו אותם אשר כופר בהם כי הם תועלת גדול לקדש את האדם בפנים כמ"ש וכל קרבי את שם קדשו כמ"ש חכד"ל הסיקו בפנים כי נכנם בכל האיברים הפנימים לקדש ולטהר אותם, וגם ענין אבילת מצה הוא נקרא בזוה"ק מיכלא דאמוותא כי הוא רפואת הנפש בפנים והוא ג"כ תועלת לאדם ע"י שמכין א"ע בהכנה דרבה בתשובה ומע"ט שיהי' הגוף טהור ומוכן להבנים הקדושה בתוכו ע"י אבילת מצה, וז"ש מצות תאכל במקום קדוש בהכנה הראוי' אז בחצר אוהל מועד יאכלוה כמו אבילת קדשים בחצר אוהל מועד.

(תפארת שלמה)

☆

והנותר בבשר ובלחם באש תשרופו. כלפי פיתויי היצר לאדם שיימשך אחרי המותרות, להשיג דברים גשמיים, "והנותר בבשר ובלחם" התשובה היא שיעסוק בתורה הקרויה אש, ובכך יעלה בידו להתגבר על תאוותיו, "באש תשרופו" באש התורה ניתן לשרוף את התאוות המותרות.

(תפארת בנים)

קומו וקבלו, בגמ' קיימו למעלה מה שקבלו למטה, וכי עד ימי אחשורוש לא קבלו עליהם את התורה, אלא הענין הוא שלא היו יכולין לבוא לידי הרצון הזה של אהבה עד שבאו גודל הנס הנעשה להם בימי אחשורוש, וכשנעשה נס לאדם, מחמת זה יבא אדם לידי אהבת הבורא ב"ה באמת, וזהו אורה זו תורה, ר"ל שבאו לידי אהבה והאור של תורה מחמת גודל הנס שנעשה להם. **(נועם אלימלך)**

☆

וימי הפורים האלו לא יעברו מתוך היהודים, תיבת מתוך מורה על הפנימיות בנפש, והיינו שכמו שהיה אז בפועל, שנתגברו להכניע את בחינת עמלק במכת חרב והרג ואבדן, וכמו שנאמר אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם.

(אהל תורה)

☆

וימי הפורים האלו לא יעברו מתוך היהודים, תיבת מתוך מורה על הפנימיות בנפש, והיינו שכמו שהיה אז בפועל, שנתגברו להכניע את בחינת עמלק במכת חרב והרג ואבדן, וכמו שנאמר אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם, כן נעשה בכל שנה בזמן הזה בפנימיות כל פרט נפש ישראל בהמלחמה שבנפשו תמיד נגד סטרא דעמלק, ונבנע להקדושה ונעשה בחינת וגבר ישראל הגם שאין הנפש מרגיש בזה מפני שהוא בעומק הפנימיות, ולכן המצוה לבסומי בפוריא שלא בישוב הדעת כי הקדושה בא אז בלי ידיעת האדם והכנתו.

(תורת אמת)

☆

לקיים את ימי הפורים האלה וכו' כאשר קיים עליהם מרדכי ואסתר, לכאורה מה זה הדברים האלה ששלחו טבעם בדבר כאשר קיים עליהם מרדכי ואסתר, הוא בבודם ירצו מלה, אמנם הוא הבטחה שיזכו לקיים את ימי הפורים בכל שנה ושנה בהארה רבה הזאת כאשר קיים עליהם מרדכי ואסתר בדורם, כן עתה תופיע עלינו תשועת עולמים אמן.

(תפארת שלמה)

☆

תשועתם היית לנצח ותקותם בכל דור ודור, כי התשועה בפורים היה לעולם כמו שהגזירה היה להשמיד את כל היהודים, ממלא גם הנס היה לכל הדורות, ובזה תלוי קיום ישראל, והקב"ה עשה הנס בלי זכות ישראל, רק מצד שאנו עמו וחוסים בו תמיד, ולכן זה היו"ט נותן כח ועוז ותקוה לבני ישראל בגלות לבטוח בו מצד שמיוחדים אנו אליו, ולכך תקנו לבסומי שאין היו"ט מצד ישראל, ונקרא פורים ע"ש הפור, כי הגורל הוא סמן שכך היה ראוי מצדד הטבע ורק בחסדו ית"ש הצילנו, ולכן קבלו אח"ז התורה בלב שלם כמ"ש הדר קבלוה בימי אחשורוש. **(שפת אמת)**

☆

מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בט"ו, הנה חמשה זמנים אלו בגימ' היכל, כמאה"ב וה' בהיכל קדשו, שהוא כביכול סתום ונעלם, בהיכל קדשו. ובכל המגילה לא נכתב שום שם הוי' ב"ה רק סתום ונעלם, ובזה הבחינה צריך האדם לקרות המגילה, שהיא מלאה כל תיבות מהשם הוי' ב"ה רק שהמה בהיכל קדשו. **(חסד לאברהם)**

☆

האגרת הזאת, טעם על שמגילה נקראת אגרת, דבמגילה זו נרמזו כל ענייני המסטר"א והצלת ישראל מהם, ומורה על מחיית עמלק שיהיה לעתיד לבוא, וזה נדמה לנו כאגרת שאדם שולח לבנו או לאשתו עד שיבוא עליו בעצמו, וכן היא מגילת פורים, ובאמת אם אדם אחר קורא האגרת אינו מבין מתיקת הדבר, רק הם בעצמם מרגישים התענוג הגדול שבו, וכן יש במגילה זו ובכל המעשים שמות הקדושים, שמורים אהבת השי"ת עלינו. **(הישר והטוב)**

☆

לעשות כרצון איש ואיש, היינו כנודע שלא ברא הקב"ה היצה"ר כדי שישמע לו האדם, אלא שהיצה"ר יפתה את האדם וצריך האדם להתחזק עצמו שלא יתן אזן קשבת ליצה"ר המסיתו, וזה הוא בעצמו רצון היצה"ר שלא ישמעו לפניו, ועי"ז מראה האדם שיש לו אהבת הבורא ב"ה, וזאת היא שבחיה דיצה"ר אם גורם לאדם אהבת מלכו של עולם, וז"פ לעשות כרצון איש ואיש, היינו היצה"ר והיצה"ר, כי האדם יעשה כרצונם ולהתחזק במצות, וזה גם רצון היצה"ר שהאדם לא ישמע לו.

(כנסת יחזקאל)

☆

כי אם חרש תחרישו, הם דברים המרומזים על הזמן הזה, כמדבר כלפי הקב"ה, כי אם החרש וכו' היינו שתעשה עצמך כמחריש בחי' הסתר אסתור, בעת הזאת, בעת שיהיה לישראל צר שנתמעט השפע ויהיה דוחקא בתר דוחקא, אז בהכרח שרווה והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר שיבקשו להם עזר ממקום אחר מהסטר"א רח"ל, ע"י שילמדו דרך הנרם ויכניסו בניהם לבתי ספר שלהם וילמדו כתבם ולשונם שיכלו להיות דאקטורים וכדו' ואת, ר"ל התוה"ק החוצה מכ"ב אותיות מא' ועד ת', ובית אביך היינו תשובע"פ ע"ד שאל אביך ויגדך, תאבדו, שישתכח התורה ומי יודע אם לעת כזאת הגיעת למלכות שיפרקו מעליהם עול מלכות שמים ר"ל.

(משמיע שלום)

☆

ויאמר המלך לחכמים יודעי העתים וכו', ויאמר המלך, מלך מלכי המלכים, לחכמים יודעי העיתים, לאנשים האלה החכמים בעיניהם האומרים שצריכים להתנהג לפי העת והזמן, כי כן דבר המלך, הקב"ה, לפני כל יודעי דת ודין, שהקב"ה ציוני להתנהג לפי הדין ב"ש"ע.

(הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע)

☆

לקיים את ימי הפורים האלה וכו', וכאשר קיימו על נפשם דבר הצומות וזעקתם, ונ"ל אע"פ שתקנו שיהי הפורים יהיו ימי משתה ושמחה, אין הכוונה שיש לשמוח בהם שמחה של הוללות ואכילה ושתיה של מלוי הכרח, אלא הכוונה שיש לשמוח בהם שמחה של מצוה, על קידוש ה' שנהיה ע"י הנסים והישועה שה' עשה לנו, ועל שקבלנו עלינו אז התורה מחדש, ומרדכי ואסתר שקבלו עליהם ימי משתה ושמחה ודאי קבלו אותם עליהם רק לשם שמים, לשמחה של מצוה, וכן הצומות שקבלו עליהם היו רק לשם שמים, וכבר מרגלא בפומייהו דאינשי שיותר קל לצום לשם שמים מאשר לאכול לשם שמים, זהו שאומר הפסוק, לקיים את ימי הפסוק האלה וכו' לשם שמים, כאשר קים עליהם מרדכי וכו' דברי הצומות וזעקתם.

(שערי שמחה)

☆

כל הפושט יד נותנים לו י"ל בדרך רמז שאף עונות כאלה אשר במשך השנה כולה אי אפשר לחזור עליהן בתשובה, מכל מקום בחג הקדוש הזה ימינו ית' פשוטה לקבל שבים, והזמן מסוגל מאוד עד אשר, כל הפושט יד להתקרב אל השי"ת ולשוב לפניו בכל לב ובכל נפש, נותנים לו, זאת בגדר מתנה, אף שבכל השנה אינו ראוי להתקבל בתשובה. **(עטרת ישועה)**

קח את אהרן וגו' ואת כל העדה תקהל אל פתח אהל מועד וגו'. י"ל כי שמעתי לפרש המשנה עשרה נסים נעשו בבית המקדש עודים צפופים ומתחוים וכו' כי מי שהוא בעל גאוה ורוצה בהתנשאות הוא צריך הרחבת מקם לפי ארכו וגדלו וטובו המלא עולם, אבל מי שהוא שפל וממעט את עצמו וכאין יחשב בעיניו איננו תופס מקום רב, וז"ש עומדים בקומה זקופה צפופים, ומשתחוים בהכנעה רוחים, ומעתה כאשר נאמר ותקהל העדה אל פתח אהל מועד שהחזיק מועט שהיו ממעטים עצמם, את המקום המרובה, ומדת ענוה ממשה רבינו למדנו שעליו נאמר והאיש משה עניו מאד מכל האדם, וא"כ מזה עצמו שנקהלו אל פתח אהל מועד מקום מועט לאשר היו בעיניהם בחינת אין, הוא מופת כי משה היה עניו מאוד, וז"ש קח את אהרן ואת כ"ל העדה הקהל אל פתח אהל מועד, וממשיך ויעש משה את כל האמוטר בענין כאשר צוה ה' אותו דייקא, ולא עשה משה את אהרן לכהן לכבודו ולכבוד אחיו כי אם לקיים מצות ה', והראיה הוא כי ותקהל העדה אל פתח אהל מועד, ואין זה כ"א מכח ענוה שלמדו ממשה. **(ייטב לב)**

☆

צו את אהרן. פירש"י אין צו אלא זירוז וכוי ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כים, כי נחלקו הקדמונים בענין נסיון העושר והעוני, ויש להכריע דלענין עשיית עבירות בפועל ובפרהסי לעני כל, ודאי זה נסיון העושר גדול שלא יבוש בבני אדם כי עשיר יענה עזות כנראה לעינים בעוה"ר, משא"כ העני אם יעשה דבר שלא כשורה בוז יבוזו לו לכן אין הנסיון גדול אצלו כי"כ, אמנם לענין חטא המחשבה והרהור הלבלהרהר אחר מידותיו שיך ביותר אצל העני לכבוש דעתו הנכאב והנדכה ולשום בטחונו בהי כי מאתו לא תצא הרעות, והנה העולה באה לכפר על הרהורי הלב והרהור במחשבה הרי ביותר מצוי אצל העני במקום שיש חסרון כים, ולזה באה הרמז בזאת תורת העולה היא העולה הבאה לכפרה על הרהורי הלב שהיא מצוי יותר לגבי העני, לכן צריך לו הזירוז יותר במקום שיש חסרון כים, לזרז את העניים שלא יהרהרו אחר מידותיו ויהיי הי מבטחו, ואז היא העולי"ה שבזכות זה יעלו מעלה מעלה, שכל המקיים התורה מעוני סופו לקיימה מעושר. **(קדושת יו"ט)**

☆

זאת תורת העולה. ובמדרש שאלו תלמידיו את רבי יוסי בן קיסמא אימת בן דוד בא השיב להם זאת תורת העולה, ויש לבאר בהקדם מי"ש בנועם אלימלך עה"פ ומאז באתי לדבר בשמך, דהנה אנחנו בגלות המר אשר בצרותינו לו צר וגלה השכינה עמנו אין לנו לדאוג ולהתאונן אלא על גלות השכינה ולא לחשוב כלל על צרותינו כי"א על צער וגלות השכינה, ואילו היה כל מגמתינו וצערנו רק על צער השכינה ולא על צערינו בודאי היינו נגאלים מיד, אך כי בשר אנחנו ובלתי אפשר לסבול לנו צרותינו ומכאובינו לכן ארכו וכוי, ואילו היה צדיק אחד כנ"ל היה מציל את כל העולם כולו מן הגלות ע"כ, ובזה יתפרש שאלו תלמידיו את ר"י בן קיסמא אימת בן דוד בא, השיב להם זאת תורת העולה, פירוש כשם שהעולה קרבה כולה כליל להי' ואין חלק ה לבני אדם, כך אם יהיה צדיק אחד שתהיה כל מגמתו וצערו על גלות השכינה, ולא יחשוב על צער בני אדם כלל מיד תבא הגאולה.
(דברי יואל)

☆

צו את אהרן. פירש"י אין צו אלא זירוז וכוי ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כים, ויתבאר עפ"י מ דאיתא בגמי השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן צדיקים לכש"כ, וכתבו התוסי תימה דהא אשכחן יהודה בן טבאי שהרג עד זומם, ורבי ישמעאל שקרא והטה, ואומר ר"י דדווקא במידי דאכילה אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, שגנאי הוא לצדיק שאוכל דבר איסור, ומעתה י"ל כי בכל הקרבנות שיש בהם חלק אכילה לכהנים לא הוצרך הכתוב לזרז לעשותם כהלכתם, כי מאחר שאין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים במידי דאכילה, ודאי לא יכשלו הכהנים בעבודת הקרבן כי מן השמים יסייעו בעדם להקריב את הזבח למען לא יכשלו באכילת קדשים פסולים, אבל בקרבן עולה שנקרבת כולה כליל ואין בה חלק אכילה לכהנים בו הוצרך הכתוב לזרז לעשותו כהלכתו, וזהו ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כים, היינו בקרבן עולה שנשרפת כליל ואין בה הנאת אכילה כלל, וכיון שמחוסר בו חלק אכילת כהנים, ע"כ הוצרך הכתוב לזרז להקריבו כהלכתו. **(ברך משה)**

דבש תמרים לפורים

ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים ודתיהם שונות מכל עם ואת דתי המלך אינם עושים. יבואר כי ידוע שתרי"ג מצוות ניתנו לישראל, ואיך אפשר לקיים כולן והלא יש כמה מצוות שלא בא לידו מעולם כגון מצוות התליות בארץ לבני חו"ל או מצוות שניתנו לבני כהונה ולויה וכדו', והתירוץ הוא שהלומד על מנת לקיים כשיבוא לידו הקב"ה מצרף את מחשבתו הטובה למעשה ע"ד כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, והנה אחז"ל דבישראל מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה ובאוה"ע אין מצרף, והטעם מבואר במהרש"א דישראל מוקמינן ליי בחזקת כשרות דאילו בא לידו וודאי עשאה ובאוה"ע אינו כן דהחזקה מנגדתו, אך הרמב"ם כתב דבחו"ל אין לו לאדם חזקת כשרות כי אם בהיות ישראל על אדמתן, א"כ בחו"ל מחשבה טובה אין הקב"ה מצרפה למעשה, וז"ש המן למלך אחשורוש והתכוין להלישין לפני מלכו של עולם, "ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים" ונאבד החזקת כשרות שלהם, וא"כ הגם כי "דתיהם שונות מכל עם" שבהם מחשבה טובה הקב"ה מצרף למעשה ולא באוה"ע, אמנם היינו בהיותן על אדמתן ולא כאשר הם מפוזרים בין העמים, וכיון שאת דתי המלך אינם עושיים, דהרי לא נחשב להם כמעשה לכן "ולמלך אין שוה להניחם". **(ויטב לב)**

☆

חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. ואפי"ל עפימ"ש במחיר יין דהמן היינו היצה"ר ונקרא המן מלשון מהומה שמהמם את הבריות והנה פעולותיו של מרדכי ג"כ יתועים דהם מצוות ומעש"ט ותורה, וההפרש בין זה לזה כיתרון האור מן החושך, אכן אם עושה תשובה מאהבה אזי גם הזדונות מתהפכים לזכיות והנה ימי תשובה דימים נוראים הם בבחינת יראה זוהלים ורעדים מפחד דיניך, משא"כ בפורים שאז היא זמן קימו וקבלו מאהבה ואז זדונות נעשים כזכיות ונמצא שאין הפרש אצלו בין פעולותיו אשר פעל בארור המן, ובין פעולותיו אשר פעל מבחינת ברוך מרדכי, כי שניהם כאחד טובים והיינו חייב לבסומי בבחינה שיבא לשמחה ותשובה מאהבה לכרות ברית חדשה כמו שהיה אז בהצלה עד דלא ידע שום הפרש בין ארור המן בין מה שהוא אצלו מבחינת ארור המן, לברוך מרדכי. **(דברי יואל)**

☆

בגמ' איתא ליכא מאן דידע לישנא בישא כהמן. א"ל תא ניכלניהו, א"ל מיסתפינא מאלהיו דגלא ליעבד בי כדעבד בקמאי, וגו', וילי"פ בהקדם מיש באלשיך בטעם מחצית השקל דלכאורה למה יתנו כופר נפש על עון אשר עושיו כבר מתו, ע"כ ציוה השי"ת להביא כל אחד מחצית, להורות כי כל איש מישראל נפשו קשורה בחבירו, ונפשות כל אישי ישראל לאחת יחשבו כי ממקור אחד הן ובכן הרי הם ערבים זה לזה, וזהו שדרשו חז"ל ליכא מאן דידע לישנא בישא כהמן שבא לקטרג על מה שנהנו מסעודתו של אחשורוש, ולזה אמר תא וניכלינהו, ואין לך להתירא מאלוקיהם כי ישנו מן המצוות ונגזר עליהם לכלותם, אמר ליה אחשוורוש אית ביה רבנן, פי' שיש בהם צדיקים אשר לא השתתפו בסעודה ומדוע יצא הקצף על כל ישראל לאבדם, אמר ליה ע"ם אחייד היין, פי' שנפשות כל אישי ישראל לאחת יחשבו וכל ישראל ערבין זה לזה, ולכן אף אלו שלא חטאו נענשים בעון האחרים, ולכן אמר המן לשקול עשרת אלפים ככר כסף כחשבון מחצית השקל של כל אחד, כי מהא למדין שכל ישראל ערבין זה לזה ובזה רצה לעורר הקטרוג על כל עדת ישראל שיתפסו כולם בעון אותם החוטאים שהשתתפו בסעודתו של אחשורוש. **(ברך משה)**

☆

ויתלו את המן על העץ. במדרש איתא אמר הקב"ה כיון שמת משה במדבר ולא נכנס לארץ לכן יתלו את המן על העץ, והנ"ל בדרך דרוש לפי מ"ש בכתב האר"י דמשה רבינו היה גלגול הבל והמצרי שהרג היה גלגול קין ועל כן הרגו ולפי זה בדין הרגו, אכן קין עשה תשובה ואם נתקבל תשובתו לא היה למשה להרוג את המצרי, דהנה חקרו הקדמונים אי מהני תשובה על גי עבירות החמורות והדבר תלוי במה דכתיב תשב אנוש עד דכא ר"ת דים כיפירה אישה, ופליגי בגמי אי אמרינן עד ועד בכלל או לא, ואיכא מ"ד דסובר עד ולא עד בכלל וא"כ לא מהני תשובה על גי עבירות הללו, וא"כ שפיר עשה משה שהרג המצרי, והנה איתא במדרש שא"ל הקב"ה למשה אתמול הרגת את המצרי ואתה רוצה ליכנס לארץ, וכיון שלא נכנס ש"מ דשלא כדין הרגו משום שנתקבל תשובת קין, וזהו שטען ואת דתי המלך אינם עושים דכיון שהשתחוו לצלם שוב לא מהני תשובה לע"ז ולמלך אין שוה להניחם, אבל כיון שמת משה במדבר ולא נכנס לארץ נמשום שהרג את המצרי דנתקבל תשובת קין וא"כ מהני תשובה על גי עבירות הללו, לכן ויתלו את המן על העץ כי נתבטל הקטרוג.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

פנינים מתורתן של מרן רבי"ה ק' בעל דברי יואל זי"ע
מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה וגו' (ו ב). פירש"י אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות, אמר רבי שמעון ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס. ומחלקו המפרשים בפירוש דברי רש"י דמנ"ל דאמר אין צו אלא לשון זירוז, מקמ"ס פירשו דמנ"ל דמע"ל סבירא ליה כרבי שמעון שהזירוז הוא משום שיש בה חסרון כיס, אלא שהזירוז הוא לדורות. אמנם לפי זה מקשה לפירושו דמנ"ל דמע"ל למה נשתנה פרשת עולה שהוצרך הכתוב לזרז בה יותר משאר מצות אחרות.

ונראה לפרש על פי דברי המדרש (תנחומא צו סי"ד) למה אמר זאת תורת העולה, ילמד לומר קריאת תורה וכו', לו את אהרן ואת בניו לאמר, כלומר שיאמרו לבני ישראל ויתעסקו בקריאת העולה, אף על פי שמקריבין עולה עוסקין היו בקריאתה, כדי שיזכו בקרבן עולה ובקריאתה. הרי לן מזה להפסוק זאת תור"ת העולה קאי על לימוד פרשת העולה, והלא אמרו ז"ל (ברכות נב:) דברי תורה צריכין חיזוק, על כן מובן שפיר למה הצריך הכתוב לזרז בו יותר משאר כל המצות.

ליל שב"ק צו תשכ"ה

וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב לה' (ז יא). במדרש תנחומא (ס"ד) אמרו חומות העולם לבלעם למה אמר הקב"ה לישראל שיהיו מקריבין לו קרבנות ולנו לא אמר כלום, אמר להם בלעם מי שקיבל את התורה צריך שיקריב קרבנות, אתם מתחלה פסלתם חומה ועכשיו אתם מבקשים להקריב קרבנות, מי שקבלה הוא מקריב קרבנות. ויש להבין שייכות עבודת הקרבנות לקבלת התורה.

ואפשר לומר על פי דברי המדרש (ילקוט יחזקאל רמז שנח) שלו לחכמה חוטא מהו עונשו, אמרה להם (משלי יג כא) חטאים תרדף רעה, שלו לנבואה חוטא מהו עונשו, אמר להם (יחזקאל יח ד) הנפש החוטאת היא תמות, שלו לתורה חוטא מהו עונשו, אמרה להם יביא אשם ויתכפר לו. מזינן מזה דרק התורה הסכימה שיתכפר החוטא על ידי הקרבנות, על כן בני ישראל שקבלו התורה, להם בלחוד מועיל תקנת הקרבנות לכפר על חטאיהם, אבל האומות העולם שלא קבלו התורה אין מועיל להם תקנת הקרבנות לכפר בעדם.

ליל שב"ק צו תשי"ג, וס"ג צו תשכ"ה

זאת התורה לעולה למנחה (ז לז). במדרש רבה (פ"ט ס"ח) כיון שמעו ישראל פרשת קרבנות נתייראו, אמר להן משה אל תתייראו, התעסקו בתורה ואין אתם יראים מכל אלה, הדא הוא דכתיב זאת התורה לעולה ולמנחה. ויש לתמוה למה נתייראו ישראל משמעו פרשת קרבנות. גם יש להבין מה שהשיב להם משה התעסקו בתורה ואין אתם יראים מכל אלה.

ויש לומר דכיון שמעו ישראל פרשת הקרבנות הבאים לכפר על החטא, הבינו מזה שיתגבר עליהם יצרם להחטיאם, כי אם אין חטא קרבנות למה, ולכן נתייראו מפני כוחות היצר הרע החזקים שעתיד לבא עליהם. ולזה אמר להם משה אל תתייראו, התעסקו בתורה, כלומר דאין הוכחה ממצות קרבנות שבהכרח יהיה להם התגברות היצר, דבאמת מכלית מצות הקרבנות הוא בשביל שיעסקו בתורה ויקיימו חומה בצחינת ומשלמה פריס שפתינו ולא עבור שיחטאו בפועל.

חידו"ת פ' ויקרא עמוד כב

זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם (ז לז). בפסק מנחות (דף קי.) אמר ריש לקיש מאי דכתיב זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם, כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם, אמר רבא וכו' כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא חטאת ולא מנחה ולא אשם. ויש לעיין דאמי נפקא מינה בין רבא לריש לקיש.

ויש לומר על פי מאמרם (שבת יב:) לא יקרא [בשבת] לאור הנר שמע יטה, אמר רבי ישמעאל בן אליעז אני אקרא ולא אטה, פעם אחת קרא והטה, וכתב על פנקסו אני ישמעאל בן אליעז קריתי והטיתי גר בשבת, לכאינה בית המקדש חביב חטאת שבנה. חזינן מזה כי אף שאין ביכלתינו כעת להביא חטאות ואשמות, ולכן יונחים תוכחתינו בתמידותינו ובשיח שפתותינו, ועל דרך (הושע יד ג) ונשלמה פרים שפתינו, מכל מקום כשיבנה בית המקדש ויחזרו הכהנים לעבודתם, נצטרך גם להשלים כל אלו חטאות ואשמות שנתחייבנו בהם בגולה.

וזהו כוונת ריש לקיש, כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם, שהוא רק כאילו הקריב כל אלו, משום דלומד רחמנא פטריה, אבל אינו נחשב כאילו הקריבן בפועל ממש, ולכן יצטרך עדיין להשלים אותן כשיבנה בית המקדש, לזה בא רבא חולק עליו וסובר, דבאמת כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא חטאת ולא מנחה ולא אשם, לפי שכח התורה רב מיליה כל כך, עד שנחשב לאדם העוסק בה כאלו שהקריב כל אלו הקרבנות בפועל ממש, ושוב לא יצטרך להשלים כלום מהן לעתיד לבא.

חידו"ת פ' ויקרא עמוד ט

זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם (ז לז). בפסחים מנחות (דף קי.) אמר ריש לקיש מאי דכתיב (ויקרא ז לז) זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם, כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם. חזינן מזה לעסק התורה הוא בהקרבת הקרבנות, וכן אמרו שם, וכל מקום מוקטר מוגש לשמי (מלאכי א יא), בכל מקום שלקח לעצמך, אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בכל מקום, מעלה אני עליהן כאילו מקטירין ומגישין לשמי. והרי עבודת הקרבנות הולכת בטבילה תחלה במקוה, וכמו שכתב הרמב"ם (הל' בית המקדש פ"ה ה"ד) וזה הכלל היה במקדש, אין אדם נכנס לעזרה לעבודה אף על פי שהוא טהור עד שהוא טובל. על כן כשם שהיה אסור ליכנס לעבודת המקדש בלי טבילה, כמו כן אין ליכנס ללימוד התורה בלי טבילה במקוה תחלה, ולכן ירגיל כל אחד להזהר בטבילה במקוה בכל יום קודם שמתחיל לעסוק בתורה.

פתיחה לבחורי הישיבה בק"ק סאטמאר יצ"ו שנת תרצ"ד

הובא בילקוט המאירי מס' יומא (דף ל.) וכתב שם בזה"ל: אזכרה ימים מקדם בעת שיצקתי מים בימי בחרותי על ידי מרן הגאוה"ק מהר"י ט"ב שליט"א גאבד"ק סאטמאר ה' יאריך ימיו ושנותיו, שהוכיח במישור בפתיחת הישיבה בקיץ של שנת תרצ"ד שהבחורים יהיו נזהרים בטבילת מקוה בכל יום. ואחר סיום הדברים כתוב בספר הנ"ל: ודכירנא שהאריך עוד בדברי כבושין בענין לימוד התורה בטהרה. ועי' בזה בס' מאור ושמש ר"פ אמור שבלי טבילה במקוה קודם הלימוד אי אפשר להשיג גופי תורה, עיי"ש.

ומן הראוי לציין מה שסיפר הרה"ג ר' מרדכי דוד קאהן ז"ל מה ששמע מהרה"ח ר' אהרן פאלאק ז"ל, שבעיר סאטמאר שאל בחור אחד את רבינו בלימוד, ורבינו ראה שאינו מבין הלימוד, ושאל לו רבינו האתה הולך בכל יום למקוה, ענה הבחור לא, שאין לו מעות לשלם המקוה, אמר לו רבינו אני אשלם לך הוצאת המקוה. ואכן כן היה, שרבינו שילם ההוצאות, והוא התחיל לילך למקוה מידי יום ביומו, והתלמיד נתגדל לתלמיד חכם מופלג, וגם העמיד דורות ישרים ומבורכים.

מילין טבי״ן לפורים

מספר ליקוטי אורה לפורים

אלעם וואס מ׳לייענט אויף די וועלט, איז כדאי פאר איינעמעל פורים, פאר איינעמעל ליינען די מגילה, איינעמעל דורכגיין די בחינה פון פורים איז כדאי די גאנצע וועלט, וואלען מען קומט דאך אויף דעם עולם מרחפ נאר פאר דעם איינעם, נו טוען דעם לוז הכורע ברוך הוא, אויף דעם קומט מען מרחפ, וואס דען ברוך מען עפעס מנדערש. (תשי״ח)

עם קומט פורים אזן מען ליינט די מגילה, ע פאר נורע ע יעדע וואלט פון דער מגילה, עס איז בוקע רקיעים, אז מען האלט די זכיה מען קען ליינען די מגילה בציבור, עס איז ע נאס רום פארן לעבעדיגן בשעפער, וכמו שאמרו המלאכים (שבת פח:) מנה הודך על השמים, ואף שים מהם אשר אין מקיימין רק מצוה אחת בחייהם ובפעם אחת בלבד (מגיגה יד.), כן הוא עם האדם, אשר אף אם הוא מקיים רק חיזה מצוה שהוא ממצוות התורה בפעם אחת בחייו בלבד, גם כן יש לו מציאות גדול. (תשי״ט)

אין להשיג ולשער כמה ענינים גבוהים ומשגבים טמורים וטמונים בכל תיבה ותיבה ובכל אות ואות של המגילה, וכמה קדושה ודביקות להקב״ה יכולין להשיג על ידי קריאתה, ולדיקים תמימים הגיעו למדריגה של כלות הנפש והחיות לגמרי, וממנו נקח גם אנחנו הלוז לעבוד את הבורא יתברך בשמחה. (תשט״ו)

די קדושה פון די מגילה איז חזוי הייליג אז מען קען פארברענט ווערן פון די גרויסע קדושה. (בעיר סאטמאר)

הכי יש לנו לפילו קנאת הסופר מגודל כח ההשפעות הקדושה שיורד מן השמים על ידי קדושת ימי הפורים, אין היינטיגן זמן וואלט ניסט געווען קיין מציאות ע איד זאל זיך קענען דערהאלטן וואס ניסט דעם הייליגן טאג פורים. (תש״ח)

איתא בספר הדורות (שנת ג״ע תמקל״ה סדר עבודת יוה״כ) כי הכהן גדול היה מצווה לנוקף, ועושה לו לוט זהב, ויכתוב בו זה הלשון פתוחי חותם, אני פלוני הכהן גדול בן פלוני כהן גדול שמשמי בכהונה גדולה בבית הגדול והקדוש לעבודת מי שככן שמו שם בשמה כך וכך ליצירה, עכ״ל. ונראה לי כי כן צריך כל אחד לרשום בעצמו אחר כל פורים ויום טוב, ולימן בזה שבח והודאה על הש״ת, אשר זכה לקיים יום טוב ההוא. (תשכ״ג)

ראה זה דבר פלא, אשר בכל המגילה כתוב רק תיבת יהודים ולא תיבת ישראל. ויש לומר בטעם הדבר, כי אם היה נכתב בה תיבת ישראל, היו חושבים כאלו אשר היו עולה ברעיונם לומר, כי תיבה זו סובב על זמניו אלה, על אלו הרשעים אשר היו את עצמם ואת ממשלתם בשם ישראל״. (תשי״ב)

איתא בגמרא (מגילה יב.) לעשות כרעון מים ושיש (אסתר ג ח), אמר רבי לעשות כרעון מרדכי והמן. ולכאורה יש לתמוה הרי ליתא במדרש (אסת״ר פ״ו ס״ל) כי מרדכי עמד והכריז עליהם ואמר להם לע תלכו לאכול בסעודתו של אחשורוש, שלא הזמין אתכם כי אם ללמד עליכם קטגוריא, כדי שיהא פתחון פה עם מדת הדין לקטרג עליכם לפני הקב״ה, עכ״ל. אם כן איך אפשר לומר כי סעודה זו היתה עשויה על פי רצון מרדכי, אדרבה הלא הוא

מיהה בעשם הדבר. עוד מצינו במדרש (פסח"ר פ"ז סי"ד) דכשאר הלך אליהו הנביא אצל אחות העולם וסיפר להם הגזירה, שאלו אותו מפני מה גזר כן הקב"ה, השיב להם על שנהגו מקעודתו של ינשורום. הרי לן מזה כי סעודה זו עוד לפגם נחשבו לפני ישראל, אם כן אין אפשר לומר כי זאת היתה נעשה לרצונו של מרדכי.

ויש לומר על פי מה שכתב זקיני המהרש"ל ז"ל בחידושי אגדות בגמרא הנ"ל בדצון המן ומרדכי, דכוונתם לומר כי הכינו להם מאכלים כשרים כרצון מרדכי, ומאכלים טריפות כרצון המן. והנה יש לבאר דבריו ז"ל, על פי מה דמצינו במדרש (במד"ר פ"כ סכ"ג) אצל נעות מואב, שאר ימרו לבחורי ישראל הלץ כולנו בני אים אחד בני אדם אבי אברהם, אין אתם רוצים לאכול מזבחותינו ומבשולינו, הרי נו עגלים ותרנגולים שחטו כמוותכם ואכלו, מיד משקהו היין ובועד בו, עיי"ש. הרי מזה כי דרך הרשעים לאהב להטות את ישראל אחריהם, הוא על ידי שמאכילים אותם דברים כשרים, ועל ידי זה הוסמו להתחבר עמהם. וכמו כן יש לומר בעניננו, כי הבין המן דבודאי לא יבואו היהודים להשתתף בסעודה זו, דמי פתי ירצה להתפות אחריו ולהשתתף בסעודת הגוים, על כן זוה להכין להם מאכלים כשרים כרצון מרדכי, וממילא יבואו להשתתף בסעודה, ובזה יהיה לו בניקל לגמור את מחשבתו הרעה להחטיאם בעבירות. (א' בהעלותך תש"כ)

איתא בגמרא (מגילה יב.) שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבעותו הדור כליה, אמר להם אחם, אמרו לו מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע. והנה יש להבין על מה מרי לף הגדול הזה, עד שנתחייבו על זה כליה, הרי לף המאכלים אשר אכלו אם כשרים היו, וכמו שפירוש זקיני המהרש"ל ז"ל בחידושי אגדות בבבא הגמרא (שם) לעשות כרצון מרדכי והמן, עיי"ש.

ויש לומר על פי מה שדקדק במעות הלוי (בהקדמה) בעומרם מפני שנהנו מסעודתו ולף אמרו מפני שאכלו מסעודתו, יען כי בעצם האכילה לף נעשתה שום איסור, רק הפגם היתה על שנהנו מסעודה כזו אשר נעשתה אחרי שנתייאשה דעתו של אחשורוש בהמלכותו כמאמרם ז"ל (שם יא:), ולפם הנהנה מעשתה כזו, הרי זה עון פלילי מאד, ועל עון זה כבר מחויבים מיתה. וכן מצינו במדרש (פסח"ר פ"ז סי"ד) דכשאר הלך אליהו הנביא אצל אחות העולם וסיפר להם הגזירה, שאלו אותו מפני מה גזר כן הקב"ה, השיב להם על שנהנו מסעודתו של אחשורוש. ולף הזכירו אם עבירה אחרת רק את זה לבד אשר נהנו מסעודת המלך, נמצינו למדין מזה כי בעבור זאת נגזרה עליהם גזירה זו בכליון ואיבוד זכרם רחמנא ליצלן, כי לשמחה מה זו עושה ברשותינו חילול הקודש בשום נורע במקום המקדש, ואין אפשר לשמוע בחורבן גדול כזה, והשתתף בשמחה זו הוה משתתף בשמחתה של ניתון ה' רחמנא ליצלן. (עה"ג ועה"ת סי' ק"א)

איתא במדרש (פסח"ר פ"ג ס"ל) בהרשותו את עושר כבוד מלכותו (אסתר ג ד). רבי יודה ברבי סימון אמר, סעודת מרן ישראל הרשה להן. עוד אימא אם (פ"ג ס"ט) גם ושמי המלכה עשתה משתה נשים (שם ט). אין גם אלף רבוי, מה זה בסעודת מרן ישראל אלף זו בסעודת מרן ישראל, עכ"ד. ועלזו כל חכמי לב להבין דברים הללו, דמה ענין מרן ישראל אצל שושן הבירה, וכי אפשר לעשות סעודת מרן ישראל בשושן הבירה. ובהגהות רד"ל בירר הענין, כי אחשורוש רצה להמשיך את לבן של ישראל לבא אל הסעודה, על כן הכין להם מאכלים הבאים מארן ישראל, כדי לעורר על ידן את תביעות הארן אשר ישנו בלב כל אדם, וזהו יגרום כי יבואו אל הסעודה, וממילא יכשלו אחר כך בעוונות, עכ"ד. ולענ"ד דעתי יש לפרשו גם בפופן אחר, כי הם אמרו אשר זה פועלים טובים עבור ארן ישראל, או שהם אמרו כי אחשורוש בעצמו יבנה על ידי זה את הארן.

והנה אימא במדרש (שם פ"ז סי"ד) כי אמר המן לאחשורוש אלהיהם של אלו שונא זאת, העמד להם זונות ועשה להם מאתה, וגזור עליהם שיבואו כולם ויאכלו ויאתו ויעשו כרצונם, עכ"ד. הרי מזה כי המן

הרשע הוא היה הגבר אשר הסית את המלך להכין סעודה ולעשות תורת המלך כדי להזמין את ישראל שלנו, שעל ידי זה יכשלו בעבירות חס ושלום.

נמצינו למדין מזה, כי המציאה זו אשר נעמה בזמנינו, לית שמועי התורה ושומעי הדת ושומעי תרן ישראל, הלציגו את עצמם בשיטתא ירושלמית, ומסבירים פנים כי פועלים עבור תרן ישראל, ועל ידי זה רוצים להעביר על הדת את שלומי חמוי ישראל, וכבר בשנת תר"ס יצא לאור עולם הספר חור ליבריס, ובו נדפסו מכתבים ומאמרים מגדולי ונדיקי הדור נגד שיטה היצועית, אשר נתלבשו בלבוש של תרן ישראל, עשה זו כבר המציא המן הרשע בזמנו, שלח אחרי שרשו כי נפל תרשה ולא הועילו כלום, נשתכח הדבר מן שלו הרשעים אשר היו אחר כך בשעת שאר הדורות, אמנם עכשיו בעיקבתא דמשיחא שכחום וחזרו ויסדום (מגילה ג.), ואומה ס"מ שהוא שרו של עשו אשר גרמו לו, הוא בעצמו התעורר מחדש בעצה זו, ומזר אומה בימינו אלה, ונריכים לידע כי כל זאת נפעלת כדי להמשיך על ידו למיעוט ואפיקורסת בעונותינו הרבים.

ומכילא לפי זה יובן היטב מדוע נלאו כל חכמי לב להבין את דברי המדרש ולא הועילו להם, כי עצה רעה זו כבר היתה נשתכח בימיהם, אבל עכשיו כאשר חזרו ויסדום, יכולים להבין שפיר את דברי המדרש. וכמו הרבה דברים אשר נכתבו בתורה הקדושה עיקרם נאמרו על דורות העתידים, והכל מרומזים בתורה (ע' זוהר"ק פנחס רכט.), וכעין מה שאמרו ז"ל (במד"ר פכ"ג ס"ה) כי הרואה הקב"ה למשה, דור ודור ודורשיו דור ודור ופופטיו. וכן כתב בדגל מחנה אפרים (פ' ואתחנן) כי התורה ניתנה לדרוש תמיד לפי ענין רשאי הדור ולפי מה שצריך לאותו הדור, וביתי הבעש"ט הקדוש זי"ע ניתן לדרוש הפסוק בחופן אחד, ועכשיו בדורינו אלה ניתנו לדרוש בחופן אחר, עיי"ש. (שמיני ס"ג תשכ"ג)

ויהי כאמרם אליו יום ויום ולא שמע אליהם, ויגידו להמן לראות היעמדו דברי מרדכי, כי הגיד להם אשר הוא יהודי (אסתר ג ד). ויש לדקדק בתחלה כי הגידו לו, מי היו אלו המגידים, דהרי לא גילה לן הכתוב מי היו.

ויש לפרש על פי מה שפירש רש"י על הפסוק (בראשית כז מב) ויוגד לרבקה את דברי עשו בנה הגדול, ברוח הקודש הודע לה מה שעשו מהרהר בלבו. והענין הוא לכאורה מלינו בגמרא (סוטה ד:) כי מי שהוא מסטרא דקדושה יודע דעת עליון ברוח הקודש. ואם כן יש לומר להבדיל אלף אלפי הבדלות מי שהוא מלד הסטרא אחרא, נודע לו מסטריה (ע' בפרדס שער כ"ה פ"ד).

ולפי זה יש לומר, כי דבר זה אשר מרדכי יהודי הוא, נתודע לו אל המן מסטריה, דהרי היה גדול מאוד מלד הסטרא דטומאה (פע"ח שער הפורים פ"ה), ואם כן מיושב שפיר מדוע לא פירש לנו הכתוב מי היו אלו המגידים, כיון שלא נתודע לו כל אלה על ידי דבר ודם, רק על ידי הסטרא אחרא בעצמו, וממילא עכשיו שמגלה לו כי מרדכי יש לו אתו עם רב, התחיל להתל מלחמה נגד כל היהודים שומרי תורה ומצות, כאשר אמנו רואים מאת בעינינו בזמנים הללו בעונותינו הרבים. (תשי"ז-תשכ"ב)

ויאמר המן למלך אחשורוש ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותך ודתיהם שונות מכל עם ואת דתי המלך אינם עושים ולמלך אין שוה להניחם (אסתר ג ח). ויש לדקדק דאסתם בלשון יחיד ישנו עם אחד מפוזר ומפורד וגו', ומסיים בלשון רבים ודתיהם שונות וגו' אין שוה להניחם, הלא יותר היה לו לומר ודתותיו שונות, ולמלך אין שוה להניחו.

ונראה על פי מה דאיתא במדרש (אסתר"ר פ"ג ס"י) כי כל מקום שנאמר במגילה מלך סתם, הם לפרעה על מלכו של עולם. ולפי זה יש לומר כי בותחה עם אשר התחיל המן לדבר סרה על בני ישראל, בחומרו ישנו עם אחד וגו', פיו הכשילו ושינה לשונו ללשון רבים, כדי לקטרג על האומות העולם, וכמנוהר במדרש כי הם נקראים בלשון רבים (ויק"ר פ"ד ס"ו), ואמר ודתיהם, היינו דתי אומות העולם שונות מכל עם, ורצה לומר כי הם משונים מדתי

עמו ישראל, ושיש עושים את דמי המלך מלכו של עולם כאשר ישראל עושים, ולכן ולמלך מלכו של עולם אין שום להניחם. (ת"ש-תש"ג)

איתא בגמרא (מגילה יג:) ואת דמי המלך שיש עושים (אסתר ג ח) דמפקי לכולי עלמא בשבת היום. ויש לומר בביאור הטעם על מה דנקט את הענין דשבת דוקא, דהקדים לפרש את דברי המדרש (הובא בקדושת יו"ט פ' שמות) הבא מתאכמה לו (שמות ג י), רצו לבטל השבת. על פי מה שאמרו ז"ל (שבת קיח.) דכל המעגן את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, ועוד אמרו (שם ע"ב) תלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים. הרי מזה כי שמירת שבת בדיבור במעשה ובמחשבה כדבעי למהוי, מסוגלת למהר את פדות נפשינו, ולכן כיון שמגולתה גדולה מאד כל כך, בעבור זה רצה פרעה הרשע לבטלו מהם, כדי שלא יוכלו לזכות לדברים טובים אלו, וקל ותומר שלא יוכלו להגאל ממנו.

וכמו כן יש לומר בעניננו, להרי דרשו חז"ל (מגילה יג:) על הפסוק (אסתר ג ג) בימים ההם כשבת המלך אחשורוש, אמר רבי מאי כשבת, לאחר שגמייפא דעתו, אמר בלשון משל וטעה אינש בשיבתא ולא טעינן וכו' השתא ודאי תו לא מיפרק, ע"כ. הרי מזה כי משום הכי עשה אחשורוש את המשתה, עבור שמתוו הגדולה אשר תשב כי עוד לא יגאלו ישראל לעולם, על כן רצה המן הרשע להפחידו, באומרו כי הם שומרים את השבת, ומיהלא עוד יכול לגרום דבר זה אשר יגאלו שנית, ונמצא כי בחנם היתה שמחתך בעת עשיית הסעודה. (תשכ"ג)

איתא בגמרא (מגילה יג.) אמר שמואל לא מפסתים ולא געלתים לכלותם (ויקרא כו מד) וכו', כי אני ה' אלהיהם בימי גוג ומגוג, בתמיהא אנא לא מפסתים בימי כשדים שהעמדתי להם דניאל חנניה מישאל ועזריה, ולא געלתים בימי יוונים שהעמדתי להם שמעון הצדיק וחשמונאי ובניו ומתתיה כהן גדול, לכלותם בימי המן שהעמדתי להם מרדכי ואסתר, להפר בריתי אתם בימי פרסיים שהעמדתי להם את בית רבי וחכמי דורות, עכד"ה. מבואר מזה כי בימי גוג ומגוג לא יאחר שום לדיק מצדיקי הדורות אשר יסייע לנו בזמנים קשים הללו, אמנם קשה להרי לפי מה שמבואר (זוה"ק בשלח נח:) כי מלחמת גוג ומגוג יהיה אחר בית המשיח (עי' בשו"ת דברי יואל סי' ה' אות ב'), נמצא כי כבר יהא מצוי אצלינו מלך המשיח ומשה רבינו ומליהו הנביא, אם כן מדוע אמר כי אני ה' לבד יהיה עמכם.

ויש לומר להגה כפי הנראה כבר התחילה מלחמה זו בימינו אלה (עי' בדברי יואל פ' מצורע עמוד תנו, ובפ' בהעלותך עמוד שיט), להרי מצינו בגמרא (סנהדרין לח.) כי אם יזכו ישראל, יבא משיח עם ענני שמיא. הרי שמלך המשיח יתגלה אצלינו ממרום, אבל לא מצינו כן גם אצל גוג ומגוג, אם כן בודאי יבא מן הארץ, ורמזי הדור המה מיילותיו, ובעוותינו הרבים אנו חיים כעת במלחמת גוג ומגוג, וכמו לעתיד בזוהר הקדוש (שמות דף ז:) כי במלחמת גוג ומגוג יהיו גם מבני ישראל בין חיילותיו של גוג (עי' בעל הגאולה ועל התמורה סי' ס"ג-ס"ד). ואין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, כי לא נשארו אצלינו מנהיגי ישראל כאשר היו בדורות הקודמים, ואין אנו יודעים כלל איך להתנהג הצדיקי אמת מדורות הקודמים, וק"ז השמעת משה זלה"ה אמר, אשרי לעינים אשר ראו עינים כאלו שעוד היה להם הזכיה לראות לצדיקי אמת, ומדוע עשה ה' ככה אשר נשארנו בשפלות כזה, ובאלו הנסיונות אשר יעמד בדור הזה, ואולי לאדרבה זהו המשיבות לפניו, וכך עלתה ברצונו כי אנחנו נעבוד אותו על בחינה קשה זו. (תש"כ)

כי אם החרש תחריש בעת הזאת רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת ואבי תאבדו ומי יודע אם לעת כאלה הגעת למלכות (אסתר ד יג).

ונראה בהקדם לפרש דברי רש"י ז"ל על הפסוק (תהלים קמ יד) לך לדיקים יודו לשמך, יאמר ויעשה כלי שיודו לדיקים לשמו. על דרך מליצה יאמר לבני ישראל, דאם ברצונו יתברך שהצדיקים יודו לשמו, אז יתים ויאחר פדות נפשינו, דאם לא כן מי יודע אם ישארו עוד יהודים בעולם.

ובדרך זה יש לפרש גם פסוק הנ"ל, כי כנסת ישראל מתחננת לפני הקב"ה, כי אם החרש תחריש בעת הזאת, רצה לומר דאם לא יושיענו מצרותינו אשר אנחנו נמצאים בעת הזאת בחסרון הפרנסה בעוונותינו הרבים, אז רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר, רצה לומר מסטרא אחרא, כי ילכו אם ושלום ללמוד תכמות מיצועות איך להיות רופאים ועורכי דין כדי שיהיה להם במה להתפרנס, וממילא ות"ת, רצה לומר התורה הקדושה שהוא מאלף ועד תיו, ובית אחיך, היינו חלק היהדות אשר יש בו מירושת האבות הקדושים, תאבדו רחמנא ליצלן, וסוף סוף הרי ממילא יראת הקב"ה כי לא זהו הדרך, ותיכף יסור לעזוב את הכלל ישראל, על כן יהיה נרצונו יתברך לקרבם אליו בחזקה, אמנם מי יודע אם בעת ההוא עדיין נהיה רשויים להתקרב אל מלכותך, ולא תצטרך להתניים אתנו, על כן מבקשים ממך כי תעזרינו במוקדם האפשרי ואל תעזבינו.

[כדאי להבין דברי רבינו ז"ל לאשורו, כדי להעתיק גופה דעבודא היכי הוה, במדינת אונגרין היו נהוג כי הרבנים אשר היו להם פטור, לא הצריכו לעמוד בפני הצבא, אמנם בשנת תש"ג בערך יצאה הגזירה כי אף הרבנים צריכים לעמוד לצבא, ובין אלו שהיו להם פטור, היה אז גם כ"ק הגה"צ מדזשיבאו זצ"ל, והלך להזכיר עצמו בפני רבינו ז"ל, ועל זה השיב לו רבינו בתורה זו, ומילין לצד עליאה ימלל, להמשיך לו ישועה להפטר מן הצבא]. (מפי בנו הגה"צ אב"ד דזשיבאו שליט"א מעיר מאנטריאל).

יבוא המלך והמן היום אל המשתה אשר עשתי לו (אסתר ה ד). יש לפרש בטעם הדבר מדוע זימנה אסתר את המן אל הסעודה, דהנה נדיק שמותא יין הוא מתעלה על ידו למדריגות גבוהות, אבל רשע יורד על ידי זה לגמר שתא, ועל דרך שאמר הכתוב (הושע יד י) ונדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם. וזה היתה כוונת אסתר המלכה במה שהזמינה להמן אל הסעודה, כי בראותה היתה כי ירד על ידי השתיה לגמר שתא. (ימי הפורים)

איתא בגמרא (מגילה טו:) ויאמר להביא את ספר הזכרונות דברי הימים ויהיו נקראים (אסתר ו ג), מלמד שנקראים מאליהן, ומצינו כתוב (שם ב), כתב מצעי ליה, מלמד שאמתי מותק וגבריאל כותב, אמר רבי אסי דרש ר' שילא מים ספר תמרתא, ומה כתב שלמטה שלזכותן של ישראל היו נמחק, כתב שלמעלה לא כל שכן. ופירוש זקיני המהרש"ג ז"ל בחידושי אגדות ומה כתב שלמטה בא גבריאל מלמעלה למטה וכותב, שלא יהיה נמחק כתב שהוא לזכותן של ישראל, כתב שלמעלה וגבריאל שם לא כל שכן, ע"כ.

ולפי זה מצאנו נחמה גדולה לבני ישראל, דכאשר יהיה קטרוג למעלה על כלל ישראל חס ושלום, וינסרכו להזכיר זכיותיהם, אז יבואו המלאכים ויזכירם, ויעוררו הלבה ויאמרו, דהרי הדברים קל וחומר, ומה כתב שלמטה היתה נקראת מחליו, וגם בא גבריאל מסמיס וכתבו כדי שלא יהא נמחק, על אחת כמה וכמה כי כתב שלמעלה וגבריאל שם, בודאי נקרא מחליו לעורר זכותן של ישראל, ומין בכח שום מקטרג לקטרג. (דברי יואל וירא עמוד תג)

ויתלו את המן על העץ אשר כין למרדכי וחמת המלך שככה (אסתר ז י). והנה יש לדקדק דהרי כל ההשתלשלות העניינים, הן מה שנתלה המן והן את מה שנתגדל מרדכי אחר כך, היו מוכרחין ממילא להיות מאתו יתברך, וכמו שמירע כי המלך כעס על המן עבור שרצה לכבוש את המלכה, כן היה יכול להיות כי המלך יכעוס עליו מאיזה סיבה אחרת, וממילא יגזור עליו גזירת מיתה על ידי תליה על העץ, וכן היה יכול להגדיל את מרדכי בתופן אחר, והרבה שלוחים למקום, והקב"ה גדול העלה ורב העלילה, אם כן לכאורה יש להבין, מדוע סיבב הקב"ה, כי המן בעצמו יצטרך להכין את העץ בשביל עצמו.

ויש לומר דהנה עם בני ישראל נתברכו במדת הרחמנות, כמאמר הכתוב (דברים יג יח) ונתן לך רחמים ורחמך, וכן תמרו ז"ל (יבמות עט.) שלשה סימנים יש בגוזעה זו, רחמנים בייתנים וגומלי חסדים.

ומעתה אם היה מסבב הקב"ה כי מחשורש יגוה אל מרדכי לעשות העץ להמן, גודלי היה יושב ומעיין בעומק הדין כמה ימות צריך להיות גופה העץ, כי רק מה שצריכין מן הדין היה מסכים לעשות, אבל לא יותר מזה, כי גודלי לא היה מרדכי נוקם ונוטר, וגודלי היה מרחם על המן כי לא יתבזה יותר מן הצורך, וממילא לא היתה נגנה המלייה כאשר היה ברצונו יתברך בחמת, על כן סיבב הקב"ה כי המן בעצמו יעשה העץ, והלא המן היה רשע מרושע בלי שום רחמנות כלל, ולכן הכין עץ גבוה חמשים אמה כדי שיתבזה מרדכי בחופן היותר נעלה, וממילא כאשר סיבב הקב"ה אמר לו שיתהפך הכל על המן, נתבזה הוא בחופן היותר נעלה, וגור כרה ויחפרהו ויפול בשחת יפעל. (תשכ"ז)

איתא בגמרא (גיטין נז:) מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק. ובילקוט בספה"ק קדושת לוי (לאיכה) כי משום הכי זכה המן הרשע למדה טובה זו, כיון שנתקדש על ידו עם שמו יתברך בכל העולם. וכמו כן הוא בילקוט (כללות הנשים) בענין גודל קדושת ה' אשר זכו המגרים שילמו מהם, ואין ומומר כי אנחנו עומדים ומצפים מתי יבא לידינו במכות מגרים, שיוכלו לקדש שמו יתברך בכל העולם, ע"ד הקדושים. ולזה זה דבר פלא מה שמעתי מפרי צדיק"ה פעם אחת ביום הפורים בסעודת מנחה היין, אשר אמר כי הלואי יזכה כי יבא ממני בחומה קידוש ה' אשר יבוא מהמן הרשע, ופעם אחת אמר אם על כל פנים לא יבא ממני, לכל הפחות זאל דאם תרוים קומען פון מיינע קינדער. (תשי"ג)

הנה נתבונן מאת הקב"ה ביום הפורים לקיים מצות משלוח מנות איש לרעהו ומצות מתנות לאביונים, ונודע מאמרם ז"ל (ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ג) כי הקב"ה שומר משמרתה של תורה. ומצינו כי הוא מקיים לפ מצוות דרבנן, וכמו שפירוש מ"ו ז"ל בייטב לב (פ' קדושים) את הפסוק (ויקרא יט ג) קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם, על פי מה דאמרו ז"ל (יבמות כ.) כל המקיים דברי חכמים נקרא קדוש, וכאשר הקב"ה שומר משמרתה של תורה, על אחת כמה וכמה שמקיים לפ מצוות דרבנן, כי קדוש אני ה' אלהיכם, כביכול גם אני מקיים מצות זקנים, וזהו פירושו קדושים תהיו, שתקיימו דברי חכמים וגזירות דרבנן שבעצור כן נקראים קדושים, כי קדוש אני ה' אלהיכם, כביכול גם אני מקיים מצות זקנים, אם כן מקיים גם את מצות היום, וממילא יפלא לנו מתנות לאביונים, כי הרי זה ברור אצל כל יפלא לומם של רשעים ופושעים, כי עמהם אין יכולים לעשות את חובת המצות, וכמו שדרשו בגמרא (בבא בתרא ט:) על פנחי עמות כי ביקש ירמיה מאת הקב"ה, כי אפילו בשעה שהם כופין את יצרן ומבקשין לעשות לדקה לפניו, הכשילם בדבר אשר אינן מהוגנין כדי שלא יקבלו עליהם שכר. ועל כן רק בשילוח ליהודים שומרי תורה ומצות יכולים לקיים מצוה זו, ואף כי נמצאים אנחנו בשפל המצב, אולם היא הנותנת כי כל מה שאנו שפלים ביותר, הרי אנחנו מביונים ביותר, וממילא גדלה החיוב לשלוח לנו.

[עי' מידו"ת פ' מצא שנת תשי"ח וזה לשונו, והנה הקב"ה הרי הוא שומר משמרתה של תורה וגם הוא מקיים מצות צדקה, והנה ממדת מצות הצדקה הוא, ללמי שהוא עני ביותר גדולה יותר מצות הצדקה, ואם כן מעתה וכי לימתי היה דור עני ואביון כמוני היום בדור הזה שאנחנו העניים והלים ביותר גדולים מבכל הדורות, שאנו ערום ויחף ועניים מדעת ותורה, עכ"ל]

וכמו כן יקיים גם הקב"ה את מצות משלוח מנות איש לרעהו, כי אמרו חז"ל (סוטה מב:) אין איש מלא הקב"ה, שנאמר (שמות טו ג) ה' איש מלחמה, ופירש"י במדרש (ויק"ר פ"ו ס"ו) דהקב"ה נקרא רעך כאמור הכתוב (משלי כז י) רעך ורעי אבין אל תעזוב, ועל כן יפלא מצות לרעהו לאותם שרוצים עוד לקיים תורה ומצות ולגדל דורות בני ישראל, כי רק אלו נקראים רעהו. (תשכ"ב)

כי מדרכי היהודי משנה למלך ומשורש וגדול ליהודים ורצוי לרוב אחיו דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו (אסתר י ג).

ונראה על פי מה דדרשו בגמרא (מגילה טז:) על פסוק זה, כי פירשו ממנו מקצת סנהדרין. ועוד דרשו ז"ל (ב"מ כז:) על הפסוק (דברים כב ג) עד דרוש אחיך אותו, דרשהו אם רמאי הוא אם לאו. הרי מזה כי תיבת דריסה, יכול להתפרש על דריסת המדם אם הוא רמאי או לאו.

וזהו פירוש הפסוק, ורצוי לרוב אחיו, טייל פון די סנהדרין טייל פון די תפידים פירשו היימנו, ולכן היה דור"ם טוב לעמו, היינו שמרדכי הצדיק חקר ודרש מה היה באמת כוונתם בזה שפירשו וחלקו עליו, אם היו כוונתם לשם שמים או לא, וידע מי המה באמת ידידיו ומי לא, ועם כל זה היה דובר שלום לכ"ל זרעו, רצה לומר כי סוף סוף השלימו כולם עמו בימד. (המאזרני חיל פ"ה)

[כדי להבין פירוש זה כדבעי, כדאי להעתיק אימתי נאמרו דברים הללו, הנה בחודש אדר בשנת תרצ"ד עלה רבינו על כסא ממלכתו לפאר בתור אב"ד בעיר סאטמאר, וכיון שהיה אז כמה ימים לפני פורים, על כן פירש זה תוך האיינצוגס דרשה שלו אשר דרש שם. והתכוון בצחות דבריו כי זולת אלו המתחדשים והאשכנזים אשר התנגדו לביאתו, גם היו שם כמה מאנשי חסידות אחרים שלא היו שביעי רצון מביאת רבינו לעיר סאטמאר]

איתא בגמרא (מגילה ז:) אמר רבא מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. וגלאו כל חכמי לב לפרש דברי חכמים ומידותם. ויש לומר כי באמת כולם מיתנייהו ניהו, ועל דרך שדרשו חז"ל (שם טו:) על הפסוק (משלי ה ד) יצוץ המלך והמן היום אל המשתה, תנו רבנן מה רואה משלי שזימנה את המן, והביא בגמרא מכמה תנאי ואמוראי שנתנו טעמים לזה, ומסיק שם משכחת רבה בר מבוה לגלויה, אמר ליה כמאן חזית משלי ועבדא הכי, אמר ליה ככולהו תנאי וככולהו אמוראי, ע"כ. וכמו כן יש לומר באמירתינו, כי כל הפשטים אשר חומרים בו, כולם מיתנייהו ניהו, ואפשר שהמה כבר אמרו כל הפשטים אשר אנו חומרים. (תשי"ב)

איתא בגמרא (מגילה ז:) אמר רבא מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. וגלאו כל חכמי לב לפרש דברי חכמים ומידותם. ויש לומר כי באמת כולם מיתנייהו ניהו, ועל דרך שדרשו חז"ל (שם טו:) על הפסוק (משלי ה ד) יצוץ המלך והמן היום אל המשתה, תנו רבנן מה רואה משלי שזימנה את המן, והביא בגמרא מכמה תנאי ואמוראי שנתנו טעמים לזה, ומסיק שם משכחת רבה בר מבוה לגלויה, אמר ליה כמאן חזית משלי ועבדא הכי, אמר ליה ככולהו תנאי וככולהו אמוראי, ע"כ. וכמו כן יש לומר באמירתינו, כי כל הפשטים אשר חומרים בו, כולם מיתנייהו ניהו, ואפשר שהמה כבר אמרו כל הפשטים אשר אנו חומרים. (תשי"ב)

איתא בגמרא (מגילה ז:) אמר רבא מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. ולרוך ניאור.

ויש לומר על פי מה דנודע (זוה"ק פנחס רנג.) כי זה לעומת זה עשה האלהים, ובכל הזמנים היה שורה בעולם כח הקדושה נגד כח הטומאה, וכן היה בדורו של משה אשר עמד נגד פתן ואבירם, וכן היה בכל הדורות ובכל הזמנים, גולם בדורינו הלה הדור של עיקבתא דמשיחא, מי יקום לנו עם מרעים, וכמו שאמרו חכ"ל בסוף מסכת סוטה, כי בעיקבתא דמשיחא תופפא יסגי וכו' ואין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים. ונמצא כי בזמנינו כבר ליכא אותה בחינה דזה לעומת זה, כי כח הקדושה שפל מאוד לעומתו הרב, ולכן נריכים להשתדל ולהתאמץ

כדי להמשיך ישועה והצפעה מעמים, כי גם עד מאד נזכה ליושעתן של ישראל, ונוכל גם כן להתגבר ויהיה גוי כח לסבול ולעמוד, ומהיה מזקים על כל פנים כמותם, כדי שגם היום יתקיים בחינה זו דזה לעומת זה (עי' בעל הגאולה ועל התמורה פי' ס"ת, ובדברי יואל פ' ויחי עמוד תקנג, ובפ' פנחס עמוד קמג).

וזהו ביאור הגמרא, אמר רבא מיחייב אינש לבסומי בפוריא, כי על ידי מצות היום של בסומי בפוריא נמשך, שגם הברוך מרדכי יהיה חזק על כל פנים כמו המרור הזן, ואם כן אוב לא יהיה נפקא מינה בין שניהם, וממילא נזכה להתגבר על כל הקמים על ה' ועל משיחו, ונוכל להתמזק בדוריו הצפל. (תשכ"ב)

איתא בגמרא (מגילה ז:) אמר רבא מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. ולריך ביאור.

ויש לפרש על פי מה שפירוש רש"י ז"ל על הפסוק (בראשית כה ה) ואת רבקה אם יעקב ועשו, שיני יודע מה מלמדינו. ומבינ בשפתי חכמים כי יש מקשים דמה בא להודיענו כאן, דאם לא היה יודע, הלא טוב יותר היה שיסתום לגמרי, ותירן כי בחמת היה לו לרש"י הרבה פירושים על פסוק זה, רק לא היה יכול להמיישב בדעתו איזהו דרך השמיטי ליישב פשיטות המקרא, ע"כ.

ועל דרך זה יש לפרש גם כן כוונת הגמרא, אמר רבא מיחייב אינש לבסומי בפוריא, על דרך שאמרו ז"ל (יומא עו:) לחמרא וריחי פקחין, וממילא נוכל להרגות בפשטים מדוע אין נפקא מינה בין ארור המן לברוך מרדכי, עד שאוב לא ידעו איזהו פירוש נכון יותר לייישב פשיטות הגמרא. (תשכ"ג)

איתא בגמרא (מגילה ז:) אמר רבא מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. משמע מזה דעד שנתבסם עוד ידע הנפקא מינה מאד יאנו ביניהם, ועדיין היה בו בחינת הדעת, אמנם בזמנינו אלה כבר לית אנו כלל בחינה בדעת, ואנחנו נמצאים בבחינת לא ידע, בכל הבחינה כולה. ובזה ים לפרש את מאמרם ז"ל (סנהדרין פו.) אין בן דוד בא אלא בהיסח הדעת, היינו בזמן שאר בחינת הדעת יהיה בהיסח מאתנו. (תשי"ב)

איתא בגמרא (מגילה ז:) אמר רבא מיחייב אינש לבסומי בפוריא, פירוש רש"י בין. ויש להבין מה בא רש"י להשמיענו כאן. ויש לומר כי בחמת כבר נתבארים אצלנו בשיטורים, במאמר הכתוב (ישעיה נו כא) שכורת ולא מין, ועל זה בא ופירש כי בדבר זה לחוד אינם יוצאים עדיין, כי בזה לבד אין אנחנו מצוטמים בכל הצורך. (תש"כ)

איתא בגמרא (מגילה ז:) אמר רבא מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. ולריך ביאור.

ויש לפרש בדרך נמוח, על פי מה דאיתא במדרש (משלי פ"ז ס"ג) אמר המן אדא לשבעה יומין שבתא, אד לתלתין יומין ריחא, בניסן פסחא, בסיון עלרת, באדר ריש שתא ופומא רבא וחג הסוכות וכו', כל מה שהיה המן מקטרג את ישראל מלמטה, היה מיכאל מלמד עליהם סנגוריא מלמעלה, אמר לפניו רבונו של עולם אין בניך מתקטרגין לך על שעבדו עבודת כוכבים ולא על שגילו עריות ולא על שפיכות דמים, אלא אין מתקטרגין אלא על שהן משמרין את התורה, אמר לו איך לך עזבתים עד היום ועוד לא תעזוב אותם, עכ"ל. מבואר מזה כי בעוצה זמן שאר הלשין המן הרשע על כלל ישראל, כבר מצו המלין מלאך מיכאל סנגוריא על ישראל ומדבריו עלמו הציא לעוצה, אם כן אחר כך כשאר יאתה הגזירה בפועל מלפני אחשורוש, וכיצד מרדכי הצדיק את כל היהודים וקרא לפניהם לוס וכי ומספר, כבר היה הבטחה מפורשת מאת הקב"ה כי עוד לא תעזוב אותם.

ולבאורה קשה דהרי אמרו בגמרא (מגילה יג:) אמר רבא ליכא דיעא ליעבד ניסא בשבת כהמן, אמר ליה רבא ליכא דיעא ליעבד ניסא מהלהו לא ליעביד כי כדעבד בקמאי, אמר ליה יאנו מן המצוות, אמר

איתא בגמרא (מגילה ז:) אמר רבא מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. משמע מזה דאם שותין פחות ממה שיכולין לקבל, אין יוצאין בזה, ויותר ממה שיכולין לקבל, הלא בודאי אין כוונתו לחייב חותנו, אם כן לפ"ז אייך לפשט בפשיטות בחומה שיעור לחוד. ויש לומר כי בחמת אין לו ציור על פי פשטות, ועכ"פ מזה זו הוא בבחינת עד דלא ידע. (תשי"ח)

איתא בגמרא (מגילה ז:) אמר רבא מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. ויש לפרש דהנה חייב הוא מלשון בעל חוב, ואמר רבא מיחייב אינש, רצה לומר דהאדם נפשו בעל חוב בעוה"ז, כיון דאין ביכלתו לבסומי בפוריא ככל החיוב, עד דלא ידע אין ארור המן לברוך מרדכי, היינו עד שתהיה הגאולה שלימה, ורוח הטומאה יעביר מן הארץ, וממילא שוב לא יהיה נפקא מינה בין ארור המן לברוך מרדכי, עד זמן ההוא יהיה בעל חוב, כי בזמה זמן כבר יוכל לפרוע את כל אלו החובות של בסומי בפוריא, שלא פרענו מחמת בימי גלותינו. (תרצ"ד)

איתא בגמרא (מגילה ז:) אמר רבא מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. וכן נפסק בשלחן ערוך (או"ח סי' תרצ"ה ס"ג), מהם ברמ"ע מביא בשם יש מומרים, כי אין צריך להשתכר כל כך, שלא ישתה יותר מלימודו. והנה דבר זה הוא לימוד עמוק, להבין הפירוש דישתה יותר מלימודו. (תשכ"ו)

כתיב (הושע יד ג) ונשלמה פרים שפתינו, ולכן נראה כי יכולים לקיים את מה שאמר רבא מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי (מגילה ז:), גם על ידי אמירת דברי תורה. (תשי"ג-תשי"ט)

איתא בגמרא (סנהדרין לח.) נכנס יין יצא סוד. יש לפרש דהנה חוש הטעמי של תינוק יין, הוא חוש יותר מכל שאר חושים, כמו שאמרו חז"ל (זוה"ק משפטים קכח.), וחוש הטעמי של תינוק סוד, הוא חוש ו' שהוא מחוש דקשוט (זוה"ק ויחי רמג:). וזה שאמרו נכנס יין, היינו שכנסו לטעמא דינוקא שהוא חוש ו' רוצ דאכמה, והיינו שחושין יין באכמה, אז יצא סוד, רצה לומר שנגלה מדת הטמה הרמוז בחוש ו'. (תשט"ו)

משום הכי צריך הקב"ה את היין, כדי לקיים בו את מצות נסכים בזמן שבית המקדש היה קיים,

ובזמן הזה שאין לנו בית המקדש, כדי להשתתף בו למעשה קידוש והבדלה ושמייה בפורים. (תשי"ח)

כוס תמיכי הוא נגד כוס של תליהו העציץ זכור לטוב, וכשמתין יותר משה אינו מאבד הכוונה רק כשמתין פחות משה. (תשי"ח)

כוס השביעי נקרא קודש, כי הוא נגד שבת קודש, ונגד שבת השמיטה. (תשי"ט)

יש לתמוה מהיכן היו להם למצותיו יין בפורים בעת שהיתם במדבר, הרי היה אסור לו זרועה, וכמו שהביא רש"י ז"ל (שמות כה ה) דיעקב אבינו בפה ברוח הקודש שעתידין ישראל לבנות משכן במדבר, והביא מרגיז למצרים וטעם, ושוה לבניו ליטול עמהם כשילאו ממצרים. נמצא כי לולי זאת לא היו להם מרגיז למשכן במדבר, אם כן מהיכן היו להם יין. ויש לומר על פי מה שאמרו (יומא עה:) למגרי עכו"ם מכרוהו לישראל לבריח, אם כן יש לומר דכמו כן מכרוהו הם לישראל לף יין, ועל ידי זה היו להם יין לשתות בפורים. (תשי"ח)

איתא בגמרא (מגילה ז:) אמר רבא מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. וכתבו בתוספות דבירושלמי גרסינן ארורה זרש אשתו מפני ארורים כל הרשעים ברוכים כל היהודים. וכן הובא בטור (סי' תר"ץ) בשם הירושלמי דגריסין לומר ארורים כל הרשעים. ואמנם כיון דבירושלמי (מגילה פ"ג ה"ז) גופיה ליתא כן, רק שם ליתא ארורים בעיו, ותמוה להרי שניהם מציינים כי דבריהם נובעים מדברי הירושלמי, ובירושלמי גופיה מציינו נוסח אחרת בגמרא.

ובפשטות היה אפשר לומר כי היו להם נוסחאות אחרות בירושלמי. ואמנם יותר נראה לפרש על פי מה דליתא בזוהר הקדוש (בראשית דף כה.) דיש אמשה מיני ערב רב, ואחד מהם הוא עמלק. וביאור בזוהר האמה דכוונתו שאורם שמתם בא מאומה העמלקי, אלא שאמנגלו אמר כך בנשמות ישראל ע"כ.

והנה ביום הפורים הרי אנו עסוקים בענין מחיית עמלק, על כן יש לומר כי אף נוסח שלהם היה כתוב בירושלמי כנוסחא דיקן ארורים בעיו, אלא הכוונה הוא לכל הרשעים בעיס מזרע עמלק, ולכן כתבו גם כן הנוסח ארורים כל הרשעים, כיון דכוונתם בעצור שהם מזרע העמלקי, על כרחך יש לו אותה כוונה לארורים בעיו. (תשי"ח)

אמרינן בפייט (לשבת זכור) שם כל המועדים יהיו בטלים ימי הפורים לע יהיו בטלים. ועיין ביאור. ויש לומר כיון לפורים הרי הוא היום טוב של מחיית עמלק, אשר ענין זה יושלם בעת הגאולה, כי אז ימחה את זכר עמלק לגמרי, ורוח הטומאה יעביר מן הארץ, על כן יש לנו להרהר ביום זה מזמן העתיד של ימות המשיח, ובשביל כן לע יתבטל לעולם, כי אדרבה אז יושלם המועד בתיקונו השלם. (אמונת עתיך ח"א עמוד רעז)

מנהג ישראל תורה להתחפש את עצמם ביום הפורים, וטעמע בעי.

ויש לומר על פי מה דליתא בירושלמי (מגילה פ"ג ה"ה) דמגילה הזאת נאמרה למשה מסיני. ובזה פירוש ק"ו וללה"ה בשמת משה (עפ"י רימוני) את דברי הפסוק (משלי ה ג) ומרדכי יצא את כל אשר נעשה, על פי מה שכתב בפה מרחה דהמגילה נמסרה בכל דור ודור על ראשי הדור, ולפי זה יש לומר כי מרדכי הצדיק ידע גם כן מזה בדורו. וזהו דכתיב ומרדכי יצא את כל אשר נעשה, היינו כי ידע את כל אשר יהיה בסופו, ומה שקרא את בגדיו ובשם עצמו בשק ואפר, לע עשהו אלא לפניס כדי שיחזרו ישראל בתשובה, ע"כ. ונמצע מזה כי כל מה שעשק מרדכי בקול רם, ושיהה את פניו כחילו לע ידע כי היעועה קרובה לבוא, לע היה כן אלא הדבר היעיעה, רק מפני ההכרח, ולכן לזכר זה נוהגים גם כן להתחפש ולשנות עצמיהו ביום הפורים, כאשר עשה מרדכי בעת ההוא. (תשי"ב)

ויתן לך את ברכת אברה"ם

מעומק הלב, נשגר ברכת מזל טוב, קדם מעלת כבוד ידידינו היקר והנעלה, מופלג בכל מעלה, בפי כל יודעיו ומכיריו נערץ ונכבד, אחד הוא אברה"ם במדת החסד, שמו הטוב מהולל בהילולים, לא ישבות למענינו יומם ולילה להרבות פעלים, אהוב לשמים ולאנשים, ידיד נאמן ותומך נלהב למען מוסדותינו הקדושים, מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו, מגדיל עשות בהתמסרותו למען כל קדשינו,

הרבני הנגיד הנכבד רידצו"ח

מוה"ר

אברהם סופר

הי"ו

מראשי ויועד "קרן מלמידים" של מוסדותינו הק'

לרגל שמחתו הגדולה בנישואי בנו למז"ט ובשעטו"מ

וצרופה בזה ברכתינו המרובה, ברגשי הודאה וחיבה, שיזכה לרב תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה, אסירי התודה והברכה

יצחק אלטשטער

בשם הנהלת מוסדות סאטמאר
בני ברק יצ"ו

סיפורי צדיקים, בגיליון הפסוקים הפלאים זיו ונוגה מפיקים

כל הלילה עד הבוקר

כתב א"ז בייטב לב (פר' אמור) מקובלני ממוזלה"ה הישמח משה, כי פעם אחת אחר שסיים תפילת שמונה עשרה עלה בלבו להתפלל לראות את הדבר הלזה שכתב הרמ"ע מפאנו שאליהו הנביא מקריב תמידין בביהמ"ק ואע"פ שהוא שמם, ועם לבבו אמר אולי קיימא לי שעתא ואזכה לראותו, ותיכף התפלל על זה, ומילא ה' שאלתו וראה עין בעין את אליהו הנביא מלובש בבגדי כהונה עומד ומקריב התמיד כסדרו, עכלה"ק, וידוע עובדא בזה (הובא בדרכי חיים ושלום) כי פעם אחת בליל התקדש חג הפסח הזכיר ק"ז מרן הדברי חיים זי"ע מה שסיפר הרה"ק מאוהעל זללה"ה וסיים ואמר: אם אליהו מקריב תמידין בזמן הזה, מסתמא הוא מקריב גם קרבן פסח, ולכאורה עפ"י שורת הדין אין שוחטין את הפסח אלא למנוייו, ואין שוחטן אלא על מי שראוי לאכול ממנה כזית, שחטו שלא למנוייו או למי שאין כל אחד יכול לאכול כזית הרי זה פסול, ואם כן איך נשחט הפסח בזמן הזה, אלא וודאי שממטי ומייתי כזית ממנה לצדיקי הדור, כך אמר הדברי חיים, ואחר שסיים את דבריו אכל מיד את האפיקומן בהתלהבות נוראה עד שנדמה למסובין שאוכל כזית מקרבן פסח, ואף הן היו רואין כמו שומן של בשר צלי כעין נוטף מעל פני קדשו, וזאת אפשר לרמז בדברי הכתוב, זאת תורת העולה הוא העולה על מוקדה על המזבח כ"ל הלי"ה עד הבוקר ואש המזבח תוקד בו, היינו כי מצות הקרבת קרבן עולה התמיד שייך אף בזמן הזה ימי הגלות הנקרא לילה, כי המזבח עומד בקדושתו ואף כי נגרשו לא נתבטלה התמיד.

(מהר"א ט"ב תשס"א)

ופשט את בגדיו

פעם סיפרו לפני הרה"ק ר' אורי מסטרעליסק זי"ע על התנהגותו הרוממה של הרה"ק מרוזין זי"ע שמנגנים לפניו בכלי שיר ופורטים עלי נבל וכדו', ביקש הרה"ק מסטרעליסק לידע באיזה אנפין נראה אז הרה"ק מרוזין, וציירו לו ההתפעלות שיש להרה"ק מרוזין בשעה שמנגנים לפניו, ענה הרה"ק ואמר: כתיב באליהו הנביא "ואזור עור אזור במתניו", והפי' הוא שמתניו וגופו היו אצלו כמו אזור עור, שכשרוצה לובשו וכשרוצה פושטו מעליו, וכך הוא הרה"ק מרוזין כשרוצה מפשיט עצמו מהגוף וכשרוצה מלביש עצמו בהגוף.

(ספרן של צדיקים)

והבשר אשר יגע בכל טמא

סיפרו פעם להרה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי זי"ע בעל התניא על למדן אחד שהיה רגיל אצלו, שלאחרונה החל להתחבר עם חבר מרעים מכת המשכילים שלח הרב להזמינו אליו, והסביר לו חומר הענין והסכנה שיש בהתחברות לרשעים, ועד כמה שהדבר יכול להשפיע עליו בקל להטותו מדרך ישראל סבא, השיב לו האיש ביהירות עלי אין יכולים להשפיע כל כך בנקל והא ראיה הרי אני רגיל אצלכם ומתחבר ומתיידד הרבה עם החסידים ועדיין לא נהפכתי להיות "חסיד", אינו דומה החזיר לו הרה"ק שהרי מצינו כתוב אצל טומאה והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל, כלומר בנגיעה בעלמא סגי לטמא את הטהור, לעומת זאת אצל נגיעה דקדושה מצינו בתורה כל אשר יגע בבשרה של חטאת יקדש ודרשו חכמינו ז"ל כל אשר יגע בבשרה יקדש יכול אפילו לא בלע, תלמוד לומר בבשרה עד שיבלע, הרי שבנגיעה דקדושה אינו נידון להיות קדוש עד שיבלע לתוכו, לפנימיותו מן הקדושה ולא סגי בנגיעה בעלמא, ובפרט סיים בעל התניא לפי מה שעינינו תחזינה הרי אצלך הדרך הוא להיפך עם הקדושה אין לך יותר מנגיעה בעלמא ומן הטומאה כבר יש לך בליעה.

(ניצוצי אור)

לא יחשב לו פיגול יהיה

המתנגדים בעיר סאניק עברו פעם דרך עיר רוזין ונמלכו לבקר את הרה"ק מרוזין ולהתווכח אתו על דרך החסידות, נכנסו אל הצדיק ופנו אליו בשאלה: הלא אנחנו לנוכח ה' דרכינו קובעים עתים לתורה מתפללים בציבור בהשכמה כותיקין, ומיד אחר התפילה בעודנו מלובשים בטלית ותפילין אנו יושבים ולומדים שיעור משניות, ומאידך החסידים לא די שמאחרים את זמן התפילה אלא שתיכף אחר תפילתם יושבים ושותים יי"ש בצוותא ולבסוף הם מכנים עצמם בשם "חסידים" ואותנו קוראים "מתנגדים" הלא נהפוך הוא, פתח הצדיק ואמר: מיום שחרב ביהמ"ק ואין לנו לא זבח ולא קרבן, התפילה היא במקום הקרבן, ככתוב "ונשלמה פרים שפתינו" ואמרו תפילות כנגד תמידין תיקנום (ברכות כו:) וכשם שהקרבן נפסל במחשבה, "פיגול הוא לא יירצה" כך התפילה נפסלת במחשבת חוץ, והיצר הרע מבקש לו תחבולות להכניס במחשבתו של המתפלל כל מיני מחשבות זרות המבלבלות אותו, לכן מצאו להם החסידים עצה ותחבולה נגד היצר הרע שאחרי תפילתם יושבים הם לשתות יי"ש, ומברכים איש את רעהו "לחיים" וכל אחד פורט שאלתו ומבוקשו ואומרים איש לאחיו: ימלא ה' שאלתך, ומכיון שלפי הדין תפילה נאמרת בכל לשון הרי נחשב דבר זה לתפילה ושם אין שליטה ליצר הרע, כי נדמה לו שכל הענין הוא עסק של גשמיות, אוכלים ושותים ומדברים בלשון חול ולא חלי ולא מרגיש שיש בזה ענין של תפילה.

(נר ישראל)

המן לא ידע את 'המגן אברהם'

היה זה בסעודת פורים בירושלים, שנת תש"ו, על שולחן מרן רבינו ז"ל סעד אז בדחן ירושלמי, שכוונתו היתה רצוי' לבדח את מרן רבינו ז"ל ואת המסובים, עמד על השולחן וחרז לו חרוזים, שר בשירים ומנגן ניגונים, ומרן רבינו ז"ל היה עסוק אותה שעה במצות "חייב אינש לבסומי בפוריא", כשהוגש על השולחן בשר ועוף, פנה הבדחן בקול נגינה את הגבאי ואמר לו: למה לא בשר בהמה? ובשלמא - אמר הבדחן - ערב יום כיפור, נותנים רק בשר עוף, כי כן רצה המגן אברהם (או"ח סי' תר"ח סק"ז) אבל בפורים למה לא בשר בהמה?

מרן רבינו ז"ל שהיה רגיש מאוד בכבודן של ראשונים, חש כי דברים אלו של הבדחן נראים כפגיעה בכבודו של המגן אברהם, אשר כל דבריו תורת אמת ומפיו אנו חיים, ואם כי הבדחן לא התכוון ח"ו לפגוע אבל הביטוי "כן רצה המגן אברהם", נראה בעיני מרן ז"ל כפגיעה בכבודו, ואם כי פורים היום, ומרן עסוק בחייב לבסומי, נגער מרן ממקומו, מחה בצורה של בדיחותא כלפי הבדחן ואמר: "גם המן הרשע לא ידע מגן אברהם, וגם אתה אינך יודע מגן אברהם", הבדחן הבין כי פיו הפליט ביטוי שלא היה צריך להאמר, וכי מרן רבינו ז"ל מתרעם על זה, לא עמדו בו רוחו להמשיך ולפזם ולכרכר, ירד מהשולחן ולא יסף עוד.

לחש חתן מרן ז"ל (הרה"צ ר' חנני' יו"ט ליפא ט"ב זצ"ל אבד"ק סעמיהאל, אדמו"ר מסאסוב) באזני מרן, ושאל אותו, מה שייכות להמן למגן אברהם?, צהלו פני מרן ז"ל, ואמר לו: בתרגום שני על מגילת אסתר נאמר כי המן הרשע קטרג לפני אחשורוש על היהודים שהיו מבלים ימיהם בחגאות ותפילות וכו' ולמלך אין שוה להניחם, ובין יתר דבריו אמר לו המן, כי יהודים נוהגים בט' לחודש תשרי, ערב יוהכ"פ להתעדן בבשר "בהמה" ועוף, מכאן אמר רבינו בבדיחותא - כי לא ידע המן את פסקו של המגן אברהם.

אמירה יפה (עמ' שצ"ה)

ושכורת ולא מיין

ידוע מה שאמר מרן רבינו ז"ל בשם אביו מרן הקדושת יו"ט זי"ע שהרה"ק מראפשיץ זי"ע אמר שג' פעמים בשנה הוא בשכרות, ואחד מהם הוא בפורים בשעת קריאת המגילה, ונראה לציין לזה מה שאמר פעם מרן זי"ע על עצמו בסעודת משתה היין, בעת שהיה בגילופין, ואמר בלשונו הק': "ווער עס האט היינט געדאוונט מיט מיין מנין, דער האט שוין דעאלטס געהאלטן ביי עד דלא ידע", עכלה"ק.

עוד סיפר הגה"צ רבי שמואל בראך זצ"ל אבד"ק נאנאש שפע"א בליל פורים כאשר הלך מרן רבינו ז"ל ממקום תפילתו להבימה לקריאת המגילה, היה נראה כמי שהוא מבוסם, וכאשר הגיע להבימה היה מנהגו שהתעטף עצמו בטלית שאולה, ואח"כ אמר תפילת יהי רצון של קודם קריאת המגילה, ואח"כ בירך הברכות וקרא המגילה, אבל אז כאשר הגיע להבימה לא התעטף עצמו בטלית, רק תיכף ומיד התחיל לומר היהי רצון, והמשב"ק הרה"ח ר' יוסף אשכנזי לא ידע מה לעשות, דהא צריך מרן ז"ל להתעטף בטליתו, וע"כ כאשר הבחין שמרן ז"ל אין בדעתו להתעטף בטליתו מרוב דביקות במצות קריאת המגילה, ע"כ לקח המשב"ק השטריימל מראשו של מרן ז"ל ונתן הטלית על ראשו, ומרן ז"ל עמד כל הזמן בדביקות כמקודם, ולא חלי ולא מרגיש מה שעושה עמו המשב"ק, ותיכף ומיד כאשר סיים היה"ר, בירך הברכות בקול חוצב להבות אש ובהתלהבות עצומה יותר מכל השנים, ובזמן הזה סיבב את היארמילקא שעל ראשו הק' בידו, ורק אח"כ המשיך בקריאת המגילה, וקריאת המגילה בשנה ההוא היה בקול חוצב ובהתלהבות יותר מהרגיל.

(מבאר רבותינו – גדולת יהושע)

לתקן פורים ג' ימים

באחד מימי הפורים בהיות רבינו בסאטמאר, אמר רבינו כי אלמלי היה הוא בין אנשי כנסת הגדולה, היה דורש לתקן את פורים שלשה ימים, כי ביום אחד הזמן דחוק לקיים את כל מצוות היום, והיה מציע לתקן את ימי הפורים כך, יום אחד למקרא מגילה ולתפילות והודאות, יום אחד למשלוח מנות ומתנות לאביונים, ויום אחד למשתה ושמחה.

עמד שם אחד מאנ"ש מן הצד, ואמר כי גם זאת היו צריכים לתקן, לקבוע את ימי החנוכה בחודשי הקיץ... כי כשחל ראש חודש טבת בערב שבת קודש, רבינו עושה סעודת ראש חודש, ואחר כך צריך למהר למקוה לפני הדלקת נרות של חנוכה, והזמן בהול מאוד, כי זמן הדלקת נרות שבת הוא מוקדם בערב שבת זה יותר מכל ערבי שבתות, ולא מספיק הזמן... ורביה"ק העלה צחוק קל על שפתיו.

בוצינא דנהורא (ח"ב, של"א)

וידבר ה' וכו' צו את אהרן ואת בניו לאמר: י"ל המשך מהפר' הקודמת "וכפר עליו הכהן לפני ה' וכו'" "וידבר ה' וכו' צו את אהרן" דאיתא (יומא י"ט.) הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו דאי אמרת שלוחי דידן מי איכא מידי דאנן לא מצינן למעבד ושלוחי דידן מצו עבדי, וז"ש "וכפר עליו הכהן" ולמה דווקא כהנים משום דשלוחי דרחמנא נינהו ומשום האי טעמא הם חשובים לכן "צו את אהרן ואת בניו" שיהיו בניו חשובים כמותו. (מדרש יהונתן)

☆ ☆ ☆

צו את אהרן. וברש"י אי' אין צו אלא לשון זירוז, יש לפרש לפי מה דאיתא גדול המצוה ועושה יותר ממי שאינו מצוה ועושה, ופירשו שם התוס' ונראה דהיינו טעמא דמי שמצווה ועושה עדיף לפי שדואג ומצטער יותר פן יעבור ("יצריך לכוף את יצרו יותר" תו' הרא"ש) ממי שאינו מצווה, שיש לו פת בסלו שאם ירצה יניח, וזהו שאמר רש"י אין צו אלא לשון זירוז, כלומר כיון שאמר צו את אהרן ונעשה מצווה ועושה, אם יצטער יותר פן יעבור ויצטרך לכוף את יצרו, לפיכך צריך ליתר זירוז לכבוש את היצר מאם לא היה מצווה ועושה. (חנוכת התורה)

☆ ☆ ☆

צו את אהרן: רש"י: אין צו אלא לשון זרוז מיד ולדורות אמר ר' שמעון ביותר צריך הכת' לזרז במקום שיש חסרון כיס, י"ל כוונת רש"י שבקרבנות שלמים חטא ואשם שאין הקרבן כולה כליל על המזבח והכהנים אוכלים מבשרה אין חשש שהכהנים ירצו לפגל הקרבן אבל קרבן עולה שהיא כולה כליל ואין לכהנים חלק בקרבן לכן צריך לזרזם שלא יפגלו הגם שעור של קרבן העולה שייך לכהנים אבל קרבנות עולה שהקריבו ישראל במדבר לא היה טעון הפשט ולא היה בקרבן זה חסרון כיס ויש חשש שיפגלו לכן זרזם. (ר' זרח איידליץ)

☆ ☆ ☆

זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר: י"ל ע"פ מה שכתב בעה"ט זאת תורת העולה היא העולה. לומר כל העוסק בתורת העולה כאילו הקריב עולה. לפי"ז ז"ש הכת' מה שאמרתי לך "זאת תורת העולה" שכל העוסק בתורת עולה "היא העולה על מוקדה על המזבח" נחשב לו כאילו הקריב עולה על המזבח היינו דווקא "כל הלילה" בחושך הגלות שאין ביהמ"ק "עד הבוקר" כשיזרח השמש וביהמ"ק יבנה אז שוב יקריבו הקרבן בפועל. (פרדס יוסף)

☆ ☆ ☆

והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו: י"ל מדוע במנחה אמר הכת' יאכלו אהרן ובניו ז"א אחד הכהנים יאכלוהו ואילו בקרבן חטאת נאמר להלן (פס' י"ט) הכהן המחטא אותה יאכלנה ר"ל דווקא הכהן המקריב אותה הוא יאכלנה, י"ל ע"פ המבואר ברמ"א (יו"ד רמ"ו כ"א) מותר לת"ח לטעום מידי מהוראתו שהתיר כדי לברר הוראתו, לכן בקרבן חטאת שנפסל אם שחטה שלא לשמה אפי' בטעות צריך הכהן המחטא לאכול ממנה לוודא שלא היתה בה מחשבה פסולה. (משך חכמה)

☆ ☆ ☆

זאת תורת החטאת: איתא (מנחות ק"י.) אמר רבי יצחק מאי דכתיב זאת תורת החטאת וזאת תורת האשם כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם, קשה מדוע לא הזהיר על הנסכים, י"ל איתא (יומא ע"ה.) אמר רבי ברכיה הרוצה לנסך יין על גבי המזבח ימלא גרונם של תלמידי חכמים יין, לכן כיון שאפשר לקיים הנסכים בפועל ע"כ א"א לקיים באמירה. (אמרי אמת)

☆ ☆ ☆

וכלי חרס אשר תבשל בו ישבר: רש"י: ישבר – לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשה נותר, קשה למה צריך לשבור ימתין עד למחר ואז יהיה נותן טעם לפגם ואז מותר להשתמש בו, י"ל אמרו (אבות ה' ה') עשרה נסים נעשו לאבותינו במקדש לא הפילה אשה מריח בשר הקדש וכו' ולא הסריח בשר הקדש מעולם וכו', נמצא שלא נפגם טעם הבליעה ונשאר נותר. (לוית חן)

☆ ☆ ☆

זאת משחת אהרן ומשחת בניו וכו' חקת עולם לדרתם: הדין הוא (חו"מ ר"ט ד') אדם המקנה דבר שלא בא לעולם לא קנה, א"כ קשה איך קנו הכהונה גם הדורות הבאים של כהנים, וי"ל יש מאן דאמר (ב"ב קמ"ג.) שאם מקנה דבר שלא בא לעולם אגב (יחד עם) דבר שכבר בא לעולם אז קנה גם הדבר שלא בא לעולם, וזה שאמר הכת' "משחת אהרן" דבר שבא לעולם (ומשחת בניו" דבר שלא בא לעולם יחד לכן קנו גם "חקת עולם לדרתם" לדורות הבאים. (פנים יפות)

☆ ☆ ☆

ויגש את פר החטאת ויסמוך אהרן ובניו את ידיהם על ראש פר החטאת: קשה כאן נאמר "ויסמוך" לשון יחיד ואילו גבי איל העולה (ח' י"ח) ואיל המלואים (ח' כ"ב) כתיב "ויסמכו" לשון רבים, וי"ל הלא כאן מדובר בפר החטאת וראשו של פר הוא גדול ואפשר לסמוך עליו כמה אנשים בבת אחת ע"כ סמכו על ראשו אהרן ובניו בבת אחת ונחשב לסמיכה אחת לכן כתיב "ויסמוך" סמיכה אחת, לעומת זאת ראשו של איל הוא קטן ויכול לסמוך על ראשו רק אדם אחד א"כ אהרן ובניו היו צריכים לסמוך על האיל בזה אחר זה והיו שם הרבה סמיכות לכן כתיב "ויסמכו" לשון רבים. (בנין שלמה)

מוסדות יטב לב בארה"ק

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

רא"ה אנכי נותן לפניכם ברכה

ברגשי הודאה והערכה, נשגר בזה כוס של ברכה, בברכת מז"ט בשיר ושבחה, קדם ידידינו הנכבד והנעלה, נודע לשם ולתהילה, תוך נדיבי עם סגולה, אחד הוא אברה"ם במעשי צדקה וחסד, תומך נלהב למוסדותינו הק' בכל עת תמיד, וה' ברך את אברה"ם בכל, על כל יודעיו ומכיריו נערץ ומהולל

הרבני הנכבד והמפואר, מוכתר בכל תואר

מוה"ר אברהם סופר הי"ו

מנכברי ק"ק יטב לב ווילליאמסבורג יע"א

חבר הנהלת "קרן מלמדים" שע"י מוסדותינו הק'

לרגל שמחת נישואי בנו בכודו

החתן החשוב המופלג בתורה ויראה, נודע לתהילה ולתפארה

כמר **נפתלי** ני"ו

עב"ג הח' שתחי' למז"ט ובשעטו"מ

בת ידידינו הרבני הנגיד הנכבד המפואר תומך נלהב של מוסדותינו הק'

מוה"ר **יואל** ב"ר יונה **בערנאטה** הי"ו

חתן ידידינו הרבני הנגיד הנכבד, רודף צדקה וחסד

מוה"ר **מאיר וועדטהיימער** הי"ו

יה"ר שתזכו לראות ולרוות רב תענוג ונחת ממנו ומכל יוצאי חלציכם, ותזכו להמשיך במעשי צדקה וחסד לאורך כל ימי חייכם, ואלקא דמאיר יענכם, להניח ברכה אל תוך בתיכם.

המברכים בתודה וקול זמרה

הנהלת מוסדות יטב לב בארה"ק

פרפראות לחכמה לפורים

ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר ובכל מדינה ומדינה שמחה וששון ליהודים משתה ויום טוב ורבים מעמי הארץ מתיהדים כי נפל פחד היהודים עליהם. ונראה לבאר המשך הכתובים עפ״מ דקי״ל שבת ויו״ט לאו זמן תפילין ואסור להניחן משום דתפילין הוא אות וכן מילה הוא אות ועפ״י שנים עדים אלו יקום דבר שמעידים על כל אחד מישראל כי הוא זרע ישראל, ושבת ויו״ט שהן גופי אות באיסור עשיית מלאכה, אסור להניח תפילין להוסיף אות, וא״כ נ״ל כיון דדרשו חז״ל (מגילה טז:) על פסוק זה וששון זה מילה ויקר אלו תפילין שנאמר וראו כל עמי הארץ כי שם ה׳ נקרא עליך ויראו ממך ותני ר״א הגדול אומר אלו תפילין שבראש, והשתא מובן דקרא קמי בשושן קאי אמר ליהודים היתה אורה ושמחה וששו״ן ויק״ר שחזרו לשתי האותות אלו מילה ותפילין להראות שהן יהודים, ולא היו עושים יו״ט לאסור בעשיית מלאכה, אבל בכל מדינה ומדינה שמחה וששו״ן ליהודים משתה ויו״ט דכיון דנהגו איסור מלאכה לא היו מניחים תפילין ומשו״ה לא נאמר בפסוק זה ויק״ר, אך מ״מ רבים מעמי הארץ מתיהדים כי נפל פחד היהודים עליהם כמו סגולת התפילין שנאמר בו וראו כל עמי הארץ כי שם ה׳ נקרא עליך ויראו ממך.

(דברי מהרי״א)

☆

וכלים מכלים שונים ויין מלכות רב כיד המלך. ונראה לפרש דמודעת זאת דכלים הללו היו של ביהמ״ק ואחשוורוש השתמש בכלים אלו לצורך סעודתו, והנה בליל חג הפסח אומרים אנו משתכר בכלי קודש נהרג בו בלילה והיינו בלשצר שאף הוא השתמש בכלי המקדש וראה יד הכותבת על תקרת ביתו ״מנא מנא תקל ופרסין״, וא״כ לכאורה מפני מה נשתנה דינו של אחשוורוש שלא נענש על זה, אכן י״ל דזה עצמו שאחשוורוש הי׳ טוב לבו ביין והרג את ושתי זה היה עונשו, והשתא יובן שפיר ״וכלים מכלים שונים״ ר״ל מה נשתנה כלים שהשתמש אחשורוש לכלים שהשתמש בו בלשצר דהרי חזינן שלא נענש אחשורוש על זה, ובא הכתוב כמשיב ״יין מלכות״ היינו היין ששתה המלך אחשורוש ובזה גרם להרוג את ושתי, ״רב כיד המלך״ שהוא עונש גדול ורב כמו היד שכתבה על בית בלשצר.

(החיד״א)

☆

וצומו עלי ואל תאכלו ואת תשתו. ולכאורה צ״ב דכיון שאמרה ״וצומו״ הנה ידענו שהצום הוא שלא לאכול ולשתות, אכן י״ל דידוע שהיה יו״ט הראשון של פסח ואסור להתענות מן התורה, ואף גם זאת שהיו צריכין לבטל מצות אכילת מצה ומרור וארבעה כוסות, וזה שאמרה וצומו עלי, עלי היינו, לי אתאמר בנבואה שהותר לכם עשות כזאת בהוראת שעה, וחזרה ואמרה אל תאכלו ואל תשתו, לרמז כי הגם שיש באלה הימים אכילת מצוה מצה ומרור וגם שתיית מצוה ד׳ כוסות עכ״ז תבטלו הכל.

(בני יששכר)

ואתם כתבו על היהודים כטוב בעיניכם בשם המלך וגו׳ כי כתב אשר נכתב בשם המלך וגו׳ אין להשיב. ויל״פ דהנה בכתב הדת נכתב להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, ולא נכתב מי יהיו ההורגים, על כן נוכל לפרש דהאומות יהרגו את כל היהודים, ונוכל לפרש להשמיד להרוג ולאבד את כל, דהיינו את כל האומות, ומי יהיו ההורגים אותם, היחידים, וזה הי׳ כוונת המלך, ואתם כתבו על תיבת ״היהודים״ כטוב בעיניכם, ומדוע, כי כתב אשר נכתב בשם המלך אין להשיב, ולכן מהכרח לפרש את כתב הדת באיזה אופן לכן כתבו כטוב בעיניכם, והמלך בעצמו אמר כי כך הי׳ כוונתו, והמן איננו להכחיש כוונה זו.

(קיצור אלשיך)

☆

בגמ׳ (מגילה יג.) **איתא רבי יהושע בן קרחא אומר אסתר ירקרוקת היתה** (כהדסה) **אלא חוט של חסד משוך עליה מאת הקב״ה** (ולכך נראית יפה ונשאה חן בעיני אחשורוש), ויש לדקדק מי דחקיה לר׳ יהושע בן קרחא להוציא הדבר מפשוטו, וי״ל דר׳ יהושע בן קרחא לשיטתו אזיל, דהנה איתא בגמ׳ (בבא בתרא טו.) רבי יהושע בן קרחא אומר דאיוב היה בימי אחשורוש, והנה כתיב (איוב מב טו) ולא נמצא נשים יפות כבנות איוב בכל הארץ, הרי מקרא מפורש דבנות איוב היו יותר יפות מכל בנות הארץ, וכיון דרבי יהושע בן קרחא סובר דהם היו בימי אחשורוש ע״כ צריך לומר דהיו יפות ביותר גם מאסתר המלכה, לכך סבר רבי יהושע בן קרחא דאסתר ירקרוקת היתה רק חוט של חסד משוך עליה מאת הקב״ה ולכך נשאה חן לפניו יותר מכל הבתולות כמ״ש ותשא חן וחסד לפניו.

(הגר״א)

☆

במדרש פליאה איתא אילו היה משה נכנס לארץ שפיר שמח המן אבל עכשיו שלא נכנס לארץ לכן ויתלו את המן על העץ. וי״ל עפ״י שכתבתי בחלק סוכת שלם (אות נ״ד) דהוצרך משה להשאר במדבר מטעם זה נהנה וזה לא חסר וכופין אותו על מדת סדום דמשה רצה ליכנס לארי״ רק בשביל לקיים המצות ואמר לו הקב״ה מעלה אני עליך כאילו עשיתם ואיתא במדרש שע״י שנשאר משה במדבר יקומו כל הדור לעת״ל לתחיית המתים וא״כ הוה זה נהנה מתי מדבר וזה לא חסר דהרי נחשב עליו כאילו עשיתם והנה המן הרשע לאחר שכלה מלשינותיו אמר ולמלך אין שוה להניחם ופרש״י מה בצע ועדיין קשה הלא גם אם אין בצע להמלך במה שמניחם הלא כל שאין לו חסרון בדבר הו״ל זה נהנה וזה לא חסר כופין על מדת סדום וז״ש המדרש אלו עבר משה את הירדן וא״כ לא הי׳ הדין שזה נהנה ולא חסר כופין על מדת סדום שפיר הי׳ שמח שלא הי׳ כופין אותו ג״כ מן השמים על מדת סדום אבל עכשיו שלא עבר ויתלו את המן על העץ.

(משמרת אלעזר)

לעשות אותם ימי משתה ושמחה

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

ממצות היום הקד' יום הפורים הוא לעשות אותם יום משתה ושמחה וזהו חיוב הסעודה בפורים, מצות הסעודה מבוארת בגמרא (מגילה ז, ב), "אמר רבא: "סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו. מאי טעמא – ימי משתה ושמחה כתיב" ע"כ. מלשון הכתוב "ימי משתה ושמחה" דרשו חז"ל מצוה לערוך סעודה לכבוד היום, ועוד דרשו שמצוה זו מתקיים רק ביום, ולא בלילה.

ומכיון שאין מצות הסעודה מתקיימת בלילה, כתב ב'מגן אברהם' (סימן תרצה, ס"ק ו) בשם הכלבו, שיש נוהגים שלא לאכול בשר בלילה, כדי שלא יטעו לחשוב שזוהי סעודת פורים וכך מובא ב'בית יוסף' בשם רבינו אשר, עי"ש.

אולם ב'דרכי משה' העיר שאין נוהגים כן, וכתב ה'ראבי"ה' (הובאו דבריו במרדכי, מגילה סימן תשפז) שכמו שחובה לקרוא את המגילה בלילה וביום, הגם שעיקר החיוב הוא ביום, כך מצווה לעשות סעודה בלילה, אלא שהסעודה המכובדת והעיקרית צריכה להיות ביום, אולם ב'מרדכי' (שם) דחה את דבריו. אבל ב'ב"ח' (סימן תרצה) יישב באריכות את שיטת הראבי"ה, וביאר שהגם דעיקר הסעודה בוודאי אינה אלא ביום, עכ"ז בלילה יש להרבות קצת בסעודה לשם פורים.

ועי' ב'אליהו רבה' (תרצה, ה) שהוסיף בשם 'סדר היום' שכבר בליל פורים **'ימצא בביתו נרות שדולקות, וערוך שולחנו, ומטה מוצעת, ויאכל וישתה בשמחה גדולה ובטוב לב, וישמח אנשי ביתו וירחק מהם כל ריב ומצה'**, עי"ש. והלכה דומה כבר נפסקה ברמ"א (סימן תרצה, א) ואף ה'משנה ברורה' (ס"ק ג) פסק שיש להרבות קצת בסעודה בלילה, וכן נקטו עוד גדולי הפוסקים.

הוראת חידוש בעניין ליל פורים נאמר בשם רבנו שמחה (הובאו דבריו ב'בית יוסף') שכתב שמי שנדר שלא יאכל בפורים, יאכל את סעודת הפורים בליל פורים, ויצא בכך ידי חובתו. ובאת צריך עיון איך הלכה זו תתיישב עם הוראת הגמרא.

ובאמת מן הראוי לחקור ולדון בזמן חיוב הסעודה, מתי יעשה הסעודה ביום הפורים, בבקר או בערב?

כבר ידוע דברי ה'תרומת הדשן' (מובא בב"י סי תרצ"ה): "בהרבה מקומות נהגו בעלי בתים וגם ת"ח לעשות עיקר סעודת פורים בערב, והולכין לביהכ"נ ומתפללין מנחה ולא ערבית וחוזרין לבתיהן ומתחילין בסעודה ביום ונמשכין בה עד הלילה ורוב הסעודה היא בלילה, וציין שם לדברי מהר"י מינץ סימן ט"ו בשם ריב"א דהמנהג הי' כן לעשות הסעודה בעיקר בליל שני, ונו"ן שם דלכאורה מאי טעמא דהא ודאי לילה שנייה ליל ט"ו הוא, והיאך יוצאין בה ידי סעודת יום י"ד לדידן דבני עיירות אנו שהרי קורין רק בי"ד, וביאר משום "דבארבעה עשר שחרית צריך שיהוי בקריאת מגילה, ואח"כ הוא טרוד ושולח מנות ומתנות לאביונים, ואין פנאי לאכול בסעודה בשמחה ובתענוג. **ולכך קבעוה**

קדמונינו מקצתה בערב ולהתחיל מבעוד יום, ג"כ קודם תפילת ערבית ,כדי לקיים מצות סעודה ביום שהוא עיקר. ונמשך בה מאז בפנאי ובתענוג עד הלילה ובלילה עצמה. וחשיב הכל סעודה אחת. ואף שישב המנהג, מ"מ כתב שרבותי ואני אחריהם נהגינן עיקר הסעודה בשחרית, וכן נהגו ברינו"ס", עי"ש.

הרי לנו מבואר דכיון דבעינן לאכול הסעודה "בשמחה ובתענוג", ולזה אין פנאי לעשותו ביום מטירדות מצות החג, ע"כ עושין אותו סמוך לערב וממשיכין בלילה כדי שיהי' בשמחה ובתענוג, ובמ"א (תרצ"ה סק"ה) מביא ראי' לזה ממס' חולין (פ"ג.) בתוס' שם ד"ה וכדברי "דביו"ט ראשון של חג הי' ממעטין בסעודת יו"ט משום דטרודין בסוכה ולולב", עי"ש, אולם כבר העירו על ראי' זו, דשם מיירי ד"בערב יו"ט" היו טרודים לשחוט לצורך הסעודה, עיין בשו"ת 'זכרון יהודה' (ח"א סימן ר"ח) ועוד.

אולם מנהג זה לא הוטב בעיני הפוסקים לאכול רוב סעודה בלילה כנ"ל בתרומת הדשן, ולכן הי' המנהג קצת באו"א כמבואר במהרי"ל (פורים ס"ק ט"ז) וז"ל: "אמר מהר"י סג"ל שמנהג אושטרייך שבפורים מתפללים מנחה גדולה ואוכלין סעודת פורים אחר חצות היום, והולכין ואוכלין כל הלילה, **דאם סועדין מקודם היה להן שעת מנחה שעת שכרות ותפלת שכור תועבה**", וכן ראיתי באיגרת ממהר"ר נתן ובנו הר"ר ליזר ושאר לומדים שהיו מתפללין מנחה מעיקרא וערבית אחר סעודה בחצות הלילה וכו', עי"ש, ומבואר מזה בפשטות דרוב הסעודה הי' אוכלין ביום, רק התחילו אחר מנחה כדי שתפלת מנחה יהא בצלילות הדעת, והיו ממשיכין הסעודה עד חצות הלילה [והי' סעודה ארוכה מאד], ומבואר בפוסקים דהתפללו מעריב דוקא אחר הסעודה, דאם יתפללו מעריב באמצע הסעודה תו אין יכולים לומר על הניסים בבהמ"ז.

וכ"כ ב'מנהגים לר' אייזיק מטירנא' וכלשו"ק: "דמתחילין לאכול הרבה ביום, דסעודה שאוכלין אף בליל י"ד לא יצא, כ"ש בליל ט"ו, וכ"כ הרמ"א בסימן תרצ"ה סעי' ב': נוהגים לעשות סעודת פורים לאחר מנחה ומתפללים מנחה תחלה בעוד היום גדול, **ורוב הסעודה צריכה להיות ביום**, ולא כמו שנוהגין להתחיל סמוך לערב ועיקר הסעודה הוא ליל ט"ו, עי"ש, ומבואר ברור דעיקר הסעודה הוא ביום אבל ימשיך בלילה, ובשו"ת 'התעוררות תשובה' (סימן תצ"ב סק"ב) העיר דלכאורה הא קיי"ל להלכה בשו"ע (סי' רל"ה ס"ב) דאסור להתחיל לאכול חצי שעה סמוך לזמן ק"ש של ערבית, והגם שבני"ד מתחיל קודם זמן זה, מ"מ באופן שיודע שסעודתו תמשוך בלילה הוי כהתחיל באיסור כדאיתא במג"א סי' תע"א (סק"א), וע"כ הוא מחדש דהכוונה בזה הוא "שעיקר גמר הסעודה הוא ביום, רק שממשיכים במיני מעדנים כגון בשר ודגים ופירות דברים המותרים לאכול קודם קריאת שמע" עי"ש.

גם הרה"ק מקאמרנא זצ"ל בספרו 'אוצר החיים' (מצוה ד', מ"ע מדברי סופרים) כתב כן, וז"ל: "ועושין הסעודה עם ריעיו ביום אחר תפלת המנחה **ולא כמו שעושין עיקר סעודה בלילה ומבטל מצות חכמים**", עי"ש, וע"ע בדבריו הק' דלא ישב לחוד בסעודה זו, וכלשו"ק "וישב בסעודה עם ריעיו בשמחה ובלב טוב באהבת השי"ת" עי"ש, וע"ע להלן בזה.

ובשו"ת 'התעוררות תשובה' (שם) כ' עוד טעם על מה שנוהגין לעשות את הסעודה בערב "כי העולם טרודים במשא ומתן וזהו השמחה שלהם לישא וליתן ולהרויח, ואם יתעסקו בסעודה לא יהיה לבם פנוי לשמוח כי מחשבותם על המסחר, רק לעת ערב כמעט כלה רוב המסחר ומשא ומתן של אותו יום אז פונים לשמחה", עי"ש. הרי מבואר מזה שעיקר הסעודה הוא לשמחה, וכיון דעד ערב טרודים העם במחשבת מסחר, ע"כ עושין הסעודה בערב כדי שיהי' בשמחה באופן שלם בלי שום טירדה בכלל.

אולם אע"ג דהמנהג הי' כן, מ"מ הי' כמה גדולי ישראל דהי' נוהגין בעצמן לאכול בשחרית, וכמש"כ ב'תרומת הדשן' (שם) דאע"ג דישב המנהג מ"מ הוא ורבותיו אכלו בשחרית, עי"ש, וידועים דברי השלה"ק (מס' מגילה עמוד הצדקה, ד"ה פורים) וזל"ק: "ריב גדול היה לי עם מקצת קהילות בחוצה לארץ שאוכלין הסעודה אחר מנחה ועל ידי זה מבטלין התמיד ואין קורין לבית הכנסת לתפלת ערבית, ויש שתי רעות חדא לבטל תפילה בצבור וחטאת הקהל

הוא, ועוד העם משתכרין ושוכחין תפילת ערבית שהאידנא קבלוה לחובה, וגם קריאת שמע שהיא דאורייתא וכי ביום הזה שנתקיים ליהודים היתה אורה זו תורה יעשה עקירה, הייטב בעיני ה', על כן לא יפה בעיני המנהג להקדים תפלת מנחה ולעשות אחר כך הסעודה אף שכתב רמ"א כן, רק יעשו כמנהג הקהילות ההם להתפלל מנחה ומעריב ביחד, **והם עושים הסעודה מקודם וזריזין מקדימים**, ובבא עת התפילות כפי מנהג הקהילות ההם אזי יקרא השמש לביהכ"נ כמנהגו דבר יום ביומו ולא ישנו, ואף שהעם באמצע הסעודה של שמחה ומשתה יכולין לילך לבית הכנסת להתפלל, ואינם צריכים לברך ברכת המזון וכו', ואף אם איזהו יחיד הוא טרוד מאד בסעודתו ובמשלוח מנות ואינו יכול לילך לביהכ"נ מכל מקום יהיה לו לזכרון להתפלל כשיקרא השמש ואז יתפלל בשעה שהצבור מתפללים, **וכל מי שמקדים ומזרז ביותר לעשות הסעודה בהשכמה הוא משובח בעיני"**, עי"ש.

אולם מש"כ להתפלל באמצע הסעודה, ואח"כ יברך בהמ"ז לכמה פוסקים אין כדאי לעשות כן, דהא לכמה פוסקים אם התפלל מעריב בתוך הסעודה שוב אינו אומר על הניסים בבהמ"ז, ומה"ט מסיק המ"א בסק"ט דיברך ברהמ"ז ואח"כ יתפלל מעריב, והרבה פוסקים פסקו כהשלה"ק דיתפלל מעריב ואח"כ יברך ברהמ"ז ויכול לומר על הניסים, וכ"כ היעב"ץ בסידורו.

ועוד הוסיף השלה"ק בטעם הדבר לאכול בשחרית דוקא "דהא זו הסעודה היא נגד סעודת אסתר שעשתה על המלך ובודאי היתה הסעודה בעת שדרכן של המלכים לאכול דהיינו בשחרית ובסעודה זו נתלה המן וכו', על כן ירא שמים ישמח בשמחה של מצוה ויתחיל סעודתו במחרת בזמן הסעודה וישב בשמחה ובטוב לבב עם רעיו ואהוביו ועניים יהיו בני ביתו ויגיל בשמחת מצוה הנ"ל כל היום ובהגיע זמן מנחה ומעריב יתפלל בכוונה", עי"ש.

וכ"כ ב'אליהו רבה' וב'פרי מגדים' (תרצ"ה א"א סק"ה) וזל"ק של הפמ"ג "דהמשובח מי שעושה סעודה בשחרית וכן אני נוהג, ויקבץ אנשי ביתו וחביריו דאי אפשר לשמוח כראוי ביחיד ומכל מקום יהיה שמחה של דברי תורה", עי"ש, ומממוצא דבריו נשמע דסעודה בלי שמחה אינו סעודה בפורים, ולכן יקבץ אנשי ביתו אף בסעודת שחרית, ולא יאכל ביחיד, וכן כ' הרש"ש בסידורו דע"פ קבלה נכון לסעוד בשחרית לכמה טעמים וכו' עי"ש, וכן היה מנהג רבותינו כמבואר בלקוטי מהרי"ח דמרן הייטב לב ז"ל סעד בסעודת שחרית.

ומנהג הגר"א מבואר ב'מעשה רב' (אות רע"ח) "סעודת פורים עיקרה ביום, על כן הנכון לכוין לצאת בסעודת שחרית, והוא ז"ל עשה סעודתו במשתה ושמחה **כולה ביום** וכשהחשיך התפלל מעריב", וב'תוספות מעשה רב' מובא "ואדמו"ר החסיד עשה סעודתו תיכף אחר התפלה שחרית ואח"כ ישב על שולחנו כל היום, ואכל ושתה הרבה למאד לקיים חיוב עד דלא ידע, ולעת ערב בירך ברהמ"ז ופג יינו והתפלל תפלת ערבית", עי"ש. מבואר מזה דעשה סעודה אחת כל היום משחרית עד ערב.

אולם אע"ג דביארנו לעיל דהתרה"ד בעצמו אכל בשחרית, מ"מ מבואר ב'לקט יושר' (הל' פורים אות כ"ט) דאחר שהתפלל מנחה בעשרה ישב ביום עוד הפעם לסעודה אחרת, והי' הולך לקרוביו בתוך הסעודה וחוזר לשלחנו ומברך ברכת הזמון ב' או ג' שעות בלילה, עי"ש, ומבואר מזה דהמנהג הי' לעשות ב' סעודות, וכן מבואר בהדיא בטו"ז סי' תרצ"ג (סק"ב) דהמנהג הי' לעשות ב' סעודות, ולכן פוסק שם דרק בסעודה ראשונה אם שכח על הניסים חוזר לשיטת מהרש"ל, אבל בסעודה שני' דעושין רק לתוס' שמחה אינו חוזר, עי"ש, ועכ"פ מבואר דעשו ב' סעודות, וכן ע"פ קבלה כ' תלמידו של הרש"ש בס' 'שמן ששון' (ח"ד על סידור הרש"ש) דעושין עוד סעודה אחר מנחה, עי"ש.

ורבותינו הק' נבג"מ נהגו לעשות הסעודה אחר מנחה לעת ערב ולהמשיך הסעודה בליל ט"ו, ויסוד המנהג כבר נזכר בתרה"ד לעיל, כיון דלא הי' זמן בעצם היום משום טרדות המצוה, אבל ב'לבוש' ביאר בטעמא דמילתא: "כי חייב אדם במשתה ושמחה בשני הימים י"ד וט"ו, ד'ימי משתה ושמחה' כתיב משמע שני הימים, ע"כ נהגו לשמוח אף בליל ט"ו שביניהם", עי"ש. ומבואר דבזה קיימו נמי

משתה ושמחה בשני ימים, וע"כ המשיכו הסעודה בלילה לשמח ג"כ ביום ט"ו.

ועי' בס' 'שפתי צדיק' (שמות ס"ק מ"ד) שמביא דבר פלא מזקנו הק' החידושי הרי"מ, וז"ל "שמעתי מפ"ק זקיני מו"ר ז"ל טעם למה מנהג כל ישראל לאכול סעודת פורים בלילה שאחריו, ממאמר חז"ל (במדבר רבה כא, ד) שופך דם רשעים כאלו הקריב קרבן, **ובקדשים נאכלין ליום ולילה שאחר כך**", עי"ש. וכ"כ ב'מי השילוח' להרה"ק מאיז'ביצא ז"ל. וב'תורת אמת' להרה"ק רבי לייבעלע איגר ז"ל בשנת תר"מ כ' שם במאמר המוסגר, דמאמר זה בא ביסודו מהרה"ק רבי לייבעלע ז"ל דהוא אמרו לפני רבו הרה"ק מאיז'ביצא ז"ל, ושם ב'תורת אמת' הוסיף בזה: "וענין קרבנות היא שינוי מסדר בראשית כי בכל מעשי בראשית נאמר ויהי ערב ואחר כך ויהי בוקר שכך הוא הסדר שמן החושך באים לאור, זולת בקרבנות, **וכן פורים מרמז שגם אם נאבד ממנו הלילה שלפניו יוכל להשלים בלילה שלאחר היום**", עי"ש.

ומרן ה'חתם סופר' ז"ל בדרשותיו (פורים תקפ"ט) גם הוא כתוב טעם פלא בהא דממשיכין הסעודה בלילה: וז"ל "דבאמת סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו, ומכל מקום נוהגים להמשיך הסעודה ללילה שלאחריו, כי 'ארור המן' נמשך ללילה שאחר היום דבבני נח הלילה הולך אחר היום, ו'ברוך מרדכי' מושך היום אחר הלילה, וחז"ל לא תיקנו סעודת פורים אלא ביום שיש שניהם ארור המן וברוך מרדכי, אבל לא בלילה שלפניו שהוא רק ברוך מרדכי ולא בלילה שלאחריו שהוא רק ארור המן, אך ביום שכבר שמחים ומשתכרים שוב אינו פוסק בלילה דלאחריו, והיינו **עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי**", **עי"ש**. מבואר דכיון דכבר במצ דעד לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, ע"כ ממשיכין גם בלילה דהוא בבחינת ארור המן.

וגם בתורתו של מרן רבינו שליט"א כתוב לאמור טעם נכון כעין זה, וז"ל: "בהקדם דברי מרן הבני יששכר (מאמרי חודש אדר, מאמר ד') וז"ל והנה מבואר בדברי קדמונינו שהשנה ההיא שגזר המן הגזירה על ישראל בי"ג אדר אקלע יום י"ג אדר בשבת, הנה הש"י פעל ועשה אשר נפל הגורל על יום י"ג אדר דאקלע בשבת ונתוועדו יחדיו ג' המבורכים אדר מזלו דגים המבורכים, ושבת המבורך, וישראל המובחרים, ונתקיימו ישראל לעד לעולם והרשע הזה שתה כוס התרעלה וילבש קללה כמדו, עכ"ל. וע"ז קשה לי קושיא גדולה דלפי"ד אקלע יום י"ג אדר בשבת ומעתה כאשר פור המן נהפך לפורינו ונתן המלך הרשות להקהל ולעמוד על נפשם ולעשות בשונאיהם כרצונם האיך הרגו היהודים בעצם יום השבת כמה נפשות הערלים, ואם נאמר שהי' זה בגדר פיקוח נפש שדוחה את השבת דהבא להרגך השכם להרגו, מ"מ קשה למה קבעו מרדכי ואסתר על יום זה דוקא דאקלע בשבת, ואפי' אם נאמר שאחשורוש צוה ליום זה מ"מ כיון שכל הדבר נעשה ע"י נס ומאת ה' היתה זאת, למה עשה ה' ככה, ועוד כי הי' להם לבקש מאת המלך לקבוע יומא אחרינא והדבר צריך תלמוד.

ואפשר לומר דהנה המן גזר להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים ביום אחד בשלשה עשר לחדש י"ב, והמן הי' בן נח שאצלם הלילה הולך אחר היום א"כ שפיר גזר על יום י"ג אדר ועל הלילה שלאחריו כמנהגו, וכאשר בעזרתו יתב' נתקלקלה מחשבתו ונקהלו היהודים בעריהם לשלוח יד במבקשי רעתם באותו יום י"ג אדר, הי' ג"כ כמחשב בני נח שהלילה הולך אחר היום, דהא פור המן נהפך לפורינו, ולפי"ז לא נחו היהודים עד יום י"ג בבקר ואיה"נ בעצם יום השבת לא עשו דבר אלא במוצש"ק עד אור הבוקר כי הלילה הולכת אחר היום, ואפשר לומר דמה"ט עיקר מצות פורים הוא דווקא ביום ולא בלילה וסעודת פורים שעשאוה בלילה לא יצא אפי' בליל י"ד (עי' מ"א סי' תרצ"ה, ס"ק ב'), ואפי' לענין קריאת המגילה כתב המ"א (בסי' תרפ"ז, ס"ק א') דעיקר קריאתה הוי ביום ולא בלילה ובאמת הדבר צ"ב, ולהנ"ל יובן היטב דהא לא נחו היהודים עד יום י"ג בבקר, **ואפשר גם לומר שמה"ט נוהגים להמשיך הסעודה עד ליל ט"ו משום דבשעת הנס הי' הלילה נמשך אחר היום**.

ובדרך צחות יל"פ הגמ' חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, דהנה הרמ"א (בסי' תרצ"ה) כתב דגם בליל י"ד ישמח וירבה קצת בשמחה, וזה כמנהג ברוך מרדכי היהודי

שהיום הולך אחר הלילה, ואמנם ממשיכים הסעודה גם לליל ט"ו כמנהג המן, וכאופן שגזר כנ"ל, ובאופן זה פור המן נהפך לפורינו, **וע"כ חייב אדם לבסומי בפוריא ולשמח לכל הדיעות, עד דלא ידע בין ארור המן שהלילה הולך אחר היום ובין ברוך מרדכי שהיום הולך אחר הלילה, וגם בלילה ישמח לב האדם**.

ומעתה יובן דברי המד' בפרקי דרבי אליעזר (פרק מד) כתוב אחד אומר (דברים כה, יז) זכור את אשר עשה לך עמלק, וכתוב אחד אומר (שמות כ, ח) זכור את יום השבת לקדשו, היאך יתקיימו שניהם וכו', אלא זה זכור לשמור ולקדש את יום השבת שנאמר זכור את יום השבת לקדשו, וזה זכור להשמיד ולהכרית את כל זרעו של עמלק שנאמר זכור את אשר עשה לך עמלק, ואינו מובן למה יוכלו לקיים שניהם.

וזה שהקשה המדרש 'כיצד אפשר לקיים שניהם', דהא ניתן הדת להקהל ולעמוד על נפשם ולאבד זרע עמלק בעצם יום השבת כמבואר לעיל, וע"כ שואל כענין אם הי' מותר לאבדם בש"ק או לא, וע"ז משיב כהלכה זה לענגו ולקדשו וזה להומו ולאבדו ובודאי אין היכולת לקיים שניהם אלא יאבדו אותם במוצש"ק", ודפח"ח.

וב'שם משמואל' (תרע"ח) כתוב דבר נפלא בענין דעושין הסעודה סמוך לעת ערב, דלכאורה אמאי לא נעשה כמו שעושין בכל המצות דזריזין מקדימין למצות ותו"ד: "דענין סעודת מצות בכל מקום הוא מעין משאז"ל (שהש"ר א, ט) שעושין סעודה לגמרה של תורה, דדייק לה מהא דשלמה המלך ע"ה עשה סעודה אחר השיגו החכמה, והטעם י"ל דאורות עליונים באשר הם גבוהים ומרוממים מן האדם אינם מתקיימים כל כך בניקל אצל האדם, וכמ"ש בתורה (משלי כ"ג, ה) התעיף בו עיניך ואיננו, וחז"ל (ברכות ה.) המשילוה לצפור דרור שאינה מתאחדת כ"כ עם האדם, ע"כ במעט היסח הדעת מסתלקת מן האדם, ע"כ צריכין לעשות חיזוק שיתקיים והוא ענין הסעודה, וכמו להיפוך להבדיל בלשון הרע שפרש"י לא תלך רכיל בעמיך (פרשת קדושים) שהי' משפטם לאכול בבית המקבל דבריהם שום הלעטה והוא גמר חיזוק שדבריו מקויימים, משם נשמע לכאן שענין הסעודה הוא לעשות קיום וחיזוק למה שמשיגים מן הדברים העליונים שאינם מתקיימים כ"כ כניקל אצל האדם, וזהו שעושין סעודה לגמרה של תורה, וכמו שלמה המלך ע"ה בהשגת החכמה שהם אינם מתאחדים כ"כ עם האדם ונזקקין לחיזוק, **וזהו הענין בכל מה שזוכין מן הדברים העליונים ועושין סעודה לקיום אצל האדם ולא יסתלקו כ"כ מהרה**, והנה בפורים כתיב אותם ימי משתה ושמחה ולשון זה לא מצינו בשום מקום, אלא ושמחת או ושמחתם, אבל לעשות אותם ימי משתה ושמחה לא מצינו, ויש לפרש דאימים קאי, לעשות את הימים שיהיו ימי משתה ושמחה, **והיינו להכין את הלב לקבל את האורות הגדולים שמאירים בפורים ע"י המצוות קריאת המגילה שהיא התגלות דברים גדולים ונעלמים**, וכן י"ל באינך מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים כמבואר בחכמי האמת ז"ל, ובזה עושים את הימים ימי משתה ושמחה היינו שנזקקים לעשות קיום לדברים האלה כנ"ל, וי"ל **שע"י המצות שופעות כל היום הארות גדולות ולא דוקא בעת עשיית המצוות וקריאת המגלה אלא שהמצוות פותחות שערי צדק והשערים לא יסגרו עד הערב**, ועל כן אנו אומרים על הניסים כל היום, **ומעתה מובן טעם איחור הסעודה כדי לעשות את הקיום לכל האורות השופעות כל היום**", עי"ש.

ונסיים בלשו"ק של רבי צדוק הכהן בספרו 'מחשבות חרוץ' (פי"ט) בביאור הענין: "כידוע דכל קדושת הזמנים אף על פי שהתגלות הקדושה הוא רק באותו זמן, מכל מקום יכולים להמשיך קדושה מזמן ההוא גם לשאר הימים, וזהו ענין יום אסרו חג שאחר הרגלים לקשר קדושת אותו חג בשאר ימות השנה, וכן סעודת מלוה מלכה במוצ"ש, **וכן בפורים ממשיכים מפני כן הסעודה בלילה שהוא מוצאי פורים, שבזה ממשיכים התגלות קדושה זו דפורים לשאר ימות השנה גם כן**, וכשיזכו לזה כל ישראל להרגשת קדושה זו בלב ביום הפורים וממילא יזכו גם כן להמשיכה לשאר הימים, אז נזכה למסמך גאולה לגאולה דבניסן עתידין ליגאל במהרה בימינו", עי"ש.

דיני ועניני פורים

משלוח מנות

משלוח מנות במעות, בגדים, ושאר מתנות - אין יוצאים ידי משלוח מנות אלא במיני אוכלים, ולא בבגדים ושאר מתנות, (תה"ד סי' קי"א, ובדין זה ביאר טעמו דמשלוח מנות הוא כדי שיהא לכל אחד די לקיים הסעודה כדינא ולכן צריך לשלוח דוקא צורכי סעודה, דלטעם משום להרבות ריעות יוצאים המצוה אף בשאר דברים דע"י שליחת מתנות יש כאן ריבוי אחוה וריעות. ובמשנ"ב סק"כ הביא כהתה"ד).

משקה - יוצאים ג"כ במשקה, דהיא ג"כ צורכי סעודה (תה"ד, וגם דשתיה בכלל אכילה).

השולח מעות או שאר דברים שיכול למוכרם מיד ולקנות במעות צורכי סעודה - כ' בהל' קטנות (סי' קס"ג) דיצא דהוי כצורכי סעודה.

אולם מדברי תרומת הדשן משמע דלא יצא (באר היטב בשם יד אהרן, דבתה"ד כתב עוד טעם דבע' דוקא צורכי סעודה כיון דכתיב ומשלוח "מנות" ולא אשכחן בשום מקום דמיקרי מנות אלא מידי דאכילה או שתיה).

וכל זה הוא בכדי לקיים עיקר המצוה דהיינו שכל אחד צריך לשלוח שני מנות לאדם אחד, אבל לאחר שקיים המצוה פשוט הוא דיכול לשלוח כל מה דבעי.

מיני מתיקה [סוכריות, שוקולד וכדו'] **שמצוי בזמנינו ששולחים מהם** - יש להסתפק אי יוצאים לטעם צורכי סעודה דהם אינם צרכי סעודה, ולכן נכון שלכל הפחות משלוח מנות אחד ישלחו ב' מנות שהם מאכלים לצורך סעודה (ובלבוש כתב טעם המצוה כדי שיהא לכל אחד דברים המענגים את האדם כדי לשמוח בפורים, ומבואר דכל דבר שמענג ומשמח יוצאים בו).

טבילת כלים המיועדים למתנות במשלוח מנות

כלים שנקנו בכדי ליתנם למתנה לאחרים, והקונה בעצמו אין בכוונתו להשתמש בעצמו בהם - אין הקונה [הנותן] יכול להטבילם קודם שיתנם לחבירו, כיון שעבורו כלי זה אינו כלי סעודה (בשו"ת מנח"י ח"ח סי' ע' כתב כן לגבי מוכר כלים שאין בידו להטביל הכלים כיון שכל זמן שהכלים ברשותו הם עדיין אינם נחשבים לכלי סעודה אלא כלי מכירה וחיוב טבילת כלים שייך רק בכלי סעודה, ומיוסד עפ"י הט"ז ביו"ד סי' ק"כ סק"י שהביא מחלוקת בזה, והובאו דבריו בחת"ס סק"ז, וכתבו שמספק לא מהני טבילה בזה, ובאחרונים כתבו דהוא הדין כלים המיועדים למתנה ולא לשימוש כל זמן שהכלי מונחים ביד הנותן עדיין לא חל עליהם חיוב טבילה, וממילא גם לא מהני הטבילה).

ואם הטבילם הקונה - צריך מקבל המתנה לחזור ולהטבילם שנית בלא ברכה (כיון דלדעת הפוסקים דפטור מטבילה נמצא שהטבילה לא חלה, אולם כיון דיש הסוברים דהמוכר מחויב בטבילה וממילא מהני הטבילה (דעת האיסור והיתר המובא בט"ז שם) לכן לא יברך כשטובלו שנית).

להניח אוכל בכלי מתנה

אם מניחים מאכל או משקה בכלי שנותנים במתנה, דנו פוסקי זמנינו אי מחויב בטבילה כיון שמניח בו מאכל, וגם אי מהני טבילה כיון דזה כלי מתנה - ולכן לצאת מידי ספק, יניח המאכל באמצעות הפסק כלי אחר, או יקנה את הכלי להמקבל ע"י שיזכנו ע"י אדם אחר ואח"כ יטבילו, ובזה מהני טבילה, או ששניהם יטבילוהו, בין הנותן ובין המקבל, ויוצא ממה נפשך. (דיש לדון בזה אי משום שהכלי עדיין בתורת מתנה ופטור מטבילה, או כיון שהוא נותן לתוכו המאכלים הרי זה כבר כלי סעודה, ואולי יש לחלק בצורת המתנה דאיזה מהם העיקר, דאם העיקר היא הכלי, ובדרך אגב נותנים בו מאכל, אז עדיין פטור מטבילה, דנחשב לכלי מתנה, ואם העיקר הוא המאכל, ואגב נותנו בכלי, אז נחשב לכלי סעודה וחייב בטבילה).

משלוח מנות ליהודי שאינו שומר תו"מ

שאלה: **האם מותר לשלוח מאכלים בשביל משלוח מנות ליהודי שאינו שומר תורה ומצות רח"ל, ובוודאי שהמקבל יאכלם בלא ברכה.**

תשובה: **נכון שלא לשלוח מאכלים, באופן שבטוח שהמקבל לא יברך עליהם**, ומי שחובה מוטל עליו מפני הנימוס, או שיש לו חיוב (כגון פועל אצל בעה"ב, או ההיפך וכדומה) **אפשר לשלוח שאר דברים, שאינם דברי מאכל.** (עפ"י השו"ע סי' קס"ט סעי' ב' דאסור ליתן לאכול למי שיודע שלא יברך, ועיי"ש באחרונים באריכות בנידון זה באיזה אופנים יש להקל כגון שיאמר לו שיברך, או כשיש חשש פגיעה בכבודו, ויצא מזה חילול ה' וכדומה).

ודוקא כשיודע בודאי שיאכלנו בלא ברכה, אבל כשמסתפק שמא יאכלנו בברכה, או שמא לא יאכלנו כלל, אז מותר לשלוח לו, ואפשר לתלות שלא יאכלנו. (כדמבואר בביאור הלכה סי' קס"ג ד"ה ואסור, וכן הביא בס' תשורה"נ ח"א סי' תנ"ב בשם הריטב"א דביש ספק אם מכשילו אין בזה משום לפנ"ע, וכן יש לצדף דכיון דיש להמקבל עצמו מאכלים, אין בזה אלא משום איסור מסייע, ודעת הדגו"מ דבמומר ליכא משום מסייע).

שאלה: **בענין הנ"ל, האם מותר לשלוח כלים חדשים – כלי אכילה - שאינם טבולים, ובוודאי שהמקבל ישתמש בהם בלא טבילה.**

תשובה: **מהנכון שלא לשלוח כשיש חשש שהמקבל ישתמש בהם בלא טבילה**, והטעם משום איסור דלפני עור, או משום מסייע ביד עובר עבירה.

ויש עצה לזה, שבעוד שהכלי ביד הנותן, יקנה את מתנה להמקבל, ע"י זכייה באדם אחר, ואז יטבול הנותן את הכלי. (והא דצריך הנותן לזכותו מקודם, ורק אח"כ להטבילו, כיון דאם יטבילנו בלא שיזכה אותו מקודם להמקבל, אז להרבה פוסקים לא מהני הטבילה).

אבל תוך י"ב חודש במשלוח מנות

אין שולחין מנות לאבל כל י"ב חודש (רמ"א סי' תרצ"ו), ואם האבל היא עני מותר לשלוח לו מעות דלא גרע מצדקה. (בשו"ת כתב סופר סי' קמ"א כתב דהאיסור לשלוח לאבל היא שחיוב משלוח מנות הוא משום חיבה וריעות ולכן אסור לשלוח לאבל דשמחה היא לו והוא כדורש בשלומו).

ואם שלח לאבל מותר לו לקבלן ואינו צריך להחזירו, ואף יצא בזה מצות משלוח מנות, (שם, דזיל בתר טעמא שאין שולחין לאבל דהוי כשואל בשלומו וכיון דמשלח כבר עבר ושלח לו ושאל בשלומו, אם מקבלו האבל או לאו אינו מעלה ומוריד, ואף יצא המצוה דאין הקפידא על עצם קבלת המנות אלא על עצם השילוח).

ומותר לשלוח לבעל כשהאשה אבילה, וכן מותר לשלוח לאשה כשהבעל אבל. (ראה"כ זצ"ל, ואף דבזה ששולח לאשה הבעל קנאם, עכ"ז מותר כיון דהאיסור הוא משום דרישת שלום וזהו שייך רק בזה ששולח לאבל עצמו, אולם אסור להערים להביא משלוח מנות לאשת האבל כשכוונתם להבעל או להיפוך).

משלוח מנות לרב, מלמד, וכדו' אבל בתוך י"ב חודש - מותר לשלוח מנות לרב או מלמד אף שהוא תוך י"ב חודש, דהשליחות אינו מטעם חיבה וריעות, אלא דהוי כעין תשלום חוב והכרת טובה לרב.

אבל חייב במשלוח מנות - אבל לא ישלח דברי שמחה, וז"ל ספר חסידים: האבל ישלח מעות או בשר לעניים רק לא תפנוקים העשויים לשמחה. עכ"ד (שו"ת דברי מלכיאל חלק ה' סי' רל"ז, והוסיף גם משום דלא גרע מצדקה).

קריאת המגילה

אכילה לפני קריאת המגילה

אסור לאכול קודם קריאת המגילה בין ביום ובין בלילה אפי' התענית קשה עליו (רמ"א), ולצורך גדול דהיינו חולה קצת או שהתענית קשה עליו מותר בטעימה בעלמא דהיינו כביצה פת או משקין כשיעור כביצה (מ"א).

ברכות המגילה

אין לשיח בין הברכה לתחלת הקריאה, ואם שח שלא מענין הקריאה בין השומע ובין הקורא הפסיד הברכה וצריך לחזור ולברך.

וכן לאחר הקריאה אסור להפסיק בין הקריאה לברכת "הרב את ריבנו" שלאחריה (ואם הפסיק מסתפק במשנ"ב אם

יוכל לברך ברכת הרב את ריבנו וכתב דתלוי במחלוקת ראשונים, ובס' ברכת הבית כתב דיכול לברך כל זמן שלא הסיח דעתו כמו במפסיק בין אכילה לברכה דיכול לברך [ולכאו' התם יכול לברך אף בהסיח דעתו]).

נכון לכוין בברכת שהחיינו ביום גם על משלוח מנות וסעודת פורים (מ"א בשם של"ה), ויש שכתבו לכוין בברכת שהחיינו גם על מתנות לאביונים (פמ"ג, ח"א, קישו"ע, מנהגי חת"ס ועוד).

<u>מקרא מגילה</u>

מי שבידו מגילה שאינה כשרה או חומש לא יקרא עם הבעל קורא אלא שומע ושותק, וכן אם אין בידו מגילה כלל לא יסייע בעל פה לחזן (שו"ע סי' תר"צ סעי' ד', והטעם מובא במשנ"ב בשם כמה אחרונים לפי שנותן דעתו בקריאתו ואינו משגיח למה שאומר הש"ץ כיון שהוא עסוק בקריאתה).

ואם יש בידו מגילה כשרה יש ליזהר לקרוא בלחש ולא לסייע לחזן (מ"א שם דשמא יתן השומע לבו לזה הקורא ולא לש"ץ, ולכן אם קורא רק לאדם אחד רשאי לקרות עם הקורא).

אין לדבר באמצע קריאת המגילה, ובדיעבד אם הפסיק בדיבור, אם הבעל קורא הפסיק אזי חוזר למקום שהפסיק ויצא, ואם השומע הפסיק בדיבור ומפני זה לא שמע אפי' תיבה אחת לא יצא (דהרי לא שמע כל המגילה, סי' תרצ"ב משנ"ב סק"ט).

וכן בכל ענין שהקורא או השומע חסרו לגמרי איזה תיבה מן המגילה לא יצאו, ואם נזכרו באמצע הקריאה צריכים לחזור למקום שחסרו ולקרות משם ואילך, ואם נזכרו לאחר הקריאה צריכים לחזור ולקרות שנית (ולענין הברכה כתב בביאוה"ל סי' תר"צ סעי' י"ד ד"ה אין מדקדקים דדעתו דיברך שנית, והביא שי' הח"א דדעתו דבחיסר תיבה שאין מפסיד הקריאה דאינו מברך שנית).

ולכן צריך שיהא לכל אחד מגילה [ולפחות מגילה המודפסת] דבעוד שמכים הנערים בתיבת המן אם לא ישמע תיבה מהש"צ שיקרא אז מהכתב, ואף במגילה המודפסת יוצא בדיעבד (דרוב הקריאה שמע מהש"צ שקורא במגילה כשירה).

הבעל קורא צריך ליזהר כשקורא בעשרת בני המן, להקפיד לומר תיבות "ואת" "ואת" מתוך המגילה, כי מחמת המהירות מכח הנשימה אחת שכיח שיאמר כמה מתיבות "ואת" בע"פ, ובפרט שהם מרוחקים משמות בני המן.

וכן צריך ליזהר לקרות כל שם של בני המן בתיבת "ואת" שלו ולא בשל אחר (כה"ח סי' תר"צ ס"ק צ"ז).

<u>לפשוט כאגרת</u>

הקורא את המגילה צריך לפושטה כולה כאגרת (סי' תר"צ כדי להראות הנס), **והשומעים אינם צריכים לפשוט** (משנ"ב בשם אחרונים ובשעה"צ בשם הפמ"ג כתב דיש נוהגים לפושטה).

יחיד הקורא את המגילה יש שכתבו דצריך לפושטה (כה"ח בשם מהרי"ל), **ויש שכתבו דאין צריך לפושטה** (בליקוטי מהרי"ח כתב דכן משמע בב"ח).

<u>נשים בברכת המגילה</u>

מנהג העולם שכשהאיש כבר יצא ידי חובתו, וקורא המגילה לנשים, מברכות הנשים לעצמן, ואם הם נשים רבות כל אחת מברכת לעצמה (אחרונים ובשו"ת מנח"י ח"ג סי' נ"ג מסיק כן למעשה).

ומברכות אשר קדשנו לשמוע מקרא מגילה (משנ"ב בשם ח"א סי' תרפ"ט סעי' ב').

מתנות לאביונים

החיוב - חייב כל אחד ליתן שתי מתנות לשני אביונים, דהיינו מתנה אחת לכל עני, ואין מדקדקים במעות פורים אלא כל מי שפושט יד נותנים לו.

<u>מעות מעשר</u>

אין לקיים מתנות לאביונים במעות מעשר, דכל דבר שהוא חיוב אין יכול לצאת ממעות מעשר, ודוקא לצאת בעיקר החיוב אבל מה שמוסיף יותר על החיוב יכול ליתן ממעשר, וכן מחצית השקל אין ליתן ממעשר.

<u>שיעור מתנות לאביונים</u>

יש אומרים דדי בשוה פרוטה (משנ"ב בשם ריטב"א) **וי"א דבעינן שיעור סעודה** (שע"ת בשם החיד"א) דהיינו שיעור שראוי לקנות בו דבר מה לצורך הסעודה.

חינוך קטנים במצוות פורים

קריאת המגילה

קטן שהגיע לחינוך מחנכים אותו לקריאת המגילה.

(שו"ע סי' תרפ"ט סעי' א', ובב"י ציין שמקורו מדברי הרמב"ם (הל' מגילה פ"א ה"א), והרה"מ ציין לדברי הגמ' (מגילה י"ט ע"ב), דנחלקו חכמים ור"י אי קטן מוציא את הגדול, ובביאור הגר"א ציין לדברי המח' את הירושלמי (פ"ב ה"ה) דבר קפרא אומר שצריך לקרותה לפני אנשים נשים וקטנים שאף הן היו באותו הנס, ריב"ל עביד כן מכנש בניו ובני ביתו וקרי לה קומיהן.

והטעם דקטנים חייבים במגילה, אף דמגילה חיובה הוא רק מדרבנן, להפוסקים דיש חיוב חינוך אף במצות דרבנן פשוט הוא דחייבים, ואף להפוסקים הסוברים דליכא חיוב חינוך במצוה דרבנן, עכ"ז במגילה הם חייבים משום דאף הם היו באותו הנס, וכבר הארכנו בזה בהל' חנוכה.

ובאמת באבודרהם (הל' ברכות המצוות ומשפטיהם) ובמאירי (מגילה ד.) כתבו דלכן בגמ' בבלי לא מוזכר חיוב קטנים במגילה, כיון דקטנים שהם אינם מחויבים במצות לא הטילו עליהם חיוב מטעם שהם היו באותו הנס, ולכאו' צ"ע דבריהם דהרי צריך לחייבם מטעם חינוך לחוד אף בלא הטעם שהם היו באותו הנס, ואולי יש לומר דדעתם דבמצוה דרבנן ליכא חיוב חינוך, והיה צריך לחייבם רק מטעם שהם היו באותו הנס, ולזה בא לומר דבקטנים לא נתנו טעם זה).

וצריך לחנכו שיקרא בעצמו המגילה או שישמע המגילה מאחר (דבין כך ובין כך יוצאים קריאת המגילה).

הנה דעת כמה ראשונים (הבה"ג הל' מגילה מ' ע"ג והראשונים המביאים דברי הבה"ג עי' בב"י) דחיוב הקטן היא רק שמיעת המגילה ולא קריאת המגילה, וכמו באשה לדעת הני פוסקים דהיא חייבת רק בשמיעה, וכ"כ בהלכות קטנות (הל' מגילה ל"ב:), וכ"כ בא"ר דהפוסקים הסוברים דאשה חייבת רק בשמיעה, ה"ה קטנים, ובישועות יעקב (סק"ג) כתב דאף הפוסקים הסוברים דנשים חייבות בקריאה בקטנים מודו דהם פטורים, אולם יש לעיין מהו הסברא בזה, דיש לומר דרק בנשים שכל חיובם היא רק מחמת דהם היו באותו הנס, ובלא"ה היו פטורות דהוי מצות עשה שהזמן גרמא, לכן חיובם היא רק בשמיעה, דהחיוב מחמת שהיו באותה הנס אינו יכול להטיל אלא חיוב שמיעה ולא חיוב קריאה, משא"כ קטנים דיש בהם חיוב חינוך א"כ החיוב צריך שיהא כמו בגדול דהיינו אף בקריאה, ויש לבאר דבריהם בב' אופנים או דדעתם דליכא חיוב חינוך במצות דרבנן וממילא החיוב הוא רק מחמת שהם היו באותו הנס, או כדכתב בישועות יעקב דלא תיקנו חז"ל חיוב חינוך במגילה, דתיקנו רק במצוה שאם לא יחנכו אז לא ידע כלל מן המצוה לכן תיקנו לחנכו במצוה, אבל מגילה דבלא"ה קטן מחויב בשמיעת המגילה, לכן לא תיקנו מצות חינוך בזה, ובכדי לחייבו בקריאה, לזה לחוד לא הצריכו לתקן חיוב.

והנפק"מ אי חיובם בקריאה או רק בשמיעה הוא, לגבי אי יכולים להוציא גדולים המגילה, דאי חיובם רק בשמיעה אז אינם יכולים להוציא גדולים המחויבים בקריאה, וכן נפק"מ איזה ברכה הם מברכים כשהם קוראים בעצמם, דאם חיובם רק בשמיעה אזי מברכים לשמוע מגילה כמו שפסק הרמ"א לגבי אנשים, ולמעשה ממילא ליכא נפק"מ דהרי פסקינן דקטן אינו מוציא גדול מטעם אחר דקטן הוא תרי דרבנן וגדול הוא חד דרבנן, ורק במקום הדחק הביא המשנ"ב (בסק"ו) בשם הסמא דחיי דיכולים להוציא, ולגבי נוסח הברכה עי' מש"כ לקמן).

גיל הגיע לחינוך

זמן הגיע לחינוך הוא משעה שהקטן יודע לקרות המגילה בעצמו, או שיכול לשמוע מפי הקורא.

(במשנה ראשונה (תרומות פ"א מ"ג) כתב בא"ד דזמן החינוך הוא משעה שיודע לקרות או לשמוע מפי הקורא, ובכף החיים (סק"ו) ציין לעיין מה שכתב בסי' י"ז, דשם הביא מחלוקת די"א דזהו כשהקטן בן ט' שנים, וי"א דזהו כשהוא בן שש או שבע).

הבאת הקטנים לבית הכנסת

הקטנים שהגיעו לחינוך, מנהג טוב להביאם לבית הכנסת בכדי שישמעו שם את קריאת המגילה.

(בשו"ע (שם סעי' ו') כתב דמנהג טוב להביא הקטנים לשמוע המגילה, והביאוה"ל למד דאיירי בקטנים שהגיעו לחינוך, ומעיקר הדין הם יוצאים אף כשקוראים בבית, ו"המנהג הטוב" הוא להביאם לבית הכנסת לפרסם הנס ביותר, בכדי לחנכם שגם בגדלותם ישמעו בציבור, אולם רבים כבר הקשו על דבריו דאי איירי בהגיע לחינוך א"כ אמאי זה רק מנהג טוב, הא מעיקר הדין צריך לחנכו לקרוא בביהכ"נ כמו גדול שצריך שיהא ברוב עם, וכן קשה לכאו' דהרי מקור דברי הטור, הוא מהירושלמי דר' יהושע בן לוי היה מכניש בני ביתו לקרוא המגילה, ושם לא מובא דלקחם לביהכ"נ, ואפשר דהוא למד דחזינן מדברי הירוש' עצם הדבר דאף בקטנים בעינן שיהא פרסום הנס, ומזה הוסיפו להביאם לשמוע בביהכ"נ, אולם הקושיא הראשונה לא נתיישבה דאכתי הרי הם מחוייבים משום חינוך, ובאמת בשו"ת חלקת יעקב (ח"א סי' רל"א) ביאר דכונת המח' הוא על קטנים שלא הגיעו לחינוך, דאף שהם אינם חייבים מעיקר הדין, עכ"ז מנהג טוב להביאם לשמוע המגילה משום פרסומי ניסא, וכעי"ז מבאר בשו"ת בכורי שלמה (סי' ט' אות י') דבמח' איירי בקטנים שאינם מבינים הקריאה, ובזה אפשר גם להבין דברי המ"א (בסק"א) שכתב דבלבד שלא יביאו הקטנים ביותר שמבלבלים דעת השומעים, ולכאו' אי המח' איירי בהגיעו לחינוך ובפחותים מזה הם מבלבלים, היה לו לכתוב דכל זה הוא רק בהגיע לחינוך ולא בפחותים מזה, ומלשון המ"א משמע קצת דהמח' איירי בלא הגיעו לחינוך, דמנהג טוב להביאם, וע"ז הוסיף דקטנים ביותר שמבלבלים אין להביאם, ועי' בהערה דלקמן).

קטנים שלא הגיעו לחינוך

יש סוברים שנכון להביא אף את הקטנים שלא הגיעו לחינוך לשמוע המגילה משום פרסומי ניסא.

(כן הבאנו בהערה הקודמת מהחלק"י שלמד כן בדברי המח', וכן מבואר בלקט יושר דיש לקרוא להם משום שמחה, וכ"כ בסידור יעב"ץ (דיני המגילה ס"ג) וז"ל מנהג יפה להביא קטנים שיודעים לענות ראשי פרקים לשמוע מקרא מגילה ע"כ, ומשמע דאף כשהם אינם יכולים לשמוע את כל המגילה וממילא עדיין לא הגיעו לחינוך, עכ"ז נכון שישמעו המגילה.

ומצינו ראשונים שדעתם דיש חיוב מעיקר הדין אף בלא הגיעו לחינוך כל היכא שהקטן יודע להבין ולשאול, כ"כ בראבי"ה (מגילה סי' תקס"ט), ובס' הפרנס (סי' ר"ע), וכ"כ בשו"ת חקרי לב (סי' מ"ה) להראשונים הסוברים דקטן מחויב רק בשמיעה משום שהיו באותו הנס, דזהו בשלא הגיעו לחינוך אבל בהגיעו לחינוך חייבים הם אף בקריאה, ומבואר דבהגיעו לחינוך ג"כ יש חיוב.

ולפי הני ראשונים אפשר לבאר דברי הגר"א בביאורו למגילת אסתר (פ"ט כ"ח) על מה דכתיב "וימי הפורים האלו לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם" שפירש שימי הפורים היינו המשתה ושמחה לא לעברו מתוך היהודים דהיינו הגדולים, וזכרם דהיינו קריאת המגילה לא יסוף מזרעם, דאפילו קטנים חייבים בקריאת המגילה עכ"ד, ובמועדים וזמנים (ח"ב סי' ק"צ) הקשה על דבריו דמכ"נ אי איירי בקטנים שהגיעו לחינוך א"כ אפילו במשתה ושמחה יהיו חייבים, ואי איירי בלא הגיעו לחינוך, א"כ בקריאת המגילה ג"כ לא יתחייבו וע' לקמן שהבאנו מה שתירץ שם, ועפ"י הנ"ל י"ל דלעולם איירי בלא הגיעו לחינוך ועכ"ז יש לחנכם בקריאת המגילה כנ"ל).

עדיפות לילך לביהכ"נ, אשה או קטן

מי שיש לו תינוק בביתו, וצריך שישארו אתו בבית בעת קריאת המגילה, עדיף שהאשה תשאר בבית לשמרו ותשמע המגילה בבית, והקטנים שהגיעו לחינוך ילכו לשמוע בביהכ"נ.

(שו"ת חלק"י שם, ותוכן דבריו דלקטן יש ענין שילך לשמוע בביהכ"נ וכדכתבנו לעיל, משא"כ אשה דאין לה עדיפות לשמוע בביהכ"נ, דכל הטעם לילך לשמוע בציבור הוא רק משום פרסומי ניסא ומשום ברוב עם הדרת מלך, ובנשים לא שייך זה, דהרי כל כבודה בת מלך פנימה, ואף דיש נשים ההולכות לביהכ"נ לשמוע המגילה, לא שייך לומר דשוויהו עלייהו חובה עכ"ד.

אולם יל"ע בדבריו דהרי יש עוד טעם לשמוע בביהכ"נ במנין, לחוש לדעת הארחות חיים המובא בשו"ע (סי' תרפ"ט סעי' ה') דאם אין מנין אזי כל אחד יקרא לעצמו, כיון דקריאת המגילה הוי כמו תפילה דבעינן עשרה, ומצד זה היה מקום שתילך לשמוע בביהכ"נ, אולם מנהג העולם שהנשים אינם מקפידות בזה).

ברכת הקטן

קטן כשהוא מברך בעצמו ברכת המגילה, כגון שהוא קורא בעצמו או כשהוא שומא המגילה בענין שכל אחד מברך לעצמו [כגון בקורא לנשים] אזי בפשטות הם מברכים כשאר האנשים דהיינו לקרוא מגילה, ועי' בהערה.

(דהנה כתבנו לעיל דהראשונים הסוברים דאשה אינה חייבת אלא בשמיעה, הם סוברים דגם קטן אינו חייב אלא בשמיעה ולא בקריאה, ולפ"ז לכאו' כמו באשה כתב הרמ"א (בסעי' ב') דהיא מברכת לשמוע מגילה, א"כ ה"ה בקטן כשהוא מברך היה צריך לברך לשמוע מגילה, אולם לא שמענו בקטן שיברך כן, ושמעתי לתרץ דמדין חינוך צריך לחנכו שיברך אותה הברכה שיצטרך לברך כשיהא גדול).

קטן במשלוח מנות

מחנכים את הקטנים במצות משלוח מנות, ונותנים להם מיני מאכל וכדו' בכדי שיקיימו המצוה. (פמ"ג סי' תרצ"ה א"א י"ד, א"א (בוטשטאש סי' תרצ"ה)).

קטן במתנות לאביונים

יש שכתבו לחנך הקטנים במצות מתנות לאביונים, דהיינו שהאב יתן להם מעות שיוכלו לקיים המצוה, ויש שכתבו דאין חיוב חינך בזה, וטוב שישלח המתנות לאביונים על ידם.

(בפמ"ג הנ"ל מבואר כן, וכ"כ ביסוד ושורש העבודה (שי"ב פ"ו, אולם בא"א (שם) כתב דאין חוששים לחנך הקטנים בזה כיון שאין להם עפ"י רוב מעות שלהם, ולא שייך בזה חינוך, וכמו בני עניים שפטורים מחינוך בזה דלא גריעי מגדולי עניים, ובקדושת לוי (סוף קדושה שניה) כתב וז"ל ומה טוב שישלח מתנות לאביונים על ידי בניו ובנותיו הקטנים כדי לחנכן במצוה. וזכור אני כשהיתי קטן היה אבי ע"ה משלח על ידי לאיזה עניים, ולא שלח ע"י משרת, כדי לחנך אותי במצוה).

קטן בסעודת פורים

קטן שמבין ענין פורים וענין הנס וגודל השמחה, יש לחנכו לקיים סעודת פורים (כן הוא בפשטות דיש בזה חיוב חינוך ככלל שאר מצות פורים).

והנה במועדים וזמנים (שם) מחדש עפ"י דברי הגר"א (שהבאנו לעיל), דליכא כלל חיוב חינוך לסעודת פורים, כיון דכל מצוה שיסודה מתקיים בלב לא שייך חינוך, ולכן משתה ושמחה שהעיקר היא שמחת הלב, ובקטן א"א להרגיש שמחה כמצותה שהכל אצלו כשחוק ותיעתוע, ולכן לא שייך אצלו חינוך המצוה זו, ובזה הוא מפרש דבריו (שם) דהפסוק אירי בקטנים שהגיעו לחינוך ועכ"ז הם חייבים רק במגילה ולא בסעודה, ומביא ראיות לזה מהר"ן בפ' ערבי פסחים (ק"ח.) דלא שייך חינוך בד' כוסות דבעינן שיהנה וקטן אינו נהנה מיין, ויש להביא קצת ראיה לזה מהפוסקים שכתבו לגבי קידוש דזמן חינוך הוא משעה שהקטן ידע ענין שבת, ולא די בזה שהקטן יודע לקדש אלא צריך שיבין הענין של שבת, ומשמע דבמצות שענין המצוה הוא בכדי לידע ענין המצוה, אז זמן החינוך הוא רק כשיבין הענין).

לוח ההילולא

תולדותיהם של צדיקים ומעשיהם הטובים
של בעלי ההילולא אשר בשמותם נקובים

ט״ז אדר

הגה״ק רבי מנחם כ״ץ זי״ע
אב״ד פרוסטיץ

וזרח השמש

נולד לאביו ר׳ אליעזר בשנת תקנ״ח בעיר פרוסניץ, ושם הי׳ גר דודו אחי אביו הגאון החריף ר׳ משה כ״ץ, שהי׳ ראש מתיבתא, והוא הי׳ מפורסם לגאון גדול ובישיבתו באו והתכנשו תלמידים רבים ובסביבותו נתגדל מעודו לתורה ולעבודה, וכשהגיע לימי הבחרות נסע לפרעשבורג להישיבה הגדולה של מרן החתם סופר זי״ע, ותיכף עם ביאתו כבר הי׳ נחשב לתלמידיו המובחרים.

ישא אשה וילמוד תורה – בצל רבו

ונתקשר מאוד לרבו החת״ס בעבותות אהבה, עד כדי כך שלא רצה לישא אשה רק בפרעשבורג כדי שיהי׳ סמוך ונראה לרבו, אף שמחמת זה נתאחר הדבר לא רצה בשו״א לילך מפרעשבורג, ואחר עשרת שנות לימודו אצל החת״ס, בא אחד מנכבדי ומראשי הקהילה ה״ה הרה״ח ר׳ ישכר בער פרענק ז״ל, וביקש מהחת״ס שברצונו ליקח חתן לבתו בחור ת״ח, אמר לו החת״ס שהוא חושב שהמובחר שבתלמידיו הוא ר׳ מנחם, אבל כיון שעדיו לגאון ישראל, ע״כ מוטל על חותנו שיחזיקו בביתו בכל הצטרכותו, אם מקבל על עצמו יכול לקחתו לבתו, והיות שהכירו, אפי׳ שלא הי׳ עשיר גדול קיבל על עצמו לקיים התנאי.

וחיבה יתירה נודעת לו מרבו

וגם מרן החת״ס השיב לו חיבה יתירה, ודאג לכל מחסורו וגם בעת החתונה הי׳ החת״ס עומד מצד החתן וגם מזכיר בספריו כמה פעמים קושיותיו שהקשה לו בשנות בחרותו, ומאחר חתונתו, וידוע שמרן החת״ס הסתיר בקיאותו ועבודתו בחכמה הנסתר, והי׳ אומר שאין לו עסק בנסתרות, רק ליחידי סגולה מתלמידיו גלה כוחו בסתרי תורה, והוא הי׳ אחד מהם. ומסופר עובדא נפלאה שבערב סוכות שנת ת״ר שנת האחרונה של רבו עלי אדמות, שהוא כבר הי׳ רב בראגינדארף, שלח לו החת״ס שהיות שלפני כמה שנים א״ל החת״ס חידוש בסוף מסכת סוטה, וכמעט שנשכח ממנו חידושו ומבקש שיזכירו, ומשום איזה סיבה לא הגיע המכתב לידו רק עד כ״ה תשרי יום פטירתו של רבו, והוא לא ידע שרבו נחלה בהושענא רבה, שהסתירו ממנו, וכשהגיע מכתבו לידו הי׳ מתפלא למה צריך רבו עכשיו לידע החידוש, אבל עכ״ז הכין עצמו לנסוע, כשראו שנוסע גילו לו מצבו של רבו, אז הבין למה צריך רבו חידושו, ואץ לדרכו בעוד נשמתו בו להגיע לרבו, כשהגיע כבר הי׳ אנשים רבים סביבות הבית של החת״ס, ובקושי פלס עצמו דרך להגיע לרבו, כשרבו ראהו נתן לו שלו׳, ותיכף התחיל להגיד החידוש לפני רבו, ותיכף בגמרו החידוש אמר לו החת״ס ״ר׳ מנחם כ״ץ גסיסה״ והראה לו באצבעו שיצא (דהא הי׳ כהן) וכשהגיע לחצר הבית כבר שמע שמע ישראל, ואמר ר׳ מנחם, אצלי ברור שהרבי זצ״ל המתין ביציאת נשמתו עד שהייתי למטה ברחוב.

על כס הרבנות

כל זמן שרבו הי׳ חי׳ לא רצה לעזוב את

ימי ההילולא

ט״ו אדר

- רבי אברהם אבלי אב״ד קאליש ב״ר חיים (מג״א) - תמ״ג [אד״א]
- רבי צבי הירש ב״ר אהרן שמואל קיידנובר (קב הישר) - תע״ב
- רבי יעקב קאפיל מליקוב ב״ר קלונימוס [אד״א] - תקכ״ט
- רבי יעקב משה אב״ד אמסטרדם ב״ר שאול - תקע״ה
- רבי אברהם שמחה הורוויץ מבארנוב ב״ר ישראל - תרע״ו [אד״א]
- רבי דובעריש מייליש אב״ד וואַרשא ב״ר יצחק (חידושי מהרד״ם) - תר״ל [אד״א]

ט״ז אדר

- רבי שמחה מבויבריקא ב״ר יעקב (תלמיד הר״ר זושא)
- רבי שלום (הריף) אולמאן אב״ד לאקנבראך ב״ר ישראל איסר (דברי ר״ש) - תקע״ה
- רבי אלעזר מנחם מנדל מלעלוב ב״ר משה - תרמ״ג

י״ז אדר

- רבי גרשון פוליין אב״ד ניקלשבורג ב״ר יעקב משה - תקל״ב
- רבי אברהם מפרוביטש ב״ר שלום שכנא - תקע״ו
- רבי חיים יעקב מדוקלא ב״ר אברהם (תלמיד הר״מ מרימנוב) - תקע״ג [אד״א]
- רבי שמעון סופר אב״ד קראקא ב״ר משה - תרמ״ג
- רבי יצחק מבאיאן ב״ר אברהם יעקב מסאדגורא (פחד יצחק) - תרע״ז
- רבי יוסף שפירא מדינוב ב״ר צבי אלימלך מבערטש - תרצ״ב [אד״א]

י״ח אדר

- רבי אלכסנדר זיסקינד ב״ר משה (יסוד שורש העבודה) - תקנ״ד
- רבי חנוך העניך מאלכסנדר ב״ר פנחס - תר״ל
- רבי אברהם ב״ר ישעי׳ מקערעסטיר - תרפ״ו
- רבי אביגדור שפירא מטשענסטחויב ב״ר שלום מפשיטיק - תרפ״ח
- רבי שלמה סופר מבערגסאס ב״ר אברהם שמואל בנימין - תר״ץ

פרעשבורג אפי' שבאו ורצו ליתן לו כסא רבנות של כמה מקומות לא רצה, רק בהעיירה קטנה ראגינדארף הסמוכה לפרעשבורג, שאפי' אנשים דשם הי' פשוטים מאוד, ולא הי' ראוים לרב חשוב כזה, אע"פ כן כיון שרצה להיות סמך לרבו קיבל הרבנות, וכשהי' לו שאלה לשאול מרבו לא רצה לצערו ולכתוב לו דידע שאין לרבו פנאי לכתוב, אלא כיתת רגליו לשאול את רבו פה אל פה, ותיכף אחר הסתלקותו של רבו הקשה עליו לישאר במקומו, וכשבאו והציעו לפניו כסא הרבנות של ק"ק צעהלים. כשבא לצעהלים העמיד ישיבה גדולה, והתנה עם אנשי העיר כמה תלמידים שיקבלו על עצמם לכלכל, ובאו הרבה תלמידים לילמוד בישיבתו, ובמשך הזמן התחרטו ראשי הקהילה על תנאי ואמרו שהתלמידים יותר מכדי יכולתם, ורצו לפחות את מספר התלמידים, אולם אחד מחשובי הקהילה טען נגדם, דהיות דהתנאי הי' כמו נדר ואי אפשר לבטלם, והסדר הי' בתחילת ביאתו לצעהלים שהתפלל ביוה"כ רק תפילת נעילה ושאר התפילות התפללו שאר בעלי תפילות, ובין משתתפי האסיפה הי' אחד שהי' לו החזקה להתפלל תפילת כל נדרי, אמר להם שהיות והוא מתפלל כל נדרי יכוין גם להתיר הנדר הזה, כאשר הגיע ליל יום הכיפורים, והוא רצה להתחיל תפילת כל נדרי נשתתק קולו ולא הי' יכול להוציא הגה מפיו, ונאלצו לבקש את הרב שירד לפני העמוד, ומאז הי' מתפלל כל שנה, גם הקפיד על התלמידים בכל הצטרכותם, ושלא יאחרו פת שחרית כל בוקר, לעת זקנותו כאשר עיקר הנהלת הישיבה הי' בידי חתנו ר' דוד פרידמאן זצ"ל, קרה פעם אחת כאשר ר' דוד בחן את התלמידים בבקר אחרי תפלת שחרית בסוגיא ד"טעם כעיקר" שלמדו אז, והבחינה נמשכה זמן ארוך רבינו שהי' יושב בחדר סמוך, הרגיש בצערם שלא טעמו היום עוד כלום, נכנס לבית המדרש, ואמר שגם הוא רוצה לשאול כמה שאלות בסוגיא, ושאל לבחור אחד האם טעמת היום טעם כיכר (לחם) וכן שאל לשני ולשלישי, וכמובן שכולם השיבו לא, אמר להם הרי למדתם טעם כעיקר, ועתה לכו מיד לטעום טעם כיכר.

נתקדש בקדושה עילאה

קידש עצמו בקדושה יתירה, ועבד עבודת בוראו ביגיעה רבה, כמו שהעיד עליו הגאון בעל החתן סופר זצ"ל, כשביקרו פ"א והי' אז בשעת האכילה וכשיצא ממנו אמר להבחורים אם רואה האדם אכילתו של הרב מצעהלים, רואה אדם עבודת ה' ברום המעלה, כל כך בקדושה היא אכילתו, אבל לאכול באופן כזה הוא אוכל אין ביכולת רק לאדם שהוא בריא וחזק, וע"י כך זכה לקדש כל איבריו עד שאפילו בהבטת עינו הגין על כלל ישראל. פ"א נאספו כנופיא של ערלים ביום חגם ורצו לעשות צחוק מהיהודים, הציגו לוי' יהודית, השכיבו ערל אחד על מטה וכסוהו בטלית, ונשאוהו ברחובות של העיר, כשהגיעו לפני חלונו, שמע את הרעש מבחוץ וניגש אל החלון לראות מה היא הרעש, ואז גילו הערלים, את ראשו של השוכב, וא"ל ראה איזה כבוד נותנים לך היהודים שהרב שלהם בא להספיד אותך, ור"מ העיין מבטו על המטה ומאותו רגע נשתתק הערל השוכב בכל גופו, ולא הי' יכול להזיז שום אבר, ובאו הגוים והתחננו לפניו שירחם על חבירם, א"ל שאם יקבלו על עצמם שלא יעיזו ללעג על היהודים אז תעלה ארוכה,

ימי ההילולא

י"ט אדר

- רבי דוד מדינוב ב"ר צבי אלימלך (צמח דוד) - תרל"ד
- רבי יעקב שמשון מקאסוב ב"ר חיים - תר"מ
- רבי אברהם דוד נפתלי יחזקיאל מפאריסאב ב"ר יהושע אשר - תרע"ב
- רבי יהודה גרינוואלד מסאטמאר ב"ר יהושע פאליק (שבט מיהודה) תר"פ
- רבי מאיר יחיאל הלוי מאוסטרובצא ב"ר אברהם יצחק - תרפ"ח
- רבי יוסף חיים זוננפעלד אב"ד ירושלים ב"ר אברהם שלמה - תרצ"ב
- רבי שמואל ענגל מראדימישלא ב"ר זאב (שפתי מהר"ש) - תרצ"ה

כ' אדר

- רבי יואל סרקיש ב"ר שמואל (ב"ח) - ה"א ת'
- רבי יצחק מנחם מוואלברוים ב"ר פנחס מאפטא [ב"ר מאיר בעל אוה"ש מאפטא - תרל"ד
- רבי צבי אלימלך שפירא מבערטש ב"ר אלעזר מלאנצוט - תרס"ד

כ"א אדר

- רבי אלימלך מליזענסק ב"ר אלעזר ליפמאן (נועם אלימלך) תקמ"ז
- רבי פנחס ב"ר יהודה מאיר משפיטיווקא תקפ"ו
- רבי שלמה שפירא ממונקאטש ב"ר אלעזר מלאנצהוט - תרנ"ג
- רבי יצחק אלחנן ספעקטאר אב"ד קאוונא ב"ר ישראל איסר (באר יצחק) תרנ"ו
- רבי מאיר ב"ר ישכר דוב מראדשיץ - תרס"ג
- רבי יהושע העשיל הכהן פריעד אב"ד קאפיש ב"ר גדלי' (זכרון יהושע) — תרפ"א
- רבי נחמיה מקוידינוב-ברנוביץ ב"ר אהרן - תרפ"ז
- רבי מנחם מנדל האלבערשטאם מפריסטיק ב"ר ארי' לייבוש מדוקלא תרפ"ז
- רבי מנחם נחום מאיצקאן ב"ר אברהם יהושע העשיל מאדזאד- תרצ"ג
- רבי ארי' לייביש מצאנז ב"ר אהרן תרצ"ג
- רבי משה דוד טייטלבוים מלאפאש ב"ר ישראל יעקב יוקל מוואלובא תרצ"ה [אד"ב]
- רבי דוד מנחם מאניש באב"ד אב"ד טערנאפאל ב"ר יהושע העשיל (חבצלת השרון) - תרצ"ז

וכן הי׳. כאשר פרצה מגיפת החולי – רע והפילה חללים בצעהלים וסביבותי׳, פעל ועשה הסגולה הידועה שהשיא יתום ויתומה והעמיד החופה בבית העלמין, ומאותו יום והלאה שום איש לא נחלה עוד, ואותם שכבר חלו נתרפאו, וע״י המעשה הזה נתעלה כבודו עוד יותר, ומשלחת ראשי העיר ושרי המחוז באו לביתו להודות על פעלו הטוב, ושמעו הגיע עד לבית המלכות אשר בוינא, והיא שעמדה לו בשנים הבאות בהיותו מליץ ושתדלן לעמו להושיעם מצרתם.

לוחם מלחמת ה׳

הוא הי׳ מראשי הלוחמים נגד הפורשים מכלל ישראל, והי׳ עומד בראשי המערכה, וכשהי׳ צריכים לילך ולהשתדל לפני המלך הי׳ גם הוא מבין המשלחת הרבנים הידועה, בפעם ראשונה כשבאו לפני המלך המשלחת החשובה מגדולי תלמידי החת״ס, וכשנכנסו נכנסו בפחד גדול, ולא ידעו איך להתחיל לדבר, וכשנכנסו פנה המלך אל השליש להציג לפניו את הרבנים ושמותם, כשהזכיר את ר׳ מנחם שאל המלך אם היא הרב של צעהלים שפעל ועשה בימי מגיפת החולי – רע, ענה ואמר עבדו הנאמן עשה אך מעט, אבל אלוקינו שמע את תפלתינו, והוא אשר שלח את הישועה הגדולה, ענה המלך בחיוך נאה מאד לרב זקן ונכבד לנהוג במידת ענווה אך אנחנו שמענו פרטים מדויקים משרי המחוז, ושמחים מאד על ההזדמנות הניתנת לנו היום להודות לו אישית, וכשמע הרבנים את דברי השבח לר׳ מנחם, מיד רחב לבם, וירד פחדם, כי עתה בטוחים שישועת ד׳ קרובה לבוא מאחר שנמצא ביניהם איש אשר המלך חפץ ביקרו, והזמן שהי׳ אצל המלך הי׳ ארבעים מינוטין, במקום חמש המינוטין שתוכננו מראש, וע״י זכה שבכל פעם שהי׳ צריכים לילך אל המלך מצא ופתח פתוחה, אחת מהגזירות שהפורשים רצו לעשות, שבמקומות הקטנות שלא הי׳ די ילדים להיראים שיהי׳ להם בית הספר מיוחד שלהם, בחרו לילך לבית הספר של הגוים ולא לילך לבית הספר של הפורשים, ופעלו אצל מנהלי בתי הספר שירשו לבניהם לילך עם כיסוי הראש, אם כי הי׳ אסורה כזה, והפורשים אשר עיניהם צרות בהישג הזה, והלשינו את מנהלי בתי הספר ויצא גזירה מבית המלכות שבל יתרו לילך בכיסוי ראש, ולא הועיל שום השתדלות לבטל הגזירה, ואז החליטו לשלוח את ר׳ מנחם למלך, והמלך אמר שיודע שהוא רק מנהיג והוא מתכוין רק לטובת היחדים, ואין כדאי לילחום בשביל חומרא בעלמא, ענה לא ידענו שאין רצוני רק טובתינו אבל ירשו לי לדבר בנושא אחר, ענה לו המלך אדרבה רצוני לשמוע דברי חכמים, ופתח ואמר היות שהמלך הוא בסיכסוך עם אחת המדינות השכנות אשר נמשך כבר כמה שנים, ולדעתי זה גורם נזק רב משוכנע שהוא רק טובת המלכות ענה לו המלך בחיוך, ידעתי שכבוד מעלתי רוצה רק טובת המלכות אולם דעתינו היא בנושא הזאת אין מקום לפשרות, ויש בהן טעמים שאינם יודעים לאזרח פשוט, גם אם הוא חכם ונבון, הרי בודאי יסלח לי כבודו אם אומר שאדם כמוני – העומד בראש המלכות זה ארבעים שנה – יודע ומבין יותר טוב ממני טובת המלכות, פרץ ר׳ מנחם בבכי ואמר מעולם לא עלה על דעתי שאני ממוחה בעיניני מדינה אך בשומעי שהוד מלכותו יודע ומבין טובתם של ילדי ישראל יותר מאדם כמוני אשר עומד בראש עדת בני ישראל זה כחמישים שנה חשבתי שאולי גם אזרח פשוט כמוני יוכל ליתן עצה הוגנת בענין מדיני, א״כ למי שעוסק בענינים אלה עשרות שנים נתפעל המלך בשמעו תשובתו ויאמר כבודו נצחתני, בקשתך תמלא מיד אצוה למלא בקשתך.

זכה לשיבה טובה, בשנת ה״צ״ו״ שנים הגיע יומו להסתלק מהעולם, בליל ט״ז אדר הרגיש שהערב הגיע שלח אחדי חברא קדישא, השמועה פשטה חוש מהר ויקהלו קהל גדול מקטן ועד גדול אנשים נשים וטף לביתו, והי׳ כראותו הקהל הגדול התחזק וישב על מטתו והתחיל ל״צו״ בקול חוצב להבות אש מוסר, ולשמור תקנותיו שתיקן לטוב להם זה כחמישים שנה, אח״כ בירך כל בני קהלתו, ובירך כל אחד ברכת כהן, ויצאה נשמתו בטהרה יום ט״ז אדר שנת תרנ״א.

י״ז אדר

הגה״ק רבי שמעון סופר זי״ע
אב״ד קראקא

יניק וחכים

נולד לאביו הק׳ בעל החת״ס ביום י״ג טבת תקפ״א לפ״ק ונקרא שמו שמעון על שם שורש משפחתו בעל ילקוט השמעוני, מילחותו ניכרו בו סימני גדלות וכל רואיו יכירוהו כי זרע ברך ד׳ הוא, וכתב בנו הג״ר שלמה אלכסנדר סופר ז״ל מסערעט דכשאביו למד חומש ורש״י עם פי׳ הרמב״ן בליל שישי לפני תלמידיו כדרכו, הי׳ רגיל להושיבו על ברכיו, ועשה אזנו כאפרכסת לשמוע דברי אביו, ופעם בלימוד החומש פ׳ בשלח שמע אביו מתמה על דברי רש״י שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי, ותמה איך זה שהראה הש״ת לשפחה מה שלא ראו נביאים, וקפץ האי ינוקא ופתח פיו בחכמה ואמר ״טאטע לעב׳ן״ אני אגיד לך הלא אם תשלח מכתב ע״י המשרת אשר לא ידע כתב ולשון אינך צריך לסגרו בחותם, ואף שיקראה מה שכתוב בהאגרת לא יבין את הנכתב שם, משא״כ אם ישלחהו ע״י אחד מתלמידיו היודע קרוא מכתב בוודאי תחתמהו יען כי אם ראה את הנכתב יבין מה שהוא רואה, ע״כ נאמר ראתה שפחה וכו׳ כי ראתה ולא הבינה, וכיון שראה אביו שהתלמידים נהנו למשמע אזניהם ונתפעלו מחכמת הילד גער בו אביו והפך את ה״ארמולקע צד הפנים לחוץ (וידוע כי זה סגולה נגד עין הרע).

אביו הק׳ חבבו עד למאוד והי׳ מוחזק אצלו לזך הרעיון ועמקן ושכל ישר מאוד, וכשהי׳ מחדש סברא חדשה לפני שאמרה לפני כל ברי׳ הי׳ מציעו לפני בנו לראות אם ישר הוא בעיניו, ופעם בעת השיעור של החת״ס הציע לפני תלמידיו סברא חדשה והתלמידים פלפלו בדבריו לחלוק עליו, ובהתאמצם לפלפל אמר להם מה לכם לפלפל הלא אמרתי הסברא לר׳ שמעון בני וישרה בעיניו, והוא אז בר תריסר שנים.

האיש מקדש

כשהגיע לפרקו כבן ט״ז שנה נסע לק״ק קראלי לקחת את בת הג״מ דוב בער שטערנבערג ז״ל לו לאשה, סיפר כ״ק מרן

רבינו שליט"א (בנסיעתו הרוממה למקומות הקדושים אלול תשס"ב אחר ההשתטחות על קברו של בעל ההילולא): רבי שמעון סופר זיווגו היתה מקראלי ואביו הק' החתם סופר לא נסע לחתונתו מחמת ריחוק מקום בימים ההם שנסעו עם סוס ורכב, ולא רצה לבטל הישיבה ע"כ נסע (רבי שמעון) בעצמו עם אחד ללוותו, לפני שנסע נכנס לאביו לפרוד ממנו לפני חתונתו ובכה מאוד, שאל אותו החתם סופר "מיין קינד וואהרום ווייגסט" החת"ס הבין פשר בכייתו דנסוע בעצמו לחתונתו בלי הוריו, והסביר לבנו דיבין אותו על זה שאינו נוסע אתו כי אינו יכול לעזוב הישיבה, אמר לו רבי שמעון כי לא על זה הוא בוכה, וסיבת בכייתו הוא כי נוסע דרך ארוכה מפרעשבורג עד קראלי ועל הדרך אני נוסע דרך ערים ועיירות ואצטרך ליכנס לרבני העיר, וכשאני נכנס לרב העיר צריך אני לדבר אתו בלימוד דיודעים כי אני בן הרב מפרעשבורג וידברו אתי בלימוד, ואיני יודע ויהי' בושה גדולה, וממילא הבזיון שלי אבל זה יהי' פחיתות כבוד של אבא מארי, ומה יאמרו דבן הרב מפרעשבורג אינו תלמיד חכם ויהי' בושה גדולה וזהו סיבת בכייתי, אמר לו החתם סופר בני אינך צריך לבכות אני מבטיח לך שבכל מקום שתבוא וכל רב שתפגוש אתו תראה שתוכל לדבר אתו בלימוד ותראה שיהי' לך הצלחה, רבי שמעון סופר סיפר כל הנ"ל והוסיף דהי' הפלא ופלא שבכל מקום בואו ובכל עיר שנכנס להרב לדבר בלימוד ידעתי מה להשיב וראיתי דברכת אבי הי' אתי (וסיים כ"ק מרן רבינו שליט"א בזה"ל:) ער האט דאס אראפגעליגט מיט גרויס ענויות און עס איז אהם ניטאמאל בייגעפאלן אז ער האט געקענט לערנען אויך און ס'איז געווען אייגענע מעשים טובים אויך ותלה הכל רק בזכות אבות.

אחר נישואיו קבע דירתו בפרעשבורג וחותנו הגביר ז"ל החזיקו והוא לא מש מאהל התורה של אביו החת"ס אשר האציל מרוחו עליו בנגלה ובנסתר עד שבא השבר הגדול פטירתך אביו זצ"ל בשנת ת"ר, ונשאר עוד לדור בפרעשבורג עד שנת תר"ב ושם סידד את תשובות אביו החת"ס לחלק יו"ד אשר התחיל כבר בחיי אביו ובהסכמתו וכתב הקדמה נפלאה לספר שו"ת הנז' בשם פיתוחי חותם.

על כס הרבנות

בסוף שנת תר"ב קבע את דירתו במקום מגור חותנו בק"ק קראלי, ובריש שנת תר"ד בקשו אותו ראשי קהלת מאטערסדארף שיבוא לכהן פאר ולשבת על כסא אביו שכיהן שם ברבנות כארבעים שנה לפני כן, שם נתגלתה דמותו האצילה שרכש לו אהבה רבה מכל בני עירו ככותב במכתב לגיסו חתן החת"ס הג"ר זלמן קראנציצער ז"ל ואני תלי"ת יושב בתוך עמי בהשקט לא אויב יחרפוני כולם אהובים כולם ברורים ולשמעתי סרים, שם ניהל ישיבה והרביץ תורה לתלמידים הגונים והי' בעל כשרון נפלא ללמוד ולהסביר לאחרים בטוב טעם ודעת.

אב"ד קראקא

בשנת תרי"ח הציע לו הרבנות בעיר קראקא אך הוא סרב לעזוב בני קהלתו במאטערסדארף, ובמכתב לגיסו הג"ר זלמן שפיטצער ז"ל כותב ברוב ענוותנותי': אך יותר יש לי לחשוד את עצמי שדעתי קרובה ללכת לק"ק קראקא למען הרבות כבוד ביתי והוא עצת יצה"ר וכו', אך רבו עליו המבקשים ממנו לשכון כבוד בק"ק קראקא ובראשם התפארת שלמה והדברי חיים שאף ערך לו מכתב שיבוא לעיר קראקא שיהי' לטובת כל המדינה כדי שלא יבואו זרים להשיג גבול התורה הקדושה (מתוך דבריו במכתבו הנז').

שם בקראקא הי' תל תלפיות שמכל המדינה פנו אלי בשאלותיהם, וסיפר כ"ק מרן רבינו שליט"א דהי' לו בקראקא הרבה עגמ"נ מכמה כתות חסידים שרדפוהו, ופעם נכנס אליו איש אחד וראה אותו כי נפשו עגומה עליו והי' בזמן שיצא עליו כתב פלסתר (פאשקווילן) ושאל אותו האיש על מה הוא שרוי בצער, והוציא רבי שמעון ממגירה הכתב פלסתר והראה לו, ענה לו האיש הנז' דלא צריך הרב ליקח זה כ"כ ללב, ענה לו רבי שמעון, ניין ס'איז נישט אזוי, חסידים האבן זייער א גוטע נאז, און אז זיי זאגן אויף איינעם אז ער טויג נישט טויגט ער נישט, איך האב זייער מורא אפשר טויג איך טאקע נישט.

מחזיק הדת

אף שהי' מטבעו רך כקנה מקבל כל אדם בסבר פנים יפות, עכ"ז הראה זרוע עוזו במלחמתו נגד המשכילים והמתחדשים שלחם נגדם במס"נ, והלך בדרכי אביו ולחם נגדם בעוז ובתפארה, ובשנת תרל"א כאשר רצו המשכילים לחבול בכרם בית ישראל ולעשות בית ספר לרע – בנים להיות מנהיגים ורבני הקהלות לפי רוחם אז שלח מכתבים לכל הקהלות הירא את ד' להפר עצתם ועלתה לו לפי שעה, ובשנת תרל"ח התאספו ע"י קול קריאתו כל הרבנים ממדינת גאליציען בעיר לעמבערג ושם יסדו החבורה קדושה מחזיקי הדת, במטרה לעמוד בפרץ ולגדור גדר נגד רוחות החדשות שהתחילו לנשוב שם, וכל הרבנים שמו עיניהם עליו שהוא יהי' הנשיא של חברת מחזיקי הדת הנשיא ופעל הרבה לטובת אחב"י היראים את ד'.

איש ציר נאמן

בשנת תרל"ט כשהגיע זמן הבחירות לבית המחוקקים בממלכת אוסטרי' והחברה שומר ישראל שנתייסדה במטרה ללחום נגד מסורת האבות העמידו מטעמיהם צירים מסוג שלהם שיבחרו אותם לבית המחוקקים, על כן פנה ועד החברה מחזיקי הדת להיהודים החרדים לדבר ד' שיבחרו צירים מטעמיהם שיגוננו על התוה"ק ושלא יגזרו גזירות כנגדה, ומטעם עיר קראקא וגלילותי' נבחר רבי שמעון כי הוא הי' גדול בחכמה ובקומה וכדו' ולוחם מלחמת ד', וגם זה שהי' מוצאו מעיר פרעשבורג ידע קצת לשון דייטש, ומעת לעת נסע לעיר הבירה וויען לשבת בבית המחוקקים, בעיתון מחזיקי הדת מיום ח"י תמוז תרל"ט מודיע בחירתו לבית המחוקקים בוויען וז"ל: אחינו בני ישראל בשלשה העיירות קאלמעא, פניאטין, בוטשאטץ, אמצו לבבם ועשו יד אחת לבחור בקדוש ד' הוא הרב הגאון הצדיק המפורסם התורה והחכמה לו למנה אין קץ לתהלתו מוהר"ר שמעון סופר נ"י נשיא לחבורה הקדושה מחזיקי הדת, הוא האיש אשר בו בחר ד' ונתגלגל זכות עי"ז כאין המה יושבי שלשת הערים וקימו מצות עשה שום תשים מקרב אחיך ההולך בדרכי ה' ועושה מעשה עמך.

אף חכמתי עמדה לי

סיפר כ"ק מרן רבינו שליט"א פעם בא הקיסר פראנץ יאזעף

לביקור בקראקא, והי' ר' שמעון בין מקבלי פני הקיסר וזה הי' בשב"ק והלך לקבל פניו בבגדי שבת וישב שם בין היושבים ראשונה במלכות, והמלך חילק ציגארין לכל הנאספים לכבודו וכולם נטלו ממנו והעלו עשן, רבי שמעון חשב דהיות דמוקצה הוא רק דרבנן לכן מפני כבוד המלכות לקח הציגאר מהקיסר וכולם העלו עשן חוץ ממנו, והמלך הבחין שאין הוא מעשן ושאלו ראבינער שרייבער ווארום פארריכערן ז נישט, ענה לו הרב בחכמתו געדטער קייזער אזא חשובע מתנה באקומען און אין רויעך וועל איך עס אויסגעבן, דאס בלייבט א געדענקעניש.

פועל ישועות

עוד סיפר כ"ק מרן רבינו שליט"א דהתפארת שלמה הי' ברצונו הק' שיהי' רבי שמעון רב בקראקא, כשהגיע (רבי שמעון) לקראקא הלך התפארת שלמה לבקר את הרב החדש כשהי' בביתו אמר לו: קראקא רב ס'איז געווען וועד ס'זאל פסק'נען שאלות ס'איז געווען וועד ס'זאל זאגן א גוטן שיעור, ס'איז דא תלמידי חכמים אין שטאט, מען האט אופגענומען א רב כדי ער זאל אויספועלן, ישועות פאר אידישע קינדער, ומאז ואילך התחיל להשפיע ישועות ורפואות לבני ישראל.

משיח אלמים

כחו לפעול ישועות ורפואות בתפלותיו הק' הי' להפליא ותפלתו הי' שגורה בפיו כמסופר דכאשר אחד מצדיקי דורו שלח שליח שיתפלל בעדו כי נחלה מאוד, ביום שלאחריו נתן רבי שמעון מכתב לשליח ובו כתוב: בטוח אני בעזה"י שיתרפא כי תפלתי בעדו היתה שגורה בפי, ופעם באה אליו אשה קשת רוח מרוסי' עם בתה ילדה בת עשרה שנים, שע"י חולי קשה ניטל ממנה כח הדיבור, ובקשה ממני שיושיע לה, ורבי שמעון סירב באמרו שיש אדמורי"ם צדיקי דורו אליהם תפנה ותושע, אך היא בשלה ושבה אליו מידי יום ויום ודמעתה על לחי' שיפעול ישועה לבתה, אחר שהפצירה כמה שבועות אמר לה שתבוא עם הילדה בחדרו בליל שב"ק בליל שב"ק עשה קידוש והילדה על ידו, ואחר הקידוש אמר להילדה לברך על הכוס ופתחה פי' ובירכה על היין, וחזר לה כח הדיבור ויהי לפלא.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

בסוף ימיו כבר אמר כמה רמזים מפטירתו הקרובה, וכמה ימים לפני הסתלקותו דיבר אליו אביו הק' החת"ס בחלום לילה כי עכשיו נתמלא לו מאה ועשרים שנים ללידתו (כי החת"ס נולד בשנת תקכ"ג ור' שמעון נסתלק בשנת תרמ"ג) ושאלו בנו בחלומו ומה יהי' אח"כ, וענה וגילה לו שיסתלק מן העולם, ביום פטירתו עוד ישב עם טלית ותפילין עד שעה העשירית, וכשכוחותיו נתרופפו קראו לרופאים הגדולים וכתבו לו סמי תרופה, בלכתם עוד לוה אותם עד פתח ביתו, מחצות היום ואילך נחלש לבו הטהור ושפתותיו הק' נעו בפסוקי דרחמי, אנא בכח, לישועתך קויתי ה', ה' צבקות עמנו, וכהנה רבים, כשעה לפני פטירתו שר לעצמו בדביקות עצומה אחד מהשירים שחיבר הוא בעצמו, ובשעה החמישית לפנות ערב באה השמש בצהרים ויצאה נשמתו בטהרה, וכבוד גדול עשו לו הן בלווייתו בעיר קראקא והן בהספדים שעשו לו בכל המדינות, בפרט במדינת גאליציען התאבלו עליו מאוד.

י"ח אדר

הגה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר זי"ע

ואלה תולדות

הרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר, בן הרה"ק רבי פינחס הכהן לוין מליטומירסק, מיחוסי כהונה, [בשיח שרפי קודש הביא ששמו של אביו היה פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן], נולד בשנת תקנ"ח, היה מגדולי תלמידיו של הרבי ר' בונם מפשיסחא זצ"ל, ולאחר פטירת רבי יצחק מאיר מגור בעל "חידושי הרי"ם" הוא קיבל עליו הנהגת האדמור"ת, ורבים מתלמידי החידושי הרי"ם נהרו אליו לקבל לקח מפיו, ולאחר פטירתו קיבל ממנו השפת אמת זצ"ל.

כבוד ה' הסתר דבר

מעשיו ועבודתו הקדושה היה הכל בהסתר, ואיש אחר לא ידע מתחלתו ובסופו איזה ענינים עשה בזה, והרבה סיפורים יש על זה איך שנתוודע בשנים לאחר זה איזה כונה עמוקה שהיה לו בשיחה חולין ששח בין כך ובין כך, וסברו האנשים סביביו כי אין זה כי אם שיחת חולין, שצריכה לימוד, ולאחר זה עמדו על דעת רבם להבין הדבר לאישורו.

פעם אחת עמד הרה"ק ר' העניך בביהמ"ד של החידושי הרי"ם, ודיבר צחות כדרכו בקדש, כי מאוד הסתיר מעשיו מבני אדם קודם שהיה רבי כידוע, והאנשים אשר לא היו מכירים אותו היטב היו חושבים שאמר איזה מילי דבדיחותא ופתחו פיהם בשחוק, והרה"ק ר' יחיאל מאיר מגאסטינין זצ"ל היה אז בביהמ"ד וראה את המעשה והוא היה מבין בדבר, ואמר לחסיד אחד העומד בביהמ"ד על הרה"ק, איך שהוא עומד ומאבל על חורבן בית המקדש, וכולם שוחקים.

רב ותלמיד שראו

דבוק מאוד היה להרבו החידושי הרי"ם זצ"ל וחיבבו מאוד, לא בכדי קבלוהו לרב ומורה לאחר פטירת רבו, היה איש אמונו וסודו ותלמיד מובהק להחידושי הרי"ם, קיבל ממנו הדרכות שונות בעבודות ה' וכדומה, העריצו מאוד והראה לו תמיד פנים שוחקות.

הרה"ק מאלכסנדר היה פעם על חתונה בגור לשמחת חתן וכלה, והיו שם איזה שולחנות ולקח החידושי הרי"ם זצ"ל כד יין והעמיד על השולחן שהיו יושבים הרבנים, שהיה שלחן מיוחד עבור מחותנים, ומיוחד עבור רבנים, ולקח הרה"ק מאלכסנדר את היין וחילק להרבנים ואחד מהרבנים חרה לו על אשר הרה"ק לקח לעצמו את המשרה הזה, ונעשה מחלוקת והעמיד הרה"ק בעל חידושי הרי"ם מן השולחן של המחותנים, ושאל אודות המחלוקת, ואמרו לו, הלך ולקח הרה"ק החידושי הרי"ם זצ"ל כוס יין ממה שיצק הרה"ק מאלכסנדר, והביט בו ואמר בזה"ל: "וואס ווילטע עטץ האבן ער טיילט גאנץ גוט" ונתרצו כולם ונשתקה התרעומות כי כבן חביב הוא לו.

במקום ענותנותן שם אתה מוצא גדלותו

בדרכי ענוה היה מופלג, כלום הערך עצמו לאיזה ישות בין החסידים, ולא עוד אלא אפילו כשכבר היה לרבי ומנהיג ורועה עכ"ז השפיל עצמו כדרך הצדיקים לומר מה אני ומי אני, וכיבד תמיד אף החסידים וצדיקים שצעירים ממנו.

לדוגמא בולט העובדה דלהלן: איך פ"א אמר הרה"ק ר' בונם מפאשיסחא זצ"ל לבנו: "ראיתי כהן אחד עומד למעלה ממני", והבין שכוונתו הק' על הרה"ק מאלכסנדר זצ"ל, כי הוא היה כהן, ושאלו אח"כ להרבי מאלכסנדר במה זכה שהרבי יפליט מפיו הגה כזו שהכהן עומד למעלה ממנו, ענה כי בשעה שעלה לחזכן נפל במחשבתו, אם רבי הק' שומע את קולי וידע את כל המחשבותי ולבי, כי ע"י קולו של אדם יכול לידע הצדיק כל מעשיו, ואז אבוש מאוד מפניו, ואח"כ נתיישבתי אדרבה ישמע קולי ויראה מעשי ויתקן אותי, אז הבינו כי זהו באמת מעלה גדולה מאוד שצדיק קדוש כזה, יבוש להשמיע קולו לפני רבו אולי יראה מעשיו, ובזה גדלה מעלת ענותנותו שבמקום זה שם אתה מצא גדלותו.

פתי יאמין לכל דבר

עבודתו בקודש היה במדת האמת ולא סבל את השקר, וגם מה שכמה מן החסידים הונו את עצמם כי כבר הגיעו למדרגית נעלות וגבוהות היטב חרה לו, עד שפעם עשה מעשה בזה להראות לאחד מחסידים כי אף לתחלת עבודה לא הגיע, זאת היה עוד בימי נעוריו בימי הרבי ר' בונם מפאשיסחא כשראה אברך אחד בין החסידים שמאנה את עצמו שהגיע והשיג מראות הנבואה, ולקח פתקא וכתב על הפתקא איך שיתנהג איש קדוש כזה, וכתב עליו שהוא פתקא מן השמים שצריך פרישות יתירה וכיוצא בזה, והשליך הפיתקא על האברך וחתם עליו "מלאך פילד", והאברך סבר בדעתו שבאמת הוא הוראה מן השמים ושמח מאוד, ונכנס בזה לרבו הר' בונם מפאשיסחא זצ"ל להראות את כל אשר קרהו, וקרא להרה"ק מאלכסנדר כי הכיר הרבי בונם שזהו יוצא ממעשי ידיו להתפאר, ושאלו על דבר המלאך שחתם תחת הפיתקא, השיב ש"פילד" ר"ת פתי יאמין לכל דבר, ועשה דבר זה כדי להודיע איך שיוכל האדם להטעות את עצמו ולאנות עצמו.

בית הלל אומרים לא תאכל

כהמשך לזה אומרים שפעם בשולחן קרא הרה"ק לאיזה איש שישתה כוס יין, ומחמת שאז לא היה האיש הנ"ל בעת ההוא, הלך חסיד אחר לשתות הכוס, וסיפר הרה"ק שהיה פעם אחת בכפר ובא אליו הכפרי בבקשה שישאל לבנו את לימדו, ושאל לו מה למד, השיב המשנה ביצה שנולדה ביום טוב בית שמאי אומרים תאכל ובית הלל אומרים לא תאכל, שאל אותו ומה עושה הלל עם ביצה זו, השיב בן הכפרי, כי בעת שהלל כאן אין אוכלין אותה, אך בעת שהלל איננו אז אוכלים אותה, ואמר זה בדרך צחות, והכונה היה לאלו החסידים שמאנים עצמם בדרך בעבדות ה'.

אדון הנפלאות

הרבה להראות מופתים ונפלאות להרבות כבוד שמים בעולם, פעם אחת באו אליו בבקשה עבור מקשה לילד, והיה בידו אז טאבאק קופסא, ואמר הרה"ק אשר פעם אחת באו ג"כ בבקשה על מקשה לילד להרבי ר' בונם, ופתח הטאבאק קופסא שהיה בידו, ואמר: "כמו שאני פותח הטאבאק קופסא כן יפתח ד' את רחמה ל המקשה לילד" וכן היה, וכאשר סיפרהרה"ק מאלכסנדר עשה הוא ג"כ בעצמו כך, שפתח הטאבאק קופסא, ובזו הרגע ילדה המקשה לילד.

שוב פעם אחת הגיע איזה חסיד שחש בראשו בשלשת ימי הגבלה טרם חג השבועות, ונכנס לקודש פנימה אל הרה"ק מאלכסנדר להזכיר א"ע, סיפר לו הרה"ק שגם הוא בעצמו היה לו פעם מיחוש הראש, ונכנס להרבי ר' בונם זצ"ל, וסיפר לו הרבי ר' בונם שהחסיד ר' פרץ זצ"ל היה חש בראשו ונכנס להרה"ק הרבי מלובלין זצ"ל להזכיר א"ע, והשיב לו הרבי מלובלין זצ"ל בזה"ל: "יעצט איז דאך די צייט, חש בראשו יעסוק בתורה", והשיבו הר' פרץ בדרך צחות, שיש חרם מהמרש"ל ז"ל שלא יעסוק ברפואות הנצמא בגמרא (כי הרפואות שכיון עליהם המהרש"ל ז"ל כוונתו על רפואות ממש ולא באופן ללמוד תורה), ומדבר צחות הזה נעשה הרבי מלובלין זצ"ל בשמחה, ותיקף פסק מהר' פרץ הכאב הראש.

ואמר אח"ז הרה"ק מאלכסנדר כששמעתי זה מהרה"ק רבי בונם הלכתי תיקף לביתי ושתיתי צלוחית גדולה יי"ש ונתרפאתי תיקף, ובאותו מעמד עמד בנו של הרה"ק מאלכסנדר, ולקח את החסיד שחש בראשו לבית מזיגה, ונתן לו ג"כ צלוחית גדול יי"ש ומאז לא ידע משום מיחוש.

עוד פעם בעת שהתחיל הרה"ק לנהוג, בשבת ראשונה, היה שם החסיד ר' משה ראדישיצער, והיה לו חולה בתוך ביתו אבל לא הזכיר אותו להרה"ק מאלכסנדר, שעדיין היה לו ספק בלבו אם הרה"ק יהיה רבו שלו אם לאו, רק אחר הבדלה דחפו אותו אבריכים אל הקודש פנימה, והזכיר את החולה, ואמר אז הרה"ק רבון עולמים אחר ויתן לך, ואמר לו הרה"ק מאלכסנדר זצ"ל: שרבון כל עולמים שאומרים אחר שלום עליכם בליל שבת קודש הוא רבון עולמים שאומרים במוצאי שבת קודש, רק מהמלאכים של שבת קודש נעשה במוצאי שבת קודש שערים, וחפשתי אותו בכל שערים ולא מצאתי אותו, ע"כ לך נא בחזרה הביתה, אולי תמצא אותו עוד אצל הלויה, וכך הוה.

לאחר זמן בא עוה"פ לאלכסנדר, והתנצל עצמו לפני הרה"ק זצ"ל שיש לו עגמת נפש, כי רבי הילל מראדישיץ אמר לו שהוא ענש אותו עם זה עבור שהוא ממתנגדיו, והשיב לו אל תאמין שר' הלל אמר כן, שאין אדם משים עצמו רשע.

מי מתכבד במי

בזיווג שני נעשה חתן אצל היהודי הקדוש מפאשיסחא זצ"ל, מסופר כי בעת היותו הרה"ק מאלכסנדר עוד ילד בן י' שנים צעיר לימים, ובא איש אחד לליטומירסק עיר מושבו, ושאל את הרב דשם שרוצה ילד טוב עבור בתו, והציע הרב דשם את הרה"ק מאלכסנדר, ונסעו על התנאים לפאשיסחא, והיה היהודי הקדוש יושב מצד אחד והרבי ר' בונם מצד השני, ושאל לו "קענסט עפיס

קהל יטב לב ד'סאטמאר
נתייסדה ע"י רבינו הגה"ק מהרי"ט ז"ע דזעקלהה"ק
בשנת תש"ח
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

שׁוֹתֵי"ם עָשׂ

הני אריות שבחבורה

גורסים באורייתא
תדירא, בקיאים נפלאים
במכמני התורה, אהובים
למטה ונחמדים למטה,
בחירי ה' ומובחרים
שבעדה

ביקרא דאורייתא
קול מזלא טבא נריע,
מול קדם הני מרביצי
הוראה בישראל, הוגי
תורה ובעומקה של
הלכה לנים, באהלה
של תורה ממיתים זה
רבות בשנים, משכמם
ומעלה גבוהים ותורתם
מכרזת עליהם מבחוץ,
בהתמדה נפלאה ויראת
ה' טהורה הצליחו וגם
עשו פרי, קבצו על יד
והרבו מקנתם בתורה
והוראה, לכתרה של
תורה השיגו בסיעתא
ממרומים, וזה עכשיו
הגיע הזמן אשר זכו
לעלות לגדולה, לשרת
בקודש את עם ה' דופקי
פתח הוראה, והודעת
להם את הדרך י'לכו ב'ה

הגאון רבי
אלכסנדר לאנדא
שליט"א

הגאון רבי
יחזקאל לאקס
שליט"א

הגאון רבי
ארי' אשר אינדיג
שליט"א

הגאון רבי
יצחק אייזיק פוקס
שליט"א

הגאון רבי
יצחק שלום פריעדמאן
שליט"א

הגאון רבי
יוסף שמואל ראטענבערג
שליט"א

הגאון רבי
יוסף רוקח
שליט"א

הגאון רבי
שלמה צבי עקשטיין
שליט"א

הגאון רבי
יוסף שמואל בערקאוויטש
שליט"א

הגאון רבי
אפרים פישל בערקאוויטש
שליט"א

הגאון רבי
יצחק אייזיק גליק
שליט"א

הגאון רבי
יואל יצחק שטערן
שליט"א

אשר נבחרו ונתמנו ע"י כ"ק מרן רבינו שליט"א מרא דאתרא קדישא, לשרת בקודש לדון ולהורות בקרב ה'בית הוראה', ולהשיב דבר ה' זו הלכה, בתור

מורי צדק

דקהלתינו הקדושה, קהל יטב לב קרית יואל

בית הוראה דקרית יואל
שע"י קהל יטב לב דסאטמאר

מִי יִבְנֶה הַיּוֹם

יום
שמחה
לנו, אלפי
חברי קהלתינו
הק', תושבי עירינו
המעטירה קרית יואל
יצ"ו, לדורות עולם
יוחקק האי יומא
קגרים, יום ב' לסדר
"זאת תורת העולה"
דהאי שעתא תשפ"ב
לפ"ק, אשר אין
כמוהו עולה, מספר
נכבד של "שתים
עשרה אבני החושן"
יוצאים להוראה,
ונשאו משפט בני
ישראל לפני ה' תמיד,
בצירוף הנהו חבורתא
קדישתא, שמונה
עשרה מורי צדק
הנוכחים, ועל צבאם
הגאון הצדיק הדומ"ץ
שליט"א

שלשי"ם לכ"ח:

העיר כלילת יופי, עיר
המלוכה משוש כל הארץ,
עם יותר משבעת אלפי
המשפחות בליעה"ר,
מאושר ומעוטר בכח
אדיר של שלשים
בעלי הוראה מובהקים,
העומדים לפני העדה
ולשרתם, והיה
כל מבקש ה'
יצא לבית
הוראה, תל
תלפיות שהכל
פונים
אלי-ה

מִצְפֶּה שׁוֹכֵן קְרִית יוֹאֵל

לערנען", השיב להם "עטץ וירד מיר דען גלויבען", ונתנו לו מסכת ובחנו אותו, ואח"כ נעשה התנאים ולקח היהודי הקדוש לעקעך עם י"ש והלך עם החתן להרבנית, ואמר לה בזה"ל "דא האסטו לעקעך פון אונזער חתן", ושאלה מה הוא "אונזער חתן" ולא השיב, ואחר כך בזיוג שני היה נעשה חתן אצל היהודי הק' זצוק"ל.

י"ט אדר

הגה"ק רבי דוד מדינוב זי"ע
בעמח"ס "צמח דוד"

ואלה תולדות

נולד לאביו הגה"ק בעל ה"בני ישששכר" זי"ע בצעיר בניו, ונקרא שמו בישראל דוד ע"ש החסיד המפורסם ר' דוד מליזענסק זי"ע שמסופר עליו גדולות ונצורות, מסופר שכשהשיא הגה"ק ר' אלימלך מליזענסק זי"ע אחד מבניו, על החתונה הידוע בשם "די גרויסע חתונה" שהיו מסובים שם הרבה צדיקים קדושי עליון, והכריזו שם שמי שלא תיקון חטאת נעורים שלו לא ילך לרקוד, וקפץ אז ר' דוד הנ"ל ואמר: "אבל מי שלא הי' לו כלל חטאת נעורים יש לו רשות לרקוד", והתחיל לרקוד בהתלהבות נוראה, וע"ש חסיד זה יקרא שמו, לאחר זמן כאשר נחלה מאד ל"ע שלח אביו הבני ישששכר להתפלל ולבקש רחמים על קברו של ר' דוד הנ"ל, ואז הוסיף אות יו"ד על שמו להיות נקרא "דויד", והסביר ואמר שסגולה זו נמצאת בדברי חכז"ל (ברכות ה:) יהב ליה "ידיה" [דהיינו אות יו"ד על שמו] ואוקמיה, על דרך רמז של הכתוב "השם עליהם יחיו", הגה"ק מהרי"א מזידיטשוב זי"ע סיפר שהגה"ק בעל הבני ישששכר אמר פ"א להגה"ק רצ"ה מזידיטשוב זי"ע שהמשיך נשמתו הק' של בנו דוד מעולם האצילות, וסיים מהרי"א "אף שקשה להמשיך נשמה משם, אבל אם הרבי ר' הערש אלימלך אמר זאת בודאי שכן הי', הי' כל ימיו חלוש הגוף עד כדי כך שלא הי' יכול לסבול בגדיו שעל גופו והי' הולך עם בגדים קלים מאד, פ"א הי' הבני ישששכר עם שני בניו ה"ה הרה"ק ר' אלעזר לאנצוטער והדה"ק ר' דוד אצל מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע בהיותם עדיין צעירים לימים, שאל אותו מהרצ"ה: מהיכן לקח מחותני שתי נשמות יקרות כאלה לשני בניו, שהמה נשמות בלא גופים.

האיש מקדש

הבני ישששכר רצה מאד לקדש את בניו בגיל מקודם מאד, כשהי' ר' דוד בן שמונה שנים אמר פ"א אביו הלא בפסוק נאמר מצא אשה מצא טוב, ולכאו' איזה מציאה שייך בזה, וע"כ החליט בדעתו לעשות אופן של מציאה, כי מי שיבוא עכשיו עם קוויטל אצלו, ויהי' לו בת הוגנת, יקחנה לבנו, יהי' מי שיהי', והגיע אז אליו עם פיתקא איש נגיד אחדסוחר יינות ושמו ר' ישעי' הירץ שהי' גר בטורקא, ושאלו הבנ"י אם יש לו בת, וכאשר ענה שיש לו בת צעירה מאד, אמר לו שברצונו להשתדך עמו, כמובן שהנגיד הסכים להשידוך וגמרו את השידוך בקנין גמור, כשהי' בן י"ב שנה והכלה היתה בת י"ג היו הנישואין, הבנ"ש הי' המסדר קידושין, לפני החופה אמר הבנ"ש לבנו שחכז"ל אמרו שאסור לקדש אשה עד שיראנה, וע"כ ילך לראותה, ענה ר' דוד"ל שטעם התקנה הוא רק שמא ימצא בה אח"כ דבר מגונה, אבל מכיון שאני בטוח שלא אסתכל בה מעולם, א"כ אין מן הצורך לראותה... , ולפי נוסח מקובלת זו שהחתונה הי' כשהוא הי' בן י"ב שנה, נמצא שהלך שנה תמימה בטלית בלי תפילין, אולם לפי נוסחא אחרת החתונה הי' כשהי' כבר י"ד שנה, אחר חתונתו ישב אצל אביו כפי שהתנה אביו קודם החתונה.

על כס הרבנות

ארבעה בנים הי' להבני ישששכר, הבכור רבי משולם זושא שנפטר בחיי ל"ע, הגה"ק ר' אלעזר לאנצעטער, רבי שמואל, ור' דוד, כשנפטר אביו הבני ישששכר כבר הי' ר' אלעזר בלאנצוט, ולא רצה לבוא למלאות מקומו של אביו בדינוב, וע"כ הגיע הכסא לבנו ר' שמואל, אבל הוא ויתר את זה להרה"ק ר' דוד באמרו דרך צחות: שהוא בטלן וע"כ צריכים ליתן לו הרבנות, ואילו הוא יפתח לו בית מזיגה ליין, וכך עלה ונתעלה לכהן כרב בעיר דינוב למלאות מקומו של אביו, ועל שם העיר הזאת נקרא בישראל הרה"ק ר' דוד מדינוב, עד מהרה התדקבו בו חלק גדול מבני עליה שהסתופפו אצל אביו בראותם בו איש אשר רוח בו, אשר ראוי להנהיג עדה בישראל להורות את בני ישראל את הדרך אשר ילכון.

עבודתו בק'

עבד את בוראו בכל כחו ובכל נפשו במסירות נפש, ממש כאחד משרפי מעלה, אף כי הי' קצת שונה מאביו כגון תפלתו היתה בנחת, לעומת תפלתו של אביו הבני ישששכר שהי' בהתלהבות גדולה, פעם אחת אכל ביום, וזה הי' רק תפוח אדמה צלויה וכס קטן של י"ש, והרבה פעמים גם את זו הרחיק, והיתה הסדר שבכל יום הביאו אחד מבניו הק', ובכל יום ערך שולחנו הטהור והי' אומר דברי תורה בכל פעם, אחר פטירתו כאשר בנו הגה"ק ר' ישעי' הירץ זי"ע מילא את מקומו, נסע להגה"ק מצאנז זי"ע וביקש ממנו שילמוד אותו הענין של "ליינען קוויטלעך", התחיל הרה"ק מצאנז לשאול אותו האם יודע מדריגה פלוני של אביו, ענה שאינו יודע, שאל על מדריגה אחרת שוב ענה שאינו יודע, עד שאמר לו ר' ישעי' הירץ שאינו יודע מאביו רק את זאת שישב לפניו בכל פעם בעת שאכל, אמר הגה"ק מצאנז "א"כ אין כבודו צריך לדידי, כבר יכול הוא לקבל פתקאות", גם בלילה אכל מעט מעט מידי דמיזן, ואח"כ לא היו יכולים ליכנס אליו לחדרו, והוא הי' יושב סגור ומסוגר לעבוד את עבודתו.

צדיק גוזר

הי' מפורסם לבעל מופת גדול מאד, יהוע מה שאמר פ"א הרה"ק מצאנז "עס זיצט א דאר איד'ל אין דינוב און איז בונה עולמות ומחדיבן", הרבה סיפורים ידועים ממנו על גודל כח

קדושתו בענינים למעלה משכל אנוש, בפרט כשה' נוגע לעזור אדם מישראל אז ראו ששינה ממש סדרי בראשית, פ"א בא לפניו איש אחד בבקשה שצריך לשלוח עצים לדאנציג על פני המים, וע"כ הוא מבקש שהרבי יתפלל על גשמים הרבה כדי שיגדלו המים ויוכל לשלחו, כאשר יצא האיש נכנס איש אחר שה' לו שדה, והזכיר את עצמו לפניו שיתפלל שלא ירד גשמים כדי שיוכלו לקצור התבואה, וישב אז לפניו אחד מחתניו, אמר לו הרה"ק מדינוב מי שיש לו חתן נבון ה' יכול לייעץ האיך יכולים למלאות שני הבקשות, אחד שואל שירד גשם כדי שיגברו המים שיוכל לשלוח העצים והשני מבקש למנוע הגשם, אבל האמת הוא שיש מציאות לקיים בקשת שניהם, נתפלל לה' שיתקיים הפסוק עינות ותהמות יוצאים בבקעה ובהר, ויגברו המים בנהרות מבלי שילך גשם על פני הארץ, ולפלא שכן הי'.

באותו הימים הי' קשה מאוד אצל צעירי ישראל ענין התיצבות לצבא המדינה, והרבה דפקו על דלתיו שיתפלל עבורם שינצלו, פ"א בא לפניו אחד בנידון זה העביר מטפחתו על ידו ואמר לו: הא שבור לגמרי, וכאשר בא האיש לבדיקות אצל הרופא הצבא, שיחררהו תיכף באמרו שידו שבור לגמרי, שוב פ"א בא אליו אחד באותו בקשה, התחיל הרה"ק מדינוב לקרותו "צדוק" אף ששמו לא הי' צדוק, וקרא לו כן במשך שנה ולא הבינו כוונתו, כשהגיע עתו להתייצב, אמרו לו שמשחררים אותו בגלל שהוא שמן מאד [צו דיק] ואז הבינו מה שפעל בקראו אותו "צדוק".

פ"א בא להזכיר לפניו שהרופאים כבר ייאש אותו, נענה ואמר: הלא אמרו חכז"ל לאחר יאוש קנה... ועד למחרת היום עמד החולה ממיטתו בריא ושלום.

בשפתי צדיקים

הרבה לנסוע להרבה צדיקי דורו, וכלם רוממו ושבחו גודל קדושתו, הרבה פעמים הי' נוסע להרה"ק השר שלום מבעלז זי"ע, בכל פעם כשבא לבעלז כבחהו עד מאד, פ"א אמר הרה"ק מבעלז להרבנית שתכין סעודה חשובה כי יש אצלו אורח חשוב והוא הרב מדינוב, שאלו הרבנית, הלא הרבה אנשים חשובים ורביים באים לכאן, ומה זה העסק זה דווקא עמו, ענה לו השר שלום: רבי'ס ישנם הרבה, אבל ערליכע אידן אינם בנמצא הרבה, פ"א אמר השר שלום כאשר הראה עליו: "אם מניחים בן כזה יכולים לישן במנוחה בקבר", גם נסע לקבל את פני הרה"ק מריזשין זי"ע, מסופר שבפעם ראשונה שה' אצלו כבר הי' הרה"ק מריזשין סגי נהור, כשאחז את ידיו אמר לו תיכף אתם בנו של הצדיק מדינוב, רצוני לדבר עמכם ביחידות, ואחר כשפנה הקהל ללכת ישבו שני הצדיקים והמתיקו סוד במשך שעה ארוכה, כבר הביאנו למעלה שה' בימי אברכותו אצל הרה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע ומה שאמר אז, מסופר כשה' אז שם עשן הרה"ק מדינוב עם לילקע, ונכנס הרה"ק מהרצ"ה ואמר שהוא מרגיש ריח של קטורת, ורוצה לדעת מי זה המעשן, כאשר ברח הרה"ק מטאלנע זי"ע לגאליציע, ובאו כל הצדיקים לקבל פניו, גם הרה"ק מדינוב הי' ביניהם, אבל לא אמר לו מי הוא, שאל אותו הרה"ק מטאלנא מי אתם האם אתם "גוטער איד, ענה "איך וויל זיין א גוטער איד", שאו אותו שוב "הלא רואים על פניכם גדולות מי אתם", ענה לו הנני בנו של הבני יששכר, ידיחות גדולה שררה בינו ובין הרה"ק מצאנז והרבה ביקרו אחד אצל השני, פ"א הגיע לצאנז וביקש לסגור הדלת ואת החלונות ולילך לישון, באמצע הלילה בא הרה"ק מצאנז ודפק על החלון, שאל אותו מהיכן ידע שהוא נמצא בצאנז ענה הגה"ק מצאנז: "אז מיין גוטער פריינד איז דא אין שטאט זאל איך נישט וויסן", פ"א באו אצל הרה"ק מצאנז אנשים מחסידיו של הרה"ק מדינוב, לא רצה לקבלם וצוה עליהם שיסעו הלאה לדינוב כי "הוא צדיק הדור", פ"א אמר "אין דינוב קען מען שעפן יראת שמים מיט עמערס".

ובא השמש

כל ימיו הי' חלוש מאד אבל בשנתו האחרונה עלי האדמות נפל ממש למשכב, בשנה זו נפגש עם הרה"ק משינאווא אמר לו בדרך צחות הייתי בקרעטשמע זו, ושתיתי שם קצת, ואח"כ הלכתי משם ונכנסתי לקרעטשמע אחד עד שבא אחד ואמר לי: "עטשמע" ["לאמיר גיין" בלשון פולישן] כשיצא הגה"ק משינאווא אמר שרמז לו על הסתלקותו, וביום י"ט אדר תרל"ד יצתה נשמתו בקדושה ובטהרה, בשעה זו התחיל הרה"ק מראזוואדאוו זי"ע בעירו לנגן אשת חיל בניגון דינוב, ואף שלא ידע שם עדיין מפטירתו, ואח"כ בא הידיעה על הסתלקותו.

מורשתו הרוחנית

כאמור למעלה הרבה לומר הרבה דברי תורה כל יום בכל פעם כשסעד, והסיבה שלא נשארו לדורות רק מעט מן המעט, כי הי' לו איש חסיד שה' גר בכפר סמוך לדינוב שה' רושם את דברי תורתו, וכבר הי' אצלו הרבה כרכים מדברי תורתו, פ"א בא הרה"ק מדינוב לבקרו, וניגש אל ארון הספרים שלו והוציא ספר אחד, ראה שזה כתב יד מדברי תורתו, הוציא עוד ספר ועוד ספר וכולם היו מכתב יד מתורתו, שאל את החסיד מהיכן אתה יודע שזה הי' כוונתי, וכאשר שמע החסיד דברים אלו אמר בלבו אם לא כוונתי לדעתו ואין זה דברי תורתו, א"כ למה טרחתי כל הטירחא ומה לי הספרים הללו, ונכנס לבית המבשלות וזרק כל הספרים להאש הבוער שם, קודם פטירתו שאל הרה"ק מדינוב: "איז עפעס דא פון מיר" ואז מיהרו וליקטו מדברי תורתו כל אחד מה שזכר ומזה נתהווה הספר "צמח דוד". – ועיין בדברי יואל שמביא רביה"ק ז"ל דבר נפלא ממנו דידוע מה דאיתא בספר ראש דוד להרחיד"א זלה"ה (פ' קדושים ובפ' ברכה) שהביא פלוגתת הקדמונים בענין אם אדם מחזיק לומד תורה והלומד תורה אינו לומד תורה לשמה אי המחזיק מקבל תורה לשמה דהא הוא נתן את כספו על מנת שהלומד תורה ילמוד תורה לשמה, דיש מהראשונים דס"ל שאין הכי נמי המחזיק מקבל שכר כהחזקת תורה לשמה דהרי כוונתו הי' על תורה לשמה, ומוהר"ש פרימו חולק על דבריהם, יעיי"ש שמכריע לכאן ולכאן, ובספה"ק צמח דוד להרה"ק מוה"ר דוד מדינוב זי"ע כתב שיש לצדד עוד סברה להקל, דגם הת"ח עצמו אף אם עוסק שלא לשמה, זוכה ע"י המחזיק לשכר תורה לשמה, דהרי המחזיק יש לו שכר תורה לשמה לשיטת הראשונים ז"ל והרי הת"ח הוא המביאו לזה ע"י גרמה דילי', לכן זוכה גם הוא בשכר תורה לשמה ע"י המחזיקו, עכדה"ק.

כ' אדר

הגה"ק רבינו יואל סירקיש זי"ע
[בעל הב"ח]

ואלה תולדות

רבינו יואל סירקיש, הב"ח, נולד בשנת שכ"א, בעיר לובלין, לאביו הג"ר שמואל יפה 'החסיד' – כפי שרבינו מכנה אותו, את תורתו קיבל מפי אביו ומפי רבותיו הגאונים, רבי שלמה ב"ר לייבוש, אב"ד לובלין, רבי צבי הירש שור מבריסק ורבי משולם פייבוש אב"ד קראקא, בהיותו עדיין צעיר ועול ימים יצא שמו לתהילה כגאון עצום ואיש אלקים ונקרא לכהן פאר כרב ואב"ד בעיר פריזשאני שבגליל סלאנים, אח"כ התקבל לאב"ד בעיירות לוקוב מעזיבוז, בעלזא, לובמיל, שידלוב, בריסק דליטא, בה שימש ברבנות ארבע שנים ומשם עלה ונתעלה למלאות מקום רבו ברבנות העיר הגדולה כרכ"א דכולא ביה עיר ואם בישראל ק"ק קראקא.

בכל מקומות ישיבתו יסד ישיבות שהיו בית יוצר למאות תלמידים מופלגים, והרביץ להם מנועם תורתו, כשהוא מחדש יחד איתם את חידושיו הבהירים, אשר מאוחר יותר העלם עלי ספר, הנודע לכל בשם "בית חדש" בערוב ימיו חשקה נפשו לעלות לארץ הקודש, אולם הדבר לא עלה בידו, ונשאר בקראקא, שמה נסתלק לשמי רום ביום כ' אדר א' שנת ת"א, זקן ושבע ימים בהשאירו אחריו דורות ישרים, בנים תפארת אבותם, הג"ר יהודה לייב אב"ד חאנטשין הג"ד שמואל צבי אב"ד פינטשוב, מבין חתניו הגאונים מפורסם ביותר רבי דוד הלוי בעל הטורי זהב זי"ע.

"בית חדש"

קדושתו וגדולתו הנשגבה של רבינו הב"ח היתה לשם דבר ובכל תפוצות ישראל היה מפורסם כעמוד ההוראה ביותר נתקבלו פסקיו אצל רובה"ק מאורי החסידות, ואף במקום שבא להקל נגד אחרים, וכפי שידוע מפסקו להתיר חדש בזמן הזה (או"ח סי' תפט יו"ד סי' קצג) וכפי שמסופר על מרן אור שבעת הימים הבעש"ט הק' זי"ע ששאל בחלומו, חדש בזמן הזה איך הדין, וענו אותו, שלאחר פטירת הב"ח ציננו את הגיהנום ארבעים יום, מחמת שהיו צריך זה לכבוד הב"ח (ראה להלן) ובבוקר עמד הבעש"ט זלה"ה ושלח להביא שכר מן החדש ושתהו, ואמר כדאי הב"ח שמתיר לסמוך עליו (זכרון טוב).

כן מספר הגה"ק האבני נזר מסאבטשוב (בתשו' חו"מ סי' קטו) בבית הרבי מלובלין זי"ע היו נותנים על השולחן כוסמת של חדש, כי הרבי אמר מאחר שזקנו הב"ח מתיר אין לו לחוש (ועי"ש בהמשך דבריו).

ידוע עד כמה שהפליגו בשבחו של הב"ח, בלימוד תורתו שהיתה באופן נעלה עד מאוד, וכה דיבר פעם בקודש הרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל ממאגלניצא זי"ע, כי חולה שהיה מתקרב ל' אמות של הלכה בעת לימודו של הב"ח היה מיד נושע ברפואה שלימה, ואף הוסיף לומר בשם היהודי הק' מפארשיסחא זי"ע כי מה שדברי הב"ח נמצא בכמה מקומות מוקשים, אין זה אלא מפני גודל ועוצם דביקותו בהשי"ת בעת כתבו את חידושיו (תולדות הנפלאות).

על אף שחיבר ספרים רבים בכל מקצועות התורה נקרא שמו בפי כל ע"ש חיבורו הגדול "בית חדש" על הטור והן הן הדברים שחיבר כשמצא "את שאהבה נפשו – תלמידים חשובים מופלגים מקדרים בהרים, הררי נמרים, מאירי כספירים עוקרי טורי"ם, ורובים נעשו ראשי ישיבתו הורים ומורים, המה מטיבי ארץ, העומדים בפרץ, גודרי גדרים, מאירים לארץ ולדרים, והתאספו כולם עדרים עדרים, לשתות במצא דברי הישרים כמסיני נמסרים, כי תורת אמת בפיו כנודע בשערים, ולא מעשה חידודים וציורים, כי אם דברי אלקים חיים אדיר באדירים, והוא גם הוא, כאשר ראה אותם פני להבים פניהם, הסביר להם פנים מאירות, והנעים להם אמרים טהורים, וראה ושמח לבו והתחדש כנשר נעורים, ולמד עמהם בחדרי חדרים, כל הארבעה טורים לא פעם אחת ושתים, כי אם הרבה פעמים ואז חיבר החיבורים (מתוך הקדמת בנו הג"ר שמואל צבי להב"ח טואו"ח).

בהקדמתו לחלק חו"מ נתן רבינו טעם לשבח "בית חדש" כי לא האספתי בביתי, ובחיבורי זה לא הבאתי דברי הגדולים שמעולם כי אם בשביל דבר שנתחדש בהם או קושיא ופירוקא או פירוש חדש, או פסק דין כאשר יראה המעיין.

הוסיף עליו הרה"ק רבי חיים חייקא מאמדורא זי"ע כי לכך נקרא שמו בית חדש יען כי נשמה חדשה שכנה תמיד בקרב מחברו, כי כפי שקיבלה צח ונקי כן החזירה (שערי אריה).

סיפר הרה"ק רבי אברהם מפאריסוב זי"ע, כאשר התכונן הב"ח להדפיס את ספרו, מסרו קודם להגהתו של אחד מהל"ו צדיקים נסתרים שבדור, כשחלף זמן רב והלה עדיין לא החזיר לו את הכתבים, פנה אליו רבינו ושאלו לפשר הדבר ענהו הנסתר את ספרך מצאתי בתכלית השלימות, ועל כן ראוי הוא לעלות על שולחן מלכים, ברם זאת תדע כי בהפצת ספרך בעולם תסתיים ותושג מטרת ירידתך לעולם ותהיה מכרח להסתלק מן העולם, ולפיכך מעכב אני אצלי את החיבור כי הדור עדיין צריך למעלתו – לשמוע הדברים נענה רבינו ואמר אם כן הוא הדבר הריני מוסר למסור נפשי עבור הפצת תורתי בעולם ותיכף החזיר לו הצדיק את הכתבים (זכותא דאברהם).

ואכן כשסיים רבנו להדפיס רוב חלקי ספרו נסתלק למרום, וכפי שכותב החיד"א בשה"ג ושלשה חלקי הבית נדפסו בחיי הרב, ובעוד שהיו מדפיסים חלק או"ח שנת ת' נסע הרב ארח חיים לאור באור החיים.

בנו הג"ר שמואל צבי מספר בהקדמה הנ"ל אבי השביע אותי שבועה חמורה שלא לנגוע מהונו אפילו חוט השערה עד אשר ידפסו הספר עד גמירא.

ספרים רבים השאיר בכתי"ק ורק חלק מהם ראו את אור הדפוס וביניהם הגהותיו על ש"ס וראשונים, שו"ת הב"ח, פי' על כל התפילות ע"פ קבלה, "משיב נפש" על מגילת רות, ועוד.

אודות חיבת הצדיקים לספרו זה האחרון מצאנו עדותו של עד נכח, הרה"ג ר' חיים ישכר גראס ממונקאטש שכותב במכתב להרה"ג ר' יהונתן הלוי אייבשיץ חמ"ץ בוואשא אספר מה ששמעתי מאדומו"ר הגאוה"ק רשכבה"ג מרן רבי ישכר דוב רוקח

זצ"ל האבד"ק בעלז, בהיותו פה מונקאטש בחודש סיון תרע"ט דרש אחר ספר 'משיב נפש' להשיגו, והודעתיו כי נמצא הספר אצלי, והבאתי אליו וקרא בו והיה לו למשיב נפש, וסיפר לי כי האדומו"ר הקדוש מו"ה מרדכי מטשערנאביל זצ"ל (חותנו זקינו) השתוקק להשיג הספר משיב נפש הנ"ל (כי לא היה שכיח כלל בימים ההם כידוע) ויהי היום הביא לו אחד הספר הנ"ל, אז לקחו הרה"ק הנ"ל ועיין בו לערך שתי שעות רצופות, ואח"כ החזיר לו הספר ואמר אדומו"ר שמה שהחזיר לו הספר ולא ביקש ממנו שישאירו בידו היה חידוש גדול ע"כ שמעתי מפי קדשו.

רבנותו ונדודיו

רבינו ישב כאמור על כס הרבנות בקהילות רבות, בהם העמיד את הדת על תילה והדים את קרן התורה שהיתה מונחת שם בקרן זווית, עד שהפכו מקומות אלו להיות לתל תלפיות שהכל פונים שמה, באמת אמרו שאחד מנימוקי מרן הבעש"ט הק' זי"ע שאיזה לימים את העיר מעזיבוז למושב לו היתה יען כי הב"ח בעת כהונתו שם השפיע בה טהרה וקדושה יתירה (שערי אריה).

ביקש רבינו לישב בשלוה אך דא עקא קפץ עליו רוגזם של כת מתנגדיו שמיררו את חייו, עניות רדיפות ומכאובות היתה מנת חלקו בשנת רבנותו, עד שהגיע אל המנוחה ואל העשירות בכהנו בק"ק קראקא, ביותר סבל בשנים שע"ב שע"ד, כששימש בעיירת בעלז ומסופר שפעם בערב שבת שמע בחצר ביתו, קול ציוץ צפרים, ומיד נכנס לביתו וציוה להכין סעודה מספקת לשלושה אנשים באמרו שזה עתה בישרוהו הצפרים כי משלחת של שלשה אנשים עתידה להגיע אליו ובאמתחתם כתב רבנות מק"ק קראקא.

באותו יום כתבו פרנסי העירי מכתב פיטורין ונתנוהו לשמש הקהילה שימסרהו לו כשאזהרתם בציוו לבל יהין לבוא בשבת לביהמ"ד השמש שלא אבה לצערו בערב שבת, לא מסר לו את המכתב ביום השבת, כשהגיע רבינו אל התפילה, ובעלי המחלוקת רצו לעשות בו שפטים, עיכב בעדם השמש, באמרו כי הוא הוא האשם יען שלא קיים את דבר השליחות.

במוצאי שבת נכנס אליו השמש למסור את המכתב וסיפר לרבינו את הדברים כהוויתן גילה לו הב"ח כי כבר מוכן מקומו בקראקא, והוסיף לומר אלו שרדפוני וגרמו לי לטלטול וצער רב, לא יזכו לבוא אל המנוחה ואל הנחלה, אף לאחר מותם.. ואתה שמסרת נפשך עבורי וחסכתי ממני עגמת נפש בשבת קדש יברכך השי"ת בבן גדול וקדוש.

ואכן, נולד לו בן ויקרא שמו בישראל יצחק לימים התמנה לאב"ד בעלזא, והתפרסם כאיש גדול וקדשו, הרה"ק רבי חנוך העניך דוב מאלעסק זי"ע בעל הלב שמח חתנו של כ"ק מרן מהר"ש מבעלזא זי"ע היה נכדו בן אחר בן.

בשנת תר"ו רצו השלטונות לסלול מסילה חדשה שתעבור דרך בית החיים בבעלזא ויצאה הגזירה מאת המלכות לפנות את חלקת ביה"ח ולהעביר את הטמונים אל מקום אחר על אף מאמציו הכבירים של מרן מהר"ש זי"ע לבטל את הגזירה, נחרש ביה"ח ולא נשאר שם קבר עד אחד, הוא קברו של הרה"ק רבי יצחק אב"ד בעלזא זי"ע שנולד בזכות ברכתו של הב"ח.

ציוה מרן ז"ל שיקחו את כל העצמות שנעקרו ממקום מנוחתם, עם העפר שסביבם, ויניחום בעזרת הנשים של ביהמ"ד, בלילה ההיא שמעו קול רעש גדול מעזרת הנשים באו בבהלה אל מרן מהר"ש וסיפרו לו את הדבר ענה להם מרן אל לכם להיבהל, מתים אלו הם אלו שציערו בשעתו את הב"ח, והוא אשר ברכם שלא יזכו למנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב...

לאחר שגמרו לסלול את הדרך ציוה מרן זי"ע להחזיר את כל העצמות עם העפר ולקברם סמוך למקום שהיו מקודם, והוא המקום הידוע שהיה נקרא בפי תושבי העיר "ביה"ח הישן".

עוד יסופר כי כשנולד בן להגה"ק מאלעסק זי"ע ציוה זקינו השר שלום לקרוא לו בשם יואל בהטעימו הרי נכדי הב"ח אנו הילד גדל והפליא את עין כל רואיו בחריפותו המופלאה וכולם ניבאו לו גדולות ונצורות אולם לדאבון כל לב, נקטף באיבו בהיותו בן שבע שנים כשניחמם מרן פנה אל בתו השבורה ואמר לה בזה"ל בתי האם לא טוב לך שהב"ח הקדוש שכן אצלך שבע שנים..."

בעלותו למרום

הגה"ק בעל ה'תוספות שבת' כותב בהקדמה לספרו אודות, פרשת גדולת בעל הבתים (רבינו הב"ח) אשר גדלו המלך האמיתי כבר נודע בשערה", ומספר שבהעלות ד' אותו לשמים בסערה הכריזו עליו פנו למקום לר' יואל מקראקא הבירה ודבר זה נתגלה על ידי רוח אחד שהיה מסיח לפי תומו את המאורע.

עובדא מפולאה סיפר קדוש ישראל מרוזין זי"ע בהעלות הב"ח לעולם העליון לא מצאו בו שום שמץ פגם ונחתך דינו להיכלי הצדיקים בגן עדן, עם נתינת פסק הדין נאספו ובאו נשמת החוטאים בטענה לפני השי"ת, כי לו היה הב"ח עובר לכה"פ דרך פתחה של גיהנום היה ודאי מוציאם משם לחרות עולם, מיד הגיע המקטרג כשבאמתחתו עבירה אחת שמצא אצלו והוא כי פעם בעברו בשוק ליד עגלה שהיתה רתומה לשור וחמור יחדיו שהם כלאים, נתעטש הב"ח ומחמת כן התחילו אלו ללכת מעט, ואמנם מיד נגזר עליו לעבור דרך פתחה של גיהנום, וצינו את הגיהנם למשך מ' יום.

ובכך המשיך הרה"ק מרוזין לפרש את מאמר הפיוט (ויצר לפר' פרה) "לטהר טמאים לטמא טהורים באומר קדש" לטהר טמאים, כשרוצה השי"ת לטהר את אלו החוטאים בנפשותם, אזי לטמא טהורים, מחפש הוא איזה עבירה אצל הטהורים הצדיקים, שהוא לפעמים באומר קדוש, עבירה שנגרמה על ידי הקדוש רק באומר.

(נר ישראל)

עוד סיפר משמו בנו הרה"ק ר' דוד משה מטשארטקאב זי"ע כי הב"ח נשבע פעם שלא יכנס לגן עדן, עד שיושיע בני ישראל בגאולה שלימה אחר הסתלקותו, בהגיע לעולם שכולו טוב, שכח משבועתו זו ונזכר בה רק לאחר שנכנס שלם ברגלו האחת, ונשאר לעמוד על עמדו כשרגלו האחת בפנים והשניה בחוץ, והחל לשאת דרוש מתוק מאוד ונתקבצו אליו הרבה נשמות ומשרתי עליון וכך הוא עומד עד היום ואומר דרשות (דברי דוד מטשארטקוב).

כעין דברים אלו מביא בהקדמה לשער הגלגולים להרה"ק רבי צבי מאיר, ששמע מאביו בעל התפארת שלמה בשם הרה"ק רבי דוד מלעלוב שכאשר נסתלק הב"ח לעולמו כיבד אותו בבי"ד של מעלה, לדרוש ברבים והסכים לכך רק בתנאי שיצננו את הגיהנום למשך שלושים יום לטובת הרשעים שנידונו שם.

כ"א אדר

הגה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק
[נועם אלימלך] זי"ע

צור קודש מחצבתו

נולד בשנת תע"ז לאביו הצדיק רבי אליעזר ליפא כבר הי' לו ג' בנים, ותמיד הי' עוסק במצות "פדיון שבויים", פ"א בא אצל אדון אחד אשר לקח בתפיסה יהודי אחד, שהי' חייב לו כמה אלפים, ורצה ליתן אלף כסף בעד היהודי השבוי, והאדון רצה ג' אלפים, ובניו הק' אמרו תהלים ובקשו לד' כי האדון יקח מאתו הסך אלף כסף, ואמר להאדון מה לך מן היהודי הנתפס, הלא בזה לא ישתלם לך החוב קח נא את האלף כסף, והפציר בו מאד עד שהסכים לקחת את הכסף, ושחרר את היהודי, ואמר לו האדון, אם אתה מוכן לתת אלף כסף בעד אחיך ע"כ אני רואה עליך שאתה איש ישר, ועתה איעצך תסע למקום פלוני אצל גיסי האדון, וקח מאתו הפשתן אשר יש לו למכור, ואני אתן לך מכתב כי ימכרם לך בזול באשר כי אתה איש טוב, אמר לאדון הלא אין בידי מאומה כי כל הכסף אשר הי' לי נתתי לך, אז החזיר לו האדון את האלף כסף וגם נתן לו מכתב לגיסו, ונסע שמה וראה את הפשתן כי טוב הוא מאוד, והאדון אמר לו מחיר מוזל מאוד, והוליך אותו לבתי אוצרות שלו אשר היו מלאים פשתן, ויהי כאשר הלך באוצרות ביתו שמע קול נהי וילול, שאל את שומר הבית מי הוא שמה, אמר השומר הבית וכי חי הוא עודנו, הלא שמה נאסר יהודי אחד זה כמה ימים ולא ניתן לו שום מזון והיאך יוכל עוד לחיות, הלך אל האדון ופדה אותו ולקחו אל רופא שירפאהו וכדו', אח"כ שאלו האדון האם יקח מאתו הפשתן, ענהו, האיך אוכל עשות מסחר עם אדם כמוך אשר תוכל עשות מעשים כאלה עם בן אדם, אמר לו האדון, אם כן הוא הדבר הנני להבטיחך לבלי לעשות עוד מעשים כאלה, ועבור זה הנני נותן לך את הפשתן עוד בזול יותר מכאשר אמרתי לך וגם הכסף אשר נתתי לי אבא בחשבון לפרעון דמי הפשתן, למען כי ידעתי כי את מעותיך הנחת על קרן הצבי לפדות איש ישראל, ולקח הפשתן והרויח אצלם הון רב, וכאשר בא לביתו הלכו לקראתו בניו האחים הק' ושאלוהו: אבי אבי האם קיימת שמה מצות פדיון שבויים, כי מאז רוח הקודש הופיע עליהם וידעו כי אביהם נשלח שמה מן השמים לקיים מצות פדיון שבויים.

סיפר הגה"צ ר' מאטיל סלאנימער זצ"ל שר' אליעזר ליפמאן, פגש פעם אתח בדרך נכרי שסוחב יהודי שקשור לזנב הסוס, ניגש אל הנכרי וביקש ממנו שיעזוב את היהודי והוא ישלם לו מה שמגיע לו ממנו, אבל הנכרי לא הסכים, עד שהבטיח לו שיתן לו כל הכסף אשר נמצא אתו, ונתרצה הנכרי והתיר את היהודי, וביקש היהודי מר' אליעזר ליפמאן שיגיד לו איזה שכר רוצה שישלם לו עבור זה, ולא רצה כלום, אז ענה היהודי ואמר אני אקח עלי עונשי הגיהנם מה שמגיע לכבודו, והסכים ר' אליעזר ליפא, ועבור איזה שנים בא היהודי הנ"ל לר' אליעזר ליפא, ושאל אותו ר' אליעזר ליפא מה מבוקשו, ענה, שכבר בא מעולם האמת וחלק הגיהנם שמגיע לי כבר קבלתי, ועתה צריך אני לקבל חלק הגיהנם שקבלתי מכבודו, ובהיות שהיסורים נוראים מאד, לכן באתי לבקשכם לוותר על זה, אזי ענה ר' אליעזר ליפא בוודאי הננו מוותר, וחלילה שיענש ויסבול יהודי עבור עוונותיי, ויצא כרוז מן השמים כי בשכר זאת בניו יוציאו יהודים מהגיהנם.

נולד בשנת תע"ז לאביו הצדיק רבי אליעזר ליפא זי"ל ולאמו הצדיקת מרת מירל (עיין בס' תורת הרבי ר' זושא דף יב שהרה"ק הר"ר זושא העיד ששרתה שכינה במקום שאמרה אמו ברכות השחר) שזכתה לבנים צדיקים שהאירו פני תבל בשכר צניעות יתירה שהי' בה, כי אביה הי' לו בית מזיגה, והיא היתה עומדת שם כל היום לספק משקה להבאים לקנות, וכדי להרחיק את הערלים השיכורים מעמה, כסתה מקצת פני' בצעיף, ודברה אליהם כמתנמנמת (פארשלאפן), ועוד פעולות שונות, וגילו לה מן השמים שבשכר זה תזכה למנורה של שבעה נרות, היינו שבעה צאצאים צדיקים.

ולא נודע לנו רק ששה מהם, הרבי ר' אלימלך, הרבי ר' זושא, רבי נתן אבד"ק סטיטשין, רבי אברהם מ'קעניגסבורג, אחותיהם: זקנתה של הרה"ק הבני יששכר, והרבנית מ' עלקא, זו' של הרב בכרך מטיקטין, הרר"ז הי' גדול בשנים מאחיו הרר"א, אחד מאחיהם הי' נוהג לרשום עם עופרת עלי ניר את כל דיבור ומחשבה שלא הי' כראוי במשך היום, ובלילה עשה תשובה בבכיות עד שנמחק הכתב על ידי דמעותיו.

השר שלום מבעלז זי"ע אמר פ"א הכרתי יהודי שהכיר את אמו של רבי אלימלך זי"ע, ולולא זאת לא הייתי מאמין שהרבי ר' אלימלך הי' ילוד אשה.

יש עוד קבלה בין החסידים איך זכה לבנים הקדושים אלו, והיא, שדרכו של ר' אליעזר ליפא הי' שבכל פעם כשנסע על הדרך עם העגלה שלו אזי כל איש ואשה אשר פגש בדרך לקח אותו על העגלה שלו, פ"א כשדנו אותו בב"ד של מעלה, וגבר מדת גמילות חסדים שלו ודנוהו לכף זכות וגמרו את דינו לטוב, אבל הבעל דבר אמר כי הוא ינסהו על ככה, פ"א נסע על איזה יומא דשוקא בא הבע"ד לקראתו מלובש בבגדים קרועים ושקו אשר הי' קשה מנשוא על כתפיו, ר' אליעזר ליפא עצר את מרכבתו ליד הזקן וביקש ממנו לעלות על המרכבה, אולם העני סירב לעלות, ואמר לו כבר הלכתי כמה וכמה פרסאות ברגל, ולא אמרת לי מאומה, ועכשיו נזכרת, ר' אליעזר ליפא ניסה להצטדק בפניו שלא ראה אותו אלא עכשיו, אבל עני עמד בדעתו ולא רצה לעלות בשום אופן, והוסיף ואמר הלא עד העיר הגדולה יש עוד כמה וכמה כפרים אשר הוא רוצה לעבור ברגל ולקבץ נדבות, ואם יסע עמו עד העיר הגדולה יפסיד הכסף, אמר לו ר' אליעזר ליפא כי הוא ישלם לו זאת בכפלי כפליים רק כי יבא עמו על העגלה, אבל האורח מיאן גם בזה, ואחר רוב הפצרות שלא כדרך הטבע נענה להניח לכה"פ שקו אשר יבוא אח"כ לקחתם ממנו, וגם זה בשכר, כאשר בא ר' אליעזר ליפא לעיר כבר מצא את העני שהמתין על חבילתו, אז גילה עצמו לפניו שהוא הבעל דבר וכי לנסותו הוא בא, ויען כי עמד בנסיון, זכה בדינו, והוסיפו לו עוד שנה מן השמים, ועתה יש לו שהות לשוב בתשובה שלימה, שע"י יוכל לנחול עוה"ב, חשב ר' אליעזר ליפא א"כ איפה מה לו לנסוע על יומא דשוקא ילך וישוב אל ביתו, וכן עשה, ופנה מכל עסקיו, ופשפש שנה שלימה בתשובה ומעש"ט, בצאת השנה חזר הבעל דבר אליו ואמר לו כי עכשיו מבשר טוב הוא, כי יען חשבת דרכיך לכן הוסיפו לך עוד כ' שנים, ותוכל לבחור או עשירות או בנים טובים, ובחר בנביאים טובים, וכך זכה לבניו הקדושים אשר בזכותם אנו קיימים.

יש נוסחא אחרת לגמרי, כי לר' אליעזר ליפא כבר הי' לו ג' בנים, ותמיד הי' עוסק במצות "פדיון שבויים", פ"א בא אצל אדון אחד אשר לקח בתפיסה יהודי אחד, שהי' חייב לו כמה אלפים, ורצה ליתן אלף כסף בעד היהודי השבוי, והאדון רצה ג' אלפים, ובניו הק' אמרו תהלים ובקשו לד' כי האדון יקח מאתו הסך אלף כסף, ואמר להאדון מה לך מן היהודי הנתפס, הלא בזה לא ישתלם לך החוב קח נא את האלף כסף, והפציר בו מאד עד שהסכים לקחת את הכסף, ושחרר את היהודי, ואמר לו האדון, אם אתה מוכן לתת אלף כסף בעד אחיך ע"כ אני רואה עליך שאתה איש ישר, ועתה איעצך תסע למקום פלוני אצל גיסי האדון, וקח מאתו הפשתן אשר יש לו למכור, ואני אתן לך מכתב כי ימכרם לך בזול באשר כי אתה איש טוב, אמר לאדון הלא אין בידי מאומה כי כל הכסף אשר הי' לי נתתי לך, אז החזיר לו האדון את האלף כסף וגם נתן לו מכתב לגיסו, ונסע שמה וראה את הפשתן כי טוב הוא מאוד, והאדון אמר לו מחיר מוזל מאוד, והוליך אותו לבתי אוצרות שלו אשר היו מלאים פשתן, ויהי כאשר הלך באוצרות ביתו שמע קול נהי וילול, שאל את שומר הבית מי הוא שמה, אמר השומר הבית וכי חי הוא עודנו, הלא שמה נאסר יהודי אחד זה כמה ימים ולא ניתן לו שום מזון והיאך יוכל עוד לחיות, הלך אל האדון ופדה אותו ולקחו אל רופא שירפאהו וכדו', אח"כ שאלו האדון האם יקח מאתו הפשתן, ענהו, האיך אוכל עשות מסחר עם אדם כמוך אשר תוכל עשות מעשים כאלה עם בן אדם, אמר לו האדון, אם כן הוא הדבר הנני להבטיחך לבלי לעשות עוד מעשים כאלה, ועבור זה הנני נותן לך את הפשתן עוד בזול יותר מכאשר אמרתי לך וגם הכסף אשר נתתי לי אבא בחשבון לפרעון דמי הפשתן, למען כי ידעתי כי את מעותיך הנחת על קרן הצבי לפדות איש ישראל, ולקח הפשתן והרויח אצלם הון רב, וכאשר בא לביתו הלכו לקראתו בניו האחים הק' ושאלוהו: אבי אבי האם קיימת שמה מצות פדיון שבויים, כי מאז רוח הקודש הופיע עליהם וידעו כי אביהם נשלח שמה מן השמים לקיים מצות פדיון שבויים.

סיפר הגה"צ ר' מאטיל סלאנימער זצ"ל שר' אליעזר ליפמאן, פגש פעם אתח בדרך נכרי שסוחב יהודי שקשור לזנב הסוס, ניגש אל הנכרי וביקש ממנו שיעזוב את היהודי והוא ישלם לו מה שמגיע לו ממנו, אבל הנכרי לא הסכים, עד שהבטיח לו שיתן לו כל הכסף אשר נמצא אתו, ונתרצה הנכרי והתיר את היהודי, וביקש היהודי מר' אליעזר ליפמאן שיגיד לו איזה שכר רוצה שישלם לו עבור זה, ולא רצה כלום, אז ענה היהודי ואמר אני אקח עלי עונשי הגיהנם מה שמגיע לכבודו, והסכים ר' אליעזר ליפא, ועבור איזה שנים בא היהודי הנ"ל לר' אליעזר ליפא, ושאל אותו ר' אליעזר ליפא מה מבוקשו, ענה, שכבר בא מעולם האמת וחלק הגיהנם שמגיע לי כבר קבלתי, ועתה צריך אני לקבל חלק הגיהנם שקבלתי מכבודו, ובהיות שהיסורים נוראים מאד, לכן באתי לבקשכם לוותר על זה, אזי ענה ר' אליעזר ליפא בוודאי הננו מוותר, וחלילה שיענש ויסבול יהודי עבור עוונותיי, ויצא כרוז מן השמים כי בשכר זאת בניו יוציאו יהודים מהגיהנם.

אזי אל"י–מלך שמו נקרא

הגה"צ האדמו"ר מהר"י מפשעווארסק זצ"ל אמר בשם צדיקים, שלא מצינו את השם "אלימלך" מימות אלימלך במגילת רות עד הר"ר אלימלך, דכפי הנראה לא הי' צדיק וגדול הדור מפורסם בשם אלימלך, והנה אלימלך ההוא במגילת רות, הי' עשיר וברח מא"י למואב בשנת רעבון כי לא רצה לפרנס עניים ולתת צדקה, וצדיקים היו אומרים שאולי תיקן הר"ר אלימלך את חטאו ע"י צדקת פזרונו בישראל, שהרי הר"ר אלימלך פזר נתן לאביונים במדה גדולה, וכפי שרואים ממכתב שכתב הר"ר אלימלך שבו מבואר אודות מנהגו שמקפיד שלא ילין פרוטה בביתו.

בת אחותו של הר"ר אלימלך זי"ע הלא היא אמו של הרה"ק ר' צבי אלימלך מדינוב זי"ע בעל בני יששכר בא לפני דודה הר"ר אלימלך שיברכה בבן זכר, הבטיח לה בן שיאיר את העולם בתורתו ובקדושתו, ותקרא את הבן הנולד בשם "אלימלך" על שמו, ובשנה ההיא נולד לה בן, וכאשר הי' קשה לה לקרות על שמו של דודו שהי' עוד בחיים חיותו, על כן קראה שמו "צבי אלימלך", וכאשר גדל הילד הביאוה להר"ר אלימלך ויאמר לה הר"ר אלימלך "א הירש איז נישט קיין מלך" אילו היית קורא אותו אלימלך הי' כמוני, ועתה הוא חציו, אבל בכל זאת זה הקטן גדול יהי' ויאיר בתורתו וקדושתו בכל העולם, וכן נתקיים ברכתו כידוע.

(בין החסידים מקובל שלסיפור זה כרוך עוד חלק, והוא שבת אחותו של ר' אלימלך הנ"ל לא זכתה לזרע של קיימא כמה שנים, והלכה לבקש מדודה הקדוש שיברך אותה בזרע של קיימא, אז שאל אותה אם ציערה איזה בן אדם, וחשבה כמה דקות וענתה: לא שמיום עמדה על דעתה לא ציערה שום אדם, שאל אותה אם ציערה פעם איזה בעל חי, וענתה לו מיום עמדי על דעתי לא ציערתי בעל חי, שאל אותה אם ציערה פעם איזה דבר הצומת, וחשבה כמה דקות, וענתה שעכשיו היא נזכרת שפעם שיחקה עם חברותיה בחצירה, וקיבלה מכה קשה מאילן אחד, וקיללה את האילן שיתייבש ולא יוציא פירות, וכן הוה שנתייבש, אמר לה הרה"ק הנ"ל אכן נודע הדבר שהיא מידה כנגד מידה, בגלל שעל ידך לא מציא האילן פירות, על כן גם את לא מציאה פירות, על כן תתפללי שהאילן יחזור לקדמותו, ואחר כך תלדי בן ותקראי אותו על שמי, וכן הוה האילן התחיל להוציא פירות, והמשך העובדא היא כדלעיל).

ידוע שהיו רגילים האחים הקדושים הר"ר אלימלך והר"ר זושא לקרוא כל אחד בשמו כידוע, דהיינו שהרר"א קרא זושא זושא, והרר"ז קרא מלך מלך, אמר הרה"ק ר' מאיר שלום מקאלושין זצ"ל בזה כי לדעתו בטח שהי' כוונתם לעורר בזה מדות היסוד ומלכות, וזה שהרר"ז קרא זושא זושא, כי זושא גימ' השם שד"י שהוא שם היסוד, לעורר בזה את מדת הצדיק יסוד עולם, והר"ז קרא מלך מלך לעורר בזה מדת המלכות שיהיו מכוונים ומוכנים זה לזה, וכן בספרי הרה"ק מלובלין זי"ע מצינו כ"פ שמביא את הר"ר אלימלך בשם מלך לבד.

אצל בתו של הר"ר אלימלך זי"ע הרבנית מיריש ע"ה לא נתקיימה אצלה הילדים ל"ע, פ"א נתגלה אליה הרר"א לאחר הסתלקותו עם עוד זקן אחד, ואמר לה כשיולד לך בן בעוהשי"ת אזי תקרא שם בנך הנולד על שמי ועם שם זה הזקן, ושאלה את הרר"א מה שם הזקן, אמר לה שזה הזקן הוא רבי פנחס מקוריץ זי"ע, וכך הוה שולד לה בן וקראו שמו בישראל פנחס אלימלך ע"ש וכשנתגדל רבי פנחס אלימלך נעשה לרבי גדול.

בשערי החסידות

לפי המסורת נתקרב רבי אלימלך אל דרך החסידות ע"י אחיו הרבי ר' זושא זי"ע, שהוא הי' כבר נמנה בין גדולי התלמידים של המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, והאגדה מספרת איך קירב הר"ר זישא את אחיו לחסידות, שפ"א בא אל אחיו רבי אלימלך, והזמין אותו הר"א לסעוד אתו על שולחנו, כאשר בא הרבי ר' זישא אל הר"א, סיפר לו על מנהג הזהירות שהונהג ע"י הבעשטה"ק זי"ע, שלא לאכול בשר אלא אם בדקו בעצמם את סכין השחיטה, ונראו הדברים בעיני הר"א, והזמין את השוחט אל ביתו, והראה להם את הסכין, אולם הסכין לא מצא חן בעיניהם, ובדקה עוד פעם ועוד פעם וכל פעם לא נמצא יפה, השוחט שכבר הי' מנוסה בתפקידו כבר עשרות בשנים ומעולם לא יצא מתחת ידו תקלה, נשתומם למראה עיניו, ולבו נשבר בקרבו, ודמעות החלו מנצנצות בעיניו, אח"כ נטל עוד פעם הר"ר זושא את הסכין ובדקו, ונמצא יפה, ויהי לפלא בעיני הר"א, כאן מצא הר"ר זושא מקום להסביר לאחיו אחד מעיקרי החסידות, כי גבהות לב תועבה לפני ה', וכל עוד שהשוחט הי' בטוח בעצמו, לא הי' יכול לכוון את סכינו יפה, ורק לאחר שחזר בתשובה הוטב גם בעיני ה', והרר"ז החל לשדל את אחיו לבא עמו לראוונא עיר מושבו של המגיד הגדול באותו זמן, והד"א נענה לו, ובקצר הימים הי' נמנה בין אריות שבחבורת תלמידי המגיד זי"ע.

אמר הרה"צ ר' נחום'טשע מראחמיסטרייוקע זצ"ל, שהרר"א הי' יכול להיות אצל הבעל שם טוב הק' זי"ע, כי בעת ההסתלקות של הבעשטה"ק הי' כבר הרר"א יותר מארבעים שנה, רק כידוע הי' הבעשטה"ק תלמיד מהנביא אחיה השילוני, והרר"א הי' לו ניצוץ מאחי' השילוני, לא הי' יכול להיות שהרב יסע לתלמיד (אוצר ישראל).

בריש חבורתא

לאחר הסתלקותו של המגיד זי"ע, הסכימו כל החברייא קדישא כאיש אחד בלב אחד לקבל עליהם לרב ולמורה את הרבי אלימלך, למלאות את מקומו של רבם הגדול, ואכן הר"א מילא את מקומו של מנהיג החסידות כרבם השלישי אחרי הבעשטה"ק זי"ע מייסד החסידות.

וידוע מה שאמר הרבי ר' זושא מאניפאלי זי"ע אחרי הסתלקותו של אחיו הרר"א, שיסוד החסידות היא על יסוד פסוק זה "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והי' לארבעה ראשים", פי' "עדן" – זה הבעשטה"ק, שע"י נתגלה בעולם נועם ועדן הגנוז בחסידות, "ונהר" הוא הרבי בעל המגיד ממעזריטש זי"ע, שדלה והשקה והפיץ תורת רבו הבעש"ט, "הגן" הוא הרבי ר' אלימלך, ו"משם יפרד לארבעה ראשים" הם: החוזה מלובלין, המגיד מקאזניץ, והרבי ר' מענדל'ע רימאנאווער, וה"אוהב ישראל" מאפטא, זי"ע, שעל ידם התפשטה אור זיו החסידות ברחבי פולין וגאליציי',

וצדיקים השווהו ממש לבעשטה"ק זי"ע וז"ל הרה"ק בעל "מאור ושמש" (פ' אמור): "והי' העולם שמם עד שבאו שני המאורות הגדולים בעולם, הבעש"ט הקדוש, ואדמו"ר הרב רבנו אלימלך

נבג״מ, והם פתחו שער לד׳ צדיקים יבואו בו״, עכ״ל.

קבע מושבו בליזענסק הסמוכה לשינאווא, בספר ״אוהל אלימלך״ מביא שמקודם נתקבל לאב״ד לעיר שינאווא אבל מחמת מחלוקת שהי׳ לו בעיר עזב את העיר ונתיישב בעיר ליזענסק.

והמונים החלו נוהרים אליו ליהנות מזיוו ולשבוע מטיבו, ואז החל לגלות את כוחו הגדול, והתלקטו סביבי גדולי ומאורי החסידות, והי׳ נקרא בפי כל צדיקי תבל ״די רבי פון אלע רבי׳ס״.

פ״א ישב בחדרו, והחברייא קדישא ישבו בחדר הסמוך ועמדו אז לעשות איזה ענין גדול שהי׳ כגירא בעינא דשטנא, ובא הבעל דבר והזהירם שיחדלו מזה, ואם לא, ישקיע כל כוחותיו כנגדם, ויענו ויאמרו שאינם מתייראים ממנו, נכנס הבע״ד לרבם הרר״א וביקש ממנו שיזהיר לתלמידיו על זה, יצא הרר״א אליהם ומסר להחברייא אזהרת הבע״ד, והם השיבו כנ״ל שאינם מפחדים מהיצה״ר, אחרי כן חזר וביקש הבעל דבר מרר״א שימסור להם את אזהרתו עוד פעם, ושוב יצא הרר״א להחברייא והזהירם, והם השיבו כבראשונה, אחר כך בא הבע״ד פעם שלישי להרר״א, ואמר שאם אמנם אינו יכול לעשות להחברייא כלום, אבל בזאת יתאמץ, שיעשה את כל העולם לחסידים, ויהי׳ אור וחושך משתמשים בערבובי׳.

בקשר לתלמידיו הק׳ מספור עוד, הגאון רבי מרדכי זאב אורנשטיין זצ״ל (אביו של הגאון בעל ישועת יעקב זצ״ל) כתב להרר״א ששמע שהוא מתפאר שתלמידיו זוכים לגילוי אליהו, ועל כן מבקש ממנו שגם הוא יזכה לגילוי אליהו, השיב לו הרר״א אמנם יש לתלמידיי גילוי אליהו, אבל מה ששמע מע״כ שאני אמרתי כך אינו אמת, ומה שמע״כ חפץ גם כן לזכות לגילוי אליהו, זה אינו בשבילו, כי לא לכך נוצר (י״ג אורות ח״ב).

אחד מתלמידיו הי׳ הרה״ק ר׳ דוד מזשלין זי״ע, מספור שכשהשיא הרר״א זי״ע אחד מבניו, על החתונה הידוע בשם ״די גרויסע חתונה״ שהיו מסובים שם הרבה צדיקים קדושי עליון, והכריזו שם שמי שלא תיקון חטאת נעורים שלו לא ילך לרקוד, וקפץ אז ר׳ דוד ואמר: ״אבל מי שלא הי׳ לו כלל חטאת נעורים יש לו רשות לרקוד״, והתחיל לרקוד בהתלהבות נוראה, הרה״ק בעל בני יששכר קרא את שם בנו בעל ״צמח דוד״ על שמו.

כשהתחיל הרה״ק החוזה מלובלין זי״ע לנהוג נשיאות בחיי רבו הרר״א, נסע פ״א ר׳ דוד אליו ללנאצוט ששם הי׳ גר אז הרה״ק הרבי מלובלין זי״ע, כשנודע הדבר להרר״א נסע לזשילין לשאול לו למה נסע ללאנצוט (שהרר״א חשש שזה יזיק לו על אריכות ימים) ענה ר׳ דוד: ״דער רבי איז צו הייך, האב איך אים געזומען פאר א לייטער״, מרן משינאווא כשסיפר זאת הוסיף ואמר ״ראו השגה של חסיד, להשתמש עם הרבי מלובלין כסולם״ (י״ג אורות ח״ב).

ע׳ בספה״ק תפארת שלמה ריש פ׳ וילך וז״ל: וכידוע מאדומ״ו הרב איש אלוקים מוה׳ אלימלך זלה״ה שלעת זקנתו הי׳ קדושתו גדולה עד מאד שלא הי׳ באפשרי לדבר עם המסתופפים בצילו, עכ״ל.

בגו גלותא

ידוע הוא הדבר שהרר״א עם אחיו הרר״ז הלכו בגולה, ורבים השיבו מעוון ולקרבם לדרכה של תורה, עיין בספר דברי אלימלך (פ׳ נח ד״ה ונראה לבאר) וז״ל: כאשר שמענו ונדעם, ואבותינו סיפרו לנו כי זה הי׳ מדתו של צדיק זה [הרה״ק הרר״ז זצ״ל] ואחיו אא״ז הרה״ק מוה׳ אלימלך זצ״ל אשר היו נוסעים ממקום למקום להכניס הרהורי תשובה בלב כל אחד אשר ראו ברוח קדשם עוונותיהם וכו׳ עכ״ל עיי״ש.

פ״א הגיעו לביתו של גיסו של הרר״א הרב מבענדין זצ״ל (הי׳ אדם גדול, הרה״ק מקומארנא זי״ע מוכירו בספרו), והוא לא הכירם בתחילה, ואמרו לו שרוצים לסעוד אצלו, הלך הרב ואמר לזוגתו שהגיעו אורחים חשובים, והלך עמהם לביתו, כשהגיעו לפתח הבית אמרו הרר״א והרר״ז שהרב יכנס קודם, ואילו הרב אמר שהם יכנסו מקודם, והי׳ שם ילד קטן ליד הדלת וראה שאינם נכנסים, הלך הילד ופתח גם דלת השני כי בהמשקוף הי׳ מחובר שני דלתות, וכולם נכנסו ביחד, ובירך הרר״א את הילד שיהי׳ לו אריכות ימים, והילד חי מאה ועשרים שנה,

כשנכנסו ביקש הרב מהרר״א שיטול ידיו לסעודה, והרר״א אמר קודם שיטול הבעה״ב את ידיו, והרב הי׳ מתענה הרבה תעניתים, והודה שיושב עכשיו בתענית, אז אמר לו הרר״א היתכן שהרב יתענה, רב העיר צריך ללמוד ד׳ חלקי שלחן ערוך, המחברים שעשו חיבורים על הלכות פסח יש להם טענות כי ערב פסח מטורדים ואינם לומדים בחיבוריהם, לכם נעשה שאלות שיעיינו בחיבוריהם, ובזה שהרב לומד הלכות פסח ניצל העיר משאלות בהלכות פסח, ואם לומד הרב יודה דעה ח״ב ניצל העיר משאלות אחרות, אבל האיך יכול להיות שהרב יתענה, ופעל על הרב ונטל ידיו לסעודה, ואח״כ נתוודע בעיר שנמצאים כאן הרר״א והרר״ז, והתקבצו כל בני העיר ללוותם בהתלהבות עצומה, ופתאום ראו האיך שהרר״א והרר״ז נמצאים בתוך הקהל שידדו מהעגלה, ושאלו אותם הלא הולכים ללות אתכם לקיים מצות לויה, אמר הרר״א כי ראו האיך שיהודים מקיימים מצות לויה בהתלהבות רצו להשתתף עמהם (אוצר ישראל).

אצל הרה״ק הרבי ר׳ הערש מרימנוב זי״ע קרה פ״א באמצע עריכת שלחנו הטהור שתפס איזה איש והטריח עצמו עד שהשליכו בחוץ, וסיפר הרר״ה, שכשהלכו הרר״א והרר״ז לעורך גלות, נתגלה אליהם פ״א אברהם אבינו ע״ה, על הר והראה להם הרבה נשמות ישראל שהיו רצים, ואמר להם אאע״ה ״נישט אלע נשמות דארף מען מקרב זיין״ (אוצר ישראל),

מספור כשהלכו בגלות באו עד עיר ביאלא (במדינת פולין, שהוא על גבול מדינת דייטשלאנד), ורצו לעבור את הגשר המוביל לביליץ, ואמר להם הבעל דבר שאם ילכו הלאה, יעזוב את כל העולם ויתגרה עמהם, אחד מהם רצה להמשיך וללכת הלאה והשני לא רצה, ולכן לא המשיכו את דרכם, והנה פלא כי הנהר בין ביאלא לביליץ הי׳ רחב רק כשלשה או ארבעה מעטער, ואף על פי כן הי׳ נראה הבדל גדול, כי אנשי ביאלא היו יראים ושלמים ואנשים חסידים, ובביליץ כבר שלטה רוח המתחדשים, ואמרו שזה בא מחמת שהרר״א ואחיו הרר״ז לא דרכו כף רגלם בביליץ (י״ג אורות ח״ב).

הרה״ע בעל שומר אמנים זצ״ל סיפר באופן אחד קצת שהרר״א ואחיו הרר״ז הגיעו פ״א סמוך לעיר אושוויטץ ורצו לעבור דרך עיר אושפיצין הנקרא אושוויטץ, אז נגלה אליהם הס״מ וא״ל אם תעברו דרך עיר הזאת, אזי יעזוב את כל העולם וילחם רק עמהם, ולא רצו להתגרות עמן לכן לא עברו, כי הבע״ד הרגיש

בוודאי שיבטלו הגזירות שיהי' שם אחר רבות שנים (אוצר ישראל).

הרה"ק ר' יחזקאל מקאזמיר זי"ע התפאר עצמו שזכה לשמש האחים הקדושים הרר"א והרר"ז כשהי' ילד בן ח', שאביו הרה"ק ר' צבי הערש נסתר זי"ע אמר לו פ"א בהשכמה בבקר בשעה חמש, קח לעקיך און בראנפען ולך לחוץ ותראה שני אנשים, אל תשאל אותם כלום, רק תן להם להעקיך והי"ש.

ויסופר שפ"א נסע לעיר ראחוב סמוך להנהר ווייסל ובמקרה הלך בהרגב (בלאטע) והמשיך ללכת בהרגב, אח"כ אמר "מען מוז מיר זאגן וואס איז דא געווען אין בלאטע", ושום אדם לא ידע, עד שלבסוף בא זקן אחד וסיפר כדלהלן, שפ"א לפני פסח באו הרה"ק הרר"א והרר"ז לעיר זאת כשהלכו בגלות, והיו לבושים קרוע ובלוע, והי' שם איש אחד, שריחם עליהם ונתנו להם חלאטלעך חדשים, אחר קצת זמן חשבו, אנחנו נהי' לבוש בחלאטלעך חדשים הלא זה יכול להביא לידי גיאות, לכלכו החלאטלעך בהרגב, והרה"ק ר' יחזקאל מקאזמיר הרגיש זאת ברוח קדשו. (שיח זקנים ח"ב).

כשבא הרה"ק ר' נפתלי מראפשיץ זי"ע אצל הר"ר אלימלך זי"ע בפעם ראשונה שאלו מי אתה, אמר לו בן ר' מענדלע לינסקער אמר הרר"א דו ביסט דעם ר' מענדלעס זיהן דעם רוצח"ס זיהן, וכפל ושלש דעם רוצח"ס זיהן, וסיפר לו המעשה דיין טאטע איז געווען א רב, אמאהל בין איך מיט מין ברודער זושא געגאנגען צווייא יאהר גלות, ככלות הב' שנים והי' רצוננו לילך לביתינו, זענען מיר געגאנגען צו אייער טאטן, וויא מיר זענען אריין געקומען אין שטוב איז ער געזעסן אין געלערנט, ולא נתן לנו אפי' שלום, רק הגביה ריסי עיניו (אויגען ברעמען) הקדושים והסתכל עליט ואמר בזה הלשון "אזוי גייט מען גלות, אז איך וואלט געגאנגען גלות וואלט איך אנדערש געגאנגען", כששמענו את דיבוריו הק' תומ"י הרתענו בחזרה, וקבלנו לילך גלות עוד שנה תמימה, והיינו עוד יותר בצער עשרת מונים מכפי אשר היינו בב' שנים הראשונים, "ניא זאגט אליין ברויך מען א גרעסערע רציחה" (דברים ערבים וי"ג אורות ח"ב).

תעניתים וסגופים

עבודתו עבודת הבורא ה' עבודה נשגבה, כרוכה בתעניתים ובסיגופים, וז"ל בס' באר משה של הרה"ק מקוזניץ זי"ע לר"ח אב: מה שראיתי מרבותינו הק' וכו' ובפרט מאדומ"ו הה"ק איש אלוקים בוצינא קדישא מר"ה אלימלך זצ"ל שכמה וכמה סיגופים עשה לו האיש הקדוש הזה, וכשהייתי אצלו כבר ה' במדריגה העליונה, ועדיין ייסר והכה את עצמו בכל יום בעשבים העוקצים ושורפים שקורין בל"א ברענעסטלין, חוץ שאר סיגופים ותעניתים ומקוואות שעשה הרב הקדוש הנ"ל, אשר מי יוכל להגיד ולספר, ותקצר היריעה מהכיל להעלות על המכתב גודל הסיגופים שעשה לו, עכ"ל.

הרה"ק מצאנז זי"ע אמר שמימות יהושע בן נון לא ה' מסגף גדול כמו הר"א, והסביר הרה"צ מהר"י מפשעווארסק זי"ע, דלכאו' היכן מצינו שיהושע בן נון ה' מסגף, שאולי הכוונה למה שכתוב (שמות ל"ג י"א) ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל, וע"ש במדרש לקח טוב דר"ל אפילו בשעה שמשה רבינו ע"ה הלך למחנה בני ישראל הוא לא מש מהאהל משמע דלא מש כלל, (ודלא כבעה"ט עה"פ לא ימיש), ובוודאי אין עיני גדול גדול מזה מלהיות מ' ימים רצופים במקום אחד. (י"ג אורות ח"ב).

הרה"ק מציעשנוב זי"ע אמר פ"א שר"א ישב בתענית משבת לשבת משך כ"א שנים, ואמר ששבע שנים התענה בשביל עצמו, ושבע שנים לטובת דורו, ושבע שנים לצורך דורות הבאים עד ביאת משיח.

אבל ידוע שהר"א בחר דרך זה רק לעצמו אבל לא היתה רוחו נוחה מתעניות לדורות החלשים אלו, וז"ל בנוע"א פרשת קדושים על הפסוק לא תכלה פאת שדך: שהנשמה נקראת שדה וכו', לא תכלה אותה על ידי שתסגוף אותה בתעניות וסיגופים יותר מדאי, רק הכל בהשכל, כדי לא תכלה ח"ו את נשמתך, שלא תוכל לעבוד הבורא ב"ה על ידי חלישת כחך שתחליש חלילה, עכ"ל, ועיין בספה"ק מאור ושמש להפטרת שבת שובה וז"ל: כי הנה ישנם אנשים אשר יחשבו כי תוכן התשובה הוא יום ענות אדם נפשו בתעניתים וסיגופים, ואולם לא בזה בחר ה', ובפרט בדורות האלו צוה לנו אדמו"ר הרב האלקי הקדוש מו"ה אלימלך זצוק"ל לבל יתענו יותר ממה שציוו חכמינו ז"ל כי כשל כח הסבל לסבול התעניות והסיגופים, ואין באפשרי לקנות שלימות ע"י תעניתים זולת מי שבטוח על כחו ואונו שיהי' יכולת בידו לקבלם, או פגם בעבירות חמורות יבוא לפני צדיקי הדורות להורות לו תשובה ועל ערום יעשה בדעת עכ"ל,

כשיצאה גזירת צבא רוסיא, גזר הרה"ק מאפטא זי"ע תעניתים רבים, ואמר: אם היו ישראל שומעים לי והיו מתענים ארבעים יום רצופים ובלילה יאכלו, ה' מביא משיח, ואילו הרה"ק מרוז'ין זי"ע לא הסכים לזה כי הדור חלוש ואין לטרוח עליהם בתעניתים, ואמר: אספר לכם מה ששמעתי מפי הרה"ק מאפטא בעצמו, פ"א נסעו בדרך בעגלה אחת הרבי ר' אלימלך ותלמידיו המה הרה"ק ר' משה לייב מסאסוב והרה"ק מאפטא זי"ע ואותו היום היתה שבעה עשר בתמוז והי' חום גדול, והעגלה עברה על גב הנהר ושאלו התלמידים את רבם אם מותר להם לרחוץ פה בנהר כי החום גדול, והסכים להם, והם בהמתינם עד שירד רבם תחילה כי לא יניחוהו יושב לבדו, והנה בין כך השליך רבם ראשו הק' לאחוריו ונתדבק נשמתו למעלה, והמתינו עד שיתעורר מדביקותו, וכשנתעורר אמר להם: נו, מדוע לא רחצתם, אספר לכם מה שהי' כעת בעולמות העליונים, נערה אחת נחלשה מן התענית והרגישה כאב ראש, ובאתה לשאול אצל הרב העיר אם מותרת להפסיק התענית ולא מצא לה היתר לאכול מפני כאב ראש, והנערה נחלשה ומתה רח"ל, ובבי"ד של מעלה נעשה רעש מזה, והביאו לדין את אנשי כנסת הגדולה בטענה מדוע גזרו תעניתים על דור חלוש כזה, והשיבו: אנחנו לא חשבנו שיתארך הגלות יותר מאלף שנים, ובאלף שנים הראשון עוד לא הי הדורות חלושים כל כך – ואמר להם הרר"א – הדי לכם שבדורות הללו אין התעניתים חמורים כל כך מפני חולשת הדור, ואתם שואלים אם מותר לרחוץ בנהר, וסיים הרה"ק מרוז'ין זי"ע: את זה שמעתי מפי הרה"ק מאפטא בעצמו, ולבסוף הוא עצמו גוזר תעניתים, אתמהה (מעדני מלך).

עבודת התפלה

גודל כח עבודתו שבלב זו תפילה מסופר נוראות אשר כבר התחיל מהכנותיו לתפילה, דרכו ה' להתפלל תפילת ערבית בחדרו מיוחד בהתבודדות בקדושה ובטהרה, הרה"ק ר"נ

מראפשיץ זי"ע הי' תמיד משתוקק מאד להיות אז בחדר ולראות מעשה רבו, פ"א התגנב עצמו אל תוך החדר והתחבא תחת המטה, והר"א נכנס כדרכו אל החדר וסגר הדלת אחריו, ולקח הר"א את האבנט לחגור עצמו, וכאשר סבב פ"א עם האבנט על מתניו נעשה אור גדול בבית אור יקרות שאין כמוהו, וכאשר סבב פעם שני' נתגדל האור ביותר עד אשר לא יכול הרה"ק מראפשיץ לסבול את האור והתחיל להתעלף ויצעוק צעקה גדולה, עד שהרגיש הרר"א, ואמר לו נפתלי בני אתה פה, לוא היית עוד בעת שאני סובב את האבנט פעם שלישית כי אז נפשך היתה יוצאת מגודל האור (עשר צחצחות).

כ"ש התפילה בעצמו הי' מלא התלהבות ודביקות הבורא, אחרי הסתלקותו של רר"א החליט תלמידו הרה"ק הרבי ר' מענדל"ע מרימנוב זי"ע לנסוע להרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוש זי"ע, אמנם בנסעו עלי דרך נכנס ספק בלבו אם לנסוע להרה"ק רר"ב או לאחיו הרה"ק מסדילקוב זי"ע בעל "דגל מחנה אפרים", כשהגיע הבעל עגלה לפרשת דרכים שדרך אחר מוביל למעזיבוז ודרך אחד לסדילקוב, טעה ונכנס בדרך המוביל לסדילקוב, והי' הרר"מ מתנמנם אז (או שרוי בדביקות) וכאשר הקיץ והכיר שהבעל עגלה טעה, נענה ואמר שגם זה הדרך טוב, שהרי הוא בעצמו מסתפק הי' אם לנסוע להרה"ק ממעזיבוז או להרה"ק מסדילקוב, ומאת ה' היתה זאת,

בבואו לסדילקוב, ביקש אותו הרה"ק מסדילקוב שיספר לו איזה ענין מרבו הרבי ר' אלימלך, הגיד לו: הנה שמעתי ממורי הרבי ר' אלימלך שישנו גיד אחד מאחורי אוזן של כל אדם שאינו רועד משום אימה ופחד זולת ביום המיתה, אבל אצל מורי ראיתי שבשעת התפלה הי' גם גיד הזה מרתת, ונהנה הרה"ק מסדילקוב ואמר: שבני פולין מסתכלין היטב (קוקן גוט) על רבם, הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע אמר: השמים בליזענסק מזוככים מתפלותיו של הרבי ר' אלימלך (י"ג אורות ח"ב).

פ"א הגיע הרה"ק רבי משה מפשעווארסק זי"ע להרר"א על שב"ק, ואז יצא גזירת המלכות ליקח בנ"י לצבא, ושמע רבי משה האיך שאמר הרר"א לזוגתו הרבנית "הערסט וואס פאר א גזירה מען גייט גוד זיין איפן כלל ישראל", ואמרה "ט וואס איז, בי מוסף וועסטו מבטל זיין די גזירה", ורבי משה התחיל להכין עצמו לראות מה יהי' כבר בתפלת מוסף בשב"ק, וכשהגיע הרר"א לתפלת מוסף נפל על הארץ וחשבו כי כבר יצא נשמתו רח"ל, ור' משה צוה להביא בגד של אשה ולנגוע בהבגד את הרר"א, וכן עשו ותיכף אח"ז הקיץ הרר"א, אחר התפלה אמר הרר"א שכבר הי' בידו הגזירה לבטלה אם לא הקיצו אותו כי רצה למסור נפשו, והיות שהקיצו אותו מוכרח הגזירה לצאת רח"ל (אוצר ישראל וי"ג אורות ח"ב).

תפילה קודם התפילה

תפילתו – תפלה השוה לכל נפש לשפוך שיח לפני קונו – אשר חיבר הנקרא תפילה קודם התפלה ונתקבל ברצון בתפוצות ישראל, אודות התפילה סיפר הרה"ק הסבא קדישא מראדישיץ זיע שפ"א בהיותו בליזענסק בשנות נעוריו, ראה כמה אורחים גבהי קומה שהתקדמו במהירות לעבר ביתו של הרבי אלימלך, כשהגיעו אל פתח חצירו, כפפו קומתם ונכנסו אליו ואת הדלת סגרו אחריהם, ושהו שם במשך שעה ארוכה, ובצאתם מיהרו ביותר ואיש לא הספיק לראותם, כשנשאל הר"א על זה, גילה כי זה כמה שנים עוסק בהפצת ערכה של תפילה, ולצערו שרוב העולם אינם מכוונים בתפילתם כהוגן, רצה לתקן איזה תפילה קצרה, לתועלתם של המוני העם, שתהא שווה לכל נפש, "אנשי כנסת הגדולה שהרגישו בדבר שיגרו משלחת מיוחדת, להודיעו שלא לשנות אפי' תפילה אחת מן הנוסחא שסודרו על ידם", לאחר חילופי דברים הסכימו שיתקן תפילה מיוחדת לפני התפילה, בה יתפלל אדם לפתיחת שערי התפילה, ולאח"כ יוכל לכוון בתפילה כראוי, וזוהי תפילתו הידוע בשמה "די תפילה פון רבי אלימלך",

על אופן חיבור התפלה, סיפר הרה"ק מקאלאשיץ זי"ע, שהר"א הלך עם תלמידיו ביער, והתייצב כל אחד מהם בזוית אחת וחיבר קטע אחד מהתפלה, וקטע של כל אחד ואחד הי' הולם יפה עם הקטע שחיבר חביתו הסמוך לו, וכה נתחבר ונגמר כל התפלה, ולפי שהר"א הי' אז עמהם ועמד על גביהם, נקראת על שמו "תפילת הרבי ר' אלימלך" (י"ג אורות ח"ב),

ונתקבל בתפוצות ישראל להתפלל תפלה זו בכל עת רצון ובעת רעווא, הרה"ק ר' ברוך גארליצער זי"ע לא הי' ניחא ליה מה שאומרים ביוה"כ "תפלת זכה", והי' אומר שבמקום זה יש לומר "תפילת רבי אלימלך" (דברי ברוך).

מחבלי משיח יצלו לרווחה

בספר נתיב מצותיך (נתיב אמונה שביל ד' אות ה') להרה"ק מקאמארנא זי"ע מובא וז"ל: מו"ח הצדיק מוה"ר אברהם מרדכי מפינטשוב שמע מפיו של רבינו אלימלך בזה"ל: חידוש נפלא לי הוא על התנאים שצפו ברוח קדשם ועד סוף כל הדורות וכתבו כ"כ גזירות רעות ויסורים שיהיו קודם ביאת משיח, ולא ראו שאלימלך יהיה בעולם וכל אלו הרעות והגזירות כבר המתיק אותם וביטל אותם אלימלך, כ"ז שמע מ"ח זצ"ל מפה קדשו, עכ"ל.

וע"ע בספר מלבוש לשבת ויו"ט פ' עקב וז"ל: שמעתי מכ"ק אא"ז מו"ר (הרי"א מויסטשוב) זלה"ה שאמר בשם הקדוש רבי אלימלך זצ"ל בזה הלשון: הגם אשר נאמרו כמה פסוקים אשר קודם ביאת משיח יהי' מלחמות גדולות ומלחמת גוג ומגוג, אמנם הוא הפעיל בתפלתו שלא יהיה עוד מלחמות רק המוכר קמח יעמוד במדה וימכור הקמח והמוכר סחורה על מלבוש יעמוד עם האמה וימדוד הסחורה ופתאום יבא אליהו ויבשר ויאמר משיח בא, עכ"ל.

אבל אמר הרה"ק מצאנז זי"ע "קיין פלוימען צימעס וועט מען נישט עסן", והוסיף הרה"ק משינאווא זי"ע שמהגזירות והצרות שנותר, יוכלו לראות מה שביטל הרבי ר' אלימלך (י"ג אורות).

תוקף קדושתו

גודל קדושתו המופלאה רואין אנו מה שהביא בנו הרה"ק רבי אליעזר ליפא מחמעלניק זי"ע בספרו "אורח לצדיק" פ' תזריע מה שאמר לו אביו הרר"א כמה פעמים, וז"ל: והנשמה יש לה מעלה בהתורה ובשכל עליון עד שתגרום להגוף שתתהפך החומר לצורה, "כמו ששמעתי מאאמו"ר ז"ל שאמר כמה פעמים הלואי שיהי' לבני אדם נשמה טהורה מזדככת כמו הגוף שלי", וכל זה גרמה הנשמה בתורתה ובשכל עליון עד שנעשה הגוף מרכבה

שלמה לקדושתו יתברך, עכ"ל.

הרה"ק ר' נפתלי ליזענסקער זי"ע (בן הרה"ק ר' אלעזר בן הרה"ק הרר"א זי"ע) הי' פ"א אצל הרה"ק מרוזין זי"ע, אמר לו הרה"ק מרוזין זי"ע גם אנו כעת היינו רוצים לנסוע לצדיקים רק אין לנו כח, "צו אייער גרויסען זיידן דעם גרויסען רבי אלימלך צו איהם וואלטין מיר געפארן" וסיים הרה"ק מרוזין, כי עשרה אצבעות של הרר"א זי"ע הם עשרת הדיברות, שתי ידיו הם שני לוחות הברית, וחמש מאות שנה טרם שירדה נשמתו לזה העולם ירדו כבר השפעות טובות בעולם בזכותו (אוצר ישראל).

פ"א דיבר הרה"ק מראפשיץ זי"ע מגודל מדריגות תלמידיו הקדושים של הרר"א, ה"ה החוזה מלובלין, המגיד מקאזניץ, והרבי ר' מענדל'ע מרימנוב, ואחר כך סיים ואמר: שלהרבי ר' אלימלך אינם מגיעין אפילו לקרסוליו, ופ"א הוסיף ואמר: לולא דמסתפינא מהזקן (כוונתו על הרבי ר' מענדל'ע שהי' הזקן שבין הצדיקים הנ"ל) הייתי אומר שהם היו כולם בבחי' בעלי תשובה, ורק הרבי ר' אלימלך הי' צדיק מעיקרא, (י"ג אורות),

סיפר כ"ק אדמו"ר מפשעווארסק שליט"א בשם זקינו הרה"ק ר' איציקי'ל זי"ע שאמר בשם הרה"ק מצאנז בשם הרה"ק מראפשיץ זי"ע על הרר"א שאם הי' בימי אמוראים הי' אמורא, ובימי התנאים תנא, ובימי הנביאים נביא, ואם הי' בימי האבות היו אומרים אלקי אלימלך כמו שאומרים אלקי אברהם יצחק ויעקב,

וסיפר בשם זקינו, שפ"א הי' איש אחד נכד הרר"א אצל הרה"ק מצאנז וביקש ממנו כסף, והרה"ק מצאנז זי"ע נתן לו, וכך הי' כמה פעמים שביקש ממנו והוא נתן לו, פ"א אמר הלה להרה"ק מצאנז שהוא גר בג' חדרים ואין מספיקין לו, אמר לו הרה"ק מצאנז זי"ע: לך אין מספיק ג' חדרים, הלא להרבי ר' אלימלך זקינך לא הי' לו אלא ב' חדרים א' גדול וא' קטן, "והי' די המקום לו ולהרבנית, ולבניו, ולהחברייא, ולהשבעה רועים" (שיח זקנים).

פ"א ביקש הר"ר אלימלך מתלמידו הרה"ק בעל "מאור ושמש" זי"ע להביא טיי (או קאווע), כשנכנס הבעל מאור ושמש לרבו, נבהל ונשתומם בראותו שאיזה איש זר יושב אצלו, ומרוב פחד נפל הכוס מידו ונשפך ארצה, אחר כך שאלו הר"ר אלימלך למה לא הביא לשתות, השיב שראה איש אחד היושב בהחדר, והבין שהוא בא מגבהי מרומים, ומרוב פחד נפל הכוס מידו, אמר הר"ר אלימלך: ווי לבנים שאינם יכולים להביט בפני אביהם, והלא זה הי' אברהם אבינו (י"ג אורות).

בעת שהלך המלך נאפליון הראשון ללחום על רוסלאנד, אמר אז הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע בזה"ל: אצל הרבי אלימלך זי"ע היו מונחים כל השרי מעלה על הפיעקלעך, ולא היו רשאים לטבול הקולמוס בדיו מכאן ועד כאן בלי דעתו, אנחנו אין אנו יכולים להתפאר בזה, אבל המה יבנו ואני אהרוס, "דאס קאנען מיר איך, לאז עד דארט גיין", נפל תפול נאפליון תפול (אוצר ישראל).

להחוזה מלובלין הי' חבר ושמו רבי יוחנן זצ"ל והוא הי' אדם גדול, לאחר הסתלקותו של הרר"א זי"ע שלח ר' יוחנן שליח לומר להחוזה שצריכים רבי, לכן או החוזה יהי' רבי והוא תלמיד, או להיפך, והרבי מלובלין לא ענה דבר להשליח, כשראה ר' יוחנן שלא ענה כלום אזי נסע להחוזה, וכשהגיע להעיר של החוזה שלח להודיע להרבי מלובלין שהגיע, וחשב שהחוזה ישלח שליח לקראתו, אך החוזה לא ענה כלום, ולא שלח שליח אליו כאילו לא הי', כשהגיע להחוזה נתן לו שלום בשפה רפה, וקיבל בפניו בקרירות, וראה החוזה שיש לו חלישות הדעת, אז שאל לרבי יוחנן אם הכיר את הרבי אלימלך, אמר בוודאי הלא נסע אליו, שאל אותו החוזה במה הכרתם אותו, ענה שהכיר את הרר"א שהי' צ"ט חלקים בעולם העליון וחלק אחד על זה העולם, אמר החוזה אם כן עדיין לא הכרתם את הרר"א, כי זה החלק האחד שהי' בזה העולם הי' ג"כ תשעים ותשעה חלקים בעולם העליון[אם הי' היום בחיים חיותו הי' גם צריך לבוא אלי היום. (אוצר ישראל),

הרה"ק מצאנז זי"ע לפני השינה הי' משפשף את ידיו בהקיר ואמר: רמב"ם, ט"ז, רבי ר' אלימלך (כלומר, שרוצה לעבוד השי"ת כמו אלו ג' הצדיקים) (י"ג אורות ח"א).

הרה"ק ר' ישעי' מקרעסטיר זצוק"ל סיפר בסעודת מלוה דמלכא כי הרה"ק ר' הערשעלע ליסקר זי"ע נתן פ"א קוויטל עם פדיון להגאון המהר"ם א"ש זצ"ל, ולא רצה לקבלו מאתו, אמר לו ר' הערשעלע ליסקער כי מובא בספה"ק נועם אלימלך שא"א לצדיק לגמול טוב ליהודי בלא לקבל ממנו טובת הנאה כלשהיא (בפרשת קורח על הפסוק אל תפן אל מנחתם, כי משרע"ה הצדיק את דתן ואבירם יען כי לא לקח מאתם מאומה ולא הי' לו עמהם שום התחברות לואת לא הי' ביכולתו לעשות להם טובה ולהצילם מאש המחלוקת הלזו) אמר המהר"ם א"ש נייתי ספר ונחזי אם כך כתוב, וראו שמה דברים ככתבן, אח"ז קיבל מהר"ם א"ש זלה"ה את הקויטל ואמר אם הרר"א אמר זאת אני מוכרח לקבל זאת,

ואספר לכם מהות הרר"א והרר"ז, כי שמע מרבו החת"ס זי"ע, כי ספרו בשם רבו הגאון רבי נתן אדלער זצ"ל כי אמר פ"א בזה הלשון: נישט בחינם זאגט מען פוילישע האבן נישט קיין דרך ארץ, אבל כן היא, כי בעת כי יש לי עליית נשמה בגן עדן, תמיד הננו רואה שמה כבר את שני אחים היקרים, איך האב איינמאל אפגעפאסט צו קומען אין גן עדן ווען עס איז נאך געווען אבגעשלאסן די טירן, און ווען מען האט שוין געפענט די טירן האבן איך שוין דארט געפינען די צווי טייערע ברידער, וועלכער הארט זיי זענען אריין געגאנגען וויס איך נישט, אבער זיי זענען שוין דארט, נישט בחנם זאגט מען פוילישע האבן נישט קיין דרך ארץ, זיי האבן נישט געקענט וואנטן ביז מען וועט אויפשפארן די טיהרן, וסיים המהר"ם א"ש, אז דער ר' מלך איז יא אזוי גרויס אז הננו מוכרח לציית את דבריו (דברים ערבים).

במקום גדולתו שם ענוותנותו

גודל ענוותנותו הי' עד למאוד, וז"ל של הרה"ק בעל באר משה מקאזניץ זי"ע בספרו אבות ישראל פרק ד' משנה יט וז"ל: כשהייתי אצל כבוד מ"ו מו"ה אלימלך שמעתי שהי' אומר שהוא גרוע יותר מכל אדם, ושאלתי אותו כי בודאי הוא אומר זה בלב שלום, והאיך יוכל להיות זה, והשיב לי למשל מי שמדקיר בדבר עב אינו יכול להזיק כ"כ, ואם דוקר בדבר דק אזי הדקירה הוא ביותר והולך למרחוק, כך הוא מי שעושה עבירות חמורות חלילה אינו מזיק לו כ"כ כמו שמזיק להצדיק העבירה הקלה ביותר, עכ"ל.

מתנגד אחד שאל להרה"ק בעל התניא זי"ע: מי הוא המחבר של הספר נועם אלימלך המונח אצלי על גבי הדיצפה מתחת להספסל, והשיב לו הבעל התניא: רק דבר אחד אגיד לך אודות המחבר, דע כי אפילו אם היית מניח אותו בעצמו תחת הספסל, גם

כן לא ה' אומר כלום, (היינו מחמת ענוותנותו וסבלנותו), (י"ג אורות ח"ב).

הרה"ק מקאמארנא מביא בספרו נתיב מצותיך וז"ל: פעם אחד הכה אחד על לחי לרבינו אלימלך, ואמר [הרר"א]: רבונו של עולם אני מוחל בלב שלם ובלב שמח, ולא יענש שום אדם בסבתי,

פ"א במוצאי יום הכיפורים בעת תפלת ערבית כשרבינו אמר סלח לנו אביו כי חטאנו, ה' קשה לו על מה מבקשים סליחה, והלא זה עכשיו בתפילת נעילה בוודאי נמחל הכל, ומתי ה' פנאי לחטוא מחדש, עמד והתבונן בדבר, ועלה בחשבונו שמנעילה עד תפילת ערבית כבר עבר על ארבע מאות עבירות (י"ג אורות ח"ב).

שמעתי בשם רבינו מרן רבי אלימלך זלה"ה, שפעם אחת אמר לתלמידיו הקדושים: ידעתם למה נוסעים לאלימלך כמה אלפים ישראל, להושיע אותם מכל צרתם, לפי שאמרו רז"ל (קידושין מ:) עשה מצוה אחת אז מכריע את כל העולם לכף חוב, ואם עושה עבירה אחת, אז מכריע את כל העולם לכף חוב, זהו הטעם שנוסעים אצלי כמה אלפים ישראל עבור ישועתם, לפי שאלימלך עשה כמה עבירות, והכריע את כל העולם לכף חוב, עבור זה חסר להם, לזה מזונות ולזה בנים, ולזה חיים ולזה רפואה, כי אם הייתי עושה רק מצות הש"ת בלי שום עבירות, אז הכרעתי לכל ישראל לכף זכות, ולא ה' חסר להם שום דבר, אבל עתה על ידי עבירות שעשיתי, ה' הכרעה לישראל לכף חוב, לזה חסר להם כל בקשתם הנ"ל, לזה באים אצלי אלו ישראל שחסר להם, ואומרים: אלימלך התפלל להשי"ת שיהיה אצלנו ישועות אלו, כי אתה מחויב בדבר לעשות תשובה, כי אם היית צדיק גמור, לא ה' חסר לנו שום דבר לי שהכרעת אותנו לכף חוב על ידי עבירות שלך, לזה באנו אצלך להחזיר לנו מה שנחסר לנו, ע"כ, ודפח"ח.

("בן ביתי" להרה"ק ר' אליעזר צבי מקאמארנא זי"ע).

שמעתי בשם רבינו אלימלך אלקי קדש קדשים זלה"ה, שפ"א אחר תפילת השחר, אמר לתלמידיו הקדושים, היום התפללתי בדביקות גדול, בלי שום מחשבה זרה, והלכתי מעולם ועד עולם, ואדם הרשע הבליעל, לא עיכב לי מהלוך מעולם עד עולם, והוא עבור כי הרשע הבליעל חושב, מה לי לעכב את אלימלך, מלעלות מעולם עד עולם, כי הוא עצמו שלי הוא, ותפלתו גם כן שלי הוא, עבור שכל עשיותיו הוא שלא לשמה, מה לי לעכב לו מלהלוך בתפלתו, ממדריגה למדריגה, ובשעת אמירתו [זה] ה' ביום בבכיה גדולה, ואמר: נראה לי מזה [שאני] נאבד משני עולמות וכל ימיו לא עשה שום רצון הבורא ברוך הוא, שאם ה' בורא הקב"ה אבן תחתיו, ה' עושה יותר רצון הבורא ברוך הוא ממנו ("זקן ביתי" להרה"ק רא"ע מ קאמארנא זי"ע).

לחזות באור פני מלך

סיפר הרה"ק מצעישנוב זי"ע פ"א נסעו קבוצת חסידים להרר"א, הבעל עגלה רצה כבר לנסוע בחזרה, ונכנס לביהמ"ד כדי לדרוש לשוב עמו, אח"כ בנסעו עמם שלי דרך אמר להם: תדעו שיכול אני לשתות יין שרף, אבל במדה שהרבי שלכם שותה, את זה אינו יכול, כי כשנכנסתי לבית המדרש והיו עומדים ומתפללים, נשמט טליתו של הרבי מראשו על כתפיו, וראיתי את ערפו שה' אדום כל כך, עד שאני יכול לישבע שלפני כן שתה ליטר של יין שרף [כי מרוב פחד השי"ת ה' עורפו אדום ונלהב, והבעל עגלה אל ה' יכול להשיג כיצד יש לו לאדם עורף אדום כזה, מבלי לשתות יין שרף] ("ג אורות ח"ב).

כשהלך הרר"א גלות הגיע פ"א לאיזה עיר, שמע הרר"א שני האיך שני אברכים תלמידי חכמים שלא הכירו את הרר"א מדברים ביניהם, ואחד אמר לחבירו ראיתי האברכים הבאים מליזענסק שיש להם צורה אחרת מלאים יראת שמים, אולי ה' ג"כ כדאי לנסוע לליזענסק, ענה לו חבירו גם אני חשבתי כמוך שכדאי לנסוע לליזענסק, "אבעך עס פאסט דאך אבעך נישט", מה יאמרו הבריות אברכים לומדים נעשו בטלנים ונוסעים לרבי, כשחזר הרר"א לביתו לא רצה לאכול, כך עבר יום ויומיים, וצעק הרר"א כל הזמן "דער פאסטעך לאזט נישט קומען משיחץ" (הרועה אינו מניח לבוא משיח) ולא ידעו מה קרה, עד שנכנס בנו רבי אלעזר ז"ל ושאל את אביו, אבא מה קרה, סיפר לו הרר"א, כשהלך בגלות ראה "יונגעלייט וואס וואלטין געקענט זיין לייט", ואינם רוצין לנסוע לליזענסק "ווייל עס פאס"ט נישט", לכן דער פאסטע"ך לאזט נישט קומען משיח"ץ" (תיבת "פאסט" פירושו מתאים, פירוש שזה אינו מתאים, ותיבת "פאסטעך" פירושו רועה) (אוצר ישראל).

הרר"א השתוקק מאד שהרה"ק בעל ישמח משה יבא אליו לשמוע לקח מפיו ולקרבו לדרכי החסידות, פ"א בתוך אחד השיחים אמר הרר"א, דעו כי יש לו נשמה גדולה ויקרה מאד, ומאוד אוותה נפשה לראותו פנים אל פנים, אך מה אעשה כי הוא לא רוצה לבא אלי, ואני לא אוכל לנסוע אליו" (הגה"ק בעל ישמח משה).

פ"א שלח להגיד לו שאם הוא יבוא אלי אוכל לעשות לו טובה עד סוף כל הדורות (תהלה למשה), ורביה"ק זי"ע סוף ימיו כשנחלה התמרמר פעם ואמר, שאולי אם ה' זקינו הי"מ נוסע להרה"ק ר"א מליזענסק ה' גם הוא נושע בזכותו, שהרי הבטיח לו שאם יבוא ייטיב לו עד סוף כל הדורות.

חסידי ליזענסק ניסו כמה פעמים להשפיע על הי"מ שיסע לקבל פניו, אבל לא עלתה בידם, שהלא הישמח משה ה' אז עוד רחוק מדרך הבעשטה"ק זי"ע ותלמידיו, ולא רצה לשנות את דרכו המקובלת לו מאבותיו, ובפרט לבטל תורתו בכדי לקבל פני צדיק מכת חסידים, ויהי היום שמעו חסידי ליזענסק שהרר"א נוסע לכפר הסמוך לשינאווא לברית מילה, אז הפצירו בו שיואיל להפגש בהרר"א, והסכים עמהם וישם לדרך פעמיו, אבל בדרך פגע בו תלמיד חכם אחד, ודיבר על לבו שיחזור מנסיעתו, בטוענו כי לא כבוד התורה הוא שגאון מפורסם בדור יסע להרבי של החסידים ועוד טענות כאלו, עד אשר חזר מנסיעתו, ובזמן לא הרבה נסתלק הרר"א ושוב לא ראה אותו הישמ"ם, ואמר רביה"ק זי"ע שמקובל בידו שה' זה הבעל דבר שהתלבש בלבוש הת"ח ההוא (הגה"ק בעל ישמח משה).

בסוף ימיו אמר הישמ"ם שעל ג' דברים הוא מתחרט, ואחד מהם על שלא זכה לקבל פני הרר"א, לפני הסתלקותו אמר שעדיין יש להרר"א הקפדה עליו, והרא' שלא נתגלה לו בהקיץ רק פעם אחת בשעת ההקפות, ושאר צדיקים היו מתגלים אליו הרבה פעמים בהקיץ (תהלה למשה).

עושה פלא

זל"ק של הספה"ק מאור ושמש (פ' בלק ד"ה ויראו): שמעתי מפי אדמו"ר בוצינא קדישא מו"ה אלימלך זצוק"ל כששאל אותו

ביחוד הצדיק המפורסם בוצינא קדישא אחיו מו"ה משולם זושא זצלה"ה, הייתי אז אצלם כששאל אותו בזה"ל: אחי, למוד לי זה שאתה הוא פועל נסים ונפלאות ומעשים נוראים, שאוכל גם כן לפעול כך, כלל הדבר בקיצור שהשיב לו אדמו"ד שהוא על ידי התחברות הצדיקים ואהבה וחיבה ורעות ביניהם על ידי כן נפעלים ונעשים כל הניסים וכל הפעולות והמעשים נוראים, וכו' עי"ש,

הרה"ק ר' שלמה לייב מלענטשנא זי"ע כשהי' ילד נסע עם אמו להרר"א זי"ע ובעצמו ראה היאך שהרר"א תחב ידו לתוך התנור של אש ושרף את ידו, ואח"כ ראה האיך לאחר שקם בבוקר נעשה לו נס ונברא לו יד חדש, ובזה היד בירד בירך את ישראל הק' (אוצר ישראל),

פ"א בהיות הרה"ק הרבי ר' מענדל'ע מרימנוב זי"ע אצל עריכת שולחנו של הרר"א בש"ק, הי' רבינו מערב את המרק עם הכף, ונשפך קצת מהמרק על השלחן, פרץ הרר"מ בצעקה: רבי, הלוא ישימו אותנו במאסר, הנוכחים שם תמהו על צעקתו ועל דבריו, אחרי כן סיפר להם הרר"א, שבעת ההוא נערך ונכתב אצל הקיסר של עסטרייך גזירה לא טובה על היהודים, ובשעה ששפך על שלחנו מעט מרק, פעל בזה ששם בבית המלכות נשפך דיו על הנייר ונמחקה הכתב ונתבטל הגזירה, והרר"מ ראה את כל זאת בעיני קדשו, והי' נדמה לו שאמנם נמצאים בבית הקיסר ממש, ולפיכך צווח שיאסרו כדין מורדים במלכות, (י"ג אורות).

בשחר ימיו הי' הרר"א מלמד בכפר אחד בביתו של איזה יהודי, והי' שם מלמד אחר שלמד עם בניו של עשיר אחד, והוקיר מאד את הרר"א, יום אחד אמר לו הרר"א: הנה הבעל-הבית שלך יש לו בן, ולי יש בת תגיד נא לו שברצוני להשתדך עמו, ענה לו המלמד: והלא מע"כ הנו מלמד, ואיך יעלה על דעתו שעשיר כמוהו ישתדך עמכם, השיב לו רבינו: מה איכפת לך, עשה נא בקשתי, הבטיח לו המלמד לעשות כן, וחיכה על שעת הכושר להציע הדבר לפני בעליו, יום אחד ישב העשיר עם בני ביתו ושוחחו מעשיות ומילי דבדיחותא, ניצל המלמד את ההזדמנות, ואמר להם שגם לו יש איזה דבר לספר, והוא שהמלמד ר' אלימלך רוצה להשתדך עמהם, ויהי כצחוק בעיניהם, כעבור כמה ימים שאל הרר"א את המלמד: מה נשמע אודות בקשתי, והשיב המלמד שכבר הציע להם את הדבר ואינם מסכימים,

זמן מה אחרי כן בא סוחר מעיר רחוקה לעשות עסקים עם העשיר הנ"ל, ובתוך הדברים אמר לו הסוחר שרוצה להשתדך עמו, העשיר הסכים ונגמר ביניהם לבוא בקשרי שידוכין, וקבעו זמן לערוך משתה לכתיבת התנאים, לזמן הקבוע הגיעו לשם הרבה מחותנים, וביקש הרר"א מהמלמד שהי' מן המוזמנים, שבעת מסיבת התנאים ילחש באוזן הסוחר המחותן בזה"ל: אלימלך קאלטאן נמצא פה" (הרר"א לא נגע בהזקן שלו, ועל ידי זה נדבקו ונסתבכו שערות זקנו יחדיו כחתיכה אחת, וזה נקרא קאלטאן), וויעש כן המלמד, ולשמע דבריו התחילו המחותנים לצאת משם אחד אחד, עד שכולם נעלמו משם, כמובן הי' הדבר לפלא גדול בעיני העשיר, והיות שהבחין איך שהמלמד לחש איזה דבר באוזני המחותן, שאל לו מה אמר לו, השיב לו המלמד שכך וכך צוה המלמד ר' אלימלך לומר, וילך העשיר עם בני ביתו להרר"א לדרוש פשר הדבר, הגיד להם הרר"א שהללו היו שדים ורוחות שרצו לתפוס בנם ברשתם (כי הי' לו נשמה גבוה), ועל כן הציעו לו שרוצים להשתדך עמו, וכדי להציל אותו מידם, שלח אליהם את המלמד להציע להם שמוכן להשתדך עמהם, אבל כשסירבו וכבר עשו תנאים, הוזקק לעשות פעולה אחרת לבלתי ישלטו עליו, ולזאת צוה להמלמד שיזכיר את שמו באזניהם, ואז נפל עליהם אימה ופחד והלכו להם, מיד הסכים העשיר לבוא בקשרי שידוכים עם בתו של הרר"א, וכפי הנראה הי' חתנו זה רבי שמואל צורף זצ"ל שנטמן בחדר הסמוך לאוהל הרר"א, (י"ג אורות).

פ"א חזר הרר"א מבית המדרש לביתו בשביעי של פסח (או בשבת שירה) ושאל לאנשי ביתו, האם אתם רוצים לראות כיצד בקע משה רבינו את הים, וצוה שיביאו לו ספל מלא מים, ויט ידו הקדושה למעלה מן המים, ויבקעו המים, ואמר הרר"א כה בקע משה רבינו את הים, (י"ג אורות)

שתי נשים הזכירו את עצמן בצוותא חדא לפני הרר"א, האחת אמרה ששכר בעלה בית מלון מהפריץ ואין להם מעות לשלם דמי השכירות ועלול הפריץ להושיבם בבית הכלא, והשני' הזכירה שבעלה איננו בקו הבריאות, יען הרר"א להאשה השני', להעמיד עלוקות (באנקעס) להקיז דם, האשה הראשונה שהזכירה אודות הצרות שיש לה מהפריץ טעתה וחשבה שהרר"א מדבר אליה, ונסעה לביתה והגידה לבעלה שהרבי צוה להעמיד עלוקות, ויעש כן בגודל תמימותו ואמונתו הפשוטה, ועל ידי זה נטף דמו החוצה, ונפל למשכב, ביני לביני שלח הפריץ להיהודי שישלם את המעות, ואמרו לו שהוא חלוש ושוכב במטה, הפריץ חשב שעושה עצמו כחול, וקצף וצוה שיובילוהו אליו במטתו, זמן קצר לפני כן נשא הפריץ אשה, אמרה לו שהיא עוזבת אותו בגלל רשעותו, וכדי לפייס את אשתו ולמענה שתעזבנו, מחל הפריץ להיהודי את כל החוב, ולא עוד אלא שהרשה לו להמשיך לשבת בהמלון חנם אין כסף (י"ג אורות ח"ב).

ברוסלאנד הי' גר איזה רב גאון וצדיק בשם רבי שמואל זצ"ל, והרב הי' לו בת שהיתה כבר בת שמונה עשרה שנה, אך הנערה היתה עדיין כילדה קטנה ולא היתה ביכולת לעמוד על רגליה רח"ל, ועשו לה סגולות ורפואות ולא עזר כלום, וכשיצא שמעו הטוב ומופתים הנוראים של הרר"א, אמר לו אשתו הרבנית שיש צדיק פועל ישועות בליזענסק ויהי' לנו בעזהש"ת ישועה על ידו, הגם שהרב לא הי' שייך להחסידים, עכ"ז שמע לקול אשתו ונסע עם בתו לליזענסק, אך בדרך פגש הרב לאחד מידידיו שגם הוא לא הי' שייך לחסידים, ואמר לר"ש למה מבטל עצמו מלימוד התורה, וכי אתם ג"כ מאמינים באדמורי"ם, השי"ת יכול לעזור לכם גם בבית, ונתפתה ר"ש מידידו וחזר עם בתו לביתו, וכשעבר עוד כמה שבועות שוב הפצירה לו אשתו שיסע עוה"פ לליזענסק, והתיישב ולקח את בתו ונסע לגאליציא, ועבר דרך עיר קראקא והתאכסן עם בתו אצל ה"מאור ושמש" זי"ע, וסיפר הרב להמאור ושמש מטרת נסיעתו לליזענסק, ואמר לו המאור ושמש בוודאי תסע ובטח יהי' לך ישועה בעזהש"ת ולאחר שתחזור מליזענסק תספר לי האיך עבר עליך בליזענסק,

והגיע ר"ש לליזענסק עם בתו על ידי, וכשנכנס הרב לחדר הרר"א צוה הרר"א שישים את בתו על מטתו, והרר"א התחיל לדבר עם הרב דברים אחרים, ובאמצע השיחה התחיל הרר"א לצעוק על הילדה "א חיצפה צו ליגן אויף מיין בעט שוין גיי אראפ" ור"ש הסתכל על הרר"א וחשב הלא הילדה אינה יכולה אפי' לזוז עצמה האיך יכולה לרדת מהמטה, וכשאך גמר הרר"א את דבריו התחילה הילדה לרדת מהמטה, והרר"א אמר להילדה שתיגש

להשלחן והילדה נגשה לשלחנו של הרר"א, ואמר הרר"א עכשיו אברך אותה והחזיק הרר"א ידיו הק' למעלה מראשה של הילדה, והילדה התחילה להתגדל מתחת ידיו הק' של הרר"א מעלה מעלה עד שאמר ר"ש רבי כבר נתגדלה די מספיק, וראה ר"ש כי נושע כבר בישועה, אז אמר לו הרר"א הנה עכשיו כבר הגיע הילדה לפרקה וצריכים לעשות עמה שידוך לכן כשתסע חזרה לביתך תדבר עבורה שידוך הכי הגון, ואלימלך יתן לך פתקא ותתן הפתקא לאיזה יהודי בעיר פלוני וזה האיש ישלם לך כל הוצאות החתונה והנדן,

והרב נסע חזרה לביתו בשמחה, ומאז כבר הי' לו אמונת צדיקים שראה איך נושע, וכשהגיע לביתו קיים תיכף דברי הרר"א, ודיבר עבור בתו שידוך הגון, והבטיח נדן עם קעסט, ולאחר שגמר השידוך בשטומ"צ נסע להמקום שצוה לו הרר"א ליתן הפתקא, ובעיר ההוא הי' איזה אכסני' והלך הרב לאכסני' של העיר ושאל אם נמצאים כאן אורחים יהודים מעיר אחרת ואם נמצא כאן איש פלוני והבע"ב אמר לו שנמצא רק הלך כעת ואח"כ כשהגיעו האורחים הגיע גם האיש שבעבורו כתב הרר"א הפתקא, והבע"ב אמר להאיש הרב חיפש אותו, אז הלך האיש להרב, והרב אמר לו שיש לו פתקא מהרר"א עבורו שישלם לו הוצאות החתונה והנדן, האיש לא חשב הרבה וסילק להרב כל ההוצאות, וסיפר להרב שי' לו בשכירות איזה קרעטשמע מפריץ ולא הי' לו לשלם השכירות להפריץ, וכנהוג הי' אצל הפריצים אם לא שלמו השכירות הי' אוסרים כל המשפחה בתפיסה, וגם אותי ואשתי ובניי אסר הפריץ בתפיסה בבור, וכל יום השליכו עבורם לתוך הבור ככר לחם רק כדי לחיות, פעם כשהשליך שליח הפריץ הככר לחם צעקתי מהבור להשליח שיאמר להפריץ מה ירויח אם אשב כאן בהבור, אנא יציאנו מהבור ואלך לקבץ המעות לשלם, ואשתי ובניי יישארו משכון כאן, והפריץ הסכים ליזה והוציאנו מהבור, ואספתי בהמדינה כל המעות ב"ה, ועכשיו שכבר הי' בידי כל המעות, הראת לי הפתקא של הרר"א חשבתי אני יתן לך כל המעות שלי והרר"א כבר יסדר עצמו עם הפריץ, והאיש נסע עם הפתקא להרר"א והרר"א בירך אותו שיהי' לפריץ מיתה משונה, וכך הוה שהפריץ הי' לו מיתה משונה, ואשתו ובניו יצאו מהתפיסה וכלם נושע (אוצר ישראל).

מכון לשבתך

עבודה מיוחדת בפני עצמה בעבודת הק' של הרר"א הי' עבודתו בערב שב"ק, כפי שהוא מפרש בספרו הק' נועם אלימלך פ' בשלח עה"פ והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו וז"ל: להיות שכל מי שעובד עבודתו לשמים, וכוונתו לטוב כל ימי השבוע בכל מה שעוסק או לומד, אז בהיר הוא בשחקים, ביום בא יום הששי נתלהב בקרבו אז הבהירות של יום השבת הבא, אף שלא עשה עדיין הכנת יום, רק המעשה של ימי החול ברכו וקדשו ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו להרגיש את יום השבת קדש מיד בהתקרבו ביום הששי בבוקר, ונמצא זה הדבר סימן טוב על ימי החול ההוא אם היו בקדושה ואם היתה עשייתו נוח לשמים ונוח לבריות כשבא בוקר יום הששי מרגיש קדושת שבת טרם בואו, עכ"ל יע"ש, בבחינה זו ממש הי' התנהגותו בערב שב"ק,

כתב הדה"ק ה"אור לשמים" (בהר) וז"ל: כאשר שמעתי בשם רבנו האלקי מו"ה אלימלך זצוק"ל שערב שב"ק הוא בחינת ערב יום הכיפורים, עכ"ל.

כשהי' הרה"ק ר' שלמה מראדאמסק זי"ע בעל תפארת שלמה בליזענסק, שלח אחר זקנה אחת שהכירה את הרר"א לספר לו מגדולתו, אמר לו שבכל ערב שבת קודש הי' דוגמת ערב יום הכיפורים בקבוצת העיר בבית הכנסת על תהלים ובכיות, והגיד להם מוסר (אוהל אלימלך).

ובס' אילנא דחיי (פ' בשלח) כתב: שמענו בבירור שכל מי שהי' ביום ששי אחר חצות בבית הרר"א, פלצות ורעדה אחזתו, והוכרחו המשרתים שלו לתקן הכל קודם חצות היום, כי אחר חצות אם עשה אחד בבית הקדוש הזה איזה עובדא דחול נפלו הדברים ונתקלקלו כל מה שהי' בהם.

ועיין בספר בית אברהם–סלונים (ר"פ ויגש) וז"ל: הרה"ק ר' אלעזר בנו של הרה"ק ר"א מליזענסק ז"ל הראה פעם להרה"ק ר"ש דייטש ז"ל גודל הרגש קדושת שב"ק אצל אביו הק', שאפילו המשרתות מרגישות גודל הקדושה, והכניס אותו בעש"ק למטבח, וראה איך שהמשרתות מפייסות אחת לחברתה כמו שנהוג בערב יו"כ, אולי הרגיזו אחת לחברתה במשך השבוע, שתמחול לה על זה, כדי שלא יעכוב אותם מלהרגיש קדושת השבת ע"י התרעומות שיש מזה על זה.

חסידים מספרים שכבר ביום רביעי בעת שהרר"א אמר בסיום ה"שיר של יום" את הפסוק "לכו נרננה", הרגישו הנוכחים מעין טעם של שבת.

עיין בדעת משה מהרה"ק מקוזניץ זי"ע (פ' ואתחנן) וז"ל: אמר הה"ק מוח"ז מ"ה זצללה"ה, כי כשנכנס שבת לא יכול לסבול הכרוזים, והכרח לאטום אזניו מכח קדושת שבת המנקשת באזניו וינוע מקול הקורא, עכ"ל, כע"ז מובא בס' אהבת שלום להרה"ק רמ"מ מקאסוב זי"ע (פר' וייצא) וז"ל: שמעתי מפה קדוש ישראל מוהר"ר זכרי' מענדיל משענדישוב בזה"ל: פעם אחת הייתי אצל אדומו"ר הקדוש רשכב"ה מו"ה אלימלך בעת בואו מטבילת המקוה של ערב ש"ק, והניח עצמו על מטתו ואמר בזה"ל: מאן יכול למסבול רוחין דבוסמין דגן עדן, עכ"ל.

וז"ל הרה"ק מקאמארנא זי"ע: רבינו אלימלך אמר, שאינו יכול לסבול, בערב שבת אחר הטבילה, את בוסמין וריחין דגן עדן, כי הצדיקים הרבה פעמים מריחין ריח גן עדן, והסבה, שבעת עבודה ותפלה ולמוד תורה, באים נשמות מגן עדן לסייע להם, ומהם מלבושיהם מריחין גן עדן (זוהר חי).

סעודתא דדוד מלכא משיחא

הר"ר אלימלך זכה שדוד המלך ע"ה נתגלה אליו בכל מוצאי שב"ק כשהוא מעוטר בכתר על ראשו, פעם אחד נתגלה אליו בלי הכתר, וכששאל לו טעם הדבר, ענה לו משום שבכל מוצ"ש שותה את הקאוע או הטיי עם צוקער, ובפעם ההוא שתה בלי צוקער, הר"ר אלימלך לא נטל ידיו לסעודת מלוה דמלכא, ופעם אמר שלא ידע שסעודת מלוה דמלכה גדול כל כך, וכיון שכבר אין לו כח בזקנותו ליטול את ידיו לסעודת מלוה מלכה, על כן יצוה את בניו אחריו שהם ידקדקו לערוך סעודת מלוה מלכה (י"ג אורות ח"ב).

הרה"ק מנעשכיז זי"ע הי' מתלמידי בענועא"מ זל"ה, ולקח לעצמו לזכרון מרבו זלה"ה את הכלי אשר שתה ממנו הטייא, ואמר כי אצל שתית הטהעה המה הולכים בעולם העשייה ויש

לפעול בזה דברים רבים, פ"א באת אשה אחת ממקורביו וביקשה מאתו, כי ימליץ עבורה אצל רבו הרה"ק בעל נועם אלימלך זי"ע כי יתפלל עבורה כי הרופאים כבר התייאשו ממנה, אמר לה שתלך אצל הרה"ק בעת אשר ישתה הטייא, וכן הי' והיתה לה ישועה, ואמר הרה"ק מנעשכיז כי הרבה עקרות נפקדו כשזכרונם בא לפניו בעת אשר שתה טייא מכלי הנ"ל אשר קיבל מרבו בענועא"מ זלה"ה, ובשם הרה"ק מפרימשלאן אומרים כי אמר בזה רמז נאה, 'תה"א השעה זאת שעת רחמים ועת רצון מלפניך' [דברים ערבים].

שמעתי מהחסיד ר' משה זאב חתן הרה"צ מהר"י מזידיטשוב כי זקינו הרה"ק בעל נועם אלימלך זצ"ל לעת פטירתו הי' לו גילוי אליהו זל"ה, וביקש מאתו כי יזמין אצלו האבות הק', ובאו, ודוד המלך לא רצה לבא, השיב אותו יען כי הוא לא כיבד אותו ולא נהג כבוד בסעודתו סעודת דוד המע"ה "מלוה דמלכא" אשר על כן לא ירצה לבוא אצלו, הבטיחו בענועא"מ כי יצוה את בניו אחריו, להקפיד על סעודת מלוה דמלכא, אח"כ בא גם דוד המע"ה אצלו, וכן האמת כי נכדיו היקרים המה משתעשעים בסעודת מלוה דמלכא עד היום.

ומפי חותני זל"ה שמעתי כי דהמע"ה התלבש בבגדי נכרי ובא בתרמילו עם דגים חיים והלך אצל הרב הק' בעל נועם אלימלך ודיבר אותו בלשון נכרית כי יקח מאתו הדגים, שלח אותו אצל הרבנית, והרבנית השיבה לו כי כבר נגמרה מלאכת שבת עוד בצהרים ביום ע"ש ואינה צריכה עוד, הלך בחזרה אצל הרה"ק ושלח אותו עוד הפעם אצל הרבנית, והרבנית אמרה לו כבראשונה, וחזר אצל הרה"ק בענועא"מ ואמר לו תשובת הרבנית, ולקח הדגים מתרמילו והשליכם לארץ בעודם חיים, ואמר: כי טוב יהי' לו ליקח הדגים לסעודת "מלוה דמלכא", אזי הגביה הרה"ק את ריסי עיניו (כי הי' לו ריסי עינים (אויגן ברעמען) גדולים למאוד, וכאשר ביקש לראות איזה איש הגביה אותם) והבין שהוא דוד המלך ע"ה ואמר לו: "מיר האבען שיין קיין כח אייער סעודה צו האלטען, נאר פאר אינזערע קינדער וועלען מיר אן זאגען אייער סעודה בכבוד צו האלטען" (דברים ערבים).

וכדבריו כן היו, ונכדיו פעלו הרבה ישועות עם סעודת מלווה דמלכא, ומספור שפ"א בא איש אחד להרב דעיר ליזענסק (שהי' ג"כ אדם גדול) אודות כי אשתו הוא ר"ל מקשה לילד, והי' אז באשמורת הבוקר ליום א', והרב הנ"ל הלך לטבול א"ע במי קרח הנוראים (וכבר הי' לבוש במלבושי חול) והלך דרך הבית של הרב ר' אליעזר ליפא (נכד בענועא"מ זל"ה) ושמע קול מצהלות אנשים ששים ושמחים מרקדים בריקודים, הלך לראות שמה מה היא, וראה כי המה יושבים עוד בסעודת "מלוה דמלכא", שאלוהו החברייא והרב להיכן הולך, והוא בענות צדק אמר להם כי פלוני ופלוני בא בבקשתו עבור מקשה לילד להתפלל עבור אשתו, והולך מקודם התפלה לטבול בהנהר, אמר לו הרב ר' אליעזר ליפא, לזאת לא צריך מע"כ לילך לטבול ולשבור גזיזא דברדא, יתן לנו האיש הלזה ב' מידות מע"ד (מין משקה בימים ההם) לצורך סעודת "מלוה דמלכא" ומיד יפקד אשתו בזש"ק, הלך הרב ואמר זאת לבעל האשה והביא ב' מיחות מע"ד ומיד נפקדה אשתו והי' לה בן זכר למז"ט (דברים ערבים) [וכן ידוע שצדיקי בית פשעווארסק זי"ע – שהיו נכדי הרבי ר' אלימלך – הקפידו מאוד על סעודה זו].

שיבנה בית המקדש

בספר זרע קודש (פ' כי תצא ד"ה כי תבנה) מובא וז"ל: בכל יום כשאדם עובד אותו ית' הכל לפי מעשיו, בונה את ירושלים ובית המקדש, יש בונה ביום אחד שורה שלימה, ויש מניח למשל לבינה אחת, כן בונה האדם מישראל שעובד ה' בכל יום עד שיהי' נבנה בשלימות ב"ב, וכן שמעתי מהרב הק' מו"ה אלימלך זצ"ל, שכשעלה עליות נשמה ראה שנושאים את כלי הבית המקדש, ואמרו לו שהם אותם הכלים שהוציא הוא מהגלות, ע"ש.

וע"ע בספר היכל הברכה (פ' תבא) וז"ל: קבלנו מאת רבותינו שכל אחד מישראל מברר ובונה חלק בבהמ"ק, ורבינו אלימלך זי"ע הי' לו עליות נשמה, ועלה למעלה והראו לו שבנה בקדושתו את המזבח במקדש של מעלה, ושאל על הארון ועל היכל קדשי קדשים, והשיבו לו, אם יהי' הרצון שיתברר בחינה זאת יבא משיח, עכ"ל.

גופא דעובדא סיפור הרה"ק ר' איציק'ל מפשעווארסק זצ"ל במכתב אחד שכתב וז"ל: הרה"ק בעל אוהב ישראל זצ"ל סיפר שהי' יום טוב אחרון של חג הסוכות אצל כ"ק אא"ז ר"ר אלימלך זצ"ל, ואמר לו שמיצר לו על שלא הי' אצלו ר"ה, היות בימים הנוראים הי' ח"ז קטרוג, ואא"ז הק' [הר"ר אלימלך] לימד זכות על ישראל בכח תורתם ותפלתם ומעש"ט, והמשטינים עמדו כנגדו ולא הניחו ללמד זכות, ונתיישב להתחיל לדבר מעניני אכילה ושתי', ועל זה לא הטו אזנם של המשטינים, ואמר נחזי אנן החילוק בין עכו"ם ולהבדיל ישראל, דהיינו אם עכו"ם עושים משתה נצמח מזה רציחה וכדו' כידוע, אמנם כשישראל עושים חתונה אומרים שירות ותשבחות ומחלקים הרבה מעות, ומדיבורים הללו נתהוה עת רצון גדול, עד שבאו אצלו ושאלו אותו מה נעשה כבוד ויקר על שגרמת שמחה להבורא ית"ש ולכל העולמות במה שלמדת זכות על ישראל הק', ונתיישב אם הוא עת רצון הוא רוצה לראות ביהמ"ק של מעלה, והראו לו, וביקש אני רוצה לראות הקדשי קדשים, והראו לו, אני רוצה לראות הארון, והראו לי, וביקש אני רוצה לראות הלוחות, אמרו לי הקשית לשאול, ואמר כ"ק אא"ז [הר"ר אלימלך] זצ"ל להרה"ק מאפטא זצ"ל אם כבודו הי' בכאן הי' זכות הרבים והיו מראים לו לוחות ג"כ, ואמר הה"ק מאפטא זצ"ל מסתמא לא הי' עוד זמן הגאולה, עכ"ל (י"ג אורות ח"ב).

פ"א כשהי' הרה"ק מרן בעל קדושת יו"ט זי"ע במרחץ סאבראנץ וזמרו חרוז "י–ה רבון", סיפר כי אצל הרה"ק בענוא"מ הי' פעם הרה"ק ר' ארון לייב מפרימשלאן זי"ע, אמר לו הרה"ק בענוא"מ כי יזמר "י–ה רבון" כי הוא בקי בהיכל הניגון, ולא רצה, ואחר רוב הפצרות זימר, וכאשר הגיע לחרוז אלהא דילי' יקר ורבותא, הי' הה"ק בענוא"מ מלא חדוה, וכאשר הגיע למאמר מפום אריותא נתלהב ובכה מאין הפוגות, וישב על הכסא ואמר, חשבתי כי עתה יבוא משיח, וסוף כל סוף בלבלו את דעתי ומחשבתי, ונתבטל הדבר ד' ירחם (דברים ערבים).

קדושה ראשונה קידשה לעתיד לבוא

הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע אמר: מה שיהודי עשה תשובה, ומה שיהודי עושה תשובה, ומה שיהודי עוד יעשה תשובה, הכל היא מכחו של הרבי אלימלך (י"ג אורות ח"ב).

ועיין מה שכתוב בספה"ק תפארת שלמה (קהלת ז י"ד) וז"ל:

הפי' בזה להבין גודל מעלות הצדיקים הממשיכים עיצם קדושתם לדור דורות הבאים אחדיהם עליהם תופע נהרה מאור הקדושה אשר הורישו לתלמידיהם ותלמידי תלמידיהם לדו"ד כאשר עינינו תחזינה מישרים מגודל מעלות הרב הקדוש מוהר"ר אלימלך זלה"ה אשר זה קרוב שמונים שנה שהלך לעולמו, ועד היום תופע אורו הקדוש לדור דור תלמידי תלמידיו כנהר שאינו פוסק לכל מי שבא לטהר, זי"ע, עכל"ק.

פ"א ישב רביה"ק זי"ע בכ"א אדר אצל סעודת ברית מילה, ואמר אחד המסובים לרביה"ק שהיום הוא יומא דהילולא של הר"א אלימלך ויספר עובדא מהר"ר אלימלך אמר רביה"ק זי"ע בזה"ל: "וואס אונז רעד מיר איז פון ר"ד אלימלך", כמו שאיתא בגמ' (יבמות צו:) וכי על כל דבר שאמר יהושע, ה' אומר להם כך אמר לי משה, אלא יהושע יושב ודורש סתם, והכל יודעין שתורתו של משה הוא... (שיח זקנים ח"ב).

אשכבתי' דרבי – ויום היארצייט

סמוך ליום פטירתו אמר לתלמידו הרה"ק בעל מאור ושמש זי"ע "תכין עצמך וחזקת והיית לאיש", באחד הלילות העיר אותו הרר"א וחזר והזהיר את תלמידו שיכין את עצמו בהכנה דרבה, באמצע הלילה אמר הרר"א לתלמידו שיבא עמו על הבית החיים, ושיקח עמו מקל, וכל מה שיראה יעשה בהמקל סימן על הארץ במקום ההוא, כשהגיע חצות הלילה נפתחה דלת בשמים כנגדם, ונתגלה עמודא דנהורא, ומסביב העמדא דנהורא ניתזו נתפזרו ניציצות ואורות, הרה"ק בעל מאור ושמש לא הי' יכול להסתכל באור הגדול, שהאיר מקצה העולם עד קצה העולם, ועשה סימנים על הארץ במקום ההוא במקל, לאחר שנסגרה ארובות השמים, אמר הרר"א לתלמידו: כעת אנו יודעים מה הוא הבעשטה"ק, והוסיף ואמר כי זה כבר שנים שהוא מבקש לראות את הבעשטה"ק בעולם הזה, ונדחה בקשתו, אולם הובטח לו שקודם פטירתו יראה, ועתה נתקיימה ההבטחה, האש הגדולה הוא נשמת הבעשטה"ק, ואילו ניצוצות האור התפשט בכל העולם מכח התורה והחסידות שהם יסודות התורה, ואח"כ אמר שבהמקום שנתגלה העמודא דנהורא יהי' מקום הקבר שלו, ובהמקום שניתזו הניצוצות אש יהי' האהל מסביב (אוצר ישראל, ועוד).

ביום כ"א אדר שנת תקמ"ז עלה ונסתלק למרום, אולם בספרי תולדות וקורי הדורות טעו וכתבו שנפטר שנת תקמ"ו, וטעותם נובע מדברי הגה"ק רבי זאב וואלף אבד"ק ליזענסק זצ"ל בספרו לשון הזהב (שבת דף פה.) שנראה משם שנסתלק בשנת תקמ"ו, וז"ל: "נלאיתי לכתוב יותר מה שחדשתי ת"ל במסכת כולה עד גמירא וכן הרבה מסכתות שלמדתי בישיבת תלמידים, מחמת עול ציבור כי יבאו אלי לדרוש את משפטם וגם שאר צרכי ציבור ועול התלמידים שהעמדתי ת"ל..., ולא כתבתי אלא מעט לעת הפנוי, אמנם עתה בשנת תקו"ם תרחם ציון כאשר ניטלה הוד תפארת דתה"ק, וידידי אוה"נ צמיד לבי החסיד המנוח מוהר"ר אלימלך זצלה"ה זי"ע ועכי"א נסתלק ועלה למרום, וארא כי הגלות מתגברת עלינו והתורה נתמעטת בכל יום ויום בעווה"ר, קבלתי עלי כל מה שיעלה על רעיוני הן בהקיץ הן בשינה אכתוב על הנייר שיהי' לזכרון לדורי דורות, ומן השמים יעזרינו לגמור כל מסכת זו ועל שאר המסכתות ויגדל תורה ויאדיר בב"א, עכ"ל,

אבל הרה"ק ר"א מפשעווארסק זי"ע מברר ואומר שברור שנסתלק שנת תקמ"ז, מכח כמה ראיות, על המצבה כתוב שנס' בשנת תנצב"ה, והוא עולה בגימ' תקמ"ז.

עוד סמך לזה, ממה שנוהגים לעשות את היא"צ של הרר"א מדור דור באדר ראשון ושני, וזה נכון רק אם נסתלק בשנת תקמ"ז שהיתה שנת פשוטה, כנהוג אצל מי שנפ' בשנה פשוטה, אבל אם נסתלק בשנת תקמ"ו שהיתה שנה מעוברת, א"כ הדין נותן לעשות היא"צ באותו אדר שנסתלק ולא פעמיים (עיין ברמ"א סי' תקס"ח ס"ז ומג"א והגר"א שם ומ"ב שם, וב"ח ושד"ח יו"ד סוף סי' ת"ב).

עוד ראי', שבהסכמת הרה"ק רבי משה מפשעווארסק זי"ע על הסה"ק נועם אלימלך, שכתבו בשנת תקמ"ח, כתוב הכ"מ כפי שנוהגין לכתוב בשנה ראשונה להתסתלקות, ובע"כ שלא נסתלק בשנת תקמ"ו, כי אם בתקמ"ז, ומה שכתוב בספר הנ"ל שנת תקו"ם בוודאי הכוונה הוא עם הכולל, (י"ג אורות ח"ב).

אחר הסתלקותו העלה הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע בת צחוק על שפתיו, וסיפר שבשעה שהופיע הרר"א לפני הבי"ד של מעלה ושאלו לו על מעשיו, התוודה ואמר: לא התפללתי ולא למדתי, אמרו הבית דין: אם כן ילך לגיהנום, אבל למעשה כמובן הוליכוהו לגן עדן, וכשהגיע לשם סיפק כף על כף ואמר: יש לנו בורא טוב כזה, אם הגיהנום טוב כל כך, כל שכן ועל אחת כמה וכמה מה מאד טוב ויפה הגן עדן, כי חשב שנמצא באמת בגיהנום (י"ג אורות ח"ב).

ובאוצר ישראל מובא בשיטי קצת, בשם הרה"ק מרוזין זי"ע, ששאלו אותו בעולם עליון אם למד, וענה שלא למד שמו שצריך, אמרו לו שאם כן ילך לגיהנום, והוליכו אותו לגן עדן, ומרוב בושה עמד בהכנעת ראש, וסיים הרה"ק מרוזין: דער גרויסער ר"ר אלימלך שטייט נאך ביז היינט מיטן אראפגבויגענעם קאפ פאר בושה.

פ"א ביום היארצייט של הרר"א, שאל הרה"ק מצאנז זי"ע להרה"צ רבי אלעזר מליזענסק זצ"ל (בן הרה"ק ר' נפתלי בן הרה"ק רבי אלעזר בן הרבי אלימלך זי"ע) אם שתו יין שרף לתיקון, והשיב הן, שאל עוד האם איחלו שתהי' להנשמה עליה, והשיב בשלילה, (כי חשבו שאין הרה"ק צריך ליזה) צוה הרה"ק מצאנז זי"ע להביא עוד הפעם תיקון ולאחל שתהי' להנשמה עלי', (היינו שאפי' לנשמה גדולה כמו הרר"א גם כן שייך עלייה, שההיכלות הם אין סוף).

שתיית לחיים

פ"א ביום היארצייט של הרר"א, שאל הרה"ק מצאנז זי"ע להרה"צ רבי אלעזר מליזענסק זצ"ל (בן הרה"ק ר' נפתלי בן הרה"ק רבי אלעזר בן הרבי אלימלך זי"ע) אם שתו יין שרף לתיקון, והשיב הן, שאל עוד האם איחלו שתהי' להנשמה עליה, והשיב בשלילה, (כי חשבו שאין הרה"ק צריך ליזה) צוה הרה"ק מצאנז זי"ע להביא עוד הפעם תיקון ולאחל שתהי' להנשמה עלי', [היינו שאפי' לנשמה גדולה כמו הרר"א גם כן שייך עלייה, שההיכלות הם אין סוף] (י"ג אורות ח"א).

ציון המצויינת

מקום קבורתו נתהווה לתל תלפיות, רבים פוקדים את ציונו הק' בכל השנה ובפרט ביומא דהילולא קדישא באים אלפים מכל קצוי תבל להפקד בדבר ישועה ורחמים,

ידוע מה שמובא בתהלה למשה (תולדות הישמ"ז זי"ע) שכשהי' הרה"ק ר' אלעזר ניסן ילד בן תשע שנים חלה חולי גדול והי' מסוכן מאד, לקח הישמח משה זי"ע שני אנשים כשרים ושלח לליזנעסק על הציון הק' של הרר"א, ואמר להשלוחים כאשר תבואו לחצר בית החיים תאמרו אשר אנחנו מנדדים פרוטה לצדקה בעד הנשמה אשר תלך ותגיד לנשמת הרר"א כי באנו על הציון שלו להתפלל לה', ואז ירוצו כל הנשמות הנמצאים שם בעת ההוא להגיד ולהודיע להרר"א, דשם בעולם האמת דבר חשוב הוא אצל הנשמות אם נודרים פרוטה לצדקה לתועלת נשמתם, ע"כ כל אחד ירצה להקדים למען יזכה הוא במצות הפרוטה, ואח"כ תלכו על קברו להתפלל בעד בנו, ותשגיחו על המורה שעות באיזו שעה שתהיו שמה, וכן עשו, ופתאום הקיץ הילד אשר שכב על ערשו כמתעלף, וקרא אבי אבי, וכאשר בא אליו אמר לו מעתה אקים מחליי בעזהי"ת ואהי' מעתה בבריאות השלימות, ושאלו מאין ידעת זאת בני, השיבו שבזו הרגע הי' אצלי איש יהודי ויציר תוארו ותמונתו כתמונת הרר"א ובירך אותי והבטיח לי שאהי' מעתה בריא, תיכף הביט הישמ"ם על המורה שעות, ואח"ז כאשר באו השלוחים אל ביתו ראה שהי' במכוון אותו שעה שהיו על הציון,

הרה"ק הרבי ר' מענדלע מרימונוב זי"ע אמר כי סגולה להתעוררות התשובה להיות על ציון הרבי ר' אלימלך זי"ע ביום היא"צ שלו (ילקט מנחם ליקוטים), גם הרה"ק ר' מאיר מפרמישלאן זי"ע אמר שסגולה ליראת שמים ליסע על ציון של הרר"א (דברי יצחק),

ועיין בעטרת צבי שכותב וז"ל: מקובל בידי תלמידי חכמים וירא שמים שהרבי ר' אלימלך זי"ע קדם פטירתו הבטיח, כי כל מי שיהיה על קברו יושיעו כמו בחיים חיותו, ולא ימות בלא תשובה, ובאמת אין ספורות למו, להעולם הנסעים בכל שנה ושנה על קברו.

הרה"ק בעל תפארת שלמה זי"ע הי' מרבה לנסוע לליזענסק, ומחמת שהי' כהן לא הלך עד הציון אלא עד המקום הקרוב ביותר האפשרי, ובחודש אלול התעכב שם משך שבועות אחדים רצופים, גם השתדל בתיקון וחיזוק האוהל, פעם אחת בנסעו לליזענסק עבר דרך העיר קראקא, ואמר שהמתנגדים מעיר קראקא, בוודאי יתמהו למה אינו הולך על קברם של הצדיקים השוכנים בקראקא, אלא – אמר – שצדיק אחר הסתלקותו אין לו שייכות לעוה"ז, חוץ הרבי ר' אלימלך שזיכך עצמו שגם אחר הסתלקותו יהי' בתוכנו, (י"ג אורות ח"ב).

גם הרה"ק מצעישנוב זי"ע אמר בסגנון זה, שאין מה לנסוע לקברי צדיקים, כי נשמת הצדיקים אינם יורדים לעלמא הדין במשך כל השנה חוץ ביומא דהילולא שלהם, מה שאין כן לציונם של הרר"א והגה"ק מצאנז זי"ע טוב לנסוע גם במשך השנה, כי פעלו שיהי' להם שייכות עם עולם הזה בכל זמן ועידן.

אמו של הרה"ק ר' מאיר יחיאל ממאגלויצא זי"ע, היתה נכדת הרר"א זי"ע, פ"א רצתה לנסוע לליזענסק על הציון של הרר"א ונסעה דרך עיר קראקא, ובקראקא התאכסנה בביתו של הרה"ק המאור ושמש זי"ע, כששמע המאור ושמש מטרת נסיעתה דיבר על לבה מה לאשה לנסוע על ציון, אח"כ בלילה נתגלה הרר"א להמאור ושמש, ושאל אותו למה דיבר על לבה שלא תסע על הציון, תאמר לה שתסע "און זאל פועלן אלעס גוטס" (אוצר ישראל).

פעם אחת בל"ג בעומר כשישב מרן הגאון בעל "אבני נזר" זי"ע בסעודה לכבוד הילולא דרשב"י, בעת שולחנו הטהור, אמר הגם שיש צדיקים שזכו להוביל גופם מכאן לארץ ישראל, אבל גופו הטהור של הרבי ר' אלימלך עדיין הוא פה בחו"ל, ואמר עוד מי שיודע סוד שמחת הילולא דרשב"י יותר משאר תנאים, יודע גם הטעם, מדוע דוקא גופו של הרב אלימלך זי"ע נשאר בחו"ל (אביר הרועים).

תורתו מגן לנו

לא כתב בעצמו חידושי תורתו, אלא בנו הרה"ק ר' אלעזר בנו הי' כותב הדברי תורה שאמר במשך השב"ק, וביום ראשון הניח הכתבים של הד"ת על השלחן לפני אביו, כשראה את הכתבים שאל את בנו: לייזשע, מי אמר ד"ת אלו, אמר ר' אלעזר הלא אתה אמרת הד"ת אתמול בשב"ק, אמר הר"א "איך האב געמיינט אז מלאכים ושרפים האבן דאס געזאגט".

ומאז הסכים בדעתו כי תמיד יכתבו את ד"ת, אבל לא רצה שיודפסו בחייו, וזלה"ק של הרה"ק ר' אלעזר בההקדמה: א'פרש נא שיחתי לפני כל ואדברה וירוח לי, ל'א אכזב מלי רק האמת אספרה למען אבאר אשר בלבי ורעיוני הי' תמיד למולי, ע'ד בחיים חיותו של כבוד אדוני אבי מו' המפורסם הגדול האיש אלקים בוצינא דנהורא שמו הנעים כבוד מוהר"ר אלימלך זלה"ה הכ"מ בהיותם בכאן כמעט כמו מקדש מעט בהתקבץ יחד קדש ישראל לשמוע דברי אלקים חיים יוצאים מפה קדוש מדבר ועלימו תטוף מלתו של כבוד אבי מו' זלה"ה מצוף דבש ומצאו בו כל אחד מגמת נפשו ולבו איך לעבוד את ה' בהשכיל לבותם כל חד לפי מדרגתו רבים שתו בצמא את דבריו הק' להיות חקוקים בעט סופר שמור לדורות ולהביאו לבית הדפוס באמרם לאו בכל יומא ניסא מתרחיש לנסוע תמיד אל כבוד אבי זלה"ה לשמוע מפיו הקדוש ממש וכשיהיו הדברים נאמרים בספר זכרון אז נשמח כולנו תמיד בקראנו בו הנהגתיני ונדע איך להשכיל דרכינו לפני בוראינו ולכלכל את מעשינו כראוי ונכון כל חד לפי שכלו אשר יבין בו וכל אחד יאמר שכל הנאמר בו הכל בשבילי, ז'את השבתי למולם גם אנכי ככה חשקי מאד לדבר זה ובודאי כך הוא האמת והישר אבל אי אפשר לעשות שום ד"ק וד"ג בלי ידיעת כבוד אבי מו' זלה"ה ובפרט דבר גדול כזה צריך אני להמלך בו אמרתי אבקשה את הדבר הזה מאתו אולי ישמע בקולי, ר'צתי במהירות לכבוד אבי מו' זלה"ה ודברתי הדברים האלה באזניו והשיב בזה הלשון אמת נכון הדבר מאד לפני בורא עולם ית"ש שיבא לבית הדפוס כי כל אחד בודאי ימצא בו מחוז חפצו לפי מעמדו ומדרגתו בעבודה אך שאיני רוצה שיהי' זאת בעודי בחיים מטעם הכמוס ונצטוויתי בציוו גמור מפיו הקדוש והטהור שלאחר מותו אראה להביאו לבית הדפוס וכה אמר אין לך מצוה גדול מזו כי אף שנראין הדברים כפשוטן לפי ראות העין לכאור' אבל כשיבא איזה אדם צדיק וישר וכחם וילמוד בזה ספר בוודאי ימצא בו כל רצונו ובזה יאות הדבר אלי, ב'עבור הדברים אלו הקדושים ששמעתי מפיו גמרתי בלבי הדבר להעשות כן למען כבוד הבורא ב"ה וב"ש ויתעלה זכרו והי' כל מבקש ה' באמת להעמיק תוכן הדברים עד היכן מגיעים עמוק עמוק ימצאנו והנהגות ישרות ודרכי נועם וקראתי שם הספר נועם אלימלך ע"ש כבוד אבי זלה"ה וע"ש אמירה נעימה כסופה אהובה הנשמע בקהל קדושים... עכל"ק.

ובפי החסידים מקובל שעוד רמז גנוז בה, דהנה בתיבת "נועם" אלימלך רמוז שמו של אחיו הרה"ק ר"ר זושא זי"ע שהוא פירושו של נועם ומתיקות. (כן מובא גם בנועם אליעזר – סקולען, בהקדמה).

אחד שאל את הרה"ק ר' אלעזר בנו של הרר"א מה צוה אביו לפני הסתלקותו, אמר: "דער טאטע איז געווען א מצוה לפני מותו עשרים ושנים שנה, זהו הספר 'נועם אלימלך' שאמר שנים ועשרים שנה קודם הסתלקותו", (ד"ע, א"י).

הרה"ק ר' אלעזר לא הי' לו מעות להדפיס כל הספר נועם אלימלך, לכן הדפיס קודם הליקטי שושנה עם אותיות דרבי עקיבא, ואמר ר' אלעזר למה הדפיסם יחד עם האותיות דר"ע, כי אביו הרר"א הי' לו מסירות נפש עבור השי"ת כמו התנא רבי עקיבא ע"ה, ואח"כ הדפיס כשהי' לו מעות הספר נועם אלימלך.

וכיוצא כתב רבי אלעזר בראש הספר התנצלות בן המחבר, וכמה מדפיסים השמיטו מהספר נו"א ההתנצלות הנ"ל, וחרה זאת מאד להרה"ק בעל "תפארת שלמה" זי"ע, ואמר הת"ש שזה ההתנצלות חשוב אצלו כחצי ספר נועם אלימלך, כי כתוב שם שאביו הק' הרר"א מסר נפשו על בני ישראל הקדושים לבטל מהם גזירות רעות בתפלתו הנאמנה במסירות נפשו (דברים ערבים, אוצר ישראל).

ידוע שהדפוס הראשון (שנדפס בשנת תקמ"ח בלעמבערג ע"י בניו הקדושים רבי אלעזר ורבי אליעזר ליפא, כמבואר בשער הספר) של הספה"ק נועם אלימלך חשוב מאד, כי התעסקו בהדפסתו רק בני הרר"א ועוד יהודים צדיקים.

הרה"ק ר' נתן אחיו של הר"א, לא נמנה בין החסידים, פ"א נפל על ערש דוי ל"ע וכמעט שהי' כגוסס, ופתאום הוטב לו עד שנתרפא לגמרי, וסיפר שבבית דין של מעלה דנו אותו למיתה, ובא אחיו הר"ר זושא, והספר נועם אלימלך תחת זרועו, ורמז בידו להב"ד של מעלה שיעזבוהו לנפשו (היינו בזכות שניהם, הוא ואחיו), וכן הוה שהוטב מצבו, ואז נסע לליזענסק, כי רצה להיקבר סמוך להר"א, ושם נפטר ומנוחתו כבוד באהל הר"א, באוהל החיצון (י"ג אורות ח"ב).

סיפר הרה"ח ר' חוד"ל ריישער ז"ל, שפ"א הי' הרה"ח ר' הערש יעקב ריישער ז"ל בשינאווא, והרה"ק בעל הדברי יחזקאל זי"ע אמר אליו ר' הערש יעקב הלא אתם יכולים לספר מעשה לאמיתו, מה זה שאומרים על הפירושים מהספר נועם אלימלך, אמר ר' הערש יעקב, כי רבי יצחק אייזיק מקאלוב זי"ע רצה לעשות פירוש על ספר נועם אלימלך, כמו מסכת בבא קמא, בבא מציעא, בבא בתרא, ואמרו לו מן השמים כמספר המלאכים שנבראו מהתורה ומצוות על רבינו רבי אלימלך זי"ע כל כך פירושים יש על הספר נועם אלימלך (אוצר ישראל).

ובשיח זקנים ח"ב הוסיף שכבר הי' לו פירוש והודיעו לו מן השמים שאין רשאין לגלות כל כך, שרף את החיבור.

הרה"ק ר' ישע' מפשעדבארז זי"ע אמר: שיכול לעשות על שורה אחד מספר נועם אלימלך פירוש מכמה דפים.

פ"א בא אצל הרה"ק הר"ד מענדל"ע מרימאנוב זי"ע אדם גדול אחד, והרר"מ הושיבו על ידו, בין הדברים אמר הגדול להרר"מ שעושה פירוש על הספר נועם אלימלך, וכבר כתב על פרשת בראשית לבדו והפירוש גדול כל כך יותר מכל הספר נועם אלימלך, אמר לו הרר"מ האיך יכולים לעשות חיבורים על נועם אלימלך, "דער גחיסער רבי ר' אלימלך, מלאכים ושרפים פלאגן זיך צו פארשטיין די כוונה פון אשטיקל נועם אלימלך, קאנט איר גיין מאכן א חיבור אויפן נועם אלימלך", ולא הסכים להדפיסו (אוצר ישראל).

החתם סופר זי"ע כשראה את הספר נועם אלימלך (ואז עדיין לא הי' מפורסם כ"כ), אמר: אקעגן אים זענען מיר האלץ האקערס (ויגד יעקב).

וז"ל של הרה"ק מקאמארנא זי"ע בחומש היכל הברכה שמדבר שם באיזה ספרי קבלה ומוסר ללמוד, ע"ש באריכות, ובהמשך דבריו מביא בזה"ל: ובספרי מוסר ספר הקדוש "נועם אלימלך" כולו אור צח צחצחות עמוק עמוק עד למאד אם תזכו להבין דבר אחד מדבריו,

מקובל בין החסידים שסגולה לכל חולה שלא יהי' ח"ו, לשים מראשותיו של החולה מלמעלה הספר הקדוש "נועם אלימלך" (מעדני מלך).

גם מקובל הסגולה למקשה לילד שתושע מהרה, להחזיק הספר "נועם אלימלך" דפוס ראשון, כמובא בספר דרך צדיקים שאשת הגאון בעל "שם שמואל" מסאכטשוב זי"ע היתה מקשה לילד, חמיה הגאון בעל "אבני נזר" מסאכטשוב זי"ע חיפש ספר "נועם אלימלך" שיהי' מוכרך בעצמו בלי שום ספר אחר, עד שמצא לשאול את הספר מכורך בעצמו, כי הוא סגולה למהר לידתה, [הנראה מזה כי לאו דווקא דפוס ראשון הוא סגולה, כי בכלל הספה"ק נועם אלימלך" הוא סגולה, וכמובן שדפוס ראשון עאכו"כ] (פרקי דרבי אליעזר).

פ"א בא א' אל הרה"ק ר' מנחם בראדי זי"ע מקאלוב שיתפלל על מקשה לילד, אמר הרה"ק ר"מ להמשמש שיתן לו הנועם אלימלך, א"ל שכבר יש לו נועם אלימלך בבית היולדות, אמר לו הנועם אלימלך שלי אין לך, ס'איז פונעם אלטען קאליוער, ולקח הלה את הספר והלך לבית היולדות כשהגיע לשם אמרו מזל טוב (שיח זקנים ח"ב),

ולסיום כדאי להעתיק מנהגו של רביה"ק זי"ע אם אמנם לא הי' לו שיעור קבוע בספר מיוחד מספרי תלמידי בעשטה"ק זי"ע, רק למד בכל ספרן של צדיקים פעם בזה ופעם בזה, יוצא מהכלל הי' הספה"ק "נועם אלימלך", אשר הי' לו שיעור קבוע בכל מוצאי שב"ק בספר תנא דבי אליהו ובספר הקדוש נועם אלימלך מפרשת השבוע הבא, ושיעורין אלו היו אצלו כחוק ולא יעבור.

זרעו אחריו:

א) הרה"ק ר' אלעזר מליזענסק זי"ע.

ב) הרה"ק ר' אליעזר ליפא מחמעלניק בעל אורח לצדיק.

ג) הרה"ק ר' יעקב ממאגלאניצא זצ"ל.

ד) הרבנית מרת אסתר עטיל ע"ה נישאה להרה"ק ר' ישראל נכד הרה"ק ר' קאפיל ליקאווער זצ"ל (זקנו של הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע), מנו"כ בפריסטיק.

ה) הרבנית הצדיקת מרת מירים ע"ה נישאה להרה"ק ר' אלי' משדה לבן זצ"ל, מנו"כ ברימנוב.

ו) חתנו הרה"ק ר' שמואל צורף זצ"ל.

פנימי התמים בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לבקשת רבים אנו מעתיקים כאן ליקוטים מתוך השיחות קודש מעניני יו"ט פורים

מתוך שיחה עם הגה"צ רבי אליעזר דוד פריעדמאן ז"ל
אב"ד בעלזא לאנדאן יע"א
ערש"ק פרשת תצוה תשס"ח לפ"ק

הגרא"ד: ווי אזוי איז געווען ביים זיידן ז"ל דער עצי חיים בנוגע טרינקען אום פורים? ביים פעטער ז"ל איז ידוע אז ער האט געטרינקען יותר מלימודו אום פורים.

רבינו: כ'האב נישט געהערט דערוועגן.

הגרא"ד: כ'האב אויך נישט געהערט בנוגע דעם קדושת יו"ט עפעס ספעציעל איבער דעם ענין פון טרינקען.

רבינו: יא, איבערן קדושת יו"ט האב איך יא געהערט, אז ס'איז איינמאל געווען פרייטאג פורים, און ער האט געטרונקען און איז געווען בגילופין, און פרייטאג נאכמיטאג האט מען נישט געווואוסט וואס וועט דא זיין, ס'קומט שוין באלד שבת, אויפ איינמאל האט ער געגעבן א קוק אויפן זייגער און ער האט געזעהן אז ס'וועט שבת האט ער געגעבן א קלאפ אויפן טיש "אוי, שבתי" און ער איז באלד געווארן נהפך לאיש אחר, סר ייני, דער פחד פון שבת האט אויסגעוועפט דעם וויין (עי' בבא בתרא י).

הג"ר נפתלי הירצקא צוויבל שליט"א, ראה"כ: דער רבי דער ברך משה ז"ל האט דערציילט אז ער איז אראפגעגאנגען אין מקוה, און עס איז געווען זייער טיפע טרעפ אראפצוגיין, און מ'האט מורא געהאט אז ער וועט אראפפאלן, האט ער געזאגט 'פחד מפיגו', און ער איז אראפגעגאנגען.

הגרא"ד: דער צאנזער רב ז"ל האט אסאך געטרינקען. די וועלט זאגט אז ער זאל ווערן מבושם ממש האט נישט געקענט זיין ווייל ער האט געהאט זייער א שטארקן קאפ, נאר אז ער האט געבראכן האט מען פון דעם געזעהן אז ער האט אסאך געטרינקען.

רבינו: ווער עם איז נישט געווואוינט צו טרינקען פארנעמט נישט זיין קערפער דעם וויין.

אין בעלזא האט מען נישט געטרינקען.

כ'האב געהערט פון טאטן ז"ל אז דער בעלזער רב רבי ישכר בער ז"ל האט אליינם געדאוועט פארן עמוד און געזאגט דעם קרוב"ץ מיט גרויסע בכיות.

הגרא"ד: יא, דער קרוב"ץ איז געווען א גרוים עסק אין בעלזא. כ'האב געהערט אויפן פריערדיגן רב אז ביי "את אסתר גל ממסתיר לגואל וגו' (אצל אתה קדוש) האט ער פארפירט עפעס אויסערגעווענליך.

ביים רב ז"ל (מהר"א מבעלזא) בין איך געווען פורים, האט ער גזאגט 'שושנת יעקב' מ'האט געהאלטן אין איין זינגען איינמאל און נאכאמאל אפשר א דרייסיג מאל האט מען געזינגען שושנת יעקב. אבער אזוי איז ער נישט ארויסגעשפרינגען פון די כלים.

ס'איז געווען פארשטעלעכטס אום פורים?

רבינו: יא, ס'פלעגן צו קומען פארשטעלטע, יא.

הגרא"ד: מ'האט דאס געלאזט אויך?

רבינו: יא, מ'האט זיי ארויפגעלאזט אויפן טיש, יא, פורים אליינם אפשר נישט, אבער שושן פורים איז געווען.

הגרא"ד: זיי זאגן דאך אז וועגן דעם איז געווען שושן פורים מער עסק ביי צדיקים וויייל פורים איז מען געווען פארנומען מיט מגילה ליינען, מתנות לאביונים, משלוח מנות, האט מען נישט געקענט אזוי... שושן פורים איז געווען צייט מער.

הרה"ח ר' שמואל הכהן פריעדמאן הי"ו, משב"ק: די ערשטע נאכט, תענית אסתר ביינאכט איז געווען מער בדהנות. ביי די סעודת פורים אליין איז נישט שייך געווען, וועז דער רבי האט געטרינקען איז שוין געווען מיט בכיות מ'האט שוין נישט געקענט.

הגרא"ד: ס'איז אויך געווען א זמן מסוגל, וועז מ'האט זיך מזכיר געווען.

רבינו: יא יא, מה שאלתך וינתן לך (אסתר ה ו).

דער זיידע ז"ל האט געריכטערט פורים, אזוי איבערן יאר האט ער נישט געריכטערט.

דער טאטע ז"ל האט זיך טאקע אויך אזוי געפירט.

מתוך שיחה עם כ"ק אדמו"ר משינאווא שליט"א
יום א' פרשת ויקרא תשס"ח לפ"ק

האדמו"ר משינאווא: איך בין געווען אמאל ביים רבי'ן ז"ל (רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל) פורים ביים טיש, האב איך געזעהן ביים טרינקען ווי ער האט געהאלטן אין די האנט דעם כוס און דוכט זיך מיר אז ר' אליעזר ליימזידער האט אריינגעגאסן, דאס איז איינס, און דער רבי האט דאס אויסגעטרינקען, דערנאך ער האט ער נאכאמאל אנגעגאסן, כ'האב עם געזעהן די עבודה, ממש מ'קען זאגן... כ'בין געווען ביי כל נדרי אויך ביים רבי'ן, ס'איז אינו דומה, ער האט גארנישט געטון, ער האט נאר געטרונקען, די בכיות נוראות וואס האט זיך דארט אפגעטון האט נישט קיין שיעור און קיין ערך, ממש מ'האט געווויינט אויפן קול דער גאנצער עולם, ער האט גארנישט געטון, ער האט בלויז געטרונקען. נאכדעם האט מען געזעהן ווי ער איז ממש געווארן נהפך לאיש אחר, ער האט אנגעהויבן מיט אזא שמחה.

האב איך דאס אלעמאל באוואונדערט, ווי אזוי קען דאס זיין אז ער האט אזוי מעורר געווען דעם עולם בלויז מיט טרינקען?!

דאס האבן מיר געזעהן אז ס'איז געווען מיט מסירות נפש.

רבינו: ס'שטייט אז דער דברי חיים האט געזאגט אויף "חייב אדם לבסומי בפורי", איבעראל ווי חז"ל זאגן חייב מיינט אז מ'דארף האבן מסירות נפש.[1]

האדמו"ר משינאווא: ביי רוב צדיקים האט מען דאס נישט געזעהן.

רבינו: אין בעלז איז דאס בכלל נישט געווען איינגעפירט די עבודה ביים טרינקען.

האדמו"ר משינאווא: דער קדושת יו"ט האט יא געטרונקען?

רבינו: יא, אויפן קדושת יו"ט האב איך געהערט אז ער האט געטרונקען.

האדמו"ר משינאווא: אין צאנז האט מען געטרינקען.

מתוך שיחה עם כ"ק אדמו"ר מסקווירא ב"פ שליט"א
יום ג' פרשת ויקרא תשס"ח לפ"ק

אדמו"ר מסקווירא ב"פ: איך האב געהערט פונעם פעטער ז"ל (רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל) ער האט געזאגט אז ס'לוינט זיך דורכצוגיין אלע צרות צו קענען איינמאל ליינען די מגילה (בידוע דברות קדשו מלהבות אש בפורים שנת תשי"ז לפ"ק, ובמשתה היין בפורים שנת תשס"ב לפ"ק אמר כ"ק רבינו שליט"א כמה ביאורים נפלאים בכונת דברי קדשו של רביה"ק זי"ע).

רבינו: יא, צדיקים האבן אריינגעלייגט גרויסע ענינים אין דאס מגילה ליינען.

דער רבי פון לובלין האט געזאגט, וועז ער האט געהערט ווי אזוי דער ערשטער בעלזער רב ליינט די מגילה, האט ער געזאגט "איך האב שוין אסאך מאל געהערט די מעשה, אבער אזוי שיין ווי דער יונגערמאן דערציילט דאס, האב איך עם נאכנישט געהערט".

מתוך שיחה עם הרה"ג ר' חיים אלעזר ראבינאוויטש שליט"א בן כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א ראש ישיבת מנחת אלעזר
יום ג' פרשת שמיני תשס"ח לפ"ק

רבינו הראה על ספה"ק בני יששכר שהו' מונח על השולחן

ואמר: איך באניין מיך נאר מיט דעם דרוק (מהדורת כ"ק האדמו"ר מתולדות אהרן ז"ל) – ס'האט נישט קיין גרייזן,

---

1 עי' בס' יסוד ושורש העבודה (שער י"ב המפקד פ"ג) וזה לשונו: כי קבלה היא מקדמונים בכל מקום שנזכר בגמ' חייב צריך האדם להמית עצמו עליה, עכ"ד.

מ׳האט ארויסגענומען די גרייזן, אינעם פריערדיגן מהדורא פון בני יששכר איז געווען אסאך גרייזן.

כ׳האב אמאל נאכגעזאגט א מדרש אויפן פסוק ״זכרינו ה׳ ברצון עמך״ – היינט האב איך געטראפן אז דער חיד״א ברענגט אויך דעם מדרש – דוד המלך האט געזאגט אז מען זאל אים דערמאנען, האט מען אים דערמאנט ״איש יהודי״ מיינט מען דוד המלך שבא משבט יהודה, האב איך היינט געקוקט אין חיד״א אין תהלים ברענגט ער אויך צו דעם מדרש.

כ׳האב נאכגעזאגט נעכטן (שושן פורים תשס״ח העעל״ט) אז דער מדרש תלפיות ברענגט ׳הפיל פור׳ אז המן האט געווארפן גורל, ווי אזוי איז געווען דער גורל? ער האט געמומען דריי שטיינדלעך, אזוי ווי די קינדער שפילן זיך, וואם האט נומערן פינטעלעך, אויף איין זייט האט עם זעקס און אויף די אנדערע זייט האט עם איינס, איין זייט האט עם פינף און אויף די אנדערע זייט צוויי, איין זייט האט דאם פיר און די אנדערע זייט דריי, אלעם איז צוזאמען מספר זיבן, און המן האט גענומען דריי אזעלכע שטיינער און דאם האט ער געווארפן, און עם איז אויסגעקומען דאם ערשטע איז געפאלן אויף ׳איין׳, די צווייטע און די דריטע איז געפאלן אויף ׳דריי׳, האט ער זיך זייער געפרייט אז דאם איז אותיות ״אגג״, און דער גורל וויזט אז ער וועט זיין פון אויבן, איז ער אבער געווען נייגעריג וואם עם טוט זיך אויף די אנדערע זייט ווער וועט זיין פון אונטן, איז אויסגעקומען ״זעקס, פיר, פיר״ דאם איז אותיות ״דוד״, און מיט דעם וואם ער האט איבערגעדרייט די שטיינדלעך איז אויסגעקומען ׳אגג׳ פון אונטן, במילא האט ער געהאט די מפלה.

האב איך געזאגט אז דאם איז ״ונהפוך הוא״, אז מ׳האט געקוקט אויף די פארקערטע זייט פונעם גורל, וועגן דעם איז געווארן ״אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם״.

ואמר רבינו: דער ספר בני יששכר דאם איז די אלף בית פון א יום טוב..., אהן לערנען בני יששכר איז נישטא קיין יום טוב.

הגרח״א: מ׳דערציילט אז דאם לעצטע מאל פורים וואם דער מנחת אלעזר האט געלייענט די מגילה (בשנת תרצ״ז) – ער איז געווען זייער שוואך – פסח איז ער שוין נעבעך געלעגן אין בעט, פורים האט ער אבער נאך געלייענט די מגילה – ער האט געהאט גרויסע יסורים ער איז נישט געזונט געווען אויף די ביטערע מחלה ל״ע, ער האט געהייסן טאקע שרייבן אויף די מציבה ״כל ימיו למד תורה מתוך יסורין״ – האט ער דערציילט אויפן באלעמער פארן מגילה ליינען, אז ס׳איז דאך ידוע אז דער רבי ר׳ מענדעלע רימנוב׳ער און אנדערע צדיקים האבן געוואלט ברענגן משיח׳ן, זיי האבן געטון פעולות שונות. מ׳האט מלשין געווען פאר די ממשלה אז זיי נעמען זיך צוזאם און מ׳וויל מאכן א מרידה, זיי ווילן אויפשטעלן א נייע מלכות און יעדער איז זיך אנטלאפן, און דעם רבי ר׳ מענדעלע האט מען נעבעך איינגעזעצט אין תפיסה, ער איז געווען שרוי בצער, ענדליך נאך אסאך השתדלות האט מען גע׳פוע׳ט אז אויב ער דארף עפעס קען מען אים ברענגען, איז מען אים געגאנגען פרעגן וואם ער וויל – ס׳איז געווען חודש תמוז – האט רבי ר׳ מענדעלע געזאגט אז מען זאל אים ברענגן א מגילת אסתר... נו, אז דער רבי הייסט איז מען געגאנגען ברענגען.

די לעצטע מינוט איז דער ראפשיצער רב ז״ל נאכגעלאפן און האט געזאגט ״חלילה, מען זאל פארן רבי׳ן נישט אריינברענגן א מגילה, וויל טאמער ברענגט מען אריין א מגילה וועט ער חרוב מאכן א האלבע וועלט״...

האט דער מנחת אלעזר אויסגעפירט מיט א גרויס התעוררות ״מיר האבן א כלל גדול, חביבה מצוה בשעתה, נאך א כלל האב מיר מרובה מדה טובה ממדה פרענויות, איז מה–דאך אין חודש תמוז קען מען חרוב מאכן א וועלט מיט די מגילה, כ״ש וויפיל מ׳קען אויפטוען ביים מגילה ליינען...״

מתוך שיחה עם הגאון רבי נתן געשטענער זצ״ל
אב״ד קרית א״י, ור״מ פנים מאירות
בעמח״ס שו״ת להורות נתן
ליל שישי פרשת תולדות תשס״ט לפ״ק

רבינו: כ׳האב געקלערט אמאל אזוי, שטייט פון אריה״ק (פרע״ח ש״ו פ״ח) אז מען קען הרג׳נען א מענטש דורכן שם תכ״ה, ער זאגט עם ביי משה רבינו ווען ער האט גע׳הרג׳ט דעם מצרי, דער מקדש מלך (פ׳ משפטים דף קח.) טייטשט אז דאם האט משה רבינו געזאגט (שמות ב׳ י״ג) הלהרגני אתה אומ״ר כאשר הרגת את המצרי, מיטן שם

תכ״ה. און דאם זעלבע זאגט ער ביי רבי עקיבא אז ואהבת א׳ת ה׳ אלקי׳ך איז סופי תיבות תכ״ה.[2]

מיר איז קשה געווען, דער בני ישששכר (מאמרי חדש אדר מאמר ד׳ ימי הפורים אות ב׳) זאגט אז י״ג אדר איז געפאלן יענעם יאר בשעת׳ן נם פורים אום שבת, זאגט ער אז המן האט געוואלט הרג׳ענען די אידן אין שבת, און עם איז געווען ג׳ מבורכים, ס׳איז געווען חודש אדר, מזל אדר דגים, און א מענטש איז געבענטשט, און שבת קודש איז געבענטשט. נאכדעם איז געווען ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם שטייט אין פסוק ויכו היהודים בכל אויבהם,[3] פארשטיי איך נישט ווי אזוי האבן די אידן געהרג׳ט די גוים אין שבת?

בעל להורות נתן: ס׳קען זיין ס׳איז געווען מלחמת מצוה, צו הרג׳ענען עמלק.[4]

רבינו: אבער פארוואם האט דאם געדארפט זיין שבת? פון כ״ג סיון (זמן שנשלח האגרות שניות) ביז אדר איז דאך געווען גענוג צייט צו הרג׳ענען די גוים, פארוואם האט דאם געמוזט זיין אין שבת? אבער אויב זאג איך אז מען האט אבער געהרג׳ט מיט א שם,[5] האט מען יא געמעגט הרג׳ענען אום שבת (ועי׳ בבית האוצר (כלל א׳ ג׳) שגם כתב דההורג ע״י שם לא מיקרי רוצח, עיי״ש).[6]

---

2 במקדש מלך שם מפרש מאמר הגמרא (ברכות סא:) בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים, אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן, אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי מתי יבא לידי ואקיימה, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנה, היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד. ואינו מובן מה היתה כוונת התלמידים בשאלתם עד כאן, וכי לא ידעו ממצות קידוש השם שצריך כל אדם מישראל למסור נפשו בעבור כבוד ה׳. וביאר בבחינה זו שעל ידי שם תכ״ה יכולים להרוג העכו״ם, והנה השם תכ״ה נרמז בסופי תיבות ואהבת א׳ת הוי״ה אלהי׳ך, ולכן כשראו תלמידי רבי עקיבא איך שמייסרים אותו במיתה אכזרית והוא מאריך בתיבת אחד, אמרו לו רבינו ע״ד כא״ן, פי׳ למה אתה מאריך בתיבת אחד, ולא תאמר הפסוק שלאחריו ואהבת את ה׳ אלהיך ותכוין בסופי תיבות השם תכ״ה ותנצל מיד הרשע, השיב להם רבי עקיבא הן כדבריכם כן הוא שיש בידי להמית שונאי ולהציל עצמי, אבל כל ימי הייתי מצטער על פסוק בכל נפשך מתי יבא לידי ואקיימנה, ועכשיו שבא לידי אני חפץ ליהרג על קידוש השם ואין רצוני להנצל, עכ״ד. וכדבריו הביא גם בדברי יחזקאל (אגדות הש״ס) בשם הישמח משה.

ועי׳ מ״ש מרן רביה״ק בברך משה (פ׳ פינחס עמוד רמח) לבאר הכתוב והנה איש מבני ישראל בא ויקרב אל אחיו את המדינית לעיני משה ולעיני כל עדת בני ישראל והמה בוכים פתח אוהל מועד, וכתב בתרגום יונתן ואינון בכיין וקריין שמע, ותמוה מה ענין קריאת שמע לכאן. אך הכוונה כי באותו מעשה דזמרי בודאי לא נעלם ממשה רבינו ושאר נשיאי ישראל גודל החטא והפשע של הבועל ארמית, ואף הם בקשו לקנא קנאת ה׳ צבאות ולהשיב חמת ה׳ מישראל, ולכן חשב משה רבינו לנקוט באומנתו הישנה ואין כוחו אלא בפה, וביקש להרוג את המדינית כמו שהרג את המצרי, על ידי שיזכיר בפיו את השם תכ״ה שהוא מסוגל להרוג ולאבד את הרשעים, ועל זה נאמר והמה בוכים פתח אוהל מועד, ונרמז השם תכ״ה באותיות השניות של התיבות והמה בוכים פת״ח, להורות שבקשו להזכיר את השם הלזה כדי להרוג את המדינית, ועל זה כתב בתרגום יונתן ואינון בכיין וקריין שמע, היינו שעמדו לקרות קריאת שמע כדי להגיע לתיבות ואהבת א׳ת הוי״ה אלהיך, ולכוין בו את השם הקדוש תכ״ה שנרמז בסופי תיבות כאמור.

ומרן רבינו שליט״א (פר׳ כי תצא) כתב בזה כי גם מלחמת עמלק לא היה בחרב, אלא בשם תכ״ה, ודבר זה מדוקדק בלשון הכתוב (שמות יז יג) ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב, וצריך ביאור אומרו דק לישנא לפ״י חרב, (ועיין בישמח משה פ׳ בשלח מש״כ לפי דרכו). אך לפי האמור יש לומר כי כאשר הלך יהושע ללחום עם עמלק לא היה בחרב ובחנית, אלא ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפ״י חרב, היינו על ידי שם תכ״ה שאמר בפה, החליש את עמלק ואת עמו, עכ״ד. (ועי׳ עוד מה שכתב בזה בפ׳ וישלח באריכות).

3 וז״ל: הנה מבואר בדברי קדמונינו שהשנה ההיא שגזר המן הגזירה על ישראל בי״ג אדר אקלע יום י״ג אדר בשבת, הנה הש״י פעל ועשה אשר נפל הגורל על יום י״ג אדר דאקלע בשבת ונתוועדו יחדיו ג׳ המובחרים אדר מזלו דגים המובחרים, ושבת המובחר, וישראל המובחרים, ונתקיימו ישראל לעד לעולם והרשע הזה שתה כוס התרעלה וילבש קללה כמדו, עכ״ל.

4 עי׳ בס׳ כלי חמדה (פר׳ כי תצא אות ט״ז) שמאריך לדון אי מחיית עמלק דוחה שבת, ומביא שיטות הראשונים בזה, והנפק״מ לגבי נשים אי הוי מצ״ע שהו״ג, עיי״ש.

5 בענין זה מובא בספה״ק שהסופי תיבות של חמ׳ת המל׳ך שכ׳ה הוא השם תכ״ה, וכמו כן מ״ש ותקרא אסתר להת״ך ג״כ רומז להשם הנ״ל.

6 ועי׳ בשו״ת תפארת שלמה (יו״ד סי׳ צ) שמבאר באריכות שההורג ע״י שם בשבת, לגבי שבת אינו נקרא מעשה, כיון דסוף כל סוף גופו לא עשה שום מלאכה, אבל לגבי רציחה נחשב למעשה, עיי״ש באריכות, ועי׳ בס׳ קה״י (כ״ק סי׳ י״ט) שג״כ חידש כן על פי החידוש הידוע של הבית מאיר (באהע״ז סי׳ ה) והחת״ס (ח״ו סי׳ פ״ד - ח״א או״ח סי׳ ר״א) וכן נודע בשם הישועות יעקב (או״ח סי׳ רס״ג אות ו) דבשבת לא שייך שליחו של אדם כמותו אפי׳ אי נימא דשייך שליחות בעכו״ם, דבשבת לא הקפידה התורה על עצם עשיית המלאכה שלא תיעשה, רק קפידת התורה שגופו של ישראל ינוח ולא יעבוד בה שום מלאכה, כמו שכתוב למען ינוח שורך וכו׳, ע״כ אפי׳ שלח שליח לעשות מלאכה בשבת ועשאה לא עבר המשלח שום איסור כיון דהעיקר הקפידא שגופו ינוח בשבת, וסוכ״ס הרי נח ולא עשה כלום, ועצם הדבר שהמלאכה נעשה לית לן בה.

כ׳האב שוין אמאל געזאגט אויף אן אנדערן אופן ווי אזוי מען האט געקענט הרג׳ענען אין שבת, ווייל וועז עם איז געווען די גזירה להשמיד ולהרוג את כל היהודים מנער ועד זקן ביום אחד, דער ״ביום אחד״ ווי אזוי איז געווען דער ביום אחד, צי ס׳איז געווען אזוי ווי ביי אידן היום הולך אחר הלילה, צי הלילה הולך אחר היום? וועז די גוים האבן ארויסגעגעבן א גזירה צו הרג׳ענען די אידן ווי אזוי איז געווען די גזירה, ביי די גוים איז דאך לילה הולך אחר היום. קומט אויס אז די נאכט האט באלאנגט צום שבת נאך צו י״ג, האבן זיי געהרג׳עט די גוים מוצאי שבת און עם איז געווען י״ג אדר.[7]

וכזה הם מיישבין הקושיא דאמאי אמרי׳ בגמ׳ אמירה לעכו״ם בשבת שבות דהיינו דהוא איסור דרבנן, הרי שלוחו של אדם כמותו ומטעם שליחות יהי׳ איסור דאורייתא, ולפי חידוש הג״ל אתי שפיר דבעצם המלאכה לית לן בה דלא זו היא קפידת התורה, וא״כ בזה ששלח עכו״ם לעשות מלאכה מטעם שליחות אי אפשר לחייבו כי הרי קיים מצות התורה, וע״כ הוצרך לומר דהוי איסור דרבנן.

וע״כ בשבת כשעשה ע״י שם לא איכפת לן ומותר כיון דסוף כל סוף גופו נח בשבת. משא״כ ברציחה או במזיק את חבירו ע״י הזכרת שם או סגולה, שם אין נפקא מינא האיך הרגו, ואין עיכב שיהי׳ ע״י מלאכה כל דהו, אלא העיקר שלא יישפך דם נקי מישראל.

7 ולפי״ז אמן מרן רבינו שליט״א בטעמא דמילתא שעיקר מצות פורים היא דווקא ביום ולא בלילה וסעודת פורים שעשאוה בלילה לא יצא אפי׳ בליל י״ד ואפי׳ לענין קריאת המגילה כתב המ״א (בסי׳ תרפ״ו ס״ק א׳) דעיקר קריאתה הוי ביום ולא בלילה ובאמת הדבר צ״ב, ולהנ״ל יובן היטב דהא לא נחו היהודים עד יום י״ג בבוקר, ויתן לומר שמה״ט נוהגים להמשיך הסעודה עד ליל ט״ו משום דבשעת הנס הי׳ הלילה נמשך אחר היום.

ובדרך צחות יל״פ הגמ׳ חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, דהנה הרמ״א (בסי׳ תרצ״ה) כתב דגם בליל י״ד ישמח וירבה קצת בשמחה וזה כמנהג ברוך מרדכי היהודי שהיום הולך אחר הלילה, ואמנם ממשיכים הסעודה גם לליל ט״ו כמנהג המן, וכאופן שגזר כנ״ל, ובאופן זה פור המן נהפך לפורינו, וע״כ חייב אדם לבסומי בפוריא ולשמח לכל הדיעות עד דלא ידע בין ארור המן שהלילה הולך אחר היום ובין ארור מרדכי שהיום הולך אחר הלילה, וגם בלילה ישמח לב האדם.

ומעתה יובן הפחד״א כיצד אפשר לקיים שניהם, דהא הדת ניתנה להקהל ולעמוד על נפשם ולאבד זרע עמלק בעצם יום השבת כמבואר לעיל, וע״כ שואל בענין אם הי׳ מותר לאבדם בש״ק או לא, וע״ז משיב כהלכה זה לענגו ולקדשו וזה להומו ולאבדו ובודאי אין היכולת לקיים שניהם אלא יאבדו אותם במוצש״ק.

מתוך שיחה עם הגאון רבי שלום אליקים געציל בערקאוויטש שליט״א
דומ״ץ קרית יואל יע״א - בעמח״ס שו״ת אגלי דבש
יום א׳ פרשת פקודי תשע״א לפ״ק

רבינו: די שאלה וועט יעצט (בשנת האבילות אחרי הרבנית הצ׳ ע״ה) אויסקומען וועגן משלוח מנות.

דומ״ץ קרית יואל: ס׳איז דא א תשובה אין דברי מלכיאל (ח״ה סי׳ רל״ו), אז פאר א רב איז עם אריינגערעכנט אינעם חלק פון די שכירות (והוי כמו פריעת חוב), און מ׳מעג שיקן משלוח מנות פאר יעדן וואס איז א איינגעשטעלטער אין די קהילה.

רבינו: דער מקור פון משלוח מנות [שאסור לשלוח לאבל] איז פון שאילת שלום [שאסור לשאול בשלום האבל] אזוי שטייט אין די פוסקים (הרמ״א בהל׳ פורים סי׳ תרצ״ו ס״ו ציין להל׳ אבילות ביו״ד סי׳ שפ״ח ששם נזכר איסור שאילות שלום).

און ביי שאילת שלום ווייסט נישט די וועלט פון דעם, און ביי משלוח מנות ווייסט יא די וועלט און מ׳איז מחמיר, און צו זאגן שלום עליכם ווייסט מען נישט, יעדער גיט שלום וועז מ׳קומט אין די פרעמד.

א׳ הנוכחים: די וועלט מאכט אויך א טעות, מ׳האלט אין איין פרעגן צו א אבל מעג שיקן משלוח מנות, און דאם שטייט נישט.

רבינו: ס׳שטייט ביידע, ס׳שטייט אויך ער זאל נישט שיקן, נאר פאר צוויי מענטשן, עס שטייט שוין אזוי פון הגהות מיימוניות (בסוף סדר שופטים בשם המהר״ם מרוטנבורג) אז אפילו אינמיטן די שבעה זאל ער שיקן פאר צוויי. ס׳שטייט אז מ׳זאל נישט שיקן קיין מיני שמחה (כ״ה לשון המג״א סי׳ תרצ״ו סק״ז). ער איז דאך מחוייב מיט כל המצוות, און דאם איז דאך א מצוה, איז ער מחוייב צו שיקן פאר צוויי, און מ׳שיקט א חלה (צרכי סעודה).

מחותנו הגר״מ ראטה: מחלפי סעודתייהו (מגילה ז:).

מתוך שיחה עם הרה״ג רבי יצחק ראקאוו שליט״א
ממשפיעי ישיבת מיר ירושלים ת״ו
יום ה׳ פרשת בשלח תשע״א לפ״ק

הגר״ד: מ׳זעהט אין גמרא (גיטין נז:) מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק, פרעגט מען דאך ווי אזוי האט המן זוכה געווען צו דעם?

רבינו: אויף דעם איז דאך דא א תירוץ, מיטן באקאנטן קדושת לוי (לפורים) אויפן פסוק (אסתר ה ט) ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב, לכאורה ווי אזוי נעמט זיך פאר המן די מדה פון 'שמח וטוב לב', דאם פאסט זיך פאר א איד וואם לערנט תורה, און לעבט מיט אמונה און בטחון, נאר דורך דעם וואם ער האט נהנה געווען פון די סעודה פון אסתר האט זי אריינגעלייגט אין אים א חלק הקדושה.[8]

במילא קען זיין אז דורך דעם האט המן זוכה געווען אז דורך די נס פון פורים איז געווען 'ורבים מעמי הארץ מתיהדים' (אסתר ח, יז) און ס'איז ארויסגעקומען אזא געוואלדיגע קידוש ה'.

ס'איז דא א תפארת שלמה (פ' יתרו עה"פ ויקח יתרו) אויפן פסוק 'ואקחה פת לחם וסעדו לבכם', אז ווער ס'איז געווען מאוכלי שולחנו פונעם בעש"ט הק', איז ניצול געווארן פון אלע תאוות, און ס'האט אין אים אריינגעברענגט א קדושה, אזוי זאגט ער אויפן בעש"ט הק', ווי גרויס מ'איז געווארן דורך דעם וואם מ'האט געגעסן דארט, און אויף דעם איז געווען די כוונה פון אברהם אבינו וואם ער האט געזאגט פאר די מלאכים (בראשית יח, ה) 'ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעבורו', אז אפילו 'אחר תעבורו' נאך דעם ווען זיי ווילן שוין אוועק גיין פון אים, ווילן זיי נאך האבן א התעוררות קדושה דורך דעם וואם זיי האבן געגעסן ביי אים.[9]

במילא אז המן האט געגעסן פון די סעודה פון אסתר המלכה, דורך דעם האט ער זוכה געווען צום קידוש השם וואם ס'איז ארויסגעקומען פונעם נס.

אבער לכאורה דער קדושת לוי זאגט דארט אז דורך דעם וואם מ'גיט צו עסן פאר א רשע, קען מען אים מכניע זיין,[10] איז לויט דעם ווי אזוי האט משה רבינו מכניע געווען פרעה, מיר געפינען נישט אז משה רבינו האט אים עפעס געגעבן. נאר ס'קען זיין די גמרא זאגט דאך איז קידושין (דף ז.) אז ביי קידושין מוז זיין 'נתן הוא ואמר הוא' [שהמקדש יתן שוה פרוטה ויאמר הרי את מקודשת לי וכו'], און אויב נתנה היא טויג נישט, אבער ביי א אדם חשוב, זאגט דארט די גמרא אז זי איז יא מקודשת, ווייל 'בהחיא הנאה' וואם זי האט 'דמקבל מתנה מינה', איז זי 'גמרא ומקניא נפשה'.

במילא, אז עם איז געווען 'וה' נתן את חן העם בעיני מצרים (שמות יב, לו), זענען זיי דאך געווען אזוי ווי א אדם חשוב, און דאם וואם די מצריים האבן געגעבן פאר די אידן, איז עם געווען א הנאה פאר די מצריים, איז עם גערעכנט אזוי ווי זיי וואלטן באקומען – ס'איז אזא לומד'ישע הנאה – אויב אזוי האט מען שוין געקענט מכניע זיין, און דאם קען אויך זיין די כוונה 'הים ראה וינוס, מה ראה, ראה ישראל באים ורכוש מצרים בידם', ווייל דער ים האט געזהן אזעלכע גרויסע רשעים, מוז מען זיי דאך עפעס געבן מ'זאל זיי קענען מכניע זיין, און

---

8 וז"ל הקדושת לוי: "ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב וכו' הנה יש לדקדק איך שייך לומר בהמן וטוב לב, הלא מה דכתיב בכמה מקומות וישת וייטב לבו, אמרינן בגמרא כו' עיין שם. ואם כן איך שייך לומר בהמן וטוב לב. ונראה, דהנה ישראל עם קדושו החיות שלהם מהבורא ברוך הוא יתברך מסטרא דקדושה והרשעים והאומות החיות שלהם מסטרא אחרא... וזהו ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב, כשהיה בסעודת אסתר שהוא מסטרא דקדושה ונמצא הפרידה אותו מסטרא אחרא שלו להביאו לסטרא דקדושה ועל ידי זה לא יהיה לו חיות כלל וזהו וטוב לב. ועל ידי זה ויתאפק המן, כי באמת איך שייך בהמן ויתאפק שהוא מדה טובה ובזה נבון", עכ"ד. (ועי' בשפתי צדיקים פ' ויא).

9 וז"ל התפארת שלמה (שם): "כמו שהורה לנו הבעש"ט זי"ע והפליא עצה והגדיל תושיה מכל הדורות שלפניו לרומם כבוד הבורא להרבו' תלמידים להורות להם דרכי הקדושה וטהרה בתורה לשמה והכנת התפלה כאשר עינינו רואות מכל צדיקי הדור תלמידי תלמידיו אשר מפיהם אנו חיים וכל הדבוקים בהם יצליחו ויעשו פרי. וכה אמר כי כל מי שזוכה להיות משובתי שבת מאוכלי שולחנו הוא נותן בו סם חיים להיות בקרבו רפואה להוושע מכל התאוות וגם פועל להבא להתנהג בביתו בקדושה וטהרה. אשר מדרכי הרפואה על ידי בני אדם הוא רק להתרפא מחוליו הקודם אך עודנו צריך שמירה להבא שלא יבא ויחזור אליו ח"ו החולי. ובזה יפה כח הצדיק ע"י שולחנו הטהור לתת לאדם שמירה להבא להנצל מכל רע", עכל"ק.

10 עי' בקדושת לוי (שם) וז"ל: "וכשהצדיקים רוצים לשבר הרשעים אזי מפרידים מסטרא שלהם להביאם לסטרא דקדושה. והנה על ידי זה משברים אותם, כי מסטרא שלהם נפרדים ולסטרא דקדושה בוודאי לא יגיעו ועל ידי זה משברים אותם. והנה אסתר כשעשתה הסעודה ובקשה את המן על הסעודה בוודאי אסתר עשתה בקדושה, כי בוודאי עשתה אסתר הסעודה שלה מסטרא דקדושה והרצון שלה היתה להפריד את המן מסטרא אחרא שלו ממקור החיות שלו ובקשה אותו על הסעודה שלה שעשתה בקדושה ועל ידי זה לא יהא לו חיות כלל וכלל, כי מסטרא שלו יפרד ולסטרא דקדושה לא יבא בכדי שיושפע לו חיות מסטרא דקדושה, וזהו שאמר הכתוב (משלי כה, כא) אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים כי גחלים אתה חותה על ראשו כו', פירוש האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים הרמז בזה שתראה להפרידו מסטרא שלו ולהביאו לסטרא דקדושה. ובוודאי לא יגיע לסטרא דקדושה ועל ידי זה אתה חותה גחלים על ראשו".

די אידן האבן גארנישט געגעבן פאר די מצרים, נאר 'ראה ישראל באים ורכוש מצרים בידם', און דאס איז דאך געווען א הנאה פאר די מצריים, איז עס יא אזוי ווי געגעבן, וועט מען שוין יא קענען מכניע זיין און דערטרענקען די מצריים.

מתוך שיחה עם כ"ק אדמו"ר ממאחנובקא-בעלזא שליט"א
יום א' פרשת טהרה תשע"א לפ"ק

רבינו: כ'האב אמאל געהערט פונעם טאטן ז"ל – ס'איז דאך נאך יעצט חודש אדר – וועז ער האט אמאל געזעדט פון בעלזא וועגן פורים, האט ער גזאגט אז דער בעלזער רב (הגה"ק מהרי"ד ז"ל) האט געדאוונט פורים פארץ עמוד, און האט גזאגט די 'קרובץ' [בחזרת הש"ץ] מיט גרויס בכיות.[11]

האדמו"ר ממאחנובקא-בעלזא: ער האט די גאנצע שטיקלעך גזאגט.

ווי אזוי איז געווען דער מנהג אין סיגוט וועגן דאוונען פארץ עמוד אין פורים?

רבינו: ניין, מ'האט נישט געדאוונט אליינם פארץ עמוד, א בעל תפילה האט געדאוונט פארץ עמוד.

אין בעלזא האט מען נישט געטרונקען אין פורים.

האדמו"ר ממאחנובקא-בעלזא: ניין, מ'האט נאר איינגעטונקען פורים די חלה אביסל אין א זעקם און נייצציגער.

רבינו: אזוי?, נישט אין וויין, נאר אין בראנפן, רוב ראשונים האלטן דייקא בויין.[12]

האדמו"ר ממאחנובקא-בעלזא: אין בעלזא האט מען זייער אכטונג געגעבן אויף דעם. מ'זאגט נאך פונעם ערשטן בעלזער רב (הגה"ק השר שלום ז"ל) וואס האט גזאגט 'אז א שיכור איז ערגער פון א בעל עבירה', וועז א מענטש טוט א עבירה וויסט ער אז ער דארף תשובה טוהן, אבער א שיכור וויסט נאר נישט אז ער דארף תשובה טוהן – מ'רעדט נישט פון גרויסע אידן וואס זיי האבן געדינט דעם באשעפער.[13]

רבינו: אין צאנז איז יא געווען דער מנהג צו טרינקען אין פורים,[14] און אין סיגוט אויך.

---

11 עיין בס' שיח זקנים (ח"ב) ששמע מא' שהיה בעת שהאדמו"ר מסערעט ז"ל היה מתאר איך שהיה נראה ימי הפורים אצל חותנו הק' המהרי"ד מבעלזא ואמר שהתפילה היה נראית כמו תפילת יום הכיפורים, והיה חוזר על הנוסח שחותנו אמר את הקרובץ.

ואח"כ תיאר את קריאת המגילה ואמר שאצל הפסוק ותעמוד אסתר בחצר בית המלך הפנימית נוכח פתח הבית וגו' אמר את התיבות 'נוכח פתח הבית' אמר בניגון קריאה של יום כיפור, וכל אחד הרגיש בעת אמרו זאת, איך שעומד נגד בית המקדש.

כשגמר להתפלל נכנס לביתו ונכנס עמו א' מהיושבים, והושיבו הרה"ק על כסאו, והרה"ק עמד אצל פתח הבית, ואמר איתא חייב אניש לבסומי בפוריא, אינני בכח, על כן הנני ממנה אותך לשליח, וציוה להכניס סעודה בשביל היושב, ואח"כ ציוה להכניס משקה, והיושב שתה עד שנעשה מבוסם, אח"כ ציוה הרה"ק לב' אנשים להוציא את היושב, ואחזו בו והוציאוהו, ובזה נגמר הבסומי.

ואצל שולחנו הטהור הביאו י"ש 96, וטבל את הפת ביי"ש, וחילקו מזה להקהל, עכ"ד ע"ש.

אגב, יש לציין שפע"א הצטדק א' לפני רבינו ז"ל מרן הברך משה ז"ל ואמר לו שידוע שהרה"ק המהר"א מבעלזא ז"ל היה מוציא ידי חובתו ע"י שלוחים בכמה מצות, כגון בשתיית יין בפורים, או בשינה בסוכה, נענה הברך משה: אבל דע לך, שגם את הרפואות שציוהו הרופא ליקח למען בריאותו, היה ממנה שליח שיקחנו, ומי שהוא במדריגה זאת יכול גם למנות שליח למצות, ודפח"ח.

12 עי' במס' מגילה (דף ז:) ברש"י על המימרא דהחייב אינש לבסומי בפוריא, להשתכר ביין, וכ"כ הרמב"ם בהל' מגילה (פ"ב הט"ו) וז"ל: כיצד חובת סעודה זו שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו 'ושותה יין' עד שישתכר וירדם בשכרות.

וכ"כ בשו"ת הרדב"ז (ח"א סי' תס"ב), וכ"כ הרוקח (סי' הל"ז), וכן מבואר באבודרהם שהיות שכל הנס פורים היה ע"י משתה היין, ע"כ יש מצוה לשתות יין דייקא.

אמנם הגאון מהר"י ענגיל ז"ל (בגליוני הש"ס) תמה על כך דמנ"ל דהחיוב הוא דוקא ביין ולא בשאר משקה המשכר, וכן נקטו הרבה פוסקים שלאו דווקא ביין היות שבעיקר הוא מצות הביסום והשכרות (וע"ע בשו"ת מקדשי השם (ח"ב סי' מ"ב) בהגהות דפ' צבי),

ויש לציין שברמב"ם הנדפס מחדש (מהדורת שבתי פרענקל) מביא גירסא ברמב"ם שמשמיט תיבות 'ושותה יין'.

וכ"כ בס' מאורי אור שהרה"ק רבי מאטעל ע' מהאראנסטייפל ז"ל שתה ספיר"ט בפורים.

13 אמנם מן הענין לציין שבס' אוצר יד החיים מביא ששמע מהרה"ק מהר"ש מבעלזא ז"ל בשם זקינו הגה"ק רבי אלעזר רוקח מאמסטערדאם ז"ל שפע"א היה העיר בסכנה גדולה משונאים וצוררי ישראל רח"ל, ואמר להביא יין לשתות בפורים, ואמר שיש לו בקבלה שאם שותים הרבה יין בפורים אזי השונאים נופלים, ואכן כך הוה.

14 עיי' בס' דרכי חיים (ח"ב אות ל"א) איך שמתאר ענין השתיית בפורים אצל הרה"ק מצאנז ז"ל, וז"ל: 'והיה המנהג שבאו אז כל סוחרי יין שבעיר

האדמו"ר ממאחנובקא–בעלזא: ס'איז דא מקומות – ביי די פוילישע חסידים – וואס א גאנץ יאר האט מען אויך איבער געטרינקען ביי שמחות, ביי חתונות.

רבינו: דער ראפשיצער רב ז"ל האט געזאגט, 'ווען אונז זענען מיר געווען יונגעלייט, זענען מיר שיכור געווארן פורים פון די מגילה ליינען, און שמיני עצרת פון קדושת כתר ביי מוסף'.[15]

האדמו"ר ממאחנובקא–בעלזא: מ'דערציילט אז צוויי קינדער פונעם ערשטן בעלזער רב זענען געווען אונטערוועגנס, און זיי האבן נישט געקענט אנקומען קיין בעלזא אויף פורים, איינער האט זיך מצער געווען, און איינער האט זיך משמח געווען, דער טעם פון דער וואס האט זיך מצער געווען איז געווען, ווייל ער האט נישט געהערט פונעם טאטן די מגילה ליינען, און דער וואס האט זיך משמח געווען האט געזאגט אז יעצט האט ער געהערט 'מגילה לשמה', ווייל אזוי הערט ער דאך פון זיין טאטע איז עם דאך א הויכע בחינה.

רבינו: ס'איז דאך ידוע אז ווען דער רבי פון לובלין האט דאך געהערט דעם ערשטן בעלזער רב ליינען די מגילה, האט ער געזאגט 'אזוי שיין ווי ער דערציילט די מעשה האב איך עס נאכנישט געהערט'.

האדמו"ר ממאחנובקא–בעלזא: דער ערשטער בעלזער רב האט אויך געזאגט א פלא פון א לשון 'ווען משיח וועט קומען, וועט ער אליינס ליינען די מגילה, און אז ער וועט נישט וועלן ליינען, וועט ער מיך מכבד זיין'.

א' הנוכחים: ווען דער בעלזער רב (הרה"ק מהר"א ז"ל) איז געווען ביין רבי'ן ז"ל (רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל) שנת תשי"ב האט ער נאכגעזאגט פארי'ן רבי'ן דעם ווארט פונעם ערשטן בעלזער רב.

רבינו: אין בעלזא האבן די רבי'ם אליינס געליינט די מגילה?

האדמו"ר ממאחנובקא–בעלזא: יא.

רבינו: און אויך יעדן שבת האבן זיי געליינט?

האדמו"ר ממאחנובקא–בעלזא: דער ערשטער בעלזער רב האט געליינט יעדן שבת, און דער מיטעלער רב (הרה"ק מהר"י ז"ל) האט געליינט בלויז די ימים טובים און ימים נוראים.

אמאל איז דער מיטעלער רב געווען אין ראזוואדאוו אויף א שבת, האט אים דער ראזוואדאווער רב (הגה"ק רבי משה ז"ל חתנו של מרן חייטב לב ז"ל) געפרעגט פארוואס ער ליינט נישט, האט ער געענטפערט, 'ס'מאכט זיך נישט'.

רבינו: וואס פארשטייט מען וואס דאס מיינט...

האדמו"ר ממאחנובקא–בעלזא: דער ערשטער רב האט געזאגט אז ביי דריי צדיקים האט ער זיך געלערנט ליינען די מגילה, ביים לובלינער און ביים סטרעלישקער און ביים קאזניצער מגיד, ער האט עס געלערנט אויף דריי אופנים, טעמים אן ווערטער, און ווערטער אן טעמים, און אויף נאך א אופן.

רבינו: דער בעלזער רב האט געזאגט ביי די מגילה, להיות כל איש 'שורר' (עם ש' ימנית) מיט 'שׂורר' (עם ש' שמאלית), שׂורר איז פון דאם לשון אשורנו ולא קרוב (במדבר כד, יז).[16]

והביאו כל אחד יין טוב עבור רבינו וכו' ורבינו שתה יין הרבה עד שהקיא, ואח"כ שכב במיטתו קצת וכו', ואחר הסעודה הלך רבינו עם העולם לרחוב וכו', ובחזרתו היה המנהג שרבינו נכנס אצל בעלי בית ושתה אצלם יין או קאווע וטייא, עיי"ש עוד.

ועיי' בס' נפלאים מעשיך (ח"א) שהרה"ק מהרש"א מראצפערט ז"ל סיפר להחקל יצחק ז"ל מספינקא שאביו הק' ז"ל אמר שאם לא היה נפסק להלכה שחייב אניש לבסומי בפוריא לא היה שותה יין בעד כל חללי דעלמא, כי אז אינו שולט על המוח, אבל היות דאיתא בגמרא 'חייב' אניש אז המצוה לשתות במסירות נפש, וכן נהג למעשה ששתה הרבה יין, וראו אז אצל מרן הק' גדולות ונצורות.

ואכן עיי' בס' רבינו הקדוש מראצפערט (עמ' ר"ל) שהרה"ק מהרש"א מראצפערט ז"ל לא היה שותה הרבה בימי הפורים, והיה מתנצל בענותנותו שאביו הק' והותנו היה שותים עד שהגיעו לבחינת 'עד דלא ידע' כי הם היו בדעתם הצלולה כמו לפני שתייתם, אבל כיון שהוא אינו בדרגה זו ע"כ הוא מונע עצמו מלשתות.

15 מרן רבינו בעל דברי יואל ז"ל הזכיר זאת בסעודת פורים שנת תשי"ח בשם אביו מרן הקדושת יו"ט ז"ל שהיה רגיל להזכיר מה שאמר הרה"ק מראפשיץ ז"ל (שהי' חו"ש בויז"ח) 'אז צוויי מאל אין יאר איז ער שיכור, פורים ביי די מגילה, און שמיני עצרת ביי קדושת כתר... וואס פארשטיי מיר אונז... הויכע זאכן...', עיי"ש בלשו"ק אשר נעתק מפי השמועה בקו' חידו"ת בהתחלת הדברות קודש לפורים שנת תשי"ח, וע"ע בס' ליקוטי אורה לפורים.

16 עי' בס' תהלת חיים (חלק שני, מדור צאנו אות י"ג) בענין אמירת שׂורר או שׁורר בקריאת המגילה בפסוק "להיות כל איש שורר בביתו", רוב העולם אומרים בשׂין שמאלית והוא מעוות וצריך לומר בשין ימנית, וכן איתא בפירוש במסורה, וכן קרא הרה"ק השר שלום מבעלזא ז"ל, והפירוש מלשון "משגיח" כמו אשורנו ולא קרוב, ומי שירצה שלא לבטל המנהג יקרא ב' פעמים, פעם אחת כפי המסורה, ופעם אחת כפי המנהג, עיי"ש.

האדמו"ר ממאחנובקא-בעלזא: די וועלט פירט זיך נישט אזוי צו זאגן שורר און שורר?

רבינו: ניין, דאם איז בעלזא.

דער טאטע ז"ל מיט יארן צוריק (בהיותו אבד"ק סיגוט) פלעגט ער זאגן ביידע.

מתוך שיחה עם כ"ק אדמו"ר ממאחנובקא-בעלזא שליט"א
יום א' פרשת תרומה תשע"ב לפ"ק

ודברו אודות שתיית יין בפורים

האדמו"ר ממאחנובקא-בעלזא: ביי אונז האט מען נאכגעזאגט פונעם ערשטן רב (הגה"ק המהר"ש ז"ל), אז א שיכור איז נאך ערגער פון א בעל עבירה, ווייל א בעל עבירה ווייסט אז ער דארף תשובה טוהן, אבער דער שיכור ווייסט גארנישט אז ער דארף תשובה טוהן.

אין אמעריקא האט געוואוינט א איד וואס האט געהייסן דער יאברובער רבי, ער איז געווארן א איידעם ביי די ראפשיצער גזע, האט ער פארציילט, אז ווען ער האט חתונה געהאט, ס'איז געווען בחייו פונעם פריערדיגן רב – דער זיידע ז"ל – האט ער אים אנגעזאגט 'דו פארסט דאך אין א ראפשיצער געגנט, און דארטן נאכ'ן דאוונען טרינקט מען זיך אן, און מ'שיכור'ט, דו זאלסט אכטונג געבן דו זאלסט נישט טרינקען'.

רבינו: האט מען דען דארטן געטרינקען נאכ'ן דאוונען, אז מ'זאל זיך אנשיכור'ן? נאר מן הסתם, איין גלעזל בראנפן האט דער בעלזער רב שוין אנגעהויבן זיך שיכור'ן.

האדמו"ר ממאחנובקא-בעלזא: וועז מ'האט געגעבן בראנפן נאך די פיש, איז די פלאש בראנפן נישט געלעגן אויפן טיש, נאר אין בעכער, עד כדי כך...

רבינו: כ'האב געהערט פון טאטן ז"ל אז דער זיידע האט געגעבן שבת בייטאג קידוש וויין פאר די קינדער, און האט געקוקט אינעם גלעזל, און וועז ס'האט זיך שוין אנגעזעהן אינעם גלעזל, האט ער עם שוין געגעבן פאר די קינדער.

מתוך שיחה עם כ"ק אדמו"ר מטשערנאביל ארה"ב שליט"א
יום א' פרשת ויקהל תשע"א לפ"ק

רבינו: פורים קטן האט מען געמאכט עפעם א סעודה?

האדמו"ר מטשערנאביל: ביי אונז נישט.

רבינו: דער פעטער ז"ל האט עפעם געמאכט – נישט ברבים – נאר אין שטוב.

א' הנוכחים: כ'האב געהערט אז אין צאנז האט מען יא געמאכט א סעודה אין פורים קטן.[17]

רבינו: אום פורים האט מען געטרינקען?

האדמו"ר מטשערנאביל: מ'האט געטרונקען אבער נישט ביז עד דלא ידע, עד ועד בכלל, צי עד ולא עד בכלל.

רבינו: דער צאנזער רב האט יא שטארק געטרינקען, דער צאנזער רב האט געזאגט אז עם שטייט 'חייב' אינש לבסומי, דארף מען האבן מסירות נפש, איבעראל ווי עם שטייט 'חייב' דארף מען האבן מסירות נפש, וועגן דעם צו 'חייב' איניש לבסומי בפוריא, דארף מען האבן מסירות נפש.

כ'האב אמאל געזאגט פאר יונגעלייט, חייב אדם בכבוד חמיו (שו"ע יו"ד סי' ר"מ סעיף כ"ד), איז טייטש אז מ'דארף האבן צו דעם מסירות נפש...

האדמו"ר מטשערנאביל: אז מ'דארף מחייב זיין, איז טייטש זיך אביסל צווינגען.

רבינו: דער בעלזער רב איז געווען פורים ביים טיש זייער ערנסט.

האדמו"ר מטשערנאביל: יום כפורים, פורים איז דאך אזוי ווי יום כיפור.

רבינו: וועז דער דברי חיים האט געזאגט יונגעלייט פורים ביים טיש, האט ער געפרעגט 'וואס טוהען דא יונגעלייט, יונגעלייט דארפן גיין נאך געלט' (וכ"כ בספר דרכי חיים-צאנז).

האדמו"ר מטשערנאביל: די גבירים זאלן נישט זיצן אין בית המדרש, נאר זאלן זיצן אינדערהיים.

---

17 **דבשו"ע איתא** (סי' תרצ"ו ס"א) **שירבה קצת בסעודה, ע"ש. ועיין בס' נימוקי או"ח** (שם) **שמאריך לבאר כל הדיעות בזה וטעמם.**

ובס' אורחות חיים - ספינקא (צ"ו) **מובא שעשה סעודה בפורים קטן, וכן מובא שהרה"ק רבי מרדכי מנאדבורנא עשה סעודה והדליק נרות וכששאלו על פשר הדבר, ענה וכי סבורים אתם שהיום פורים קטן, יום גדול הוא, ויש הארה גדולה בעולמות העליונים.**

ועי' בדרכי חיים ושלום (אות תתל"ו) **שהמנחת אלעזר היה סועד עם תלמידיו, ושרו שושנת יעקב, וכן מנהג בעלזא קאמארנא ונאדבורנא. וראה בשו"ת חתן סופר** (סי' ע"ו) **טעמים נכונים למה תקנו כך.**

אחד הנוכחים: אזויפיל אידן קע"ה זענען היינט געגאנגען נאך געלט אזוי ווי פורים, אזויפיל בחורימ'לעך.

רבינו: ס'איז געווען שיתסר קטן (יום ט"ז אדר א')...

דער דברי חיים האט געהאט א זוהן רבי מאיר נתן,[18] און ער איז יונגערהייט אוועק.

האדמו"ר מטשערנאביל: דעם באבובער רב'ס (הגה"ק מהר"ש ז"ל) טאטע.

והמשיך רבינו: יא, איז איינער פון דעם דברי חיים'ס קינדער – צי דער גארליצער רב – האט דערציילט אז ס'האט זיך אים געפֿחלומ'ט, ער האט געזעהן דעם ברודער רבי מאיר נתן, ווי אזוי ער גייט אנגעטוהן מיט א זייער א שיינעם הוט, און א שיינע בעקיטשע, נאר ער איז געגאנגען אן קיין שיך. האט ער עם פארציילט פארן פאטער, האט דער דברי חיים אנגעהויבן צו קרעכצן, און האט געזאגט, אז ער איז יונגערהייט אוועק, ער האט זייער פליסיג געלערנט, נאר ער איז ווייניג געגאנגען נאך געלט, וועגן דעם האט ער פאר זיך געמאכט שיינע מלבושים, נאר שיך האט ער זיך נישט געמאכט, ווייל ער איז ווייניג געגאנגען נאך געלט.

האדמו"ר מטשערנאביל: דער בעלזער רב פלעגט זאגן אז ווען מ'גייט נאך געלט איז מען מטהר די גאסן, און ס'איז א שמירה אויך אויף ווען מ'דארף ארויס גיין אין גאס.

רבינו: אז מ'גייט אין שטאט, אין די פיר זייטן פון שטאט, ווערט מען ניצול פון ד' מיתות בית דין, אזוי האט מען געזאגט אינדערהיים אויף גיין נאך געלט.

מתוך שיחה עם כ"ק אדמו"ר מפאריסוב שליט"א
מעיה"ק ירושלים ת"ו
יום ג' פרשת תצוה תש"ע לפ"ק

רבינו: דער בני יששכר איז די מאמרים אויף אדר (מאמר כ' דרוש ו') רעדט ער דארט אנהייב, אסתר האט געזאגט אלי אלי למה עזבתני, ברענגט ער אראפ דאס באקאנטע ווארט פונעם הפלאה (פ' כי תשא) אויפן נוסח ווי מ'זאגט 'אל הורית לנו לומר שלש עשרה', אז אזוי איז דאך דא א מחלוקת צי יעשו לפני כסדר הזה (ראש השנה יז:) מיינט מען א עשייה, אדער ס'איז געגוג א אמירה צו זאגן די י"ג מדות בפה, אבער פון מידת אל איז א ראיה אז ס'איז געגוג באמירה, ווייל א מענטש קען דאך נישט זיין א 'אל', על כרחך יעשו לפני איז באמירה בעלמא, און דאס איז דער פשט, 'אל' דורך מידת אל, 'הורית לנו' האסטו אונז געווייזן אז עם איז געגוג 'לומר שלש עשרה'.[19]

גייט אריין – דער בני ישששכר – אין דעם ענין און זאגט, אז מ'זאגט פרשת שקלים, דארף מען נישט מאכן בפועל שקלים, נאר מיט דעם וואס מ'זאגט איז געגוג, אזוי שטעלט צוזאם דער בני ישששכר די ביידע ענינים, אז ס'איז געגוג באמירה, אזוי אויך האט אסתר געזאגט 'אלי אלי' האט זי מעורר געווען מדת 'אל'.[20]

---

18 ה"ה בנו השלישי של מרן הדברי חיים ז"ל שנולד בשנת תקפ"ה, הי' חתנו של הרה"ק רבי אליעזר"ל מדזיקוב ז"ל, ונסתלק בצעירותו ביום ט"ו מנחם אב שנת תרט"ו לפ"ק בהיותו כבן ל' שנים בלבד.

19 הנה איתא בגמרא (ראש השנה יז:) ויעבור ה' על פניו ויקרא אמר רבי יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו, מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח ציבור והראה לו למשה סדר תפלה, אמר לו כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם. ופליגי הקדמונים אי יעשו היינו ממש לעשות כמדותיו ית"ש, מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום, והוא מצות (דברים כח ט) והלכת בדרכיו, או אינו צריך לזה, ומה שאמר יעשו היינו יקראו במו פיהם בעטיפה י"ג מדות של רחמים והקב"ה מוחל.

וההפלאה בפנים יפות (פ' תשא) כתב דיש להוכיח זה ממדה הראשונה שהוא אל, שאי אפשר לאדם לעשות מדת אל ממש, ובודאי צריך לומר דהכוונה היא כפשוטו באמירה בעלמא סגי, וזה שאומרים אל הורית לנו לומ"ר שלש עשרה, שמדת אל מורה לנו דמה שאמר השי"ת אם יעשו בני כסדר הזה, היינו באמירה לבד ולא בעשיה, עכ"ד [וע' מה דב' נחמד בעצי חיים להקפות (אות ס'), וכעי"ז עי' בדברי יואל להקפות (אות פ') - ובעצם הענין עי' עוד בדברי יואל להושענא רבא (דף קכ"ב ע"ב)].

20 עי' בבני ישששכר (הנ"ל) שכתב לפרש מה שאמרה אסתר בתפלתה (מגילה טו ע"ב) אל"י אל"י למה עזבתני רחוק מישועתי דברי שאגתי (תהלים כב ב), דלכאורה יש להתבונן למה הזכירה דוקא זה השם, וגם מה הוא הפירוש רחוק מישועתי דברי שאגתי, ולפי הנ"ל יונה, דהנה גם בדורות הראשונים בודאי כפי הנראה היתה הלכה זו רופפת, היינו פירושן של הדברים המקובלים מסיני בשעה שיעשו בני לפני כסדר הזה וכו', אם הפירוש באמירה לחוד סגי, או דוקא יעשו לפני היינו בעשיה לקיים והלכת בדרכיו (דברים כח ט), והנה דבר המסופק אין פוסקין הלכה בשמים כי לא בשמים היא עד אשר יפסקו ההלכה בית דין של מטה על ידי איזה הוכחה ואיזה סברא, והנה בזמן הגזירה כאשר צעקו מרדכי ואסתר וגם כל ישראל בימי הצום, בודאי הזכירו הי"ג מדות של רחמים, והנה הזכירה אסתר שם א"ל בתפלתה, והוכיחה מזה להלכה דדי בהזכרה בעלמא, דאי אפשר לומר דהכוונה יעשו לפני דוקא בעשיה מה הוא רחום וכו', אם כן איך אפשר לומר מה הוא א"ל, על כרחך מן השם א"ל שבי"ג מדות מוכח אשר רק בהזכרת י"ג מדות בדבור בעלמא תצמח על ידם תשועה לישראל, והנה מרדכי ואסתר עם כל ישראל הזכירו בתפלתם הי"ג מדות, הנה אמרה אסתר, אל"י אל"י למה עזבתני, למה

האדמו"ר מפאריסוב: ס'שטייט פונעם אר"י הק' (פרי עץ חיים שער הפורים סוף פ"ז) אויפן פסוק (תהלים כב, ב) 'אלי אלי למה עזבתני', אז ס'איז דא צוויי בחינות פון 'אל', איינם פון אריך, און ס'איז דא זעיר אנפין [דנזכר שם 'אל' בי"ג מדות שכתוב בתורה בפ' כי תשא (שמות לד, ו), וגם נזכר שם 'אל' בי"ג מידות שבסוף מיכה בפסוק (מיכה ז, יח) מי אל כמוך], און דער אל פון אריך איז אוועק, און וועגן דעם איז אסתר המלכה געווארן ירקרוקת אזוי ווי די גמרא זאגט דארט (מגילה יג.), די בחינה פון זעיר אנפין איז געבליבן, נאר די העכערע בחינה פון אריך, כתר עליון, איז אוועק מהמת די טומאה פון אחשורוש.

רבינו: דאם היסט נסתלקה ממנו שכינה (כמבואר שם בגמרא).

האדמו"ר מפאריסוב: און דעריבער האט זי געשריגן 'אלי אלי למה עזבתני'.

רבינו: אין זוהר הק' (ח"ג דף ל"א.) פרעגט ער א סתירה, איינמאל שטייט אז אל איז חסד, חסד אל כל היום (תהלים נב, ג), און איינמאל שטייט (שם ז, יב) אל זועם בכל יום [ועל זה התכוונה אסתר באמרה 'אלי אלי' למה עזבתני, שהי' צריכה לחסד 'אל' כל היום, להשפיע רחמים וחסדים לבני ישראל, וגם היתה צריכה ל'אל' זועם בכל יום, להשפיע גבורות ודינים על שונאי ישראל].[21]

פון רבי שמשון אוסטראפאלי שטייט א מדרש (מדרש פליאה) שנעשו שונאיהם של ישראל מך ורש, מיד פתחה ואמרה אלי אלי למה עזבתני, אז פון מלאך מיכאל האט געפעלט די אותיות 'אלי' און ס'איז געבליבן 'מך', און פון 'ישראל' האט אויך געפעלט די אותיות 'אלי' און ס'איז אויך געבליבן נאר 'רש', האט אסתר געזאגט 'אלי אלי למה עזבתני'.[22]

רבינו: אין ירושלים ליינט מען דאך ט"ו [אדר], דער ר"ן (מגילה דף ב.) מוטשעט זיך וואם האט עם צוטוהן מיט מוקף חומה מימות יהושע בן נון, דער נם איז דאך נישט געווען בימות יהושע בן נון, און דעמאלטם איז שוין געווען די חומה חרוב, זאגט דער ר"ן – בשם דעם ירושלמי – אז וויבאלד דעמאלטם איז ארץ ישראל געווען חרוב, האט מען נישט געוואלט מאכן לויט די שטעט וואם האבן דעמאלטם א חומה, ס'איז דאך געווען [ירושלים] בחורבנה, און וועגן דעם מאכט מען ביי די אלע שטעט מימות יהושע בן נון, אזוי זאגט דער ר"ן, אז וועגן דעם ליינט מען אין ירושלים שושן פורים.[23]

האדמו"ר מפאריסוב: אין יריחו איז דא א חומה פון יהושע בן נון, אביסל איז געבליבן און אביסל איז איינגעזינקען (עי' שו"ת להורות נתן ח"ב סי' נ"ה).

רבינו: ליינט מען דארט טאקע ט"ו, אויב ס'איז דא דארט אידן?.

האדמו"ר מפאריסוב: אה, ס'איז נישטא קיין אידן דארט.

רבינו: ס'איז דא געגנטער אין ירושלים וואם עם איז געווען דארט א שאלה וועלכן טאג זאל מען ליינען – אפילו לעצטנם אויך – ווייל ס'איז נישט געווען אויסגעבויט ביז די מקומות, נאר ס'איז געווען אביסל א הפסק.

תהיה רחוק מישועתי דברי שאגתי, הרי מן שם א"ל מוכח דבדבור בעלמא אוושע, וכנ"ל, עכדה"ק.

21 עי' בספר דרכי אמונה [מהגה"ק בעל דרכי תשובה ממונקאטש ז"ל] (על חנוכה - דרך ק) מש"כ כעין זה לבאר דברי אסתר 'אלי אלי למה עזבתני'.

22 במדרש (פליאה) **איתא, שאלה אסתר מפני מה נתחייבו ישראל כליה, א"ל מפני שנעשו מ"ך ור"ש, באותו שעה אמרה אלי אלי למה עזבתני** (תהלים כב ב). ופירש הרה"ק רבי שמשון מאוסטראפאלי ז"ל כי עיקר קיומן של ישראל משם אל"י שבשמם, וכמו כן מיכאל שר שלהם עיקר קיומו משם אל"י שבשמו. וכשישראל זכאין כתיב (דניאל י כא) מיכאל ש"ר-כ"ם, היפך ר"ש מ"ך. וכשחטאו גרמו העוונות שנחסר ממלאך "מיכאל" (אפוטרופסא רבא דישראל) **אותיות "אלי", ונשאר אותיות "מך" וכן הוציאו משם "ישראל" אותיות "אלי", ונשאר אותיות "רש", וזהו שנעשו "מך ורש", ולזה פתחה אסתר "אלי אלי" למה עזבתני, עכ"ד ודפח"ח.**

ומן הראוי להעתיק פרפרת נאה מה שהוסיף לזה מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל (שבת זכור ופורים שנת תשמ"ט) והוסיף רבינו ז"ל שלכן תוקעין בראש השנה בשופר של "איל" אותיות "אלי" שתי פעמים לעורר רחמים שלא יחסר אותיות "אלי" במלאך מיכאל ובישראל, והוא הדבר היינו טעמא דשופר והיינו טעמא דמגילה שאחז"ל (מגילה ד.) **חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, דג"כ חייבים ב' פעמים למלא אותיות "אלי אלי", ולכן מרומז דווקא בפסוק זה 'ויעש אברהם משתה גדול' "ביום" הגמל', הגמ"ל אותיות מגל"ה, דדווקא ביום עשה סעודה אחרי שכבר קרא את המגילה ב' פעמים, עכתדה"ק.** (ועי' בברך משה לר"ה עמ' פ"ד.וע"ע מש"ב בקו' מהר"א ט"ב תשס"ג, (עמ' קפ"ז), מה שביאר מרן רבינו שליט"א ענין זה בכמה אנפין).

23 וז"ל הר"ן: "ובעי בירושלמי אמאי לא קאמר מימות אחשורוש שהרי נעשה בו נס, ומשני כדי לחלוק כבוד לארץ ישראל, שאילו היה אומר מימות אחשורוש לא היתה ירושלים ושאר ארץ ישראל בכלל מוקפין חומה לפי שהן חריבות עכשיו, אבל כי מנינן מימות יהושע, איתא לארץ ישראל בכלל, שאע"פ שאין לו עכשיו היה לו קודם לכן מימות יהושע".

האדמו"ר מפאריסוב: היינט איז שוין נישטא קיין שאלה.

רבינו: יא, היינט איז נישטא קיין שאלה, ס'איז שוין אינגאנצן אויסגעבויט (עי' בשו"ת שבט הלוי ח"י סי' ק"ד שכתב בסוף התשובה: "וגם יתכן מאוד שעם מרוצת הזמן וקרוב הבנ"י יהפך גם רמות כולו ביהושלים").

א' הנוכחים: ס'איז דא א געגנט פאר גבעת שאול וואם זיי ליינען י"ד.

האדמו"ר מפאריסוב: רבי מיכל טיקוצינסקי – וואם האט אויסגעשטעלט דעם לוח – האט אויסגערעכנט אז דארט ענדיגט זיך די שטאט ירושלים.

רבינו: דארט ענדיגט זיך די שטאט?

האדמו"ר מפאריסוב: בזמנו איז דארט געווען געענדיגט דער שטאט ירושלים, היינט איז דער שטאט גרויס.

א' הנוכחים: איינמאל איז געווען א שאלה אין ירושלים וויל ס'איז נישט געווען [בירושלים בין החומות] קיין עשרה בטלנים.

רבינו: דאם איז א צווייטע שאלה, דאם איז געווען פאר שנת תשכ"ז [לפני מלחמת ששת הימים, שעד אז לא דרך בה רגל ישראל, שאז הצליח מעשה שטן, וכבשו הציונים את העיר מידי הערביים, ומאז היתה ירושלים שוב מיושב עם כמה מבנ"י].[24]

ובשנת תשכ"ז לפ"ק קודם ימי הפורים באתי לאמעריקא להסתופף בצל הקודש, ונכנסתי אל הקודש פנימה לקבלת שלום, נענה רבינו ואמר לי "ביסט פונקט גוט אנגעקומען", ושאלתי לרבינו על פשר הדבר מה היום מיומיים, אמר לי רבינו שהגיע בעת שאלה להלכה מאת הרמ"א פריינד [זצ"ל, הנ"ל] כדת מה לעשות בנוגע קריאת המגילה בירושלים בט"ו דמוקפין, וברצוני שתשוב תיכף ומיד לארץ ישראל למסור דעתי להבי"ן דשם.

אולם הפצרתי מאוד מרבינו שברצוני להשאר לחסות בצל קדשו, וגם המשב"ק הרה"ח ר' יוסף אשכנזי ז"ל עמד לימיני, ואמר לרבינו "קוים קומט ער צום רבין און שוין שיקט אים דער רבי אהיים", נענה רבינו ואמר לי "אויב ווילסטו אזוי שטארק בלייבן קום אריין מארגן נאכן דאוונען", למחרת היום התפלל רבינו כדרכו בשעה מאוחרת, ואחר התפילה הלכתי ללוות את רבינו מבית המדרש עד ביתו נאוה קודש, ועל אם הדרך שוחחנו ביחד בנידון הנזכר. ובבואינו אל הקודש נכנסנו לחדר הספרים של רבינו, טיפס רבינו ועלה על הסולם והוריד ספרי הראשונים ונתנם לי וציוה לי ללמוד הדק היטב כל הסוגיה על בוריו עם הראשונים, ובלשונו "מאך דיר קלאר אין די גאנצע סוגיא אין דעמאלטס וועל מיר קענען שמועסן און מפלפל זיין", ...עסקתי בלימוד כל הסוגיא, וכאשר סיימתי חזרתי לבית רבינו, ...תוכן שיחתינו היתה לברר שיטות של כל הראשונים בדברי הירושלמי שאמר "בה אין קורין ובחוץ לארץ קורין", אם הוא בלשון בתמיה או בלשון ניחותא, וכן דיברנו מגבולות החומה, ודעתו של רבינו היתה נוטה לומר שהישוב הנמצא בעת תוך החומה הוא העיר ירושלים, והשאר נקרא חוצה לה, ולבסוף אמר לי חוות דעתו להלכה שיקראו את המגילה ביום י"ד עם ברכה, אך רבינו לא רצה לכתוב תשובתו בעצמו מפני כבוד הבי"ן, רק ציוה לי לכתוב להרמ"א פריינד כפי אשר מפיו יקרא, ערכתי את המכתב כפי שציוה לי רבינו.

באותו לילה אחר תפילת מעריב פגשתי בבית המדרש את כ"ק רבינו [בעל ברך משה] שכיהן אז כאבדק"ק סיגעט, וסיפרתי לו תוכן השיחה שדברתי עם רבינו, שבתחילה היה רצונו הטהור של רבינו שאחזור לירושלים למסור חוות דעתו בעל פה לחברי הבד"ץ, ואחר הפצרתי המרובה שרצוני לישאר במחיצת רבינו, ציוה לי לערוך מכתב תשובה להרמ"א פריינד שדעתו הוא שיקראו ביום י"ד עם ברכה, אולם רבינו חשש על כבודו של דודו מרן רבינו ולכן רצה שרבינו לא יהווה דעתו בענין זה נגד דעת גאוני ירושלים חברי הבד"ץ ובראשם הראב"ד רבי פנחס עפשטיין ז"ל, וביקש ממני להתלוות אליו אל רבינו לדבר עוד איתו בענין זה, אני התחמקתי כי לא רציתי ללכת איתו לדבר עם רבינו עוד בענין זה, רבינו נכנס בעצמו לדבר עם דודו מרן הק', ומעבר לדלת שמעתי המשא ומתן של הלכה שביניהם בריתחא דאורייתא, ואחר כך יצא רבינו מן הקודש ואמר לי שרבינו עומד איתן בדעתו שאכתוב מכתב תשובה להרמ"א פריינד, שאנשי שלומו יקראו את המגילה ביום י"ד עם ברכה בחשאי ולא בפרהסיא, וביום ט"ו יהיה שליח הבד"צ שיוציא את כל הקהל בקריאת המגילה. (ואכן תשובה זו נדפסה במילואו שם בכ"מ המאורינו חיל בסוף חלק ד' במדור הסוגיות).

וז"ל התשובה שכתב: מכתב כתה"ר בענין המגילה, הגיע ליד כ"ק מרן שליט"א ונשא ונתן הרבה בענין זה, וגם מסר המכתב לידי לעיין בו, ואחר מו"מ בהענין, החליט כ"ק מרן שליט"א להשיב על ידי, שלא רצה לכתוב בעצמו כמובן.

---

24 כס' המאורינו חי"ל מהרב החסיד המפו' ר' ליפא שוואַרץ ז"ל (מדור הספורים) מתאר את כל הענין באריכות, וז"ל שם: "בשנת תשכ"ג לפ"ק נתעוררו כמה תלמידי חכמים שלכאורה מכיון דבעיר העתיקה אינם נמצאים עשרה בטלנים משום שלא דרך אז רגל ישראל בעיר העתיקה בין החומות, אם כן על פי הלכה מחוייבין לקרות בה ביום י"ד ולא ביום ט"ו כנהוג מאז ומקדם, והבי"צ ובראשם הראב"ד הגאון ר' פנחס עפשטיין זצ"ל סברו שאין שחר לדבר ולא יחושו כלל לזה מכיון שהוא סמוך ונראה לעיר העתיקה שמוקף חומה ולכן יקראו את המגילה ביום ט"ו כנהוג, ואז פנה הגה"צ מסטראפקאוו זצ"ל לרבינו שכיהן כאב"ד עיה"ק ירושלים, לחוות דעתו בנידון זה, אולם רבינו לא רצה להשיב אותו דבר, כיון שהרבנים הנאונים חברי הבי"צ גילו דעתם שאין לחוש לטענה זו ויקראו את המגילה כמימים ימימה, ואמר לו רבינו שרק אם הגה"צ רבי משה אריה פריינד זצ"ל ראש ישיבתינו הק' בעיה"ק ירושלים [ולימים גאב"ד ירושת"ן] שלח לו מכתב שאלה על דבר זה, אז יחווה דעתו בזה, אולם הרמ"א פריינד לא שלח עדיין אז לרבינו לשאול את חוות דעתו הק'. בשנת תשכ"ה כאשר הגיע רבינו לבקר בתוככי ארצינו הקדושה, ובזמן שהותו בעיה"ק ירושלים היה מדובר בביתו נאוה קודש בענין הנזכר, ונענה רבינו ואמר להנוכחים שהיו אז עמו במחיצתו, שדעתו הוא שיקראו את המגילה גם ביום י"ד בלי ברכה.

פריער האט מען געדעדט וועגן דעם אז ס׳איז געווען א גרויסע מחלוקה אין די געגנט וואם זיי רופן ׳רמות׳ אויף די בערג, דארט איז געווען די שאלה, ווייל ס׳איז נישט געווען באהאפטן צו די שטאט [ירושלים], ס׳איז געווען א הפסק, ווייל ס׳איז געווען פוסט, נאר פעלדער, וועלן מ׳האט עס געבויט האט מען עס געבויט אפגעזונדערט פונעם שטאט, און שפעטער איז עס צוגעוואקסן, דארט איז געווען אסאך וואם האבן געלייגט י״ד, דער מנחת יצחק האט געפסקנט מ׳זאל ליינען י״ד [עם ברכה, ובט״ו בלא ברכה] (עי׳ שו״ת מנח״י חלק ח׳ סי׳ ס״ב).

האדמו״ר מפאריסוב: כ׳מיין אז א חוץ ירושלים איז שוין נישטא קיין ריכטיגע מוקף חומה, אפשר אין שושן אויב ס׳איז נאך דא דארט אפאר אידן.

רבינו: מ׳וויסט דאך נישט וואו שושן איז (עי׳ בס׳ ארץ ישראל להגרימ״ט עמ׳ מ״ז שכהיום אין ידוע בבירור מקום העיר שושן).

ס׳איז דא א בריוו פונעם ישמח משה – א אינטערסאנטער בריוו – וואם ער שרייבט דארט ׳אני הייתי בשושן הבירה׳ און האט געזעהן איינעם וואם איז ׳מנגח צפונה וימה׳, דער לאפושער רב (הגה״צ רבי משה דוד טייטלבוים ז״ל חתן מרן הייטב לב ז״ל) האט עם געטראפן צווישן די כתבים, ס׳איז א פלא.[25]

האדמו״ר מפאריסוב: ס׳איז דא א פלאץ אין ארץ ישראל (בכפר ברעם) וואם מ׳זאגט אז דארטן ליגן מרדכי ואסתר.[26]

פורים איז א גרויסער טאג, ס׳שטייט פונעם אר״י הק׳ אז דער זעלבער אור וואם עם שיינט פורים וואם איז געווען דעמאלטם ביי די גאולה, דאם וועט זיין לעתיד.

רבינו: דאם איז פשט ליהודים היתה אורה (שמות ח, טז).

מ׳זעהט אז ס׳איז דא א גרויסער שייכות צווישן ראש השנה און פורים, ׳אשרי העם יודעי תרועה ה׳ באור פניך יהלכון׳ (תהלים פט, טז), דאם איז אקעגן ׳ליהודים היתה אורה׳, און אויך ביי פרשת שקלים איז דא דער פיוט ׳אור פניך עלינו אדון נשא, ושקל אשא׳, אין ייטב פנים ברענגט ער (לפר׳ שקלים אות יט) אז שק״ל איז ראשי תיבות ל׳שמוע ק׳ול ש׳ופר, אזוי אז מ׳זעהט אז זיי האבן א שייכות.

האדמו״ר מפאריסוב: מ׳זעהט אין די כוונות אז פורים איז די זעלבע כוונות פון ראש השנה.

רבינו: היינו טעמא דשופר והיינו טעמא דמגילה (סוכה מג).

האדמו״ר מפאריסוב: כ׳האב געזעהן לעצטנס פון איינעם פון די צדיקים וואם איז מסביר וואם איז דער טעם פון חייב אינש לבסומי בפוריא (מגילה ז:), פסח איז דאך אויך געווען גאולת מצרים, און מ׳האט נישט געהייסן אז מ׳דארף זיך אנ׳שיכור׳ן, איז וואם איז דאם אין

ואחרי שמאריך לפלפל בענין זה, מסיים בזה״ל: ומכל הנ״ל דעת קדשו של רבינו שליט״א שמידי ספיקא לא נפקא, ומבואר בהדיא בשו״ע סימן תרפ״ח ס״ד, דבספק קורין בי״ד ובט״ו, ולא יברך כי אם בי״ד שהוא זמן קריאה לרוב העולם, עיי״ש.

ומעתה כפי שידוע לכתה״ר, שכ״ק מרן שליט״א אינו רוצה לצאת נגד הביד״צ בפרהסיא בריש גלי, ולכן דעת קדשו שכל אחד מאנ״ש יקרא לעצמו בביתו בי״ד, ובט״ו יחזרו אחר בעל קורא שמחזיק עצמו לפסק הביד״צ ואינו קורא רק בט״ו והוא יברך ויקרא בבית מדרשינו, והעיקר שלא לעשות רעש מזה כמובן ודי ברמיזא לחכם כמותו שזהו רצון כ״ק מרן שליט״א. והנני בזה ידידו ודושה״ט באה״ר ובלונ״ח, חנני׳ יו״ט ליפא שוואדרן. [עיי״ש עוד כמה פרטים].

25 עי׳ בתהלה למשה שהביא מכתב זה שהעתיקו מרן הייטב לב מכי״ק של מרן הישמח משה, וז״ל אות באות:

״החיים והשלום וכ״ט לכבוד אהו׳ ידידי הגאון החריף מו״ה ירוחם נ״י, באתי להודיע שאני הייתי בק״ק שושן הבירה ונתארחתי אצל ידידי הגאון החסיד המקובל המפורסם מו״ה אלקנה בעל המחבר ספר הקנה וראיתי שהוא מנגח צפונה וימה וקדמה ותימנה בקרניו קרני הוד והדר ובתפלתו בוקע חלוני רקיע, ומחתך ברקיע כחרב חדה כי כל אמרותיו בשם שלמד זגוא״ל רבו של משה למשה ומפניו ירעדו כל יצירי קדם והמון נסתרות שמבראשית וכל עמלו ויגיעו להדוף השקר מן כל העולמות ולגלות בכל העולמות האמת לאמתו ויודו תמיד יגדל ה׳ מעל לאויביו ועל כן נקוה שבימינו יצמח צמח דוד וקל התור נשמע בארצינו אמן״, עכ״ל.

המכתב סתום וחתום מכל, למי נכתב, ומי ר׳ אלקנה בעל ספר הקנה, אם זה הקנה הקדוש המפורסם שהוא מרבה להביאו הלא הוא הי׳ בזמן הקדמונים.

26 בסדר הדורות כתב בשם גלילות ארץ ישראל: ״בכפר ברעם נקברו מרדכי ואסתר, הביאו אותם מארץ עילם. ומסעות בנימין כתב שנקברו בשומרון. ובשבחי ירושלים הזכיר רק אסתר המלכה. ובספר יחוס אבות כתב ג״כ שמנוחת אסתר המלכה הוא בברעם והוא כפרסה וחצי מעיה״ק צפת, ובכל שושן פורים הולכים מנין על קברה מצפת, וקורין שם את המגילה ואוכלין ושותין ושמחים שם.

ובספר חיבת ירושלים אחרי שהביא את הנ״ל, הוסיף שכמה אנשים כשרים ביודעי ומכירי קאמינא ספרו לי שהיו במדינת פרס ושם בעיר אחת נקרא המעדאן ויש שם יהודים, יש בית בנוי בכיפה ובתוך הבית יש שני ציונים של קברי מרדכי ואסתר, ובכל פורים קורין שם את המגילה ובאים שם מארץ מרחק להתפלל, עכ״ל.

פורים? נאר ווייל פורים איז דא די זעלבע אור פון די גאולה, האט מען מורא געהאט אז מ'קען ברענגען משיח אין פורים פאר די צייט, וועגן דעם האבן חז"ל געזאגט אז מ'זאל זיך אנטרונקען, אז מ'זאל זיך נישט פארען מיט דעם.[27]

דער טאטע ז"ל פלעגט דערציילן אז פארץ בארדיטשובער רב פלעגט מען אריינברענגען ביי די סעודה א כלי וואו דארט איז געווען אויסגעמישט בראנפן און וויין... דאם איז געווען די ריכטיגע זאך פון 'בסומי', וועל מ'האט עס אריינגעברענגט, האט ער געזאגט ס'איז אשאד צו פארפאטשקען די מה..., און ער האט נישט געטרינקען.

ס'זעהט זיך אוים אז וויין האט ער יא געטרינקען, נאר ער האט נישט געטרונקען דאם וואם מ'האט אים אריינגעברענגט.

רבינו: דאם לאזט זיך אריין אין די שאלה פון די פוסקים צי חייב אינש לבסומי בפוריא 'עד' דלא ידע, איז 'עד בכלל', אדער 'עד ולא עד בכלל' (עיין ביד אפרים על השולחן ערוך סימן תרצ"ה דסבירא ליה עד ולא עד בכלל).

האדמו"ר מפאריסוב: ס'שטייט אז אויב ער זאגט אנשטאט 'ברוך מרדכי' פארקערט, טויג שוין נישט.

רבינו: דאם מיינט 'עד ולא עד בכלל'.

די גמרא זאגט (מגילה יב.) למה נתחייבו שונאיהן של ישראל כליה, מפני שהשתתחו לצלם, צלם איז דאך עבודה זרה (עי' בתוס' בסמ' כתובות דף לג: ד"ה אילמלא דמהלשון משמע שהצלם הי' עבודת כוכבים), דער של"ה הק' (מסכת יומא פרק נר מצוה) זאגט אז ס'איז דא א מחלוקת צי עם נוצט תשובה אויף עבודה זרה, און ס'איז תלוי אינעם פסוק (תהלים צ, ג) תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם, דכ"א איז ראשי תיבות די דריי עבירות החמורות ד'ם [שפיכת דמים] כ'פירה [עבודה זרה], א'שה [גילוי עריות], און ס'שטייט שוין פון פריערדיגע (בס' סמיכת חכמים בהקדמה למסכת ברכות) אז דאם וועגדט זיך אין דעם, אויב זאגט מען 'עד ולא עד בכלל' איז תשב אנוש 'עד' דכא, נאר ביז דכ"א, און אויף זיי נוצט נישט קיין תשובה, טאמער זאגט מען 'עד ועד בכלל' נוצט אויף יעדע זאך תשובה, (ועי' בכתנות אור פ' וילך).

קומט אוים אזוי, מ'זעהט דאך אז דעמאלטם איז נגזר געווארן די גזירה וויל ס'איז געווען השתחוו לצלם, נאר וואם דען? מ'האט תשובה געטוהן, אזוי ווי די גמרא זאגט (מגילה יד.) גדולה הסרת טבעת שהחזירתן למוטב, איז דאך א סימן אז עם נוצט תשובה אויף עבודה זרה אויך, איז דאך פשט אז 'עד ועד בכלל', לויט דעם איז דאך חייב אינש לבסומי בפוריא 'עד' דלא ידע אויך עד בכלל.

מתוך שיחה עם כ"ק אדמו"ר מספינקא ב"פ שליט"א
יום ג' פרשת כי תשא תש"ע לפ"ק

רבינו: דער ראפשיצער רב האט געזאגט 'ווען אונז זענען מיר געווען יונגעלייט, זענען מיר צוויי מאל א יאר שיכור געווארן, שמיני עצרת ביי 'כתר', און פורים ביי די מגילה ליינען'.

מחותנו הגרחי"ל ט"ב שליט"א אבדק"ק בית אהרן: דער רבי ר' מענדעלע (מרימנוב ז"ל) איז אמאל געזיצן אין תפיסה – אין חודש תמוז – און מ'האט געפועלט אז מ'זאל אים עפעס אריינברענגען, האט ער געבעטן מ'זאל אים ברענגען די מגילה, האט דער ראפשיצער רב געזאגט אז מ'זאל אין נישט אריינלאזן די מגילה, וויל ס'איז א עידן ריתחא, און ער קען חרוב מאכן די וועלט, דער מונקאטשער רב ברענגט עם און ער זאגט אז אויב דער רבי ר' מענדעלע האט געקענט זומער מיט די

---

27 עי' כעי"ז בס' שפתי צדיק (אות נ"ג קס"ד ע"ב) וז"ל שמעתי מפ"ק זקיני מו"ר החי' הרי"מ ז"ל שהיה מספר מעשה פעם אחת נסע יהודי אחד לחטא, ולקח עמו הסך הנ"ל וכשהיה בדרך שמע קול בכיות מאנשים ונשים שאו היה כל אדון בחצרו כמו נגיד שבידו להמית. והיה רבים מישראל חייבים לו שכר דירה ומס, ונתנם לבית הסוהר בעינוים קשים כמות, האיש הנ"ל בשמעו הבכיות נכמרו רחמיו וחקר כמה הם חייבים לקח כל הסך אשר הקצה לעבירה ופדה כל השוים ולא עשה העבירה והיה מזה רעש בשמים ויצא הפסק שכל מה שיגזור זה יקום, חששו פן יראה להחיות מתים ושאר דברים שאי אפשר עתה גזרו עליו לשתות יין שרף, ולכך היה רוב זמנים שיכור ופעם אחת היה העולם בצער גדול, שלח ר' ישראל בעל שם טוב ז"ל מתלמידיו להנ"ל שהוא יבקש רחמים ויפעול, כשבאו אליו שהו כמה זמנים שלא יכלו לדבר אתו מתוך שכרותו, עד שטרחו והשיגו אותו טרם ששתה ופעל רחמים ונעשה רצונו, ואמר זקיני מו"ר ז"ל כן בפורים יש כל כך עת רצון שכל איש ישראל יכול לפעול אין שיעור, אך פן ישאול שלא כהוגן, כיבדו חז"ל בכוס כהנ"ל וסיים אין שום הוי אמינא שנפסיד ח"ו על ידי תקנת חז"ל מסתם עולה יותר נחת רוח מי שמבטל חפצו לקיים פקודת חז"ל מאשר יכוון לבקש עבור עצמו טובות אף שיפעול.

מגילה חרוב מאכן די וועלט, איז וואם טוט אויף די מגילה בזמנה?![28]

האדמו"ר מספינקא: ער האט געזאגט אז ער האט מורא אז ער וועט חרוב מאכן א 'האלבע וועלט'.

רבינו: א האלבע וועלט איז אויך אסאך.

האדמו"ר מספינקא: ס'איז געווען א מעשה אז מ'האט געזאגט אויף א מגילה ליינען 'כ'האב שוין אסאך מאל געהערט די מעשה, אבער נישט אזוי שיין ווי מ'האט עס יעצט גע'ליינט?' מיט וועמען איז געווען די מעשה?.

רבינו: דער רבי פון לובלין האט עס געזאגט אויפן בעלזער רב, דער שר שלום, 'אזוי שיין ווי דער יונגערמאן דערציילט עס האב איך עס נאכנישט געהערט'.

כ'האב געהערט פון רבי חיים הערש יאקאבאוויטש (מוקני אנ"ש מהדור הקודם ומחשובי החסידים אצל רבותיה"ק ז"ל) – ער האט געוואוינט אין קליינוואַרדיין – אז אין די ערשטע קריג האט געפליכטעט קיין אונגארין רבי לייבוש פון טארנא, דעם שינאווער רב'ס א זוהן, און ער האט אים געהערט ליינען די מגילה, האט ער געזאגט אז ער האט געדאווענט פורים פריה, און געליינט די מגילה מיט בכיות.

אלע רבי'ם האבן אריינגעלייגט גרויסע כוחות אין קריאת המגילה, אזוי ווי מ'האט געהערט פון פעטער ז"ל.[29]

האדמו"ר מספינקא: ס'איז געווען א סיפור וואם דער אמרי יוסף האט דערציילט, אז ס'איז געווען א יונגערמאן וואם פסח בינאכט – ביים צווייטן סדר – איז ער נישט מיד געוואַרן, און ס'שטייט דאך אין שולחן ערוך (סי' תפ"א סעיף ב') [חייב אדם וכו' ולספר בנסים ונפלאות שעשה הקב"ה לאבותינו] עד שתחטפנו שינה, האט ער געטראכט אזוי ווי יעצט איז דאך געווען די זמן פון סעודת אסתר,[30] וועט ער ליינען די מגילה.

וועָן ער האט געענדיגט צו ליינען די מגילה, איז געקומען צו אים א נשמה פון יענע וועלט, און אים געזאגט אז נאכ'ן זיין אין גיהנום וועָן מ'דארף שוין גיין אין גן עדן, דארף מען האבן עפעס א זכות צו קענען דארט אריינגיין, און וועָן מ'ליינט אויף די וועלט די מגילה, מאכט מען אויף די שערי גן עדן, און עס שטייען אלפים ורבבות נשמות און שטיפן זיך אריין, און ער שטייט שוין אפאר יאר און ער קען נישט אריינגיין, האט ער זיך מיישב געווען אז ער בלייבט שטיין נעבן גן עדן, און וועָן ס'וועט נאכאמאל זיין דער זמן פון ליינען די מגילה וועט ער זיין דער ערשטער.

יעצט פסח ביינאכט האט מען אין הימל געהערט ווי א יונגערמאן ליינט די מגילה, האב איך אנגעהויבן צו קלאפן אויף די טיהר, איז געקומען דער שומר הפתח, און געפרעגט וואם קלאפט מען דא? האב איך אים געזאגט 'דו הערסט נישט די מגילה ליינען?!', האט ער געזאגט 'אבער יעצט איז פסח, וועָן מ'וועט ליינען די מגילה אין פורים דעמאלטם וועט מען אריינגיין', אבער די נשמה טענה'ט אז מ'ליינט די מגילה וויל ער אריינגיין, די נשמה האט זיך נישט געלאזט, און איז געקומען צום בית דין של מעלה, און דער בית דין האט ג'פסק'נט אז די נשמה זאל גיין צו דעם יונגערמאן וואם האט געליינט די מגילה, און וואם ער וועט פסקענען דאם וועט זיין, עד כאן הסיפור.

פלעגן חסידים זאגן אז דער אמרי יוסף איז געווען א גרויסער דייקן, און ער האט קיינמאל נישט דערציילט א מעשה פון א יונגערמאן, נאר אייביג מיט א נאמען, איז ס'קען זיין אז די מעשה איז געווען ביי אים אליין.

רבינו שאל לאדמו"ר מספינקא: מ'האט געטרינקען ביי ענק פורים?

האדמו"ר מספינקא: ניין, אין ספינקא האט מען נישט געטרונקען.

---

28 עי' בזמירות חיים ושלום (עמוד ש"ו) שהמנחת אלעזר הי' רגיל לספר בפורים אצל שולחנו הטהור המעשה הלז, והי' מסיים סיפור זו, בזה"ל: הנה אבי הקדוש (בעל דרכי תשובה ז"ל) שמע ממרן הרה"ק מצאנז זי"ע שסיים על מעשה זו 'דנודע דחביבה מצוה בשעתה (פסחים סח: ועוד) וגם נודע דמדה טובה מרובה ממדת פורעניות (יומא פ:), וא"כ דברים ק"ו כמה וכמה עולמות בלי שיעור וערך בונים על ידי קריאת המגילה בעתה ובזמנה...'.

29 עי' מ"ש מרן ז"ל בדברות קודש לפורים שנת תשי"ח, ובס' ליקוטי אורה לפורים חלק ג' בהתחלתו שאמר בתוך הדברים: א פחד נורא, יעדעס ווארט פון די מגילה איז בוקע רקיעים, וכו', עיי"ש.

30 כמו שכתב במג"א (ריש סימן ת"צ) יש לעשות ביום שני בסעודה איזה דבר לסעודת אסתר שביום ההוא נתלה המן, ובמחצית השקל הביא דברי הגמרא במגילה (דף טו:) שבשנת הגזירה התענו ביו"ט פסח, ובט"ז בניסן נתלה המן, ובפרמ"ג (בתחילת הסימן) כ' במליצה וסימנך וישבות המן ממחרת באכם וגו' (יהושע ה, יב), עיי"ש.

רבינו: דאם איז נישט געווען גלייך איבערראל, אין בעלזא אויך נישט.

האדמו"ר ממספינקא: מ'האט זיך צוגעשפארט און געכאפט א דרימל (עי' בשו"ע ס' תרצ"ה ס"ב וברמ"א שם, עד דלא ידע), אבער אין סיגוט האט מען יא געטרינקען?

רבינו: יא (עי' בחידו"ת של מרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל לפורים שנת תשכ"ה, ובס' ליקוטי אורה חלק חידושים מאמר י"ב דרוש ד').

מתוך שיחה עם הגה"צ רבי שמואל בראך זצ"ל
אבדק"ק אפסי ארץ נאנאש
יום א' פרשת ויקהל פקודי תשע"ב לפ"ק

רבינו: דער צאנזער רב ווען ס'איז געווען פרייטיג שושן פורים, האט ער געפירט זונטאג דעם שושן פורים טיש.[31]

א' הנוכחים: אין די נייע דרכי חיים, שרייבט דער מו"ל אז ס'איז א טעות.

רבינו: ווייל פאר אים – דער וואס האט עס איבער געדרוקט – פאסט אים נישט אז דער דברי חיים האט אזוי געטוהן, אין דרכי חיים שטייט אזוי.

א' הנוכחים: ער איז געגאנגען מיט א שטרייטל?

רבינו: אז ער האט געפירט א פורים טיש, מוז עם זיין מיט א שטרייטל.[32]

אבד"ק נאנאש: אום שנת תש"י (בהיותו משב"ק [הויז-בחור] אצל רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל), איז געווען פרייטיג פורים, איז פרייטיג צונאכט'ס, האט איינער געדאוונעט, און מ'האט געמאכט פורים פון אים, כ'האב געזעהן אז עס שטערט דעם רבי'ן, ווייל דער רבי איז דאך געווען פרייטאג צונאכט'ס צווישן מנחה מעריב אזוי... [בדביקות גדולה], אבער ס'איז דאך פורים געווען.

א יאר דערויף איז געווען פרייטאג שושן פורים, האט ער געזאגט פאר ר' אברהם וועלווצבערגער פאר'ן דאוונען 'יעצט איז נישט פורים', ס'זעהט אוים אז ס'האט אים פאר א יאר געשטערט, און דעמאלטם האט מען טאקע גארנישט געמאכט.

נאר דעמאלטם שנת תש"י, ווען ס'איז געווען פרייטאג פורים, איז די סעודה פון שושן פורים, האט דער רבי ז"ל געמאכט מוצאי שבת.

רבינו: יא, און א שפעטער'דיגן מאל האט ער עם געמאכט זונטאג.[33]

אבד"ק נאנאש: צוויי יאר דערויף, אבער ער איז נישט געגאנגען אין א שטרייטל [בכל היום], נאר ערשט צום טיש.

רבינו: יא, זונטאג (ט"ז אדר) איז ער נישט געגאנגען מיט א שטרייטל, נאר צום טיש.

אבד"ק נאנאש: נאר שפעטער איז שוין געווארן [שכולם התחילו לילך עם שטרייטל כל היום], שארמאשער רב איז געקומען זונטאג צום דאוונען מיט א הוט, און ס'איז געווען נאך איינער וואס איז געקומען דארט מיט א הוט, האט אים איינער גזאגט, דו ביזסט דאך שוין אזוי ווי דער שארמאשער רב...

רבינו: על כל פנים, אזוי האט דער דברי חיים געטוהן, אבער כ'האב געהערט זאגן – אזוי זאגט נאך רבי לייבוש (ה"ה כ"ק אדמו"ר מפשעווארסק שליט"א) – אז דער שינאווער רב האט געפירט מוצאי שבת (כששושן פורים חל בער"ש).

דער דברי חיים סתם א פורים פלעגט ער עסן א סעודה פריה, נישט פארנאכטם, און נאכמיטאג האט מען געברענגט וויין צו אים אין שטוב אריין, און ער האט געטרונקען וויין אן קיין סעודה – שפעטער פארנאכטם האבן אידן געשיקט אויף משלוח מנות וויין, און דעמאלטם האט ער געטרונקען, און ער איז געגאנגען זיך אראפ לייגן – און נאכדעם האט ער געפירט א טיש

---

31 וז"ל בדרכי חיים (ח"ב אות ל"ג): כשחל שושן פורים בערב ש"ק, היה רבינו עושה הסעודה ביום א' שלאחריו.

32 עיי"ש בדרכי חיים שפע"א אחר סעודת שושן פורים, אחרי ברכת המזון עמדו להתפלל מעריב, ומחמת כי העולם היו 'מלובשים בבגדי שבת' טעה הבעל תפילה, והתחיל 'והוא רחום' כבמוצאי שב"ק, ורץ הדברי חיים אליו, ואמר לו 'איך אומרים תיבה לפני הבורא, כשאינו יודע מה אומר'.

33 עיין בס' נפלאות הרבי (אות רצ"ה) כתב כי מנהגו בקודש של הרבי מלובלין זי"ע שהלך בימי שיתסר ושיבסר לבוש בשטריימל.

ומעין זה כתב בס' תורת אמת להה"ק רבי יהודה לייב מלובלין ז"ל (פר' תשא) כתב שכן נהג הרה"ק הרבי מלובלין ז"ל, וז"ל שם "שמעתי אומרים בשם הרבי הקדוש איש אלקים מפה לובלין זצוקללה"ה על שיתסר ושיבסר שהמה ג"כ ימי שמחה, על סמך שאלת הגמ' מגילה (דף ב.) ואימא שיתסר ושיבסר".

ועיי' בס' מאמר מרדכי שהרה"ק הרבי ר' מרדכי מנאדבורנא היה מדליק ק"ס נרות בימי הפורים, וגם היה מדליק כמנין הנ"ל בשיתסר ושיבסר, ופע"א אמר בלשונו הצח: די 'ואימא'ס' קאסטן מיר אסאך געלט אויף לעכט!, דהיינו ההוי אמינא בגמ' ואימא שיתסר ושיבסר.

בחצות הלילה, און דאס האט געדויערט ביז פארטאג'ס (כ"כ בדרכי חיים ח"ב אות ל"א).

אבד"ק נאנאש: דער דברי חיים האט געטרונקען נאכ'ן בענטשן.

און דער עולם פירט אריין פון טאג אויף נאכט.[34]

רבינו: יא, און ער האט געפירט דעם טיש ביינאכט, און 'על הניסים' האט ער שוין נישט געזאגט, ער האט געזאגט 'ועל הניסים' פריער (בסעודת היום), און ביינאכט ווען ער האט זיך געוואשן, האט עם געהייסן דער גרויסער טיש, ער האט געפירט טיש ביז פיר אזייגער, און נאכדעם האט מען צוגעווארט, און מ'האט געזונגען ביז ווען עס איז געווארן לעכטיג, עד שהאיר היום, יעדעם יאר איז געווען אזוי, דאס איז געווען דער פורים טיש, אזוי איז געווען דער מנהג אין צאנז.

אבד"ק נאנאש: מ'טרעפט דאך 'שלשת ימים' ביי פורים, יעדעם יאר קומט אזוי אוים, פריער אדער שפעטער.

רבינו: אום שושן פורים האט ער נאכאמאל געפירט טיש (כ"כ בדרכי חיים אות קכ"ה), אזוי איז געווען אין צאנז, און אויף צאנז פרעגט מען נישט קיין קשיות.

אבד"ק נאנאש: קיינער האט אים נישט נאכגעמאכט, מ'האט געוואוסט, אז ער קען איין יאר אזוי טוהן, און א צווייטן יאר אזוי טוהן, מ'קען נישט וויסן ווען ער האט געטראכט.

מתוך שיחה עם הגאון רבי יעקב שניידמאן שליט"א ראש ישיבת בית משה סקרענטאן, פענסילוועניע יום ג' פרשת כי תשא תשע"ב לפ"ק

ר"י דסקרענטאן: אפשר קען מען בעטן דעם רבי'ן זאל זאגן אונז א ווארט אויף פורים.

רבינו: ס'שטייט פונעם אר"י הק' (משנת חסידים מס' השביבה פ"א) אז תורה שבכתב איז 'דין', מפי 'הגבורה' שמענו (מכות כד.), און תורה שבעל פה איז רחמים, אזוי ווי ס'שטייט אין רא"ש אין בבא קמא (פ"ב סי' ב') ביי חצי נזק צרורות, אז יעדע הלכה למשה מסיני איז לקולא, און מ'קען נישט זאגן אז ס'איז לחומרא אז די הלכה למשה מסיני קומט זאגן אז מ'דארף יא באצאלן חצי נזק, ווייל יעדע הלכה למשה מסיני איז לקולא, פארוואס? שטייט פון אר"י הק' אז תורה שבעל פה איז רחמים.[35]

אזוי ווי 'אתי רבנן ובצרי חדא' (מכות כב:) ווייל תורה שבעל פה נעמט אראפ, און אויך 'עין תחת עין' (שמות כא, כד) איז געגנג ממון (בבא קמא פג:).[36]

און ס'שטייט אין מדרש תנחומא (פ' נח) אויף וואס האט אויסגעפעלט די כפיית ההר, מ'האט דאך שוין געזאגט נעשה ונשמע, זאגט דער תנחומא אז נעשה ונשמע האבן זיי געזאגט אויף תורה שבכתב, און תורה שבעל פה האבן זיי נישט געוואלט נעמען, און לויט דעם די מודעא רבה לאורייתא (שבת פח.) איז אויף תורה שבעל פה,[37] און הדר קבלוהו בימי אחשורוש (שם), איז געווען אויף תורה שבעל פה, אז דאס האבן זיי דעמאלטס מקבל געווען.

דאס קען זיין פשט אין די מגילה (אסתר יג) כי מרדכי היהודי וגו' דורש טוב לעמו, אז מרדכי איז געווען דורש

---

34 כמבואר בשו"ע או"ח (סי' תרצ"ה סעיף ב' ברמ"א) אמנם עיין באלי' רבה שכ' בשם הש"ה המשובח מי שעושה סעודה בשחרית.

35 עיין בשו"ת חות יאיר (סי' קצ"ב) ובהגהות מהר"ץ חיות (שם) לבאר ד' הרא"ש, וכן בגליון מהרש"א (שם). ועיין באחרונים שהאריכו לבאר שרש"י והרשב"א (שם בהסוגיא) חולקים על הרא"ש, וסוברים שההלכה למשה מסיני לא באה להוריד או להוסיף בעצם התשלומים, אלא הוא באה לחדש שהחצי נזק שמשלמים בצרורות הוא מדין ממון ולא מדין קנס, ובלי ההלכה למשה מסיני גם היו משלמין רק חצי נזק, אבל מדין קנס, אבל הרא"ש סבר שלולי ההלכה למשה מסיני היו משלמין נזק שלם כי היא תולדה דרגל, וההלכה למשה מסיני אינו באה אלא להקל, עיי"ש בדבריהם.

36 עיין בס' ישמח משה (פר' משפטים) עה"פ עין תחת עין וגו' וזלש"ק: ...והנה דורשי רשומות אמרו כי תחת עין היינו כסף, ומכל מקום קשה למה לא כתבה התורה בפירוש כסף או דמי עין. ונ"ל על פי מ"ש האר"י ז"ל דתורה שבכתב הוא דין מפי הגבורה שמענו (מכות כ"ד ע"א), ותורה שבעל פה הוא רחמים, אם כן שורת הדין היה עין ממש, רק שבפעל פה מיקל מצד הרחמים, ועל כן לא נכתב בפירוש. [ועי' בדברי יואל פ' ראה (עמ' צ"ז צ"ח) ופ' כי תבוא (עמ' קנ"ז) מש"כ בזה].

37 במדרש תנחומא (פ' נח) זה לשונו: "שלא תמצא תורה שבע"פ אצל מי שיבקש עונג העולם תאוה וכבוד וגדולה בעוה"ז אלא במי שממית עצמו עליה, לפי שלא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא על תורה שבע"פ שהיא קשה ללמוד ויש בה צער גדול, שהיא משולה לחושך שנאמר 'העם ההולכים בחושך ראו אור גדול' (ישעיה ט), אלו בעלי תלמוד שראו אור גדול, שהקב"ה מאיר עיניהם באיסור והיתר, בטמא וטהור, ולעתיד לבוא 'ואוהביו כצאת השמש בגבורתו', כפה ה' עליהם במתן תורה הר כגיגית, כי מה שאמרו 'נעשה ונשמע' היה על תורה שבכתב, שאין בה יגיעה וצער, והיא מעט, אבל תורה שבע"פ יש בה דקדוקי מצוות קלות וחמורות והיא עזה כמוות, ואין לומד אותה אלא מי שאוהב הקב"ה בכל ליבו ובכל נפשו, עכ"ל.

׳טוב׳ לעמו, ווייל דורך אים איז געווארן רחמים, ווייל מ׳האט דעמאלטם מקבל געווען מאהבה די תורה שבעל פה.

ר״י דסקרענטאן: מ׳קען פרעגן דעם רבי׳ן א שאלה, וואו לערנט דער רבי פשט אין מדרש, אז זיי האבן נישט מקבל געווען תורה שבעל פה, לכאורה ווי אזוי איז שייך צו האבן תורה שבכתב אן תורה שבעל פה.

רבינו: דער חתם סופר זאגט (שו״ת חלק ו׳ סי׳ פ״ו ד״ה ועוד לו בנ״צ) ווי אזוי וואלט מען וועז געזומען א אתרוג, און געמאכט א סוכה, ס׳וואלט נישט געווען מעגליך, נאר מיר האבן בקבלה ווי אזוי משה רבינו האט מקיים געווען די אלע מצוות (וא״כ מזה יודעים האיך לקיים כל המצוות).

ר״י דסקרענטאן: כ׳האב געטראכט אזא ווארט אויף דעם מדרש, אז די פשט איז אזוי – כ׳האב דאם פונקט געזעדט מיט די בחורים – דער רמב״ם ווען ער רעדט פון הלכות תלמוד תורה (פ״א הי״א) אז מ׳דארף איינטיילן אויף א דריטל דאם לערנען, איין דריטל אויף תורה שבכתב, און איין דריטל אויף תורה שבעל פה, און נאכדעם זאגט דער רמב״ם אז איין דריטל דארף ער אויסנוצן צו וויסן פון וואו זיענען די מקורות און ווי אזוי מ׳דארף דרש׳ענען על פי די י״ג מדות התורה. האב איך געטראכט אזוי, אז פשוט די תורה שבעל פה האבן זיי יא מקבל געווען, אבער די תורה שבעל פה וואם קומט מיט האראוואניע צו דרש׳ענען און צו וויסן פון וואו קומט די שרשים פון די תורה, און פון דעם קומט ארוים די חידושים פון די תורה, דאם איז געווען שווער פאר זיי.[38] מ׳רעדט אז די משניות איז געווען ביי די אנשי כנסת הגדולה, כ׳וויים נישט פון וואו לאנג איז שוין געווען די משניות.[39]

רבינו: דער חיד״א זאגט אז אלעם איז געשריבן געווארן דורך רבינו הקדוש.[40]

ומענין לענין המשיך רבינו: חז״ל זאגן (סוכה מו.) היינו טעמא דשופר היינט טעמא דמגילה, ס׳קען זיין די כוונה מיט דעם וואם דער רבי ר׳ בער זאגט (המגיד הק׳ ממעזריטש ז״ל בס׳ מגיד דבריו ליעקב סי׳ קמ״ז), אז די י״ג מידות של רחמים

---

38 ועי׳ במש״כ האריז״ל בספר שער מאמרי רז״ל (על המדרשים) דאף שאמרו חז״ל כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל נגלה למשה, מ״מ אמרו חז״ל (במדב״ר פי״ט ס״ו) דברים שלא נגלו למשה נגלו לרבי עקיבא וחבריו, כי ודאי ידע משה כל מה שעתיד להתחדש בכל התורה, אלא שידעם רק בעל פה, ולא היה יודע לדורשם ולרומזם בפסוקי התורה כאו״א על מקומו, עד שבאו חכמי הדורות וכו׳ ור״ע שהי׳ דורשם על קוצי התורה, והי׳ אומר קוץ זו רומז לדרשה זו, עכדה״ק. וע״ע באור החיים הקדוש פ׳ תזריע (ל״ג, י״ז) שכתב כן.

39 רב שרירא גאון כ׳ באיגרתו שהיו לפני רבינו הקדוש חיבורים רבים בעל-פה של התורה שבעל-פה, וכן משמע במסכת נדרים (מא, ע״א): כי הוה גמיר רבי תלת עשרי אפי הילכתא, אגמריה לרבי חייא שבעה מנהון. לסוף חלש רבי, אהדר ר׳ חייא קמיה הנהו שבעה אפי דאגמרי, שיתא אזדו. הוה ההוא קצרא הוה שמיע ליה לרבי כדהוה גריס להו, אזל ר׳ חייא וגמר יתהון קמיה קצרא, ואתא ואהדר יתהון קמיה רבי.

וכן היו מסכתות שלימות לפני רבינו הקדוש, כגון מסכת תמיד שסודרה ע״י התנא ר׳ שמעון איש המצפה שחי בסוף זמן בית שני (בבלי יומא יד, ב; ירושלמי יומא פ״ב, ה״ב), למעלה ממאה וחמישים לפני פטירת רבי. וכן מסכת מדות נשנתה ע״י ר׳ אליעזר בן יעקב הראשון, שחי בסוף זמן הבית וראה את הבית בבנינו ובחורבנו (בבלי יומא סט, א; ירושלמי יומא פ״ב, ה״ג). גם היא סודרה אם כן למעלה ממאה וחמישים לפני פטירת רבי.

וכן הר״ש מקינון בספר הכריתות (לשון לימודים שער ב׳ סי׳ נח) כ׳: ״נראה אע״פ שר׳ סידר המשניות, היו סדורות קודם לכן אלא שסתם הלכתא וכו׳, אבל המשנה והמסכתא לא זזה ממקומה וסדרה הוא כבראשונה וראייה מהא דסוף כלים דתנן אמר ר׳ יוסי אשריך כלים שנכנסת בטומאה ויצאת בטהרה שמתחלת אבות הטמאות ומסיימת אפרכסת של זכוכית טהורה. ואם רבי סדר המשנה ושנה סדר הקדמונים היאך אמר ר׳ יוסי הכי והלא היה קודם שסדר ר׳ המשנה״.

וכן בתפארת ישראל על המשנה כותב בסוף מס׳ כלים: ״אולם מכאן משמע שכל מסכת ומסכת כבר היה סדורה קודם רבי דהרי ר׳ יוסי היה בהדור שלפני רבי, וכן משמע נמי בביצה (לב, א) דמשני הש״ס להויע וקודם גזירה. וכ״כ במו״ק (יא, א) דקאמר כאן קודם גזירה. א״כ יש לפנינו משניות שנשנו גם קודם יוחנן כ״ג שהוא גזר אותה גזירה, והוא היה חי זמן רב קודם רבי כמה מאות שנים (תוספות ב״ק צד, ע״ב) ורק סדר המסכתות זו אחר זו, הוא הוא שסדר רבי. וזהו גם כוונת רש״י (בבלי ב״מ לה, ע״ב). אולם זה פשוט שכמה משניות נתוספו ע״י רבי מחכמי הדורות של התנאים האחרונים שהיו לפני רבי ושהיו בימיו. ורבנו הקדוש אסף כל גדולי חכמי דורו וכל אחד ואחד העיד מה ששמע מרבותיו, ואמר גם דעתו בכמה שלא נזכר במשניות הקודמים. וכולן גם הם שלבן וסדרן רבי במקום הנאות להן בין משניות הקודמים, וכן אמרינן בירושלמי (ירושלמי שבת פט״ו, ה״א) ששיקע רבי כמה משניות בין הקודמין וע״ש. ואל תתמה, שהרי כמה משניות כבר בימי אברהם אבינו ע״ה כבר נשנו, וכדאמרינן בע״ז (בבלי ע״ז יד, ע״ב): ע״ז דא״א ד׳ מאה פירקי הוה. מכל זאת מוכח דכבר היה המשניות קודם רבי, אלא דמהכא נמי מוכח שגם סדר כל מסכת ומסכת קודם כבר קודם רבי היה, ולהכי שפיר כבר ר׳ יוסי אמר אשריך כלים שיצאתה בטהרה״.

40 ידוע מה שנחלקו בזה שני המאורות הגדולים הגאון חיד״א ז״ל והגאון בעל חקרי לב ז״ל דדעת החקרי לב שהתלמוד ואין צריך לומר המשניות לא נכתבו עד סמוך לזמנו של רש״י, והחיד״א ז״ל בפתח עינים (בבא מציעא ל״ג) אחר שהביא דברי החקרי לב האריך לדחות דבריו ע״ש באורך רב, וכ׳ שנכתבו ע״י רבינו הקדוש, ומביא הרבה ראיות לזה.

זענען מכוון כנגד די י"ג מידות שהתורה נדרשת בהן, ווען מ'לערנט א 'קל וחומר' איז מען מעורר מדת 'א-ל' – על פי אר"י הק' הייבן זיך אן די י"ג מדות ביי 'א-ל' (ולא כמו שכתבו שאר המפו' שמונים מקודם לכן מה' ה') – און ווען מ'לערנט א 'גזירה שוה' איז מען מעורר מדת 'רחום', אזוי ווייטער אלע מידות.

ביי תקיעת שופר לערנט ארוים די גמרא אין ראש השנה (דף לג:) אז ס'דארף זיין א תקיעה לפניה און א תקיעה לאחריה, פון והעברת שופר תרועה (ויקרא כה, ט) און פון תעבירו שופר בכל ארצכם (שם), לערנט מען דאך ארוים תקיעת שופר 'יום תרועה יהיה לכם' פון א גזירה שוה. ס'קען זיין אז דאם איז אפשר די כוונה אין די גמרא (ראש השנה טז.) למה תוקעין בראש השנה, 'רחמנא' אמר תקעו, וואם איז פשט רחמנא אמר תקעו, נאר ווייל די מדת 'רחום' ווערט נתעורר פונעם גזירה שוה.

אזוי אויך ביי מגילה שטייט (מגילה יז.) קראה על פה לא יצא, פארוואם האט מען נישט יוצא געווען, דרש'נט די גמרא, ס'שטייט (אסתר ט, כח) והימים האלה 'נזכרים' ונעשים, און ס'שטייט (שמות יז, יד) כתוב זאת 'זכרון' בספר, לערנט מען ארוים א גזירה שוה 'זכירה זכירה', אזוי זאגט די גמרא אין מגילה דף י"ח (עמוד א'), און די גזירה שוה איז מעורר מדת רחום, און דאם איז מרומז אין לשון פון די חז"ל היינו טעמא דשופר היינו טעמא דמגילה, ווייל אזוי ווי מ'איז מעורר מדת רחום מיט שופר, די זעלבע איז מען מעורר מדת רחום ביי מגילה ליינען.

מתוך שיחה בביקור כ"ק אדמו"ר מבאבוב-45 שליט"א
יום ג' פרשת כי תשא תשע"ב לפ"ק

האדמו"ר מבאבוב-45: ס'איז יעצט פאר פורים, דער זיידע ז"ל פלעגט צו טיילן פורים נאנ"ט (הוא מאכל הנעשה מפירורי אגוזים ושומשמין ודבש שקורין אותו נאנ"ט), ער האט געזאגט אז מיט וועמען מ'פילט זיך נאנט טיילט מען נאנט.

רבינו: ביי אונז איז אויך געווען דער מנהג צו מאכן נאנ"ט אויף פורים.[41]

---

41 בסעודת משתה היין בשנת תשס"ג, אמר כ"ק מרן רבינו שליט"א בטעם המנהג לאכול ביום הפורים, מאכל שקורין אותו נאנ"ט, המורה על התקרבות.

וי"ל על פי מה שכתב בקדושת לוי (קדושה ראשונה דפורים) בגודל נס היום שהיה הכל בטבעים אשר בה מלכותו ית' מכוסה, דרך משל למלך אשר בא ברוב חיילו ומנצח את המלחמה, אין כל כך פלא כמו שהמלך בא לפעמים ביער יחידי בלא כלי מלחמתו וחיילותיו אינם עמו, והוא מנצח בגבורתו לבדו, זה פלא גדול, כן הדבר הזה כשהקב"ה משנה הטבעיים ונראה מלכותו אשר הוא עושה משמי שמים וכל צבאם, אינו כל כך פלא, כי מי שבראם יכול לשנותם, אבל אם עושה נסים בטבעיים, ומלכותו בהסתר, ואעפי"כ עושה פלאים כמו בימי מרדכי ואסתר, הוא פלא גדול, עי"ש שהאריך בדבריו הקדושים.

והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור, וכמו שהפליא הקב"ה לעשות בימים ההם, שהקב"ה שהוא גבוה מעל גבוה רם על כל רמים מרוב חיבתו את בני ישראל בביכול השפיל עצמו לתוך הטבעים ודרכי העולם הזה, ושידד את המקריים בהשגחה מיוחדת למען יביא ישועה על עמו בית ישראל, כן היום בהגיע ימי הפורים הקב"ה משפיל עצמו בתוך הטבע להשגיח עלינו ישראל עם קרובו, ולא מלאכים ושרפים וחיות ואופני הקודש בלבד הם אשר זוכים לישבע מנועם זיו אור צח העליון ית"ש, מחמת שהם קרובים למכון שבתו בהיותם מושללים מכל גשם, אלא אף גם אנו בני אדם המגושמים קרובים אליו, כי הקב"ה כל יכול הוא, ועושה כן למעננו להלביש עצמו בתוך הטבע, ואנו נעשים קרובים אצלו, ולטעם זה בפורים אוכלין את המאכל הנקרא נאנ"ט, להורות על גודל מעלת היום, שהשי"ת קרוב הוא אצלינו ממש בתוך הטבע.

ונתבונן נא בעצמינו במה שמבואר לנו כי ביום הזה הקב"ה קרוב הוא אצלינו בעולם השפל, ומקרא מלא כתיב (דברים ד ז) כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלהינו בכל קראינו אליו, וביאר בתרגום אונקלס די ליה אלקא דקריב ליה לקבלא צלותיה בעידן עקתיה כה' אלהא בכל עידן דאנחנא מצלין קדמוהי. ובכן מאחר שהקב"ה קרוב אצלינו ביום הפורים, על כן ביום הזה קרוב הוא בכל קראינו אליו לקבל תפלותינו ברחמים וברצון, ומעבודת היום הקדוש הזה נוכל לפעול כל משאלות לבבינו לטובה.

וסיים אז רבינו שליט"א את דב"ק בזה הלשון: מחובת היום להעריך הזמן הקדוש הזה אשר השי"ת קרוב הוא אצלינו ושוכן כבוד בקרבינו, ונדמה לעצמינו כבוא אצל יהודי בביתו אורח הגון ונכבד ביום הפורים, הרי הוא מכבדו בכוס יין, הן משום לקיים מ"ש (יומא עא.) ימלא גרונו של ת"ח ביין, והן להשפיע בו שמחה עדה"כ (תהלים קד טו) ויין ישמח לבב אנוש, ובכן איזה כיבוד נוכל אנו לעשות למען כבודו ית"ש שבא כביכול לבקר אותנו ביום הזה, הלא בכל אלה אין די לקדם האל הכבוד כי שתיה אין לפניו, אך אמרו חז"ל (אבות פ"ו מ"ג) אין כבוד אלא תורה, ועל כן שייך לכבדו בכבודה של תורה, ומה גם כי התודה נקרא יין כמ"ש (עבודה זרה לה.) כי טובים דודיך מיין, זו יינה של תורה, ומבואר בספרים (מגיד מישרים פ' ויקהל) קוב"ה חדי בפלפולא דאורייתא, ובכן כיון שזהו כבודו ית"ש וגורם עוז וחדוה במקומו, על כן מצוה רבה יש להשתעשע בפלפולא דאורייתא בסעודת היום.

ובאופן אחר אמר פעם רבינו שליט"א ליתן טוב טעם להמנהג לאכול ביום הפורים המאכל נאנ"ט אחרי שהאריך לבאר ענין הריקודין ביום הפורים שאנו מנשאים עצמינו להשתוקק ולבקש להתקרב אל ה', בבחינת אנן בעינן למהוי קמי מלכא. ואף כי זהו מחובת כל אחד

האדמו"ר מבאבוב–45: וואו ס'איז דער ערשטער מקור דערויף וויים איך נישט.[42]

דער חיד"א (נחל אשכול אסתר ט, כב) ברענגט דאם ענין אז פורים עסט מען מאכלים פון דבש, און ער זאגט דעם טעם פון דבש וחלב תחת לשונך (שה"ש ד' י"א), און פורים איז דאך הדר קבלוהו (שבת פ"ח).[43]

כ'האב געזאגט א רמז פארוואס שבועות נעמט מען חלב, און פורים נעמט מען דבש, ווייל פורים איז דאך דער זמן פון מחיית עמלק, און די חסידישע ספרים זאגן אז אשר קרך בדרך איז מרמז אז עמלק איז געגאנגען בקרירות כנגד די מצוות עשה וואם מ'דארף מקיים זיין מיט חמימות, אבער ביי שבועות איז דאך שווער די קשיא וואם אלע פרעגן אז די אידן האבן שוין געהאט די תורה הק' פון די אבות הק', איז דא א תירוץ אז מ'איז געווען נאר א אינו מצווה ועושה און יעצט איז מען געווארן א מצווה ועושה.

און אין מהר"ל מפראג (גור אריה – בראשית מו, י) איז דא א געוואלדיגע חידוש, ער זאגט אז די ענין פון אינו מצווה ועושה פאסט נאר ביי מצוות עשה, וואם עם איז דא א עשיה, אבער ביי א מניעה איז נישטא א זאך פון אינו מצווה ועושה.[44]

איז לויט ווי ער זאגט איז יו"ט שבועות דא א גרויסער אויפטוה לגבי די לא תעשה'ס, קומט אוים אז דער חידוש פון דעם יום טוב איז בעיקר אויף די לא תעשה'ס.

רבינו: ס'איז נישט שייך אינו מצווה אויף לא תעשה, אין די גמרא שטייט נישט קיין חילוק, אבער אזוי זאגט דער מהר"ל.

האדמו"ר מבאבוב–45: על כל פנים, דער קארטשינער רב ברענגט פון מתנות כהונה, אז די טבע פון דבש איז אז ס'איז מחמם, און די טבע פון חלב אז ס'איז מקרר, אויב אזוי שטימט עם, פורים וואם די קבלת התורה איז אויף די מצוות עשה נעמט מען די מאכל דבש וואם ווייזט אויף תורה די בחינה פון מחמם זיין, אקעגן עמלק. שבועות וואם דער חידוש איז אין די לא תעשה'ס, נעמט מען דעם חלב וואם די חלב איז אויף מקרר צו זיין, וואם דאם איז די עבודה וואם פאדערט זיך ביי די לא תעשה'ס.

שישתוקק תמיד להתקרב אל ה' ולעבדו באהבה, אמנם דא עקא כי במשך ימי השנה חושב בנפשו כי החוק הוא מאוד ממדריגה זו ואינו מתנשא עצמו להתקרב אל ה', אבל בהגיע ימי הפורים ומקיים האדם מצות משתה ושמחה אז זוכה שיקויים בו מצוות חז"ל (מגילה ז:) מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, שמגודל אור קדושת יום הפורים דעתו מתבשם ומרבה לצפות לה', ואינו יודע עוד חילוק ונפקא מינה אם באמת נחשב הוא לצדיק (בחינת ברוך מרדכי) או להאדם השפל (בחינת ארור המן), ומתוך כך כל גופו מתרומם מאליו ורוקד בשמחה ובקפיצה לפני אל חי, בכוונה ובתפילה אנן בעינן למהוי קמי מלכא.

וזהו טעם להמנהג לאכול בפורים המאכל נאנ"ט, והוא לרמז על עבודת היום בפורים, לרומם דעתינו ולהתלהב נפשינו לשמוח ולהשתוקק להתקרב אל ה', ולבקש ולהתחנן אנן בעינן למהוי קמי מלכא.

42 עיין בס' נטעי גבריאל (הל' פורים עמ' שצ"ה) שמביא מכתב מהרה"ק רבי אהרן הורוויץ ז"ל אבדק"ק בייטש (הנדפס בראש ספר אמרי נועם) וז"ל: הנה באתי לקיים מצות משלוח מנות איש לרעהו, ע"כ הנני שולח לכדה"ג שיחי' מגדנות ודגים חיים ויפים וציגארען וחסד הנקרא נואינש (הוא לשון גאנאד) ע"כ. וכ"כ בספר מלבוש לשבת ויו"ט מוידיטשוב רמז לזה, יען כי המן אמר ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים, היינו שיש ח"ו פירוד לבבות ביניהם, ע"כ אנו עושים הנאנ"ט רומז על התחברות לא כמו שאמר המן.

ויש לציין שבסקווירא שלחו האדמורי"ם המאכל נאנ"ט למשלוח מנות, וכן אכלו ממאכל זו בכל שב"ק בעת הקידושא רבא, וכן חילקו האדמורי"ם אחר בדיקת חמץ המן טאשן והמאכל נאנ"ט, כי כפי המבואר בספה"ק נמשך ענין מחיית עמלק עד לשלושים יום דהיינו ערב חג הפסח, וכן נהגו בוויזניץ.

43 ועיי"ש שכ' עוד טעם, כי 'דבש' בגימ' 'אשה', והוא לכבוד האשה רבה אסתר המלכה, גם 'מיני מתיקה' בגימטריא 'אסתר' עם הד' אותיות.

44 וז"ל המהר"ל על מה שיעקב נשא שתי אחיות: הקשה הרמב"ן (לעיל כו, ה) דאיך יהיו נוהגין היתר במה שקבל אברהם על עצמו, קושיא זאת אינו מכריח אותנו לומר שהיו כל ישראל שומרים את התורה אף מצות לא תעשה וכו', ואומר אני כי אברהם היה מיוחד לשמור כל התורה, ולפיכך אמרו עליו (קידושין פב.) כי שמר כל התורה כולה בעבור שהוא מסוגל למצוות התורה. ולכך עמדם שנשא דודתו, ויעקב ב' אחיות - כי אלו הם מצות לא תעשה , ואם לא היו מצווים על מצוות לא תעשה - למה יקיימו אותם, וזהו באמת דעתי, והוא נכון. והשתא אין צריך ליתן טעם כלל למה נשא יעקב ב' אחיות, כי מצוות לא תעשה אין לחיוב מעצמו, רק מצות עשה. ואברהם בלבד הוא ששמר כל התורה כולה, בין עשה ולא תעשה. והחילוק שיש בין עשה ובין לא תעשה ידוע לכל משכיל, כי מצוות עשה הוא קנין מעשה מפני שהיא קנין, אף על גב שלא מתחייב בה, אם לא יעשה יהיה חסר המצוה שהיא קנין מעשה. אבל מצוות לא תעשה, שאין המצוה קנין המעשה, רק שישב ולא יעשה ואינו קונה שום דבר, ועיקר המצוה שלא יעבור רצון הבורא יתברך שאסר עליו, וכל זמן שלא אסר הקב"ה, אינו עובר רצון בוראו יתברך. ולפי דעתי אם מקיים לא תעשה שלא נצטווה עליו הוא גריעותא, שאין לאסור עצמו בדבר שלא אסר אותו התורה. (וכ"כ המהר"ל בתפארת ישראל פרק כ).

רבינו: דער רבי פון לובלין ברענגט פונעם מגיד – דער רבי ר' בער פון מעזריטש ז"ל – אויף דעם וואס חז"ל זאגן (כתובות ל.) הכל בידי שמים חוץ מציינים ופחים, דאכט זיך אין פרשת זכור אין זכרון זאת, אז די תורה האט ביידע כוחות, אז צו א מצות עשה דארף מען האבן חיכום, און צו א מצות לא תעשה דארף מען אפקילן די תאוות.[45]

דער בני יששכר ברענגט אויף תוס' קשיא (שבת פח. ד"ה כפה) וואס האט אויסגעפעלט כפיית הר, מ'האט דאך געזאגט נעשה ונשמע, זאגט ער אז נעשה ונשמע איז אויף קיום המצוות, און די כפיית הר איז געווען אויף ליימוד התורה, לערנען תורה האבן זיי נישט מקבל געווען, אזוי ברענגט ער אין די מאמרים אויף פורים (מאמרי חודש אדר מאמר ח' אות ב').[46]

האדמו"ר מבאבוב–45: אין מדרש תנחומא (פרשת נח פ"ג) שטייט דאס ענין אז נעשה ונשמע איז געווען אויף תורה שבכתב, און כפיית הר אויף תורה שבעל פה, און ס'איז אינטערעסאנט אז דער מדרש גייט דארט אינמיטן אריבער אויף א שמועס אויף לימוד תורה שבעל פה, א הפלא'דיגער שמועס, דאס איז אפשר די משמעות בדרך אפשר (כדברי ההיד"א הנ"ל).[47]

רבינו: דער ישועות יעקב ארבעט אויך ארום מיט דעם ביי ברכת התורה – אין סימן מ"ז – 'אשר בחר בנו בכל העמים ונתן לנו את תורתו', וועגן תורה שבכתב און תורה שבעל פה.

על כל פנים יעצט איז דאך הדר קבלוהו, דער צמח דוד (מהגה"ק רבי דוד מדינוב ז"ל – לפורים) זאגט אז 'הדר' קבלוהו (מל' הידור), איז די כוונה אז מ'האט מקבל געווען אז מ'וועט מקיים זיין די מצוות מיט הידור, זה אלי ואנוהו [דאף שאמרו ישראל נעשה ונשמע, מ"מ כוונתם היי 'נעשה' כמו שנשמע המצוה, אבל לא להיות מן המהדרים לעשות כל מצוה בהידור, אבל בימי אחשורוש הד"ר קבלוהו עלייהו, פירוש קבלו על עצמם מצות הידור, לעשות כל המצות בהידור].

---

45 הנה ידוע קושית התוס' (כתובות ל. ד"ה הכל) סתירת שני מאמרי חז"ל, כי במס' ברכות (דף ל"ג:) אמרו הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, ובמס' כתובות (דף ל.) אמרו הכל בידי שמים חוץ מציינים ופחים.

ותירץ בבינה לעתים (דרוש א) כי שני מאמרים אלו יחדיו יהיו תמים, כי ביראת שמים יש שני חלקים, ציינים ופחים, כי למצות ומעשים טובים צריך התעוררות שיחממהו בהתלהבות רשפי אש שלהבתיה, ולהשמר מחטא ופשע צריך לקרירות שיצננהו ויבטל ממנו ההתעוררות אל הרע, ואולם אם נטיותיו הטבעיות תהיינה בשתיהן על ההיפך, כי חם לבו בקרבו כאש בוער אל מעשה הרעה, וכנגד זה יהיה לאבן דומם קר וצונן אל מעשה המצות, אזי צריך להגביר שכלו להפוך את שתיהם לטוב, הקרירות לקרר כח הבעסני והתאווני, והחום לחממו ולהעירו לתורה ומצות, עכ"ד.

ובבחינה זו פי' המגיד הקדוש ממעזריטש ז"ל (הובא מזכרון זאת לפ' זכור) מה שאמרו חז"ל (קידושין ל.) בראתי יצר בראתי תורה תבלין, דהנה התורה נמשלה למים, דכתיב (ישעיה נה א) הוי כל צמא לכו למים, וכן נמשלה לאש, דכתיב (ירמיה כג כט) הלא כה דברי כאש, כי יש שני יצרים, האחד הוא מחמם את האדם לעבירה, והאחד הוא מקרר ומשליך עצלות על האדם מלקיים המצות, על כן ליצה"ר המחמם כתיב הוי כל צמא לכו למים, ועל המקרר כתיב הלא כה דברי כאש, עכ"ד.

46 עיי"ש שכ' הטעם למה תקנו בפורים מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים, דהנה אנשי כנסת הגדולה ראו שנתחייבו שונאיהם וכו' מפני שהשתחוו וכו' ומפני שנהנו וכו' (מגילה יב.), המה ראו כן תמהו, הלא אפילו חטאו ועוו, הלא כל אחד מישראל יש בידו חבילות חבילות של מצות, ומשנה שלימה שנינו (קידושין לט:) כל העושה מצוה אחת כתיקונה מוטיבין לו ומאריכין ימיו ושנותיו, והאיך יוגזר גזירה על כלל ישראל ח"ו, אלא על כרחך דהמצות לא הועילו דעבירות כיבו המצות, ואי קשיא הרי היה בודאי בידם גם מצות לימוד התורה, זה גם כן לא קשה מידי דלא הועילה התורה, דעד היום היה להם מודעא, וכמו שפי' המפורשים דעל מעשה המצוות אמרו נעשה ונשמע, ועל הגיון התורה הי' להם מודעא, ועל כן הדור קבלוה בימי אחשורוש מאהבה בכדי שיהיה בידם ברצון שכר הגיון התורה ושוב לא יכבה אותה עבירה, ועל פי שנים או ג' עדים יקום דבר תקנו למזכרת גם כן מצות משלוח מנות (גמילות חסדים) ומתנות לאביונים (צדקה), שכל אלה המצות אין עבירות מכבות אותם ושוב לא יתחייבו ושוב לא תהיה גזירה כואת לעולם, ואפילו בדור שכולו חייב ח"ו, כיון שיש ביד ישראל מצות הגיון התורה וצדקה וגמילות חסדים וצדקתם עומדת לעד, עכ"ד.

47 וז"ל המדרש בתוה"ד: ... ואם תאמר על התורה שבכתב כפה עליהם את ההר והלא משעה שאמר להן מקבלין אתם את התורה ענו כלם ואמרו נעשה ונשמע, מפני שאין בה יגיעה וצער והיא מעט, אלא אמר להן על התורה שבע"פ שיש בה דקדוקי מצות קלות וחמורות והיא עזה כמות וקשה כשאול קנאתה, לפי שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאודו, שנא' ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך (דברים ו') ומנין אתה למד שאין אהבה זו אלא לשון תלמוד ראה מה כתיב אחריו והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך ואי זה זה תלמוד שהוא על הלב הוי אומר ושנתם לבניך זו תלמוד שצריך שנון ללמדך וכו', שכל מי שאוהב עושר ותעוג אינו יכול ללמוד תורה שבע"פ לפי שיש בה צער גדול ונדוד שינה ויש מבלה ומנבל עצמו עליה, לפיכך מתן שכרה לעה"ב שנאמר וכו', עיי"ש עוד באריכות.

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו

Main Office 16 Garfield Road. Monroe, NY 10950 Tel. (845) 774-4040 Fax. (845) 783-2684

בעזהשי"ת

ימי הפורים תשפ"ב לפ"ק

לעשות אותם ימי משתה ושמחה

זמנים לפורים

בצל הקודש של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ליל פורים

- מנחה.....בשעה 7:15
- מעריב וקריאת מגילה.....(60 דקות אחר השקיעה) בשעה 8:03
- עריכת השולחן.....בהיכל השולחנות - בשעה 11:30

יום הפורים

- שחרית..... בשעה 9:30
- קריאת המגילה..... בשעה 11:00 בערך
- זמני כניסה בצאנז קט.....משעה 4:00 עד 6:30
- סעודת משתה היין בביהמ"ד הגדול..... בשעה 7:00

שושן פורים

- שחרית..... בשעה 9:30
- עריכת השולחן בביהמ"ד הגדול..... בשעה 2:00

הנהלת הקהלה